

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Vědecký redaktor Dr Otto Muneles

DR OTAKAR KLÍMA
DR STANISLAV SEGERT

MLUVNICE
HEBREJŠTINY
A ARAMEJŠTINY

NAKLADATELSTVÍ
ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
PRAHA 1956

T901857

PŘEDMLUVA

Podíl obou autorů na sepsání této knihy je tento:

Dr Otakar Klíma napsal hebrejskou mluvnici (str. 23—182) a vzorce k ní (str. 183—236), a sestavil bibliografii týkající se hebrejštiny (str. 18—20).

Dr Stanislav Segert napsal aramejskou mluvnici (str. 237—302), úvod (str. 7—17) a bibliografické údaje k aramejštině (str. 20—21); přispěl též některými podněty k mluvnici hebrejské, zvláště v oddílech o hláskoslovi a o slabých slovesech.

V zpracování obou mluvnic se jeví určitý rozdíl, který je dán též účelem: Hebrejská mluvnice je zpracována tak, aby ji mohli s prospěchem užívat i naprostí začátečníci, ba i samoukové. Proto jsou některé formulace stylisovány s ohledem na tyto uživatele, z důvodů pedagogických. Výsledky historického srovnávacího jazykozpytu jsou uváděny jen tam, kde se jeví vhodné k objasnění jazykových jevů, nikoli samoučelně. Aramejská mluvnice je určena uživatelům, kteří si již získali spolehlivou znalost hebrejštiny; protože znalost aramejštiny — na rozdíl od živé hebrejštiny — je potřebná jen k studiu starých textů, bylo v aramejské části věnováno poměrně více místa historické a srovnávací gramatice. Příslušné rozdíly v účelu a zaměření jsou tedy patrné i v způsobu podání.

Dr Otakar Klíma

Dr Stanislav Segert

Knihovna
Gréckokatolického arcibiskupského
úradu v Prešove

ÚVOD

1. Semitské jazyky

Hebrejšтина i aramejšтина patří k jazykům semitským. Souborné toto označení pochází teprve z r. 1781, kdy ho užil Schlözer podle rodokmenu Semova v Genesi 10,22. Semitské jazyky patří k flektujícím a mají určité společné rysy: artikulační základna je hluboko a vzadu (četné hlásky laryngální a emfatické), význam slova je spjat s kořenem tvořeným souhláskami, jež jsou zpravidla tři, zatím co samohlásky obměňují tento základní význam. Pokusy o nalezení souvislosti jazyků semitských s indoevropskými vesměs selhaly, je však jisto, že semitské jazyky jsou příbuzné se starou egyptštinou a s jazyky hamitskými.

Semitské jazyky se vyvíjely způsobem dosti podobným, národy a kmeny jimi mluvící žily za podobných podmínek a většinou se vzájemně stýkaly. Proto jsou si semitské jazyky navzájem daleko podobnější než třeba indoevropské, rozdíly mezi nimi nejsou o mnoho větší než mezi jazyky slovanskými. Na druhé straně však tento stav nedovoluje, aby se srovnávací jazykozpyt semitský rozvinul tak jako indoevropský.

Běžně se dělí semitské jazyky ve tři skupiny:

1. východní, k níž náleží jen stará *akkadština*, jazyk Babyloňanů a Assyřanů; jeho písemné památky jsou zachovány z XXV. až I. stol. př. Kr. Již brzy se její vývoj dal jiným směrem než vývoj ostatních semitských jazyků.

2. západní po př. severozápadní, o níž dále. Dělí se na skupinu *kenaanskou* a *aramejskou*.

3. jižní po př. jihozápadní. K ní náleží jednak *severní arabština*, jejíž literatura rozkvétá od VI. století po Kr., avšak zachovala mnoho původních rysů semitských. Její studium je důležité i pro

hebraisty, neboť bez něho se nevníkne do jazykového typu semitského. Arabština, kterou se dnes mluví v Palestině a v Syrii, odpovídá svým hláskoslovím v mnohém staré hebrejštině a aramejštině. Jižní arabština je doložena nápisy od začátku I. tisíciletí př. Kr.; dnes se z ní udržely jen některé dialekty na jihu Arabie. Jí velice příbuzná *ethiopština* má hojnou literaturu v nářečí ge'ez z doby od III. do XVI. stol. po Kr., avšak dnešní nářečí habešská (amharština a j.) se dosti odchýlila od ostatních jazyků semitských.

Toto běžné rozdělení nevystihuje plně vzájemné vztahy semitských jazyků, avšak zatím je od velké většiny badatelů uznáváno.

2. Skupina kenaanská

Akkadský název *Kinaḫnu* značí zemi purpuru, je tedy souhlasný s řeckým názvem Foinikie. Staří Izraelité nazývali tak zemi, kterou obsadili, i svou řeč (*šəpāl Kəna'an*, Izai. 19, 18). Odvozeného jména *Kəna'ānī* užívali k označení Foiničanů (Izai. 23, 11).

Podle běžného dělení se do této skupiny zahrnuje kromě hebrejštiny stará kenaanština, doložená glossami v listinách amarnských (asi 1375 př. Kr.) a transkripcemi egyptskými a akkadskými, a *foiničtina*, jazyk přímořských měst Gebálu (Byblu), Sidonu, Týru a j.; je doložena jen nápisy, většinou krátkými. Ve své vlastní žila do I. stol. př. Kr., v koloniích severoafrických (Karthago a j.) se udržela její mladší odnož – *punština* – až do počátku středověku, na Kanárských ostrovech až do konce středověku. Do této skupiny řadí většina badatelů též *ugaritštinu*, které přisuzují jiní samostatné místo v skupině jazyků semitských. Při vykopávkách města Ugaritu na severním pobřeží syrském (nyní Rás Šamrá) se počínaje r. 1929 našlo množství tabulek psaných zvláštním abecedním klínopisem, asi z XV.—XIV. stol. př. Kr., jež jsou pro hebrejštinu důležité jazykově i obsahově, neboť v nich zachované mythy poskytují cenný přínos k poznání starokenaanské literární mluvy, slohu i náboženství a kultu. Ojedinelé nápisové doklady z Ja'udi, Chamatu a Moábska (stéla Méša'ova) svědčí o existenci dalších dialektů.

3. Hebrejščina

Tento název není doložen Starým zákonem, kde se nazývá tato řeč kenaanskou (Izai. 19, 18), nebo i judskou (II. Král. 18, 26 a 28. Neh. 13, 24). První doklad je z prologu k řeckému překladu knihy Sirachovy (asi 130 př. Kr., Ἑβραϊστί), hebrejsky je doložen v Mišně (Jadajim IV, 5 עברית). Název Hebrejců byl ve Starém zákoně uváděn jen zřídka.

Hebrejščina si zachovala v skladbě starosemitskou volnost a tím i svou názornost se hodí dobře k vyjádření živého líčení a hlubokých citů. Její tvary ztratily některé koncovky, ale ne na úkor srozumitelnosti. Konsonantismus byl poněkud zjednodušen, vokály jsou sice působením přízvuku dosti redukovány, avšak některé patrně druhotně zase zdlouženy. Starozákonní text je sice celý nivelisován podle jeruzalemského dialektu, přece však i v něm jsou dosud zřetelné stopy dialektu severoizraelského, zvláště v knize Ozeášově, v t. zv. elohistickém prameni Pentateuchu a v některých vyprávěních o prorocích, na př. o Elizeovi v II. Král. Výslovné, i když ne zcela jasné svědectví o rozdílnosti nářečí efraimského podává kniha Soudeců 12, 6: Efraimští nevyslovovali *š* ve slově *šibbōlēt*. Ze staré hebrejštiny jsou kromě 24 knih biblických zachovány četné pečeti a drobné nápisy obsahující jména, výkazy a značky, i několik památek, podávajících souvislejší text: t. zv. kalendář či lépe řečeno seznam zemědělských prací z Gezeru asi z X. stol., ostraka ze Samaři z IX. stol., nápis v tunelu vedoucím vodu do rybníka *Šilōah* v Jerusalemě asi z r. 700 a 18 dopisů z Lakiše asi z r. 589. Tyto nápisné památky doby předexilní jsou velice krátké, avšak cenné, neboť ukazují původní způsob psaní. Řečí, která se mnoho neliší od biblické hebrejštiny, jsou psány též rozsáhlé zlomky hebrejského originálu knihy Sirachovy a t. zv. Damašský spis sádokovský, nalezené r. 1896 v genize synagogy v Staré Káhiře. Cennější než tyto rukopisy z X.—XII. stol. po Kr. jsou svitky, nalezené r. 1947 a d. v jeskyních kumránských u Mrtvého moře nedaleko Jericha, neboť obsahují texty kladené většinou odborníků do II.—I. stol. př. Kr. Kromě biblických textů obsahují výklad knihy Abakukovy, t. zv. Řád Jednoty, t. zv. Knihu války Synů světa

se Syny tmy, různé žalmy, zlomek knihy Jubilejí i zlomky neznámých knih.

Hebrejščina přestala být řečí, již se běžně používalo, již brzy po návratu z babylonského zajetí; již od V. stol. př. Kr. byla vytlačována aramejštinou. Avšak jako řeč bohoslužebná a vůbec náboženská se hebrejščina držela stále. Mišna, která byla kodifikována v II. stol. po Kr., je však již psána řečí dosti odlišnou od staré biblické. Působila na ni aramejščina, kterou se v Palestině mluvilo v denním životě, ba obsahuje i oddílky aramejské. Této hebrejštině, kterou jsou též psány části palestinského talmudu a midrašů, se říká nedostí přesně „nová hebrejščina“, lepší je židovský název *lošon ha-kāmim*, t. j. jazyk mudrců. Ve středověku byly psány hebrejské básně jazykem, který se se zdarem přimyká k biblickému (na př. Jehuda ha-Lévi), avšak rabínská pojednání jsou většinou v jazyce promíšeném aramaismy a nedostí pečlivém. Ve výslovnosti se uplatňovaly různé dialekty: sefardský (ve Španělsku), aškenázský (ve střední a vých. Evropě).

Od poloviny XVIII. stol. začali Židé pěstovat hebrejský jazyk se stále větším úsilím a zdarem, takže se počátkem XX. stol. mohl státí obcovací řečí kolonistů v Palestině a pak i úřední řečí státu Izraele. Tento jazyk se sice chce přimknout úzce k jazyku biblickému, avšak zvláště výslovnost a skladba jsou zcela pod vlivem jazyků evropských. Přiliv Židů z arabských zemí nepůsobí dostatečně k uplatnění semitských rysů. Velkým úsilím ne nepodobným snahám Jungmannovým, Preslovým, Štúrovým a jiných našich buditelů byla vypracována moderní terminologie pro různé obory; literatura původní i překladová, krásná i odborná, svědčí o použitelnosti tohoto oživeného jazyka. Ten, kdo zná biblickou hebrejštinu, může bez obtíží číst i moderní hebrejské texty, ovšem jejich slovní zásoba je mnohem rozsáhlejší.

4. Hebrejská bible po stránce jazykové

Složitý a různorodý soubor starozákonních knih pochází z různých dob. Ve starších oddílech se jeví vliv obecné kenaanské poetické mluvy, v mladších z doby po exilu jsou stále četnější aramais-

my. Jednotlivé kratší partie možno přibližně datovati mezi XIII. a II. stol., při čemž některé látky jsou ještě starší. Časové a nářeční rozdílnosti byly nivelisovány jednak dosti jednotnou úpravou konsonantního textu, jednak, a to důkladněji, pečlivým systémem vokalisačním. Židovská tradice klade úpravu konsonantního textu do II. stol. po Kr., tento typ je však doložen dříve. Vokalisačních systémů bylo více: pět supralineárních, se značkami pro samohlásky a přízvuky nad písmeny, a to dva babylonské a tři palestinské, všecky je však zatlačil systém sublineární, se značkami pod písmeny, který prý vynalezl karaita Moše Moche kolem r. 800 po Kr. Nazývá se tiberiadský, neboť v Tiberiadě u jezera Genezaretského opatřili masoreti, strážci tradice, hebrejský biblický text značkami pro samohlásky a přízvuky pro přednes. Tento text se nazývá masoretský. Nejstarší datovaný masoretský rukopis proroků je z r. 895, nejstarší dostupný úplný text hebrejského Starého zákona z r. 1008 je ve státní knihovně v Leningradu. Pochází přímo od Aharona, jehož otec Moše ben Ašer byl hlavou jedné školy masoretské. Tento pečlivý rukopis byl vydán prací profesorů Kittela, Kahleho a j. r. 1937 a je v nových vydáních přetiskován. Je to jediné spolehlivé vydání hebrejské bible, neboť ostatní jsou závislá na vydání, jež pořídil pro nakladatele Bomberga v Benátkách r. 1525 Jakob ben Chajim podle novějších rukopisů, které obsahují i čtení druhé školy masoretské, již vedl ben Neftali. Práce tiberiadských masoretů byla provedena neobyčejně pečlivě; jednak se snažili zachytit starou tradici výslovnosti, jednak rekonstruovat předpokládanou výslovnost správnou. Avšak přesto je zřejmé, že nemohli u mrtvého jazyka, který byl tradován rozdílnými směry a školami, stanovit původní skutečnou výslovnost. Jistě zde působil ohled na běžnou výslovnost aramejskou. Avšak základem pro poznání a zpracování hebrejské mluvnice zůstává tato úctyhodná práce, i když jsme si vědomi jejích mezí. I tato mluvnice používá výhradně punktace tiberiadské.

Avšak ani způsob výslovnosti tiberiadských znaků není jednotný, neboť Židé jej přizpůsobovali řečem, kterými mluvili. Nejbližší výslovnosti masoretské je výslovnost sefardská (u španělských Židů); ta je základem t. zv. výslovnosti vědecké, již se používá

i v této mluvnici. V Československu a okolních zemích užívají židé výslovnosti aškenázské, jež je u dlouhých samohlásek dosti odlišná. Starší způsoby výslovnosti jsou zachyceny ve svrchu zmíněných supralineárních punktačních soustavách, v dosud živé tradici samaritánské a v transkripcích řeckých septuagintních a origenovských a latinských Hieronymových. Velkou pomocí jsou i nálezy starších nepupktovaných textů biblických, jejichž plné využití pro hebrejskou mluvnici si vyžádá ještě mnoho práce: papyrus Nashûv, obsahující desatero (Exod. 20, 1—17) a Šma' (Slyš, Izraeli..., Deut. 6, 4 n.), objevený r. 1907, a zvláště rozsáhlé nálezy v jeskyních kumránských od r. 1947, mezi nimiž je úplný text knihy Izaiášovy, jiný neúplný, proroctví Abakukovo (s výkladem), zlomky knihy Danielovy a různých knih Pentateuchu a předních proroků. Tyto rukopisy pocházejí asi z II.—I. stol. př. Kr., jak soudí většina badatelů, a vykazují značné rozdíly pravopisné ve srovnání s masoretským textem. Na stejném místě nalezené zlomky Levitiky asi ze IV. stol. se zcela shodují s podáním masoretským. Je nutno mít na paměti, že masoreté opatřili biblický text vokály a akcenty tak, aby se dal zpěvavým způsobem recitovati při synagogální bohoslužbě, proto asi je v něm tolik dlouhých vokálů. Je proto též účelné vyslechnouti si k poznání způsobu přednesu synagogální bohoslužbu. Zvláště začátečníkům se doporučuje číst si hebrejštinu nahlas.

5. Jazyky aramejské

Skupina aramejská náleží spolu s kenaanskou k severozápadní větvi semitských jazyků. Podobně jako v hebrejštině i v aramejštině nastala vlivem přízvuku redukce vokálů; protože přízvuk byl asi silnější, pokročila dále. Konsonantismus je zjednodušen asi ve stejné míře, ale jiným způsobem než v hebrejštině. Koncovky byly více ořezány, takže pak skladba stále více hromadí výrazové prostředky, což dodává řeči rozvlácnosti.

Stará aramejšтина nebyla — pokud nám dovoluje soudit písmo vyznačující jen souhlásky — zřetelně rozlišena v nářečí. Některé její doklady jsou nápisy a pečeti z IX. stol. př. Kr. ze Sam'álu,

hlavního města říše Ja'udí v severní Syrii, kde se lidová aramejšтина pomalu uplatňuje proti spisovné kenaanštině, podobně v nápisech chamatských. (Tyto nápisy jsou považovány i za doklady samostatných jazyků.) Zcela jistě aramejské jsou nápisy z Nérabu u Damasku asi ze VII. stol. př. Kr. a množství nápisů, tabulek, ostrak a listin ze Syrie, Assyrie, Egypta a Malé Asie z pozdějších století.

Tyto nálezy svědčí o značném rozšíření aramejštiny, jejíž jednoduché tvarosloví a abeceda o 22 souhláskách jí umožnily rozšířit se na úkor akkadštiny s jejím složitým klinopisem i hebrejštiny a foiničtiny, jež byly složitější gramaticky. Aramejšтина, třebaže se Aramejci necítili jako jednotný národ a nikdy nevytvořili jednotnou říši, ovládla území od Persie po Egypt jako obchodní a obcovačič řeč ještě před vznikem perské velení. O tom svědčí i r. 1942 nalezený dopis krále Ádóna z Aškalonu(?) egyptskému faraonovi z doby kol r. 600 př. Kr. Perští králové jí pak použili jako řeči úřední pro toto území i pro Egypt.

Touto říšskou aramejštinou jsou psány m. j. listiny židovských žoldnů v perských službách, kteří v V. stol. př. Kr. byli posádkou v pevnosti Elefantině (Jébu) na jižní hranici Egypta. Jsou důležité i pro poznání náboženství izraelského. Zároveň s nimi byly nalezeny počátkem tohoto století i zlomky oblíbeného vyprávění o moudrém Achíkarovi a překlad oslavného nápisu perských králů. K těmto papyrům se řadí další menší nálezy z Egypta, 13 dopisů perského místodržícího Aršáma a j. do Egypta, jakož i dosud nevydané papyry z Hermúpole.

Sem náleží i jazyk oficiálních listin knihy Ezrovky ze VI. a V. stol. př. Kr.; i jazyk aramejských partií knihy Danielovy lze přiřadit od této skupiny. (Viz dále str. 15.) Poněkud mladší jsou aramejské zlomky Testamentu Léviho a dosud neověřené aramejské esejský svitek.

Mladší aramejské dialekty jsou již jasně rozlišeny v západní a východní. Většinou jsou důležité pro textovou kritiku a exegesi biblickou.

K západní skupině patří židovské dialekty, jimiž se mluvilo v Palestině, judský a galilejský. Jsou dochovány v targumech, t. j. překladech Starého Zákona, a je jich užito hojně i v palestinském

(jerusalemském) talmudu a midráších. Sem náleží i aramejská slova v Novém Zákoně. Samaritáni měli též aramejský targum k svému pentateuchu, odlišný od židovského.

Galilejský dialekt křesťanský je zachován ponejvíce v překladu evangelíí.

Zvláště nápisy jsou doloženy: dialekt nabatejský z území východně od Mrtvého moře a palmyrský z oasy zvané aramejsky Tadmor mezi Syrií a Mezopotamií.

I východní skupina zahrnuje více dialektů.

Dialektem babylonských Židů je psána největší část rozsáhlého babylonského talmudu, části midrášů, pojednání gaonů i liturgická poeie. Podobného nářečí užívali i pisatelé magických textů na miskách.

Jemu podobný dialekt je dialekt sekty Mandejců, kteří dodnes žijí v okolí Basry v dolním Iráku a zachovali si starobylou náboženskou literaturu. Její studium má značný význam pro poznání náboženských směrů židovských a gnostických.

Je známo, že i polytheisté v městě Charánu a manichejci užívali aramejštiny ve svých spisech, žádné se nám však nedochovaly.

Nejbohatším aramejským dialektem je syrština.

Velmi hojná je literatura křesťanských Syřanů, kteří použili za spisovný jazyk nářečí města Edessy (syrsky Úrhój, nyní Urfa v Turecku) již předtím literárně zkultivovaného. Tato literatura obsahuje několikrát překlady biblické, velmi důležité pro kritiku textu Starého i Nového Zákona, překlady apokryfů a pseudepigramů, spisy exegetické, liturgické zpěvy a spisy, básně, historii a mn. j. Syrská výslovnost je fixována dvojí odlišnou tradicí, západní jakobitskou a východní nestoriánskou.

Aramejštiny byla počínaje VII. stol. po Kr. ze svého rozsáhlého území vytlačována arabštinou.

Obě větve aramejské se udržely do nynějška: dialekt novoaramejský ve třech vesnicích na Antilibanonu, novosyrština ve třech dialektech v okolí Mosulu, na přilehlém území syrském a na sever odtud v Kurdistánu, druhotně též v Armenii.

6. Aramejštiny biblická

Biblický text sám ji označuje jako ^ara^mi^t (Ezdr. 4, 7; Dan. 2, 4). Mylný název „chaldejština“, jenž se velmi dlouho držel, byl utvořen podle Dan. 2, 4, kde ji užívají „Chaldejci“ (*Kašdā'ē*), t. j. kouzelníci, jejichž označení původně skutečně znamenalo národ.

Biblická aramejštiny je blízká t. zv. říšské aramejštině. Protože je biblický text aramejský poměrně nerozsáhlý, není mluvnice biblické aramejštiny v mnoha bodech úplná. Ve Starém Zákoně jsou psány aramejsky: dvě slova v Gen. 31, 47; věta v Jer. 10, 11 (obojí glossy nejistého původu); listiny a děj s nimi souvisící v knize Ezrově 4, 8—6, 18 a 7, 12—26; vyprávění o Danielovi (kap. 2—6) a vidění o královstvích (kap. 7) v knize Danielově 2, 4b — 7, 28. Listiny v knize Ezrově, jejichž pravost byla nepřímou dosvědčena nálezy aramejských papyrů, jsou zachovány v původním aramejském jazyce a pocházejí ze VI. a V. stol. př. Kr.; dějový rámec kolem nich je asi o málo pozdější. Proč je aramejštiny v knize Danielově, je navozeno přechodem v 2, 4b, avšak další otázky po důvodech a rozsahu nejsou vyřešeny. Kapitoly 7—12 jsou patrně z doby těsně před povstáním makabejským, před r. 168, kapitoly 1—6 jsou asi poněkud starší.

Masoretská tradice přizpůsobuje aramejštinu těchto oddílů v němčem k hebrejštině (srovn. str. 10), četné úpravy masoretů svědčí o nejednotné a rozkolísané tradici, což je pochopitelné, neboť aramejštiny na rozdíl od hebrejštiny byla v době masoretů ještě řečí živou.

7. Vědecké zpracování hebrejštiny (a aramejštiny)

Zmínky jazykozpytné jsou sice již v talmudu a v nejstarší knize kabbalistické, avšak soustavně se začali Židé věnovat zkoumání svého jazyka až podle vzorů arabských: gáón Saadjá (882—942), Jehuda Hajjúdz a Jona zv. ibn Džannáh. Tuto tradici rozvíjeli Abraham ibn Ezra (z. 1167) a rodina Kimchi v Provenci: otec Josef, synové Moše a zvláště David (kolem r. 1200). Tito gramatikové užívali srovnávání s aramejštinou a arabštinou. Masoreti se zabývali více fixací textu než jazykovědou.

V XVI. stol. působil židovský gramatik Elias Levita, ale v této době se ujímají práce již více křesťané, kteří se do té doby spokojovali nanejvýš pasivní znalostí hebrejštiny, ale ještě více úplnou její neznalostí.

Jako první významnější křesťanský hebraista se uvádí koncem XV. stol. dominikán Petr Niger, první gramatika „De rudimentis hebraicis“ (1506) byla sepsána Johannem Reuchlinem (z. 1522). On i jeho následovníci, z nichž vyniká Johannes Buxtorf st. (z. 1629), se zcela drželi židovských gramatických tradic.

Samostatněji začali užívat výsledků srovnávacího studia semitských jazyků A. Schultens a N. W. Schröder, kteří působili v XVIII. stol. v Holandsku. Od začátku XIX. stol. zůstává vedení u gramatiků německých: W. Gesenius (1786—1842) sepsal stále pak obnovenou gramatiku a slovník na základě empirického, zatím co G. H. A. Ewald (z. 1875) hledal jazykové zákony, podobně i J. Olshausen (z. 1882) odvozoval hebrejské tvary z předpokládaných starších. B. Stade (z. 1905) spojil úspěšně obě tyto metody. Mluvnice F. Böttchera a E. Königa vynikají množstvím materiálu, u Königa je zpracován kritičtěji. Geseniovu gramatiku udržovali na výši její další vydavatelé E. Rödiger a E. Kautzsch (z. 1910). Uvedení badatelé byli většinou theologové, kteří též pracovali exegeticky a pod.

Všem jazykozpytným požadavkům odpovídající mluvnice začali vydávat jednak G. Bergsträsser, jednak společně H. Bauer (z. 1937) a Švéd P. Leander (z. 1935). Bergsträsser do své tragické smrti r. 1933 stačil zpracovat úvod, hláskosloví a sloveso po stránce tvaroslovné i skladebné, kde šťastně spojil metodu deskriptivní a historickou. Bauer a Leander vydali jen hláskosloví a tvarosloví.

Těžké otázky hebrejských časů se věnovali oxfordští profesori S. R. Driver a G. R. Driver. Nové metody v zkoumání kenaanských dialektů uplatňuje Z. S. Harris.

Zpracování aramejštiny se netěšilo dlouho zdaleka takové pozornosti. Na vědeckou výši je pozvedl teprve Th. Nöldeke (1836 až 1930). Dobré gramatiky biblické aramejštiny sepsali E. Kautzsch a K. Marti. Vyhovující úplnou historickou gramatiku biblické aramejštiny vypracovali jmenovaní již H. Bauer a P. Leander, obsa-

huje i skladbu. P. Leander vydal i mluvnici egyptské aramejštiny elefantinských a j. papyrů, takže nyní je aramejštiny co do vědeckého zpracování v lepším postavení než hebrejštiny.

Nové nálezy starých hebrejských a aramejských textů si vyžadují důkladných rozborů a oddáli na dlouho žádanou syntesu.

Základní mluvnické poznatky, které podává tato mluvnice, tím však budou změněny jen nepatrně.

V XVI. stol. působil židovský gramatik Elias Levita, ale v této době se ujímají práce již více křesťané, kteří se do té doby spokojovali nanejvýš pasivní znalostí hebrejštiny, ale ještě více úplnou její neznalostí.

Jako prvý významnější křesťanský hebraista se uvádí koncem XV. stol. dominikán Petr Niger, první gramatika „De rudimentis hebraicis“ (1506) byla sepsána Johannem Reuchlinem (z. 1522). On i jeho následovníci, z nichž vyniká Johannes Buxtorf st. (z. 1629), se zcela drželi židovských gramatických tradic.

Samostatněji začali užívat výsledků srovnávacího studia semitských jazyků A. Schultens a N. W. Schröder, kteří působili v XVIII. stol. v Holandsku. Od začátku XIX. stol. zůstává vedení u gramatiků německých: W. Gesenius (1786—1842) sepsal stále pak obnovenou gramatiku a slovník na základě empirického, zatím co G. H. A. Ewald (z. 1875) hledal jazykové zákony, podobně i J. Olshausen (z. 1882) odvozoval hebrejské tvary z předpokládaných starších. B. Stade (z. 1905) spojil úspěšně obě tyto metody. Mluvnice F. Böttchera a E. Königa vynikají množstvím materiálu, u Königa je zpracován kritičtěji. Geseniovu gramatiku udržovali na výši její další vydavatelé E. Rödiger a E. Kautzsch (z. 1910). Uvedení badatelé byli většinou theologové, kteří též pracovali exegeticky a pod.

Všem jazykozpytným požadavkům odpovídající mluvnice začali vydávat jednak G. Bergsträsser, jednak společně H. Bauer (z. 1937) a Švéd P. Leander (z. 1935). Bergsträsser do své tragické smrti r. 1933 stačil zpracovat úvod, hláskosloví a sloveso po stránce tvaroslovné i skladebné, kde šťastně spojil metodu deskriptivní a historickou. Bauer a Leander vydali jen hláskosloví a tvarosloví.

Těžké otázky hebrejských časů se věnovali oxfordští profesori S. R. Driver a G. R. Driver. Nové metody v zkoumání kenaanských dialektů uplatňuje Z. S. Harris.

Zpracování aramejštiny se netěšilo dlouho zdaleka takové pozornosti. Na vědeckou výši je pozvedl teprve Th. Nöldeke (1836 až 1930). Dobré gramatiky biblické aramejštiny sepsali E. Kautzsch a K. Marti. Vyhovující úplnou historickou gramatiku biblické aramejštiny vypracovali jmenovaní již H. Bauer a P. Leander, obsa-

huje i skladbu. P. Leander vydal i mluvnici egyptské aramejštiny elefantinských a j. papyrů, takže nyní je aramejštiny co do vědeckého zpracování v lepším postavení než hebrejštiny.

Nové nálezy starých hebrejských a aramejských textů si vyžadají důkladných rozborů a oddálí na dlouho žádanou syntesu.

Základní mluvnické poznatky, které podává tato mluvnice, tím však budou změněny jen nepatrně.

V XVI. stol. působil židovský gramatik Elias Levita, ale v této době se ujímají práce již více křesťané, kteří se do té doby spokojovali nanejvýš pasivní znalostí hebrejštiny, ale ještě více úplnou její neznalostí.

Jako první významnější křesťanský hebraista se uvádí koncem XV. stol. dominikán Petr Niger, první gramatika „De rudimentis hebraicis“ (1506) byla sepsána Johannem Reuchlinem (z. 1522). On i jeho následovníci, z nichž vyniká Johannes Buxtorf st. (z. 1629), se zcela drželi židovských gramatických tradic.

Samostatněji začali užívat výsledků srovnávacího studia semitských jazyků A. Schultens a N. W. Schröder, kteří působili v XVIII. stol. v Holandsku. Od začátku XIX. stol. zůstává vedení u gramatiků německých: W. Gesenius (1786—1842) sepsal stále pak obnovenou gramatiku a slovník na základě empirického, zatím co G. H. A. Ewald (z. 1875) hledal jazykové zákony, podobně i J. Olshausen (z. 1882) odvozoval hebrejské tvary z předpokládaných starších. B. Stade (z. 1905) spojil úspěšně obě tyto metody. Mluvnice F. Böttchera a E. Königa vynikají množstvím materiálu, u Königa je zpracován kritičtěji. Geseniovu gramatiku udržovali na výši její další vydavatelé E. Rödiger a E. Kautzsch (z. 1910). Uvedení badatelé byli většinou theologové, kteří též pracovali exegeticky a pod.

Všem jazykozpytným požadavkům odpovídající mluvnice začali vydávat jednak G. Bergsträsser, jednak společně H. Bauer (z. 1937) a Švéd P. Leander (z. 1935). Bergsträsser do své tragické smrti r. 1933 stačil zpracovat úvod, hláskosloví a sloveso po stránce tvaroslovné i skladebné, kde šťastně spojil metodu deskriptivní a historickou. Bauer a Leander vydali jen hláskosloví a tvarosloví.

Těžké otázky hebrejských časů se věnovali oxfordští profesori S. R. Driver a G. R. Driver. Nové metody v zkoumání kenaanských dialektů uplatňuje Z. S. Harris.

Zpracování aramejštiny se netěšilo dlouho zdaleka takové pozornosti. Na vědeckou výši je pozvedl teprve Th. Nöldeke (1836 až 1930). Dobré gramatiky biblické aramejštiny sepsali E. Kautzsch a K. Marti. Vyhovující úplnou historickou gramatiku biblické aramejštiny vypracovali jmenovaní již H. Bauer a P. Leander, obsa-

huje i skladbu. P. Leander vydal i mluvnici egyptské aramejštiny elefantinských a j. papyrů, takže nyní je aramejštiny co do vědeckého zpracování v lepším postavení než hebrejštiny.

Nové nálezy starých hebrejských a aramejských textů si vyžadají důkladných rozborů a oddáli na dlouho žádanou syntesu.

Základní mluvnické poznatky, které podává tato mluvnice, tím však budou změněny jen nepatrně.

LITERATURA

1. Hebrejščina v rámci srovnávacího jazykozpytu semitského

- C. Brockelmann, Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen, Berlin, I. 1908, II. 1913. Týž, Kurzgefasste vergl. Grammatik der semit. Sprachen, ve sb. Porta ling. orient. XXI., 1908. Týž, Die semit. Sprachwissenschaft, Samm. Göschen, 2. vyd. 1916.

2. Hebrejská mluvnice:

- H. Bauer-P. Leander, Historische Grammatik der hebr. Sprache des Alten Testamentes, I. Halle 1922. Hebr. Schulgrammatik, Halle, 2. vyd. 1933.
W. Gesenius, Hebr. Grammatik, 28. vyd. (E. Kautzsch) Lipsko 1909, 29. vyd. (G. Bergsträsser), Lipsko I. 1918, II. 1929.
G. Beer, Hebr. Grammatik, 2 díly, Samm. Göschen, 1915—16. II. vyd. přepracoval R. Meyer, 1952—1955. Hebr. Übungsbuch, t. 1916.
F. E. König, Historisch-kritisches Lehrgebäude der hebr. Sprache, Lipsko I. 1881, II. 1895, III. 1897. Hebr. Grammatik für den Unterricht, Lipsko 1908.
B. Stade, Lehrbuch der hebr. Grammatik, I. Lipsko 1879.
A. Ungnad, Hebr. Grammatik, 2. vyd. Tubinky (Tübingen), 1926.
C. H. Vossen-F. Kaulen-J. Schuhmacher, Kurze Anleitung zum Erlernen der hebr. Sprache, 20.—21. vyd. Freiburg i. B. 1914 a dal. vyd.
H. L. Strack, Hebr. Grammatik, 14. vyd. (A. Jepsen), 1930.
J. Prill, Einführung in die hebr. Sprache, Bonn 1932.
C. Steurnagel, Hebr. Grammatik, 11. vyd. Lipsko 1948.
V. Zapletal, Grammatica linguae hebraicae, 3. vyd. Paderborn 1921.
P. Joüon, Grammaire de l'hébreu biblique, 2. vyd. Řím 1947.
W. Hollenberg- K. Budde-W. Baumgartner, Hebräisches Schulbuch, 18. vyd. 1949.
B. Templer, Gramm. der hebr. Sprache für den Selbstunterricht, Videň-Lipsko s. a.
Mayer Lambert, Traité de Grammaire hébraïque, Paříž 1938.
K. Holzhey, Kurzgefasste hebr. Grammatik, Paderborn 1913. Übungsbuch zum Hebräischen, 1914.

- Ch. F. Jean, Grammaire hébraïque élémentaire, 2. vyd. Paříž 1945.
Jaroslav Sedláček, Lešon hassefarim, základové hebrejského jazyka biblického, Praha 1893.
Aladár Hornyánszky, Hebrejská mluvnice a čítanka, I. Bratislava 1923.
— Praktickou mluvnici a učebnici moder. hebr. je Moses Rath, Sefat ammenu, Lehrbuch der hebr. Sprache für Schul- und Selbstunterricht, 6. vyd. Videň 1920.

3. Slovníky:

- W. Gesenius-F. Buhl, Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 18. vyd. Lipsko 1933.
D. Cassel, Hebräisch-deutsches Wörterbuch, 12. vyd. 1934.
J. Fürst-V. Rysse, Hebräisches und chaldäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, 3. vyd. 1876.
E. F. Leopold, Lexicon hebraicum et chaldaicum in libros Veteris Testamenti, Lipsko 1932.
C. Siegfried-B. Stade, Hebräisches Wörterbuch zum Alten Testament, Lipsko 1893.
F. E. König, Hebräisches und aramäisches Wörterbuch zum Alten Testament, 3. vyd. Lipsko 1922.
W. Brown-S. R. Driver-Ch. A. Briggs, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1906.
S. J. Fuenn, Hebräisch-chaldäisches Wörterbuch über Bibel, Mischnah und Midraschim, Varšava 1912—13.
Karl Feyerabend, Taschenwörterbuch der hebr. und deutschen Sprache, Berlin u Langenscheidt 1912 a častěji.
Eliezer Ben Jehuda, Thesaurus totius hebraicitatis, Jerusalem-Berlin 1912 nn.
H. Weinheimer, Hebräisches Wörterbuch in sachlicher Ordnung, Tübingen 1918.
Fr. Zorell, Lexicon Hebraicum et Aramaicum Veteris Testamenti, Řím od 1947.
L. Köhler (-W. Baumgartner), Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1948—1953.
F. Baumgärtel, Einzelwörterbücher zum Alten Testament, Giessen od 1924.
E. Meier, Hebräisches Wurzelwörterbuch, 1845.
L. H. Strack, Hebr. Vocabularium, 11. vyd. 1914.
R. Kraetzschmar, Hebr. Vocabular, 1902.

K modernímu jazyku hleď

- S. Grünberg-A. M. Silbermann, „Menorah“-Wörterbuch, Berlin 1920.
S. M. Laser-H. Torczyner, Deutsch-hebr. Wörterbuch, Berlin 1927.

4. Kritické vydání hebrejské bible:

Biblia hebraica...ed. R. Kittel s mnoha spolupracovníky, 3. vyd. uspořádali A. Alt a O. Eissfeldt 1937, Stuttgart.

5. Konkordance:

Salomon Mandelkern, Veteris Testamenti concordantiae hebraicae atque chaldaicae, 2. opr. vyd. Lipsko 1937.

6. Chrestomathie:

H. Lindemann, Florilegium hebraicum, Freiburg i. B. 1912.
J. Pollak a G. Weiner, Biblická čítanka (se stručnou mluv. a slovníkem), I. Praha 1917.

7. Bibliografie prací gramatických, lexikálních atd.:

M. Steinschneider, Bibliographisches Handbuch über die Literatur der hebräischen Sprache, Lipsko 1859, dodatky 1896. Hojná literatura uvedena v mluvnici Steuernagelově 11. vyd. str. 125—132. Nepřehlédné množství článků, studií a referátů v odborných časopisech orientálských a biblistických (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Orientalistische Literaturzeitung, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, Zeitschrift für Assyriologie, American Journal of Semitic Languages, Revue des Études Juives, Biblische Zeitschrift, Archiv orientální, Vetus Testamentum, Journal of Biblical Literature atd.)

Literatura k studiu aramejštiny:

1. Srovnávací jazykozpyt semitský:

viz u hebrejštiny.

2. Mluvnice:

H. Bauer, P. Leander, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Halle 1927. Základní spolehlivé dílo. Autoři sami z něho pořídili přehledný výtah: Kurzgefaßte biblisch-aramäische Grammatik. Halle 1929. Jsou připojeny texty a glossář.
E. Kautzsch, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Lipsko 1884. Dobré, avšak již zastaralé.

K. Marti, Kurzgefaßte Grammatik des Biblisch-Aramäischen. Berlin, 3. vyd. 1925.

H. L. Strack, Grammatik des Biblisch-Aramäischen. 4. vyd. Lipsko 1905. 5. vyd. 1911. Obě stručnější, s texty a s glossářem.

P. Leander, Laut- und Formenlehre des Ägyptisch-Aramäischen. Göteborg 1929.

W. B. Stevenson, Grammar of Palestinian Jewish Aramaic. Oxford 1924. Dotýká se též staré aramejštiny.

Ch.-F. Jean v dodatku své hebrejské gramatiky. Viz str. 18.

3. Slovníky:

Biblické partie aramejské jsou zpracovány v hebrejských slovnících Geseniusově, Königově, Leopoldově a j. Pro slovník Köhlerův (Leiden 1953) připravil aramejský oddíl W. Baumgartner, překonává šíři i hloubkou všechna dosavadní zpracování.

4. Konkordance:

Aramejské partie biblické jsou zachyceny v Mandelkernově konkordanci.

5. Texty:

Jediný spolehlivý text v liberadské punktači je v „Biblia Hebraica“ ed. R. Kittel (a P. Kahle). 3. vyd. Stuttgart 1937 a další nezměněná. Supralineárně vokalizované texty jsou v Strackově grammatice. Elefantinské papyry vydal souborně A. Cowley, Aramaic Papyri of the Fifth Century B. C. Oxford 1923.

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda

1. Hebrejské texty biblické se píše a tisknou písmem aramejského původu, zvaným písmo čtvercové, které se ve své nejstarší podobě vyskytuje od 2. stol. př. Kr. Píše se z prava na levo, nerozlišují se písmena velká a malá. Psaní písmen začíná od levého horního vrcholu.

2. Písmo čtvercové má těchto 22 znaků:

Pořadí	Tvar	Jméno	Přepis	Číselná hodnota
1.	א	אָלֶפֶת 'ālaep	'	1
2.	ב	בֵּית bēt	<i>b, b̄</i>	2
3.	ג	גִּמְלֵל gīmæl	<i>g, ḡ</i>	3
4.	ד	דָּלֶת dālæt	<i>d, ḏ</i>	4
5.	ה	הֵא hē'	<i>h</i>	5
6.	ו	וָו wāw	<i>w, w̄</i>	6
7.	ז	זַיִן zajin	<i>z</i>	7
8.	ח	חֵת hēt	<i>h</i>	8
9.	ט	טֵת tēt	<i>t</i>	9

Část první

MLUVNICE
HEBREJŠTINY

Pořadí	Tvar	Jméno	přepis	číselná hodnota
10.	י	יוד jōd	j (i)	10
11.	כ ך	כּף kaḵ	k, <u>k</u>	20
12.	ל	לָמֶד lāmæd	l	30
13.	מ ם	מִים mēm	m	40
14.	נ ן	נוּן nūn	n	50
15.	ס	סָמֶךְ sāmaḵ	s	60
16.	ע	עֵינַי 'ajin	'	70
17.	פ ף	פֶּה pē'	p, <u>p̄</u>	80
18.	צ ץ	צָרֵי šādē	š	90
19.	ק	קוֹף qōḵ	q (k)	100
20.	ר	רֵשׁ rēš	r	200
21.	ש	שֵׁן šīn שֵׁן šīn	ś, ś	300
22.	ת	תּוֹ tāw	t, <u>t̄</u>	400

§ 2. Písmena koncová

Patero písmen má na konci slova jinou podobu než na počátku nebo uprostřed. Jsou to: *k* ך (č. 11), *m* ם (č. 13), *n* ן (č. 14), *p* ף (č. 17), *š* ץ (č. 18.) Tyto koncové tvary slují litterae finales;

Příklady: מלך mlk (mælaḵ) 'král'; אם 'm ('ēm) 'matka'; זקן zqn (zāqēn) 'stařec'; כף kp (kaḵ) 'dlaň'; עץ 'š ('ēš) 'strom'. Všechna písmena (i koncová) přicházejí v bibli v jednom verši v knize Sofoniášově 3, 8.

§ 3. Písmena roztažitelná

V hebrejštině se písmena při psaní nespojují a slova se nedělí.

Prostor, jenž by v řádku vznikl dělením slova, vyplňuje se tím, že se některá písmena již uprostřed řádku roztáhnou. Jsou to:

א	א	(č. 1)
ו	ו	(č. 5)
ל	ל	(č. 12)
ת	ת	(č. 22)
ם	ם	(č. 13, jen koncové, § 2.)

Tato písmena se nazývají litterae dilatabiles.

§ 4. Rozdělení souhlásek

Všechna písmena abecedy vyjadřují jen souhlásky. Podle toho, kterou částí mluvidel jsou artikulovány a jaká je jejich fonetická platnost, dělíme je na ústní (orální) a hrtanové (laryngální). Ústní se dělí v předpatrové (palatální): כּינ, zadopatrové (velární): ק, zubní (dentální): נתמד, jazyčné (linguální): רל, sykavé (sibilantní): ששצסז, retné (labiální): פמוב. Hrtanové (laryngální) jsou עחדא. Dále dělíme souhlásky v závěrové (okklusivy) čili ražené (explosivy): אבפדחטקגב, trivé (spiranty, frikativy): עחחבפוששסצרתגכ, nosovky (nasály) מנ, plynné (likvidy) רל a polosamohlásky (semivokály) יו. Přehled souhláskové soustavy je tento:

	Ústní (orální)							Laryngály
	předopatrové	zadopatrové	zubní	jazyčné	sykavé	retné		
emfatické		q (k)	t					} souhlásky závěrové (okklusivy)
neznělé	k		t			p		
znělé	g		d			b		
emfatické					s			} souhlásky třívé (spiranty)
neznělé	ḳ		ṭ		ṣ ṣ̌ ṣ̌	p̣	ḥ ḥ	
znělé	g̣		ḍ		z	ɸ	c	
nosovky			n			m		
plynné				r l				
polosamohlásky	j (i)					w (u)		

§ 5. Výslovnost souhlásek

- Ⓝ je naše hrtanová souhláska zvaná ráz, která je v západní češtině na počátku slov, počínajících v písmě samohláskou (srv. čes. *fokně* a pod.) V češtině není pro ni písmeno v abecedě. Přepisujeme řeckým znakem ρ (spiritus lenis). Srov. § 7, 1; 11, 4, pozn. II.; 9, 2.
- Ⓝ je české *b*. Srv. § 6.
- Ⓝ se vyslovuje jako české *g*. Srv. § 6.
- Ⓝ má platnost českého *d*. Srv. § 6.
- Ⓝ je naše *h*. Na konci slova po samohlásce je němé (§ 7, 1; 9, 2). O t. zv. *h mappicatu* srv. § 14, 1.
- Ⓝ má platnost anglického *w*. Srv. § 7, 1; 14.

- Ⓝ je české *z*.
- Ⓝ je silná hrtanová souhláska. Vyslovuje se tak, že se vzduchový proud nechá volně procházet hrtanem, při čemž se nejhlubší část hrtanu svírá. Správně vyslovíme slovo *růh* tehdy, když před *h* zazní zřetelně *a*.
- Ⓝ *t* je emfatické, s větším napětím hrtanu vyslovované *t*, při jehož artikulaci se opírá hřbet jazyka o zubní lůžka (Brockelmann, Die sem. Sprachw. str. 53, Beer I. str. 27.)
- Ⓝ je české *j*. Srv. § 7, 1; 14.
- Ⓝ je předopatrové *k* s velmi lehkou aspirací. § 6.
- Ⓝ *h, ɸ, ɸ* jako v češtině *l, m, n, s*.
- Ⓝ je znělý hrtanový spirant, vyslovovaný stejně jako *h*, ale zněle. Přepisujeme řec. znamením ρ (spiritus asper.) K výslovnosti srv. Bauera-Leandera str. 167 a tam uvedené studie, jmenovitě R. Růžičky ve Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes r. 28 (1914), str. 21 nn.
- Ⓝ je české *p* s velmi lehkou aspirací. § 6.
- Ⓝ je emfatická sykavka. Vyslovuje se se stejným stažením hrtanu jako *t*. K výslovnosti srv. Brockelmann str. 54. Dnešní Židé vyslovují ponejvíce *c* (něm. *z*). Přepis *ç*.
- Ⓝ je zadopatrové *k*, v přepise *q (k)*. Vyslovuje se co nejhluběji vzadu.
- Ⓝ je *r*. O jeho výslovnosti a druzích Brockelmann, Die semit. Sprachwiss. str. 54, Gesenius-Kautzsch str. 34 a 36, Bauer-Leander str. 163.
- Ⓝ *š*, vyslovit jasně se špičkou jazyka nahoře, aby se odlišilo od následujícího.
- Ⓝ *š*, jež se vyslovuje mezi *s* a *š*. Toto *š* splynulo později ve výslovnosti se Ⓝ (č. 15) a vyslovovalo se jako *s*.
- Ⓝ *t*, je rovno čes. *t*, ale s velmi lehkou aspirací. § 6.

Pozn. Při pravopisu je nutno dbáti, aby se nezaměňovala některá písmena: א a ע; מ a ת; ו a ב; ק a ח; ש a ס resp. צ.

§ 6. Souhlásky explosivní a spiranty

Šest písmen, a to תפכדגב, má dvojí výslovnost: buď jsou vyslovována jako souhlásky ražené (závěrové): *b, g, d, k, p, t*, nebo jim odpovídající třívé (vanuté, spiranty) a pak se vyslovují: ב jako naše *v* (na př. jméno města *Tel Abib* se vysloví jako *Tel Aviv*), ג jako české znělé *ch* ve spojení abych byl, ד jako *th* v anglickém *that* (znělé, „měkké“ *th*), כ jako *ch*, פ jako naše *f*, ת jako *th* v anglickém *thin* (neznělé „tvrdé“ *th*). Pokud se mají vysloviti jako hlásky ražené, klade se do nich bod, zvaný židovskými gramatiky *dāḡēš qal*, slabé, *dāḡēš lene*. Přepisujeme je takto: ב *b*, ב *b̄*, ג *g*, ג *ḡ*, ד *d*, ד *d̄*, כ *k*, כ *k̄*, פ *p*, פ *p̄*, ת *t*, ת *t̄*. Obsažena jsou tato písmena v pamětném hesle *bḡḡadkēpaṭ*. Kdy se vyslovují jako souhlásky ražené a kdy jako spiranty, o tom § 13.

§ 7. Označování samohlásek (vokálů)

1. Hebrejská abeceda neobsahuje znaků pro samohlásky; vznikl však časem zvyk, označovat dlouhé samohlásky za určitých okolností pomocí některých souhlásek. Byly to předně obě polosamohlásky י a י, které sloužily k vyznačení souhláskové součásti dvojhlásek אַ, אֵ, אִ, אִי. Když se dvojhlásky změnil v samohlásky jednoduché *ō, ū, ē, ī*, zůstaly י a י v písmě na svém místě a označovaly tak tyto dlouhé samohlásky. Na př. původní מות *mut* (*maut*) se změnilo stažením v מוֹת a י, které bylo setrvačností psáno dále, značilo v tomto slově *ō*; podobně י ve slově בית *bit* (*baīt*) po stažení v בַּיִת značilo *ē*. Staré הוּרַד se změnilo v הוֹרַד, a proto ו značilo později zde *ū*; תִּיבַב (*tiṭṭab*) se stáhlo v תִּיבָב a י ozna-

čovalo *ī*. Od takovýchto případů se přeneslo potom užívání י a י i tam, kde byly dlouhé samohlásky, které se však v konsonantním textu pomoci י a י nepsaly, na př. v 1. os. sg. perfekta קָטַלְתִּי *qāṭaltī* nebo v 3. os. plur. perfekta קָטְלוּ *qāṭlū*. Souhláska ה vyznačovala na konci slova *ā, ē, ē, ō*. Tento zvyk vyšel patrně odtud, že ה bylo souhláskovou součástí přivěšovaného přivlast. zájmena **hu*, **ha* 'jeho', 'jeji'. Původní koncové *a* s příponou *hu* po vypadnutí *h* dalo *au*, z toho vzniklo *ō*, ale *h* se psalo dále: סוּתַה *sūtaḥ* 'jeho roucho' se změnilo v סוּתָה *sūṭā*; koncové *a* s příponou *ha* dalo *ā*, ale v příponě se udrželo původ. *h* i ve výslovnosti: מַלְכָה *malkāh*, 'jeji král', se změnilo v מַלְכָּה *malkāh*. Později se označovalo pomocí ה i koncové *ē* (otevřené): רִבֵּה 'lučištník', i *ē* (zavřené): גָּלַה 'odhall' (čisti je *rōḥē, ḡlē*). Uprostřed a na konci slova stojí někdy א k označení *ā, ē, ō*, na př. ve slově קָאֵם *qām*, které se píše jinak a správněji קָאֵם, nebo na konci psaní אֵ— (místo původnějšího הֵ) *ā* v mladších textech. Tento zvyk vznikl od případů, kde א původně bylo souhláskou a vyslovovalo se, ale později se nepronašelo, na př. ראש *rōš* 'hlava' a pod. V těchto případech se hlásky אֵ, אִ, אִי nevyslovují, jsou němé. Proto slují též slabými a poněvadž slouží k označování samohlásek, služebnými (serviles). Poněvadž jsou pak jakoby oporami a nosičkami samohlásek a napomáhají alespoň poněkud čtení, říká se jim v hebrejských mluvnicích אֵמוֹת הַקְּרִיאה *'immōṭ haqqrī'ā*, matres lectionis („matky čtení“).

Příklady: *w* jako *ū* uprostřed slova: קוּם *qūm* 'státi', יְהוּדָה *ṣ'rhūdā*, vl. jm. muž., יְרוּשָׁלַיִם *ṣ'rūšālayim* 'Jerusalem'; na konci: קָטְלוּ *qāṭlū* 'zabili'; *w* jako *ō* uprostřed a na konci: קוֹלוֹ *qōlō* 'jeho hlas'; *j* jako *ī* uprostřed: רִיב *riḥ* 'hádati se'; na konci: כְּלִי *kēlī* 'nádobá'; *j* jako *ē* uprostřed: תִּמְאֵן *tēmān* 'jih'; na konci: מַלְכֵי *malkē* 'králové' (st. constr.); *j* jako *ē* uprostřed: יָדְעָה *jādēkā* 'tvoje ruce'; *h* jako průvodce *ā*: מַלְכָּה *malkā*, 'královna'; u *ē*: זֶה *zē* 'tento',

u ē: שדה *šdē*, 'pole' (st. constr.); u ō: כה *kō*, 'tak', פה *pō* 'zde', 'sem' (פה *pē* 'ústa' se píše stejně!); *ālæp* u ā: ראמות *rāmōl* 'výšiny', jm. města, תא *lā*, 'komora', בא *bā* 'vešel'; uprostřed u ō: תומר *tōmar* 'řekneš'; na konci: לא *lō* 'ne'; u ē uprostřed: למור *lēmōr* 'řka'; na konci: גא *gē* 'pyšný', מצא *mōšē* 'nalézájící'; u *ā*: גמא *gōmā*, 'papyrus', 'řtina'; u *ī*: ראשון *rīšōn*, 'první'.

2. Jak vidno, nebylo původně žádného označování krátkých samohlásek. Proto v době po sepsání talmudu vytvořili židovští theoretikové několik soustav značek,*) jimiž měla být tradiční výslovnost samohlásek ustálena a pro budoucnost uchována. Přitom bylo ponecháno označování dlouhých samohlásek „slabými“ souhláskami, neboť ty patřily k souhláskovému textu. Soustavy samohláskové se skládají z teček, čárek a pod., t. zv. punktů, které se vyslovují po souhlásce, nad níž nebo pod níž jsou. Jedinou výjimku činí *paṭaḥ* furtivum (§ 10).

3. Systém punktace, jehož se dnes výlučně užívá v tištěných biblích, sluje tiberiadský, poněvadž byl složen kolem r. 800 nejspíše v galilejském městě Tiberiadě. Užívá značek samohláskových pod písmeny (sub-, infralineární) s výjimkou bodu pro *ō*, jenž se píše vlevo nahoře, a bodu pro *ū*, jenž se píše doprostřed.

Značky tiberiadské jsou tyto:

1. $\bar{_}$ <i>ā</i> qāmæš	7. $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>soḡōl</i>
2. $\bar{_}$ <i>á</i> qāmæš ḥāṭūp	8. $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>u, ū</i> qibbūš
3. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>ī, i, ĥīræq</i>	9. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>šōwā</i>
4. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>ō</i> ḥōlæm	10. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>a</i> ḥāṭēp <i>paṭaḥ</i>
5. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>ū</i> šūræq	11. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>e</i> ḥāṭēp <i>soḡōl</i>
6. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>a, a</i> (§ 16) <i>paṭaḥ</i>	12. $\bar{_}$ $\bar{_}$ } <i>o</i> ḥāṭēp qāmæš

*) Vedle soustavy tiberiadské, níže vyložené, jsou ještě známy dvě soustavy babilonské a tři palestinské.

§ 3. Výslovnost a psaní samohlásek

1. $\bar{_}$ se nazývá u židovských gramatiků קמץ „stažení (úst)“. Dlouhé qāmæš se vyslovuje jako *á* zabarvené do *ó*. Krátké qāmæš *á* (*o*) sluje קמץ קמץ „zrychlené stažení (úst)“ a vyslovuje se jako krátké *o* mírně zabarvené do *a*. Qāmæš označuje dvě samohlásky různého původu (*ā* z **ā*, *á* z **u*). Běžná výslovnost *ā* je *á*; *á* se vyslovuje jako *o*.

A. Qāmæš se čte jako *ā*:

- v otevřené přízvučné slabice (§ 18, 2, 3): לָךְ *lāḵ* 'tobě';
- v otevřené nepřízvučné slabice: דָּבָר *dābār* 'slovo', 'věc'; הָרַע *hā-rā* 'to zlo'; o přízvuku srv. §16, 1.
- v zavřené přízvučné slabice: לָמָּה *lām-mā*, 'proč?'

B. Qāmæš se čte jako *á* (otevřené *o*):

- v zavřené slabice nepřízvučné *a*) uprostřed slova (po *šōwā* quiescens): אָכַל *āk-lā*, 'pokrm', חַנְּנִי *ḥānnēnī* 'smiluj se nade mnou' (žalm 4, 2 a j., v ž. 9, 14 je psáno חַנְּנִי *ḥānnēnī* b) na konci slova: וַיָּמָת *waj-jā-māṭ*, 'a zemřel'.
- výjimečně se čte jako *á* (*o*), je-li v otevřené slabice *a*) před jiným qāmæš ḥāṭūp nebo b) před ḥāṭēp qāmæš: פָּעֵל *pā-āl-kā* 'tvé dílo' (muž.), פָּעֵל *pā-ō-lō* 'jeho dílo'; c) ve dvou slovech: קָדְשִׁים *qā-dāšīm* 'svatosti' a שְׂרָשִׁים *šā-rāšīm* 'kořeny' (sg. k tomu קָדֵשׁ, שְׂרָשׁ).

Pozn. I. *á* vzniká z původního *u*, je často před maqqēp (§ 14, 3): קָדְשִׁי *qāq-šī* 'moje svatost' (od קָדֵשׁ); וַיָּנַם *waj-jā-nās* 'a prehl', od יָנַם *jānūs*, imperf. 'prehne', od נָאֵם *nā-ām*, 'každý člověk'.

Pozn. II. Určitý člen ve tvaru *hā-* (§ 35) se čte před ḥāṭēp jako *hā-*: הָאֲנִיָּה *hā-ānijjōl* 'lodi' (plur.).

Pozn. III. *ā* bývá chráněno zpravidla ve své výslovnosti značkou maqqēg (§ 14, 5). V koncovém $\bar{_}$ se píše *ā* doprostřed: $\bar{_}$ *kā*.

Příklady: *á:* חִכְמָה *hák-mā* 'moudrost'; יָקָר *jāq-lān* vl. jm. muž. Gen. 10, 25., קָרְבָן *qār-bān* 'obětní dar'; אֶלֶל *'ālē* st. con., 'stany'; כַּאֲנִיּוֹת *kā-'anijjōl* 'jako lodi'; לְמִשְׁחָה *limšāhēkā* 'aby tě pomazal'; אֶלְרִאֵב *'ālērāb* vl. jm. muž. Exod. 31, 6; יִרְבְּעָם *jā-rāb-ām* vl. jm. muž. 1. Kr. 11, 26.

2. *̣* sluje *šērē* „roztržení“ (náhlé rozšíření) a značí zavřené napjaté *e*, které je většinou dlouhé. Je v otevřené přízvučné slabice: עָל *'ē-gāl* 'tele', i v zavřené: חֵק *hēq*, 'ňadra', ve slabice nepřízvučné: בֵּיתִי *bē-īī* 'můj dům'.

3. *̣*, *̣* má jméno *hīræq* „skřipění“ a vyjadřuje dlouhé nebo krátké *i*; ve spojení s *̣* jen dlouhé *ī*. Je ve slabice nepřízvučné zavřené: מִשְׁלָה *miš-lē* 'průpovědi'; v přízvučné zavřené: וַיִּשְׁבּוּ *waj-jiš-bō* (§ 11, 3, 2) 'a chylil'; v přízvučné otevřené: מַלְכִי *mallī* 'můj král'; v nepřízvučné otevřené: כִּידּוֹן *kīdōn* 'oštep'.

4. *̣*, *̣* je znakem pro zavřené, napjaté *o*, které je většinou dlouhé a sluje *qāl* „plnost“. Ve starších tiscích byl ten usus, že setkalolo-li se *hōlæm* s diakritickým bodem *š*, užívalo se bodu jen jednoho pro obojí: מֹשֶׁה *mōšē* 'Mojžíš'. *š* znamená též *šō*: שֹׁנֵא *šōnē* 'nepřítel'. *š* znamená buď *šō* nebo *šōs*: שֹׁמֵר *šōmēr* 'strážce'; עֲשָׂה *'ōšē* 'činici'. Od 3. vyd. Kittelovy bible tiskne se podle způsobu starých masoret. rukopisů מֹשֶׁה, שֹׁנֵא. — Jinak: שׁוֹפֵט *šōpēl*, 'soudce', נֹשֵׂא *nāšō*, 'něsti'. Je-li podkladem pro *hōlæm* *ā*, má toto *ā* bod na sobě: שֹׁן *šōn*, 'ovce'. Před samohláskou se čte *š* jako *šōw*: לֹדָה *lōwē*, 'půjčující', po samohláске před souhláskou jako *wō*: עֹדָה *'āwōn*, 'hřích'.

5. *̣* je dlouhé, zavřené a napjaté *ū*, zve se שׁוֹרֵק „pískání“. רוּת *rūt*, žen. jméno; מִוּת *mūt*, 'zemřítí', הוּא *hū* 'on', תֹּהוּ *tōhū*, 'pustota'; יָבֹא *jābōā*, 'přicházejí'; וּמֶלֶךְ *ūmælæk* 'a král'. *̣* značí *wō*, na př. עִוֵר *'iwēr* 'slepý'.

6. *̣* značí krátké otevřené *a* a sluje פֶּתַח „otevření“. Nejčastěji je ve slabice zavřené (§ 18, 2. 6. 7): שָׁמַר *šāmār*, 'střežil'.

מַלְכָה *mal-kāh*, 'její král'; výjimečně ve slabice otevřené (§ 18, 2, 3): בַּיִת *bājīt* 'dům', נָעַר *nā'ar* 'hoch', שָׂמַנִּי *sāmānī*, 'posadil mne'.

7. *̣* je označením krátkého nebo dlouhého *æ* otevřeného. Podle své podoby sluje קָגוּל „hrozen“. Ve spojení s *̣* a *̣* (יָ, הָ) je vždy dlouhé: סוּסֵיךָ *sūsēkā* 'tvoji koně' (mužovi), s *̣* jen na konci slova: קָנֵה *qānē* 'třtina'.

8. *̣* slove קְבוּץ „stažení“ a značí krátké *u*: שְׁלֵחָן *šulhān*, 'stůl', nebo dlouhé *ū* v otevřené slabice: גְּבֻלוֹ *g'būlō* 'jeho území'. O ostatních znameních § 11 a 12.

Punktace vystihuje jen kvalitu samohlásek. Samohlásek je sedm podle kvality: *a, æ, e, i, ā, o, u*; protože se defektivní (§ 9) *ū* píše jinak než *ū* značené plene (*g'būlō* buď s *šūræq* nebo s *qibbūs*), je o jednu značku více. V některých tvarech jsou patrně *e* a *o* také krátké, takže lze říci, že všechny kvality samohláskové vyjma *a* jsou i dlouhé i krátké.

Pro dlouhé *ā* nemá tiberiadská soustava znaku, neboť *̣* je pro *ā* a *ā*; ve výslovnosti tiberiadské se nemohlo *ā* (čisté) vysloviti proto, že neotvírali dostatečně úst a *ā* bylo proto zabarveno do *ā*. — S hlediska kvantity i kvality je 13 samohlásek: *a, æ, ē, e, ē, i, ī, ā, ā, o, ō, u, ū* (§ 20).

Pozn. Výslovnost výše uvedená se nazývá sefardská (španělských Židů). Židé jiných oblastí vyslovují jinak, na př. němečtí ve výslovnosti *aškenázské* pronášejí *̣* jako *o*, *̣* (i) jako *au* atd., jinak polští, litevští, ruští, jemenští atd.

§ 9. Scriptio plena a defectiva

1. K souhláskám, které naznačují přítomnost samohlásky (matres lectionis), připojovaly se samohláskové značky, jimiž se význam matrum lectionis činil zřejmý a přesný (§ 7). Na př. *̣* slouží

k označení \bar{i} , \bar{e} a \bar{a} , proto se pod předcházející souhlásku položil příslušný punkt: \bar{i} \bar{e} , \bar{i} \bar{e} , \bar{i} \bar{a} , při \bar{e} : \bar{e} \bar{a} , \bar{e} \bar{e} , \bar{e} \bar{e} , \bar{e} \bar{e} , při \bar{a} : \bar{a} \bar{e} , \bar{a} \bar{e} , \bar{a} \bar{a} , \bar{a} \bar{e} .

Psaní samohlásky s příslušnou mater lectionis se nazývá scriptio plena (psaní úplné). Tam, kde z nějakého důvodu mater lectionis chybí, mluvíme o scriptio defectiva (psaní schodném). Slova jako יְהוֹדוּ יְקוּמוּ , יְקוּמוּ יְצִאתִי jsou psána plene, יְהוֹדוּ , יְקוּמוּ defectively.

2. Matres lectionis se nevyslovují jako souhlásky, jsou nehlasné, němé. Stejně i koncové ה po samohlásce, א bez samohlásky na konci slova a na konci slabiky. Na počátku slabiky má א platnost souhlásky: מָצְאוּ $mās'ā$ 'nalezi'. Stejně je א souhláskou na konci zavřené slabiky: נָאֲדָר $na'dār$, 'mocný' (Exod. 15, 11.).

3. Častěji se vyskytuje defektivní psaní v starších textech starozákonních, méně často v mladších. Scriptio plena slouží k vyjádření dlouhých samohlásek a je na konci slova nutná. Zřídka tedy stojí \bar{a} a \bar{i} místo samohlásek krátkých u a i :

עֲרוּמִים $'arūmmīm$ 'nází', זָבַחְתִּי 'zabil jsem ho', čte se $h'amillū$. Defective se píše dlouhé samohlásky, když by při psaní plena měla státí za sebou dvě stejná písmena, na př. v slově גּוֹיִם $gōjīm$ 'národy', množ. čís. od גּוֹי $gōj$, místo גּוֹיִים $mišwōl$ 'příkazy', místo מִצְוֹת אָמַר $'ōmar$ 'říkám', místo אָמַר .

V pozdější době se připisuje א na konec slova po dlouhé samohlásce: נָקִיא $nāqī$ 'prost', 'prázden' (Joel, 4, 19), אָבוּא $'ābū$ 'chtěli' (Izai. 28, 12) místo נָקִי , אָבוּ . — Jako nekrytá samohláska bez mater lectionis na konci slova je jen $qāmaš$: לֶחֶב $l'xā$ 'tobě' (muž.); שָׁמַרְתָּ $šāmārtā$ 'ty jsi střežil'; אָבִיהָ $'ābīhā$, 'její otec'.

Poznámka. Příklady plného a defektivního psaní: אֲתוּת $'ōtūt$ 'znamená', vedle אֲתוּת , אֲתוּת ; קוֹלוֹת , $qōlōl$ 'hlasy', vedle קָלוֹת .

קֹפִים $qōpīm$ 'opice'; אֹפִיר , אֹפִיר , אֹפִיר , země Ofir; טוּרִים $tūrīm$ 'řady', vedle טוּרִים ; אֵלוֹת $'elōl$ אֵלוֹת , vl. jm. města; אֵיִן $'ijjīn$ 'ostrovy' (אֵיִים); אֵילִים , אֵילִים $'ēlīm$ 'skopci'; זְבוּל $z'vūl$ 'obydli'; זִיב ; זִיב , měsíc 'Ziw'; מְאֹרֹת , $me'ōrōl$ 'světla'; יְשִׁימוֹן , $jšimōn$ 'poušť'; בְּבִיר , בְּבִיר $kabbīr$ 'mocný' atd.

4. Stojí-li slabá souhláska \bar{y} nebo \bar{i} za samohláskou, jejíž nositelkou (mater lectionis) není, jest masorety pokládána za pravou souhlásku, ačkoli původně tvořila se samohláskou diftong (dvojhlásku). Takové kombinace v hebr. jsou:

\bar{a} : עֲבָדַי $'ahādaj$ 'moji služebníci'. Píše se i \bar{i} : גַּי gai 'údolí'; též v nepřízvučné slabice: יַיִשְׁרָי $jajštrū$ (Přisl. 4, 25, defect. יִישְׁרָי) 'oni hledí přímo';

\bar{o} : גּוֹי $gōi$ 'národ';

\bar{u} : לָלוּי $lālūi$ 'oběšený';

\bar{a} : צָו $šay$ 'poručel';

\bar{i} : זִיב , jm. měsíce;

\bar{a} : קָן $qān$, 'šňūra';

\bar{u} : סוּסָיו $sūsāy$ 'jeho koně' (j se nečetl);

\bar{a} : שָׂוָא $šāy$, 'zlo, nicotná věc';

\bar{e} : גָּעַי $gēy$, 'hřbet'; שָׁלְעָי $šālēy$, 'klidný';

\bar{i} : אָבִיו $'ābīy$, 'jeho otec';

\bar{u} : נְטוּוֹת $netuūt$, 'vzpřímené (žen.)'.

Samohlásky v těchto spojeních nazývají se samohláskami heterogenními. V době punktace se vyslovovaly neslabičné části dvojhlásek jako souhlásky j a w : וַי $wāw$, 'hřeb', וַי haj , 'živý'. Uprostřed slova po přízvučce se dvojhláska rozšiřuje samohláskou. Z původního בַּיִת je בַּיִת $bajit$, 'dům', מַיִת dá מַיִת $māwēl$, 'smrt' (§ 23 a 24). V nepřízvučné slabice se píše dvojhláska אֵי : אֵילָה $'āylā$, 'bezprávi'.

§ 10. Paṭaḥ furtivum

Laryngály, stojící na konci slova, a to ה (hē mappicatum, § 14, 1), ה a ע, mají pod sebou *paṭaḥ*, předchází-li před nimi ē, ī, ō, ū. Toto *paṭaḥ* se čte výjimečně před souhláskou, pod níž je; netvoří slabiky a nemá přízvuk, poněvadž to není plná samohláska, nýbrž pouhý pazvuk, jenž doprovází výslovnost laryngálů. Sluje furtivum („zlodějské, vplížené“). Příklady: רִיחַ *rēah*, 'vůně'; מָשִׁיחַ *māšiah*, 'pomazaný (Mesiáš)'; נֹחַ *nōaḥ*, 'Noe'; רוּחַ *rūaḥ*, 'duch'; הַשְׁמִיעַ *hišmīa'*, 'prohlásil'; יָדַעַ *jōdēa'*, 'znající, přítel'; שָׁמְעָה *šāmōa'*, 'slyšení'; מַדְדֹּעַ *maddūa'*, 'proč'; גָּבְהָה *gāḇōah*, 'vysoký', atd.

§ 11. Šwā

1. Šwā je pojmenování značky, která se klade jednak pod písmeno, za němž není samohlásky (odkud význam pojmenování: prázdnota), jednak se klade pod písmeno, aby vyznačila za ním redukovanou samohlásku, jakýsi e-ový pazvuk. V prvním případě se nazývá *šwā quiescens*, němé, v druhém *šwā mobile*, hlasné. Znak pro obojí je stejný ׀ a sluje *šwā simplex*, jednoduché. V prvním případě je nepřepisujeme, v druhém případě užíváme znaku ׀ nad řádkou: ׀.

2. Vlivem okolních laryngálů a v některých jiných případech se vyslovovalo *šwā mobile* s určitějším samohláskovým zbarvením a to jako poloviční *a*, *e*, nebo *ā*. Tato výslovnost se vyjadřovala znaky, v nichž bylo *šwā* se značkami pro příslušné samohlásky: ׀ֵ, ׀ֶ, ׀ֹ. Toto *šwā* se nazývá složené (compositum) čili *ḥāṭēp* (aramej. particip. = „zrychlující“). Znak pro *šwā* se píše vždy vpravo (§ 12).

3. Šwā je hlasné:

1. po prvé hláске slova: פְּרִי *p'ri* 'plod'; יְהִי *j'hi* 'bud!'.

2. ze dvou šwā uprostřed slova za sebou bezprostředně následujících je první němé, druhé hlasné: יִקְפְּלוּ *jiq-plū* 'budou zabijeti'. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova. נָרְדַּךְ je čisti podle toho *nērd* (nardus), srv. Joüon str. 31 pozn.

3. pod zdvojenou souhláskou: קִפְּלוּ *qifflū*, 'zabijeli'. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova: נָתַתְּ *nāṭatt* 'dala jsi'; אַתְּ *att* 'ty' (zájm. 2. os. žen. sg.)

4. uprostřed slova po dlouhé samohlásce před dlouhou samohláskou: שׁוֹמְרִים *šōmrīm*, 'strážcové'; קָפְּלָה *qāṭlā*, 'zabila' (3. os. žen. perf.). דָּמָה *dāmā* 'tvá krev'. Předcházející dlouhá samohláska mívá při sobě znak *mæṭæḡ* (§ 14, 5).

5. velmi vzácně mezi dvěma stejnými souhláskami: הִנְנִי *hinni* 'hle já' (§ 12, 1 b).

Pozn. I. Hebraisté jsou převážně nakloněni v případech dvojího šwā na konci (v 2. a 3.) vykládati tvary jako dvojkonzonantní konec a čisti *nērd*, *nāṭatt*, *att*.

Pozn. II. Do koncového ׀ dělá se dvojtečka, aby se řádně odlišilo od koncového ׀ nebo od ׀ a ׀. Toto šwā má platnost jen grafickou. ׀ čte se *k*, ׀ značí podle § 11, 3, 2 *k* se šwā mobile, na př. וַתֵּבֶקַע *wattēḇka* 'a plakala'.

Pozn. III. Jak vidno z § 6 a 13, 1—2, stojí před souhláskami בְּגַדְכֶם samohláska, mají-li se čisti jako spiranty. To znamená, že je-li před nimi šwā, musí býti hlasné. Ale případy jako מַלְכֵי *malḵē* je čisti *malḵē*, *kanḵē*; šwā je němé a stojí na místě samohlásky, která způsobila změnu explosivy ve spirant a pak vůbec zmizela (Bauer-Leander str. 210, pozn. 1.) Někteří gramatikové soudí, že před spiranty je vždy šwā hlasné, vyslovují *malḵē*, *kanḵē* a nazývají toto šwā medium. Jde patrně o slabý pazvuk, který se vyvine před spirantem přirozeně jako průvodní hláska.

§ 10. Paṭaḥ furtivum

Laryngály, stojící na konci slova, a to ה (hē mappicatum, § 14, 1), א a ע, mají pod sebou *paṭaḥ*, předchází-li před nimi ē, ī, ō, ū. Toto paṭaḥ se čte výjimečně před souhláskou, pod níž je; netvoří slabiky a nemá přízvuk, poněvadž to není plná samohláska, nýbrž pouhý pazvuk, jenž doprovází výslovnost laryngálů. Služe furtivum („zlodějské, vplížené“). Příklady: רֵאָה *rēah*, ‘vůně’; מָשִׁיחַ *māšīaḥ*, ‘pomazaný (Mesiáš)’; נֹחַ *nōaḥ*, ‘Noe’; רוּחַ *rūaḥ*, ‘duch’; הִשְׁמִיעַ *hišmīa’*, ‘prohlásil’; יָדַעַ *jōdēa’*, ‘znající, přítel’; שָׁמְעַ *šāmōa’*, ‘slyšení’; מַדְדִּיעַ *maddūa’*, ‘proč’; גָּבְהַ *gābōaḥ*, ‘vysoký’, atd.

§ 11. Šwā

1. Šwā je pojmenování značky, která se klade jednak pod písmeno, za nímž není samohlásky (odkud význam pojmenování: prázdnota), jednak se klade pod písmeno, aby vyznačila za ním redukovanou samohlásku, jakýsi e-ový pazvuk. V prvním případě se nazývá *šwā quiescens*, němé, v druhém *šwā mobile*, hlasné. Znak pro obojí je stejný ׀ a služe *šwā simplex*, jednoduché. V prvním případě je nepřepisujeme, v druhém případě užíváme znaku ׀ nad řádkou: ׀.

2. Vlivem okolních laryngálů a v některých jiných případech se vyslovovalo *šwā mobile* s určitějším samohláskovým zbarvením a to jako poloviční *a*, *e*, nebo *ā*. Tato výslovnost se vyjadřovala znaky, v nichž bylo *šwā* se značkami pro příslušné samohlásky: ׀, ׀, ׀. Toto *šwā* se nazývá složené (compositum) čili *ḥāṭēp* (aramej. particip. = „zrychlující“). Znak pro *šwā* se píše vždy vpravo (§ 12).

3. Šwā je hlasné:

1. po prvé hláске slova: פְּרִי *p'rī* ‘plod’; יְהִי *j'hi* ‘bud’!

- ze dvou šwā uprostřed slova za sebou bezprostředně následujících je prvé němé, druhé hlasné: יִקְטְלוּ *iq-plū* ‘budou zabijeti’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova. נָרְדַּךְ je čisti podle toho *nērd* (nardus), srv. Joüon str. 31 pozn.
- pod zdvojenou souhláskou: יִקְטְלוּ *qiflū*, ‘zabijeli’. Podle masoretské punktace platí toto pravidlo i pro konec slova: נָתַתְּ *nāṭat* ‘dala jsi’; אַתְּ *att* ‘ty’ (zájm. 2. os. žen. sg.)
- uprostřed slova po dlouhé samohlásce před dlouhou samohláskou: שׁוֹמְרִים *šomerīm*, ‘strážcové’; קָטְלָהּ *qāṭlā*, ‘zabila’ (3. os. žen. perf.). דָּמָהּ *dāmāḥ* ‘tvá krev’. Předcházející dlouhá samohláska mívá při sobě znak *mæṭæḡ* (§ 14, 5).
- velmi vzácně mezi dvěma stejnými souhláskami: הִנְנִי *hinni* ‘hle já’ (§ 12, 1 b).

Pozn. I. Hebraisté jsou převážně nakloněni v případech dvojího šwā na konci (v 2. a 3.) vykládati tvary jako dvojkonzonantní konec a čisti *nērd*, *nāṭat*, *att*.

Pozn. II. Do koncového ׀ dělá se dvojtečka, aby se řádně odlišilo od koncového ׀ nebo od ׀ a ׀. Toto šwā má platnost jen grafickou. ׀ čte se *k*, ׀ značí podle § 11, 3, 2 *k* se šwā mobile, na př. וַתִּבְכֶּה *wattēḥk* ‘a plākala’.

Pozn. III. Jak vidno z § 6 a 13, 1—2, stojí před souhláskami בגְדַכְפַּת samohláska, mají-li se čisti jako spiranty. To znamená, že je-li před nimi šwā, musí býti hlasné. Ale případy jako מַלְכֵי *malḥē* je čisti *malḥē*, *kanpē*; šwā je němé a stojí na místě samohlásky, která způsobila změnu explosivy ve spirant a pak vůbec zmizela (Bauer-Leander str. 210, pozn. 1.) Někteří gramatikové soudí, že před spiranty je vždy šwā hlasné, vyslovují *malḥē*, *kanpē* a nazývají toto šwā medium. Jde patrně o slabý pazvuk, který se vyvine před spirantem přirozeně jako průvodní hláska.

Pozn. IV. Š>wā mobile na počátku slova i uprostřed tvoří slabiku. Na př. slovo ברית *brīt* 'smlouva', je dvojslabičné, יקמלו *jiq-p-lū* 'zabíjí' (3. plur.) je tříslabičné. Někteří počítají š>wā za pouhou slabičnou předzážku.

4. Š>wā je němé (quiescens) uprostřed slova, když uzavírá slabiku (§ 18): 'אשת *'iš-tō* 'jeho žena', מלכה *mal-kā* 'královna', אברהם *'ab-rā-hām* vl. jm. muž., קמלתי *qā-ʔal-tā* 'zabil jsi'. Po něm mají písmena נ ג ד כ פ ת ב vždy dāḡeš lene (§13).

Pozn. I. Pod souhláskou na konci slova se š>wā quiescens nepíše: אב *'āb*, 'otec'. Také se nepíše pod koncovým א po souhlásce: חמא *hēl* 'hřích', וירא *wajjar* 'a viděl'.

Pozn. II. Š>wā quiescens se nepíše pod souhlásky uprostřed slova, které ztratily svou původní hláskovou hodnotu: ראשים *rā-šim* 'hlavy' (z původ. *rašim*). Srv. § 7, 1.

§ 12. Š>wā compositum

1 a) Hāṭēp paṭah (ְ), zvané též *hāṭēp paṭah*, stojí zpravidla u laryngálů místo jednoduchého š>wā mobile: הנית *hānīt* 'oštěp'; אננים *'adōnīm*, 'pánové', הלא *hālā* 'zdaž ne?', עמוקה *'amūqā*, 'hluboká'. Také uprostřed slova: יעבד *ja'ēbōd* 'bude sloužiti', יעמד *ja'amōd* 'bude státí'. Souvisí to s tím, že laryngály mají rády u sebe paṭah (§ 10).

1 b) Bývá též pod jinými souhláskami, a to, když jdou za sebou dvě stejné souhlásky, z nichž první je předcházena samohláskou *a*, není zdvojená a měla by míti za sebou obyčejné š>wā; místo הלה *halā* bývá psáno הלה *halālā* 'chvaltel'. I po jiných samohláskách než *a*: מוררים *sōr-rīm* 'protivící se' (plur.). Slovo הני *hānī* je výjmkou (§ 11, 3, 5).

1 c) Po כ א ר je místo prostého š>wā po dlouhé samohlásce před přízvukem: תאכלנה *tōk'alennā* 'budeš jísti'; ברכו *bār-kū* 'žehnejte!'

1 d) Po spojovacím ׀ = 'a' je po ש ve slově וישבה 'a zajmi', 'a chyt!' (*ūšābē*).

1 e) Také hlásky emfatické (*q*, *š*, *l*) a sykvky mají u sebe časem hāṭēp paṭah.

2. Hāṭēp sōḡōl je jen u laryngálů: אכל *'akōl* 'jez!', אויל *'awil* 'bláznivý'; אמת *'emēl* 'pravda'; אמר *'emōr* 'řici'; uprostřed slova: יהזק *jaḥzezaq* 'je silný'.

3. Hāṭēp qāmæš je zpravidla v sousedství laryngálů a většinou za původní *u* místo obyčejného š>wā, které vzniklo redukcí: צרי *šōri* 'balsám'; חלי *hālī* 'nemoc'; ראי *rō'ī* 'vidění'; עמונות *'ammō-nijjōl* 'ženy ammonske' (od jedn. čís. עמונית *'ammōnīt*). Chrání tudíž samohlásku *o*, která se zeslabila v pazvuk. Jest také pod souhláskou, která by měla býti zdvojená: לקחה *luq'hā* 'byla vzata' (místo ללקחה).

Hāṭēp, stojící uprostřed slova, je zpravidla oddělován od předchozí samohlásky značkou mæṭæḡ (§ 14, 5e).

Pozn. Z technických důvodů označujeme v přepise hāṭēp sōḡōl jako malé *e*, hāṭēp qāmæš jako malé *o*.

§ 13. Dāḡeš lene a dāḡeš forte

1. Dāḡeš lene (§ 6) označuje raženou (explosivní) výslovnost souhlásek ת פ כ ד ג ב a je:

a) na počátku slova uprostřed písmene: בראשית *b-rēšīt* 'na počátku' (Gen. 1, 1); את־פיה *'at-pihā* 'její ústa' (po souhlásce).

b) uprostřed slova po předchozí souhlásce: מלכה *malkāh* 'její král' (§ 14, 1).

Dāḡeš lene nemusí býti na počátku slova při těsné souvislosti s předchozím slovem, když toto končí samohláskou: ויהי־בקר *wajhī bōqær* 'a bylo jitro' (Gen. 1, 5); שלמה *š-lōmō* ה־נֶכְד *h-nēk* 'Šalomoun, tvůj (žen.) syn'; ale je, je-li naznačeno rozlučovacím

§ 14. Značky v písmě

1. Mappīq (מפיק)

Mappīq je tečka, která se klade do koncového ה, má-li se vysloviti ve své souhláskové platnosti, tedy jako *h*, na př. גָּבַהּ *gāḇah* 'byl vysoký', אֶרְצָהּ 'aršāh 'její země' (proti אֶרְצָה 'aršā' k zemi').

Pozn. V rukopisech se vyskytuje mappīq též v koncovém ך: קֶךְ *qāw* 'provaz, šňůra', a v koncovém ם: גּוֹיִם *gōj* 'pohanský národ'. Čtyřikrát je též uprostřed slova v א (srv. וַאֲיִבְיָאֵן *wajjāḇī'ū*, Gen. 43, 26); zajišťuje čtení יא jako souhlásek.

2. Rāḇā (רַבָּה)

Rāḇā je vodorovná čárka nad konsonantem, která v rukopisech upozorňuje na to, že souhlásku pod ní je čisti jako spirant, že v ní není ani dāḡeš ani mappīq. V tiscích je vzácná.

3. Maqqēp (מַקְקֵפֿ)

Maqqēp (spojovatel) je vodorovná čárka mezi slovy, která k sobě patří a tvoří smyslem jeden celek. Spojuje slova dvě:

כָּל-אָדָם 'všichni lidé', nebo tři:

אֶת-כָּל-עֵשֶׂב 'všechnu bylinu', nebo čtyři:

אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לִי 'vše, co mu (bylo)' = 'vše, co měl'.

Toto spojení způsobuje, že se hlavní přízvuk posouvá na konec takového celku a proto některé samohlásky předchozích slov se někdy krátí.

V našich případech: כָּל *kāl* místo כֹּל *kōl* 'všechnen'; אֶת *'æt* místo אֵת *'ēl*, značka akusativu.

Maqqēp bývá hojně po jednoslabičných slovech, jako jsou: אֵם 'jestliže', אֵת 's' a znak akusativu, אֶז 'až', אֵל 'ne' (v zákazu), אֵל 'k', אֵל 'na', אֵס 's', אֶז 'z', אֶן 'aby ne', אֶם 'těž', אֵי 'že'

כָּל- 'všechnen', אֵין 'není', אֲשֶׁר 'který'. Stojí též před הָא 'tedy', 'nuže', 'přece'. Zamezuje se jim též srážka dvou slabik, které mají obě hlavní přízvuk (srv. Gen. 1, 3; 3, 16; 6, 9; 7, 11).

4. Pāsēq (פָּסֵק)

Pāsēq (zastavovatel) je svislá čárka mezi slovy, která brání jejich spojování v proudu řeči. Užívá se jí, když předchozí slovo končí touž souhláskou, kterou následující slovo začíná (1. Paral. 22, 3), když jdou za sebou dvě stejná slova (Gen. 46, 2), chrání před nedorozuměním (Gen. 18, 21 má כָּל־הָ | עֵשָׂו | כָּל־הָ, slovo כָּל־הָ značí zde 'opravdu', ne substantivum 'pobití') a klade se k jménu božámu (žalm 119, 156). Po ní mají explošivy *k, p, t, b, g, d* dāḡeš lene.

5. Maṭṭæg (מַטְטֵג)

1. Jméno znamená „uzda“. Je to svislá čárka vlevo od samo hláskové značky (vyjma u ḥōlēm). Označuje vedlejší přízvuk a chrání výslovnost samohlásky, u níž stojí.

T. zv. lehké maṭṭæg stojí

a) u samohlásky v druhé otevřené slabice před slabikou přízvučnou:

הָאָדָם *hā'ādām* 'člověk' (s urč. členem).

b) V čtvrté otevřené slabice před přízvukem:

מִהַחֲיִכּוֹנֹת *mēḥallikōnōl* 'než prostřední' (žen., Ezech. 42, 5);

c) jestliže je druhá slabika před přízvukem zavřená, stojí maṭṭæg v třetí otevřené, je-li třetí zavřená, je ve čtvrté otevřené:

הָאַרְבָּעִים *hā'ar-bā'im* 've 40. (roce)', Num. 33, 38;

d) je u dlouhé samohlásky, za níž je šwā a potom přízvučná slabika; chrání dlouhou samohlásku v zavřené slabice před maqqēp a upozorňuje u qāmaš, aby se čtlo jako ā: קָטְלָהּ *qā-t-lā* 'zabila'; שֵׂת־לִי *šā-t-li* 'uložil mi'; בָּתִּים *bātīm* 'domy'; לָמָּה *lām-mā* 'proč?'; אֲנִי *'ānnā* 'ach!'; שָׁמָּה *šāmmā* 'tam'; יָמָּה *jāmmā* 'na moře';

e) stojí u samohlásky, za níž jde $\text{h}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$: $\text{h}^{\text{a}}\text{n}^{\text{d}}\text{s}^{\text{i}}\text{m}$ 'muži'; $\text{j}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$ 'vystoupí'; $\text{p}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$ 'jeho dílo'. Pro-
měni-li se $\text{h}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$ v samohlásku plnou, stojí před ní $\text{m}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{g}$:
 $\text{n}^{\text{a}}\text{a}^{\text{t}}\text{e}^{\text{p}}$ 'tvůj střevíc'; $\text{p}^{\text{a}}\text{a}^{\text{t}}\text{e}^{\text{p}}$ 'tvé dílo'; $\text{j}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$
 $\text{j}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$ 'budou silní';

f) u sloves $\text{h}^{\text{a}}\text{j}^{\text{a}}$ 'byl' a $\text{h}^{\text{a}}\text{j}^{\text{z}}$ 'žil' stojí $\text{m}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{g}$, když
jejich první písmena nemají samohlásek a před nimi je *i*.

Pozn. I. $\text{m}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{g}$ chrání délku samohlásky a brání tím často
nedorozumění: $\text{j}^{\text{i}}\text{r}^{\text{a}}\text{j}$ 'oni se bojí', proti $\text{j}^{\text{i}}\text{r}^{\text{a}}$ 'oni vidí';
 $\text{j}^{\text{i}}\text{s}^{\text{n}}\text{a}$ 'oni spí', proti $\text{j}^{\text{i}}\text{s}^{\text{n}}$ 'oni opakují'.

Pozn. II. T. zv. těžké $\text{m}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{g}$ má stejné znamení jako lehké a
stává

1. u tázací částice h^{a} : $\text{h}^{\text{a}}\text{t}^{\text{e}}\text{p}$ 'zdaž (jsi) ty' (2. Sam. 7, 5);
2. u urč. členu h^{a} před laryngálami: $\text{h}^{\text{a}}\text{h}^{\text{a}}\text{m}^{\text{a}}$ 'moud-
rost', $\text{h}^{\text{a}}\text{h}^{\text{i}}\text{s}^{\text{s}}\text{m}$ 'šipy', $\text{h}^{\text{a}}\text{i}^{\text{w}}\text{r}^{\text{i}}\text{m}$ 'slepčí' a p.
3. u předložek h^{a} , b^{a} a p^{a} před následujícím $\text{s}^{\text{w}}\text{a}$: $\text{l}^{\text{a}}\text{m}^{\text{n}}\text{a}\text{s}\text{s}^{\text{e}}\text{h}$
'hudebnímu dirigentovi' (žalm 11, 1 a j.).

§ 15. Q^orē, k^otīb, mimořádné body a smíšené tvary

1. Když masoreté prováděli konečnou úpravu starozákonního
textu, neodvažovali se něco měnit v souhláskovém textu biblickém,
a proto chyby jednak gramatické, jednak textové — podle svého
mínění — označili v textu kolečkem (circellus) nebo hvězdičkou
(asteriscus) a na okraji poznamenali, jak se místo psaného (כְּתִיב)
má správně číst (קָרָא). Správné čtení dostaneme, jestliže voka-
lické značky, které jsou psány u k^otīb (výrazu psaného), ale nepatří
k němu, dáme ke konsonantům q^orē (výrazu, jenž má být čten),
napsaným na okraji. Časem nevíme, jaké vokály by měly ke k^otīb
patřiti. Tak je na př. v Gen. 24, 33 psáno וַיִּשֶׁם, q^orē je וַיִּשֶׁם, což
je vokalisováno וַיִּשֶׁם wajjūšām 'a bylo předloženo'. K^otīb

je וַיִּשֶׁם; masoreté v textu označili tvar kroužkem (וַיִּשֶׁם)
a připojili tuto poznámku: וַיִּשֶׁם קָרָא. Z toho plyne, že
konsonantní text má omylem psáno $\text{j}^{\text{o}}\text{d}$ místo $\text{w}^{\text{a}}\text{w}$. Často tvary
v q^orē poskytují opravdu lepší čtení. Jindy masoreté naznačují,
že na příslušném místě má se užiti slušnějšího tvaru. V 1. Sam.
5, 6 je k slovu $\text{b}^{\text{e}}\text{f}^{\text{e}}\text{l}^{\text{i}}\text{m}$ poznámka: $\text{b}^{\text{e}}\text{f}^{\text{e}}\text{l}^{\text{i}}\text{m}$ קָרָא;
to značí, že místo slova $\text{b}^{\text{e}}\text{f}^{\text{e}}\text{l}^{\text{i}}\text{m}$ jest užiti při čtení slova $\text{m}^{\text{a}}\text{h}^{\text{a}}\text{r}^{\text{i}}\text{m}$.
Obě slova značí haemorrhoidy, ale slovo $\text{m}^{\text{a}}\text{h}^{\text{a}}\text{r}^{\text{i}}\text{m}$ je pokládáno
za slušnější. V 2. Král. 18, 27 se praví:

עַל־הַאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחֲמָה לֶאֱכֹל אֶת־חֵירֵיהֶם וְלִשְׂתּוֹת
אֶת־שִׁינֵיהֶם עִמָּכֶם;

„k mužům, přebývajícím na hradbách, aby jedli výkaly své a pili
moč svou s vámi“. Slovo $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{i}\text{m}$ 'výkaly', je podle masoretského
výkladu méně slušné a podle poznámky $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{i}\text{m}$ קָרָא má
býti nahrazeno slušnějším $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{d}$, jehož samohlásky jsou slovu
 $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{i}\text{m}$ podloženy, tedy $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{d}^{\text{a}}\text{m}$ (צוֹאֲתָם). Podobně místo $\text{š}^{\text{i}}\text{n}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$
(od slova $\text{š}^{\text{i}}\text{y}$, 'moč') je čísti podle poznámky $\text{q}^{\text{a}}\text{r}^{\text{a}}\text{i}\text{m}$ קָרָא
slušnější $\text{m}^{\text{i}}\text{m}^{\text{i}}\text{ r}^{\text{g}}\text{l}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$ 'moč', tedy $\text{m}^{\text{i}}\text{m}^{\text{i}}\text{ r}^{\text{g}}\text{l}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$ שְׁנֵי דֵּוָרִים
28, 30 a j.

Někdy se stává, že slovo chybně napsané přichází často a protože
je čtenáři známo, není proto potřebí, aby bylo v poznámkách
ustavičně opravováno. Samohlásky q^orē jsou prostě slovu k^otīb
podloženy. To se nazývá q^orē perpetuum. Často se objevuje
v Pentateuchu tvar h^{a} s významem 'ona' a stojí tedy na místě
tvaru h^{a} . Masoreté naznačili správný tvar ženského rodu vokali-
sací a píší na příslušných místech h^{a} . U jména $\text{y}^{\text{i}}\text{r}^{\text{a}}\text{s}^{\text{h}}\text{a}$ je psaní
místo masorety žádaného $\text{y}^{\text{i}}\text{r}^{\text{a}}\text{s}^{\text{h}}\text{a}$; k^otīb ukazuje na $\text{y}^{\text{i}}\text{r}^{\text{a}}\text{s}^{\text{h}}\text{a}$.
Slovo $\text{n}^{\text{e}}\text{r}$ 'dívka', má q^orē $\text{n}^{\text{e}}\text{r}$, k^otīb $\text{n}^{\text{e}}\text{r}$. U číslovek $\text{š}^{\text{i}}\text{n}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$
a $\text{š}^{\text{i}}\text{t}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$ 'dva, dvě', zní q^orē $\text{š}^{\text{i}}\text{n}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$, $\text{š}^{\text{i}}\text{t}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$, k^otīb je čísti $\text{š}^{\text{i}}\text{n}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$,
 $\text{š}^{\text{i}}\text{t}^{\text{i}}\text{y}^{\text{a}}$.

2. Mělo-li se slovo z textu při čtení vůbec vypustiti, značili to
masoreté tím, že slovo nevokalisovali. Tak v 2. Sam. 13, 33 je po-

známka k slovu **אָם** **כְּתִיב וְלֹא כִי**: *kəʔiḇ wəʔlō qərē* 'napsané, ale nečtené' (srv. 2. Král. 5, 18; 2. Sam. 15, 21; Ruth 3, 12; Jerem. 38, 16; 39, 12; 51, 3). Naopak, kde mělo být slovo doplněno, ponechána byla v textu mezera, do ní vepsána **○** se samohláskami slova, jež mělo být doplněno, a k tomu přičiněna poznámka: **כְּתִיב קְרִי וְלֹא כְּתִיב** *qərē wəʔlō kəʔiḇ* 'čteno, ale nenapsáno'. Tak je psáno v knize soudců 20, 13 **○**, v poznámce je **בְּנֵי**, t. j. chybí slovo **בְּנֵי** 'synové'. (Srv. 2. Sam. 8, 3; 16, 23; 18, 20; 2. Král. 19, 31; 19, 37; Ruth 3, 5, 17; Jerem. 31, 37; 50, 29.)

3. Odstranění celého slova nebo jeho části se dalo tak, že kritické udělali nad příslušná písmena tečky a do poznámky napsali **עַל נִקְוָד** 'bodování nahoře'. Tyto body slují mimořádnými (puncta extraordinaria) a jsou na těchto místech Starého zákona: Gen. 16, 5; 19, 33; 37, 12; 18, 9; 33, 4. Num. 3, 39; 9, 10; 21, 30; 29, 15. Deuter. 29, 28; 2. Sam. 19, 20; Izai 44, 9. Ezech. 41, 20; 46, 22; žalm 27, 13. Na př. je psáno v Gen. 18, 9: **אֵלֶיךָ** s poznámkou **עַל אֵי נִקְוָד** 'bodování nad **אֵי**', t. j. tato tři písmena se nemají čísti. Nebo v Gen. 33, 4 je podle toho vypustiti celé slovo **וַיִּשְׂכַּחְהוּ** 'a políbil ho'.

4. Kde bylo možno čísti slovo dvěma správnými způsoby, punktovali naqdanové (punktátoři) oběma a dali tak čtenáři na výběr. Punktování slova **שְׂתִיב** ukazuje na dvojí čtení, buď **שְׂתִיב** nebo **שְׂתִיב**. Takové případy se nazývají smíšenými tvary. Srv. Gen. 16, 11; žalm 7, 6; Ezech. 36, 11.

5. Jméno boží zní v konsonantním textu **יְהוָה**, punktováno podle starých rukopisů **יְהוָה** (Kittel), ale v pozdější tradici **יְהוָה**. Není však vyslovováno, nýbrž na jeho místě je vždy čteno jen **אֲדֹנָי**. Samohlásky tohoto slova byly připsovány k tvaru **יְהוָה**; počáteční **י** nemá ovšem šwā compositum jako **אֲ**. Tvar na **י** má funkci rozlišovací a značí jméno Boha proti tvaru na **י**, jenž

znamená 'moji pánové, moje panstvo'. Následuje-li za **אֲדֹנָי** slovo **יְהוָה**, čte se místo **יְהוָה** slovo **אֲדֹנָיִם**, aby se **אֲדֹנָי** nevyslovovalo dvakrát, ale slovo **יְהוָה** se punktuje samohláskami slova **אֲדֹנָיִם** a píše se tudíž **יְהוָה** (Kittel **יְהוָה**). Srv. Izai. 28, 16. (Gesenius-Kautsch str. 70 a 310. Beer, I. str. 49.)

Pozn. Tora se dělila původně v části zvané **פְּרָשִׁיּוֹת** (sg. **פְּרָשָׁה**), velké označovány byly třemi stejnými písmeny, malé jedním; počínaly-li novou řádkou, sluly otevřené (**פְּתוּחוֹת**) (značeny **פפפ** a **פ**), počínaly-li uprostřed řádky, jmenovaly se zavřené (**סְתוּמוֹת**) (značeny **ססס** a **ס**). I menší oddíly biblických knih jsou podobně značeny.

§ 16. Přízvuk

1. V hebrejštině je přízvuk důrazový (expiratorní), dosti silný. Slovní přízvuk je většinou na poslední slabice, takto přízvukované slovo sluje **מִלְרַע** (*milra* 'zdola'). Znamením přízvuku je **דָּבָר**: **דָּבָר** *dā-bār* 'slovo'. V jistých případech je přízvuk na předposlední slabice a pak se nazývá slovo takto přízvukované **מִלְעִיל** (*mil'el* 'shora'): **מַלְאֵךְ** *mælæk* 'král'; **דְּבָרֵנוּ** *dəbārēnū* 'naše slovo'; **קָטַלְתָּ** *qāṭaltā* 'ty jsi zabil'.

2. Někdy má slovo dvojí význam podle různé polohy přízvuku: **בָּנִי** *bānā* 'stavěli'; **בָּנֵנוּ** *bānū* 'v nás'; **מֵתָהּ** *mēṭā* 'mrtvá', **מֵתָהּ** *mēṭā* 'zemřela'.

3. Vedlejší přízvuk se označuje jen na otevřených slabikách značkou **מַעְתָּעֶ** (§ 15,5): **קָטַלְתָּ** *qā-ṭāṭā* (*qā-* má vedlejší přízvuk), **שֹׁמְרֵי** *šomerīm* 'strážci' a p.

4. Jména mají celkem silnější přízvuk než slovesa. Imperativy a infinitivy constr. mají slabší přízvuk než ostatní tvary slovesné. Proto se vokál jejich předposlední slabiky před přízvukem nedlouží, nýbrž redukuje (**שְׂאוּ**, **קְטַלְוּ**).

§ 17. Akcenty

1. Každé slovo v bibli, které má samostatný přízvuk, je opatřeno znaménkem, zvaným טַעַם *ta'am* 'akcent'. Znaménka mají význam not při kantilenačním přednesu, dále slovních přízvuků a konečně i značek rozdělovacích (interpunkčních).

2. Obyčejně stojí tyto značky u samohlásek v poslední, méně často v předposlední slabice. Slovní přízvuk označuje značka prvá od konce slova, při čemž se nepřihlíží k značce, která je u souhlásky bez samohlásky po případě za koncem slova. Na př. v Gen. 1, 2 תָּהוּ *tōhū* ukazuje, že slovo má přízvuk na předposlední slabice.

3. Jestliže akcenty vyznačují přerušeni proudu řeči, slují rozlučovací (disjunktivní), znamenají-li naopak souvislost a spojitost slov, slují slučovací (konjunktivní).

4. Rozeznávají se dvě soustavy akcentů, prosaické (v 21 pros. knihách Starého zákona) a poetické (ve 3 knihách básnických, t. Žalmech, Jobovi a Šalóm. příslovích.)

5. Hlavní rozlučovací akcenty prosaické jsou:

1. סְלוּקָּ pod poslední přízvuknou slabikou verše. Za posledním slovem verše následuje dělitel veršů (naše tečka), ׃, zvaný סוף פסוק 'konec verše': Gen. 1, 1: הָאָרֶץ׃
2. אֲתַנְחָה dělí verš na dvě poloviny a stojí pod přízvuknou slabikou posledního slova první poloviny verše. Gen. 1, 1:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ׃

Ostatní rozlučovací akcenty jsou: ^ˆ s^ˆgōltā, |^ˆ šalsaelaet, ^ˆ zāqēp qāṭōn, ^ˆ zāqēp gādōl, ^ˆ r^ˆhīa^ˆ, ^ˆ tīp^ˆhā čili ṭarḥā, ^ˆ paštā, ^ˆ zarqā, ^ˆ t^ˆhīr, ^ˆ j^ˆtīh, ^ˆ pāzēr, ^ˆ qarnē pāṛā, ^ˆ gēraeš, ^ˆ gēršajim, ^ˆ t^ˆlīšā g^ˆdōlā, |^ˆ l^ˆgarmēh.

6. Slučovací akcenty jsou: ^ˆ mūnaḥ, ^ˆ mahpak, ^ˆ mēr^ˆkā, ^ˆ mēr^ˆkā k^ˆpūlā, ^ˆ dargā, ^ˆ 'azlā, ^ˆ t^ˆlīšā q^ˆṭannā, ^ˆ galgal, ^ˆ m^ˆajjā.

7. V soustavě poetické je 12 rozlučovacích akcentů. Nejdůležitější jsou sillūq (se sōp pāsūq), dále 'olā wəjōrēd, jenž dělí verš na dvě poloviny, a 'atnāḥ, jenž dělí kratší verše a oddíly po 'olā wəjōrēd (ˆ). Ostatní jsou: ^ˆ r^ˆhīa^ˆ gādōl, ^ˆ r^ˆhīa^ˆ muḡrāš, |^ˆ šalsaelaet g^ˆdōlā, ^ˆ šinnōr, ^ˆ r^ˆhīa^ˆ qāṭōn, ^ˆ d^ˆhī, ^ˆ pāzēr, |^ˆ mahpak l^ˆgarmēh, |^ˆ 'azlā l^ˆgarmēh.

8. Spojovací akcenty soustavy poetické jsou: ^ˆ mēr^ˆkā, ^ˆ mūnaḥ, ^ˆ 'illūj, ^ˆ ṭarḥā, ^ˆ galgal, ^ˆ mahpak, ^ˆ 'azlā, |^ˆ šalsaelaet q^ˆṭannā, ^ˆ šinnōrīt.

9. Při sillūq, 'atnāḥ a 'olā wəjōrēd jsou pravidelně tvary pauzální (§ 19), časem i u méně významných rozlučovacích akcentů.

§ 18. Slabika

1 a. Každá hebrejská slabika smí začínati jen jednou souhláskou: בִּינְתָנוּ *bī-nā-tē-nū* 'náš rozum'. Dříve se za jedinou výjimku uvádělo slovo שְׁתִּי, שְׁתִּי 'dvě', čtlo se *štajim, štē*, ale dnes se vykládá jako kompromisní psaní za *š^ˆtajim* nebo za *šittajim* (§ 18, 4).

1 b. Slabika nesmí začínati samohláskou. Jedinou výjimkou je v tiberiádském podání spojka v tvaru וּ̄ před retnicemi (פּמב) a souhláskou se š^ˆwā hlasným: וּפְרִי *ūp^ˆrī* 'a plod', וּמֶלֶךְ *ūm^ˆelæk* 'a král', וּבַיִת *ūbajit* 'a dům', וּגְדֹלִים *ūg^ˆdōlim* 'a velcí'.

2. Slabiky rozeznáváme v podstatě dvojí:

a) otevřené, které končí na samohlásku, a b) zavřené, končí-li souhláskou. Obojí mohou býti opět přízvukné nebo nepřívukné. Otevřenou slabikou je i ta, která končí nevylovovanou souhláskou (mater lectionis): וַיֵּצֵאֵנִי *jā-šā-tī* 'vyšel jsem', מְלָאכָה *m^ˆ-lā-kā* 'práce', 'řemeslo', בִּינְךָ *bī-nā* 'rozum' (§ 7, 1, 9, 2).

3. Otevřená slabika má zpravidla dlouhou samohlásku; podle některých je ^ˆ u segolat (§ 44, č. 6) a před zájmennými při-

ponami v otevřené slabice dlouhé: מֶלֶךְ *mālæk* 'král'; דְּבָרָךְ *dā-bār-rā-kā* 'tvé slovo' (v pause, § 19.) Jinak je krátká samohláska u jmen, která mají v předposlední slabice **ְ**: נָעָר *nā'ar* 'chlapec', זָיִת *zā-jit* 'oliva', též před הָ **ְ**, které značí směr: מִדְּבָרָה *mid-bā-rā* 'na poušť', a před zájm. příponami u sloves: קָטַלְנִי *qā-tā-lā-nī* 'zabil mne'.

4. Okolnost, že otevřené slabiky končí dlouhou samohláskou, souvisí pravděpodobně se způsobem přednesu textů v liturgii.

5. Zavřené slabiky přízvučné mají samohlásky buď dlouhé, na př. דְּבָר *dā-bār* 'slovo', בּוֹר *bór*, 'cisterna', nebo krátké, na př. שָׁמַע *šā-má* 'slyšel', בָּבֶל *bā-bēl*, 'Babylon'.

6. Nepřízvučné zavřené slabiky mají vždy jen krátkou samohlásku: מִשְׁפָּט *miš-pā!* 'souzení'; מִשְׁפַּחְתִּי *miš-paḥ-tī*, 'moje rodina'. Zavřenými nepřízvučnými slabikami jsou jmenovitě částice jako אִם *'im*, 'jestliže', מִן *min*, 'od', 'z', עַם *'im*, 's', které stojí obyčejně před maqqēp, ztrácejí tudíž přízvuk a tvoří s následujícím výrazem jakoby jeden celek.

Pozn. I. Souhláska s hlasným š^wá tvoří samostatnou slabiku, i když její samohláska je kratší (Ungnad str. 25 n. zve ji poloviční slabikou, srv. i Bauer-Leander str. 174.) Někteří počítají souhlásku se š^wá jako předrážku následující slabiky nebo ji kladou na konec slabiky: בְּרִית *b^w-rit*, 'smlouva' יַעֲמֹד *ja-^wamōd*, 'bude státi'. Ti, kdo kladou souhlásku s š^wá na konec předchozí slabiky, mluví o t. zv. volně zavřené slabice (Hornýánszky a j.) Srv. § 11, 3, pozn. IV

Pozn. II. Ti, kdo vykládají, že na konci slova mohou být dva konsonanty (*att*, *qāṭalt* a pod.), mluví též o dvojnásob zavřené slabice (srv. § 11, 3, 3 a pozn. I.)

Pozn. III. Někdy se mluví ještě o slabice zostřené, která končí tou souhláskou, kterou následující slabika začíná. Jde tedy o slabiku zavřenou.

Následující tabulka ukazuje výskyt samohlásek ve slabikách. Některé vokály se v určité slabice mohou vyskytnout jen v soustředství laryngálů a příklady toho jsou v závorkách:

Samohláska	Slabika otevřená		Slabika zavřená	
	přízvučná	nepřízvučná	přízvučná	nepřízvučná
a	נָעָר (קָטַלְנִי)	(יַעֲמֹד, יַעֲמֹדוּ)	שָׁמַר	בְּדָבָר
æ	—	(יַחֲזֹק, יַחֲזֹקוּ)	בָּבֶל	(יַחֲפֹם), וַיֹּאמֶר
e	—	—	תְּדַבְּרָנָה	—
i	—	—	וַיִּשָּׁב	מִשְׁלִי
ä	—	קָדְשִׁים פְּעֻלִי	—	קָרְבָּנִי וַיִּקָּם
o	—	—	תְּקַטְלֵנָה	—
u	—	—	—	שֶׁלְחֹן
ǣ	מֶלֶךְ בְּנִיד	—	—	—
ē	סֶפֶר	עֵינַי פִּלְטָה	עוֹר חֵיק	—
ī	מִלְכִי	כִידוֹן	צַדִּיק	—
ǟ	לָהּ	בְּבֵר	דְּבָר	—
ō	שִׁירֹו קָדֶשׁ	מוֹשֵׁב	שָׁלוֹם	—
ū	קָטַלְו	תְּדוּ, דוּמָה	בְּהוֹר	—
°	—	שָׁמַר	—	—
°	—	אֶזְרָה	—	—
°	—	אֶלְהִים	—	—
°	—	הִלִי	—	—

jen v polovičnách slabikách

Přehled slabik:

Otevřená	Zavřená
<p>přizvučná: בִּינָה נָעַר</p> <p>samohlásky jen dlouhé, výjimky jako נָעַר.</p>	<p>přizv.: דָּבָר אֵינָה לָמָּה</p> <p>samohlásky dlouhé i krátké</p>
<p>nepřizvučná: חָכֵם</p> <p>samohlásky dlouhé, výjimky jako פָּעֻלְתֵּם.</p>	<p>nepřizv.: אָמַר מִדְּבָר</p> <p>samohlásky jen krátké.</p>

§ 19. Pausa

1. Pro souvislost řeči (kontext) platí částečně jiná pravidla přízvuková než pro pauzu, t. j. konec řeči. Většina tvarů se v pauze mění. Pausální postavení má slovo u rozlučovacího akcentu (§ 17.)

2. Krátké samohlásky tvarů kontextových (normálních), které mají přízvuk, v pauze se prodlouží: מַיִם *majim*, 'voda', p. מַיִם *mājim*; לָקַח *lāqah* 'vzal', p. לָקַח *lāqāh*. V pauze přicházejí někdy i kvalitativní změny samohláskové:

לְעוֹלָם se mění v אָרְיָן, p. אָרְיָן; se mění někdy v עוֹלָם (kont. tvar je עוֹד) 'na věky věků'; se mění v קוֹטָף, p. קוֹטָף; dává יָאֵבֵל, p. יָאֵבֵל; dává דְּבָר, p. דְּבָר.

3. Místo redukovaných samohlásek kontextu jsou v pauze původní plné, případně zdložené samohlásky:

חֲצִי *hāšī*, 'polovina', p. חֲצִי *hēšī*
 לְחַיִּי *lōhī*, 'tvář', p. לְחַיִּי *lēhī*
 בָּךְ *bōkā*, 'v tobě' (muž.), p. בָּךְ *bāk*

נָתַתָּה *nāṭnā*, 'dala', p. נָתַתָּה *nāṭānā*
 נָטַפּוּ *nāṭpū* 'krápali', p. נָטַפּוּ *nāṭpū*
 יִמְשְׁלוּ *jimšlū* 'panuj!', p. יִמְשְׁלוּ *jimšölū*.

4. Často je v pauze přízvuk na slabice předposlední místo na poslední:

אֲנֹכִי 'já', v p. אֲנֹכִי *ānōkī*.

אַתָּה 'ty', v p. אַתָּה *ātā*.

כָּבֵדָה 'byla těžká', p. כָּבֵדָה *kābēdā*.

Naopak je tomu na př. u tvarů jako וַיַּיָּאֵמַר 'a zemřel', v p. וַיַּיָּאֵמַר *wajjāmōt*.

HLAVNÍ JEVY HLÁSKOSLOVNÉ

§ 20. Samohlásky

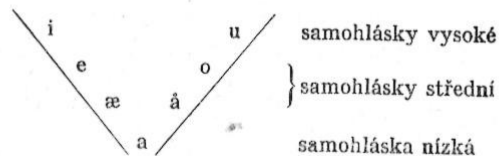
1. Samohlásky se dělí na jednoduché (monofthongy) a skupiny z původních dvojhlásek (difthongů, § 9, 4). Podle kvantity rozeznáváme: a) krátké: *ā, æ, i, a, u, (e, o)*; b) dlouhé: *ā, ā, ī, ū, ē, ō*. c) redukované a pazvuky (*šwā, ḥāṭēp, paṭah* furtivum §§ 10, 11, 12). Dále se dělí samohlásky na otevřené (*ā, æ, a*) a zavřené (*e, o, u, i*). Značení a výslovnost v §§ 7, 8, 9.

Přehled:

	otevřené			zavřené			
krátké	<i>ā</i>	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>i</i>	<i>u</i>	<i>(e)</i>	<i>(o)</i>
dlouhé	<i>ā</i>	<i>ā</i>	—	<i>ī</i>	<i>ū</i>	<i>ē</i>	<i>ō</i>

Pozn. I. *e* a *o* nemají zvláštních znaků; vyskytují se velmi pravděpodobně v zavřených slabikách některých tvarů, na př. v časování (יָבֵטְלָה, יָבֵטְלָה, יָבֵטְלָה), jak ukazují krátké samohlásky analogických tvarů sil. sloves (יָבֵטְלָה, יָבֵטְלָה).

Pozn. II. Vzájemný poměr, polohu a příbuzenství samohlásek lze naznačiti tímto schematem:

2. Samohlásky dělí se dále na stálé (neměnné), které nepodléhají změnám při flexi, a na proměnné, které se mění. Stálé jsou:

a) dlouhé přirozeně (i vzniklé stažením), zpravidla psané plene (ale ne vždy!), jako: \bar{i} v $\text{יְיָיִב} \text{ } jēlīb$ 'dělá dobro', \bar{o} v $\text{קוֹל} \text{ } qōl$ 'hlas', \bar{u} v $\text{סוּס} \text{ } sūs$ 'kůň', \bar{u} v $\text{גְּבוּל} \text{ } gēbūl$ 'pomezí', \bar{e} v $\text{הֵיכָל} \text{ } hēkāl$ 'palác', $\bar{ā}$ v $\text{כְּתָב} \text{ } kēṭāb$ 'pismo' a pod.

b) krátké v zavřené slabice ne na konci slova; též v zostřené slabice: $\text{צַדִּיק} \text{ } ṣaddīq$ 'spravedlivý', $\text{גַּנָּב} \text{ } gannāb$ 'zloděj', $\text{מִדְבָּר} \text{ } midbār$ 'poušť', $\text{מַמְלָכָה} \text{ } mamlākā$ 'říše', $\text{מַלְבּוּשׁ} \text{ } malbūš$ 'oblek', $\text{מַלְכוּת} \text{ } malkuš$ 'království', $\text{מִגְדָּל} \text{ } miḡdāl$ 'věž' a j.

c) zdloužené náhradně před laryngály místo zdvojení (neboť laryngály se nezdvojují, § 11, 4): $\text{בִּרְרַק} \text{ } bērrēk$, z původ. $\text{בִּרְרַק} \text{ } bōraḳ$ 'byl žehnan', z původ. $\text{בִּרְרַק} \text{ } burraḳ$; $\text{מֵעֵן} \text{ } mēʿen$, z původ. $\text{מֵעֵן} \text{ } mīʿen$, 'odpíral';

d) krátké ve slabice původně zavřené, která byla otevřena vsunutím $hātēp$ za laryngál, jenž ji uzavíral: $\text{מַחֲנֶה} \text{ } maḥʿenē$, 'tábor', 'ležení'; $\text{נֶאֱמַן} \text{ } neʿemān$ 'věrný'

3. $\bar{ā}$ se nemění v aktiv. participiu aktivních sloves střední $wāw$ (typ $\text{קָם} \text{ } qām$), dále u jmen, odvozených od kořenů, které mají druhou a třetí hlásku stejnou, tvořených předponou $\text{מ} \text{ } m$ (typ $\text{מִגֵּן} \text{ } māḡēn$ 'štit', $\text{מִגְּנִי} \text{ } māḡīnī$ 'můj štit', $\text{מִגְּנִים} \text{ } māḡīnīm$ 'štity' též $\text{מִגְּנוֹת} \text{ } māḡnōt$).

§ 21. Změny krátkých samohlásek

1. Krátká samohláska se dluží ve slabice přízvučné a ve slabice před přízvukem.

a) a : $\text{דָּבָר} \text{ } *dabār$, ve slabice zavřené přízvučné ($-bār$) a v otevřené před přízvukem ($da-$). Jinak a v slabice zavřené nepřízvučné buď trvá: $\text{מַלְכִי} \text{ } malkī$ 'můj král', nebo se mění v i : $\text{מִדְבָּר} \text{ } midbār$ 'poušť'. Také u slovesa před suffixem $\text{נִי} \text{ } ni$ a pod přízvukem trvá.

b) i zůstává ve slabice nepřízvučné zavřené: $\text{סִפְרוֹ} \text{ } siṣrō$ 'jeho kniha', ve slabice otevřené před přízvukem se dluží v \bar{e} : $\text{עֵנָב} \text{ } ʿenāb$ 'hrozen' ($*ināb$); stejně v otevřené slabice přízvučné: $\text{סֵפֶר} \text{ } sēpær$ 'kniha'. V zavřené přízvučné slabice dává rovněž \bar{e} : $\text{תֵּלֵד} \text{ } tēlēd$ 'porodí' ($*tilid$), $\text{יָתֵן} \text{ } jātēn$ 'dá' ($*jiltin$). V posledních dvou případech je patrně e krátké.

c) u v přízv. otevřené slab. se mění v \bar{o} : $\text{קֹדֶשׁ} \text{ } qōdēš$ (z $*qudš$), též v zavřené přízvuč.: $\text{קָטָן} \text{ } qātān$ 'malý' (z $*qatūn$). Ve slabikách nepřízvučných se objevuje buď jako u : $\text{הֻקָּיִם} \text{ } huqqīm$ 'zákony', $\text{הֻשְׁלַק} \text{ } hušlak$ 'byl vržen', nebo jako \bar{a} : $\text{הֻפְקַד} \text{ } hūpqaḍ$ 'byl potrestán'. Někdy je obojí samohláska v téměř tvaru: $\text{עֻזִּי} \text{ } ʿuzzi$ a $\text{עֻזִּי} \text{ } ʿazzi$ 'moje síla'.

2. V otevřené slabice před přízvukem se $\bar{ā}$, \bar{i} , $\bar{ū}$ může udržeti jen za okolnosti, že následující souhláska se zdvojí:

a : $\text{גְּמָלִים} \text{ } gmallīm$, 'velbloudi'; sg. $\text{גְּמֹל} \text{ } gmall$;

i : $\text{שִׁשְׁשִׁים} \text{ } šiššīm$ 'květy'; sg. $\text{שִׁשׁ} \text{ } šiš$;

u : $\text{אֲדָמִים} \text{ } ʿadummīm$ 'červení' (plur.); sg. $\text{אֲדָם} \text{ } ʿadām$.

3. Zdloužení samohlásky v otevřené slabice před přízvukem není v těchto případech:

a) po slabice s vedlejším přízvukem, po níž jde $\bar{š}wā$: $\text{קָטְלָה} \text{ } qātālā$, 'ona zabila'; $\text{שָׁמְרוּ} \text{ } šāmērā$, 'střežili(y)';

b) u kontextových tvarů slovesných, protože mají slabší přízvuk: יִקְטְלוּ *jiqtǝlā* 'oni zabijí' (ale v pause, kde je přízvuk silný: יִקְטְלוּ *jiqtǝlāl*)

c) v imperativu a infinitivu constr. sloves, poněvadž mají slabší přízvuk: קַטֵּל *qǝṭl*, 'zabij!', stejně inf. cons.

4. Naopak se krátký vokál mění v š^wā (redukuje se):

a v otevřené slabice před přízvukem: שְׂאֵל *š^wā* 'nestel', mezi hlavním a vedlejším přízvukem, srv. 3a.

ī, které v otevřené slabice dá ē, srv. výše 1b, s dvojným vývojem:

a) toto ē v otevřené slabice před přízvukem se dluží (hlavně po š^wā předcházející slabiky: זְקֵנִים 'starci', a v dvojslabičných jménech před plurální koncovkou: כְּלִים 'nádoby', שְׁמוֹת 'jména', a v dvojslab. jménech ženských před koncovkou הַ-: זְעֵה 'pot') nebo

β) se redukuje: מֵאֵת *m^wat* (st. constr.) 'sto' (**mi'at*); u sloves neutrických: כְּבִדָּה *kābīdā* (**kabīdat*) 'byla těžká'; v participiích a jménech mezi hlavním a vedlejším přízvukem: קוֹמְלִים *qōplīm* 'zabíjející' (muž.), אֹיְבִים 'nepřátelé'; před possessivními příponami zájmennými: בְּנֵי *b^wnī* 'můj syn' (**binī*), שְׁמִי *š^wmī*, 'mé jméno' (**šimī*) a pod.

u se redukuje ve š^wā před přízvukem: יִכְלֵה *jāklā*, 'mohla', (**jakulat*, od יָכַל *h^wlī*, 'nemoc').

5. Na druhém místě před přízvukem se redukuje krátká samohláska v š^wā: דְּבָרִים *d^wbārīm*, 'slova' (**dabarīm*); לִבָּבִי *l^wbābī*, 'moje srdce' (**libabī*); קָטַלְתֶּם *q^wṭaltəm* 'vy jste zabili' (**qataltəm*); צְדָקָה *š^wdāqā*, 'spravedlnost' (**sadaqat*) a pod. Naproti tomu se týž krátký vokál na prvním místě před přízvukem v slabice otevřené prodlouží: דְּבָרִי atd., srv. výše odst. 1.

6. Jsou-li před přízvukem dvě slabiky otevřené s krátkými vokály, vysune se vokál 2. slabiky (elise); z pův. **dabarāikem* je דְּבָרֵיכֶם 'vaše slova'. Vokál v první slabice trvá, protože tato stala se zavřenou; אֲדָמָתוֹ *'admālō* 'jeho pole' (**adamatahu* > **adamālō*, elise 2. a a zdloužení před přízvukem).

7. Dvě kvalitativní změny u krátkých samohlásek jsou pozoruhodné: přechod a v i v slabice nepřizvučné zavřené (ne všude) (srv. דְּבָרֵיכֶם výše, מְדַבֵּר a pod.) a změna pův. ī v ā (t. zv. zákon Philippiho) v zavřené přízvukové slabice; pův. **binī*, 'dcera', dá do hebr. **bant*, assimilací **batt*, zjednodušením na konci *bat* בַּת; v nepřizvučné slabice se však objeví původní i: בְּתִי *bitī* 'moje dcera' (z **binī*). Pův. **zaqin* dá *zāqēn* זָקֵן 'starý' (změna i > e a dlužení před přízvukem), ale v st. constr. *z^wqan* זָקָן (v slabice nepřizvučné zavřené, neboť přízvuk je až na následujícím slově, § 42, 2, 3).

§ 22. Změny dlouhých samohlásek

1. Původní semit. ā se pod přízvukem změnilo v ō: semit. *šālām*, arab. *salām*, h. שָׁלוֹם 'pokoj', 'mír'; **qātil*, h. קוֹטֵל 'zabíjející', též před přízvukem.

2. ō přechází v otevřené nepřizvučné slabice v ū: מְנוּסִים *mānōs*, 'utíkáni', 'útočiště', מְנוּסִי *m^wnūsī*, 'moje útočiště'; נֶאֱדָמָה *nāqōm* 'byl pozdvižen', נֶקֱוַמְוִי *n^wqūmōī* 'byl jsem pozdvižen'.

3. Dlouhé samohlásky se zkracují v zavřené slabice, ustoupí-li s ní přízvuk: בֵּן *bēn*, 'syn', před *maqqēp* בֶּן-*b^wen* (na př. בְּרֵאשִׁית *b^wen* 'syn Abrahamův'); יָקֹם *jāqōm* 'vstane', po וַיְ שousledném, jež působí, že přízvuk se přesune k počátku: וַיָּקָם *wajjāqām*, 'a vstal'. Zároveň je tu přechod od kvality zavřené k otevřené.

ā se krátí po ztrátě přízvuku v a: קָמַתֶּם *qamtəm* 'vy jste vstali' (proti קָמָה *qāmā* 'vstala' atd.).

§ 23. Změny původních dvojhlásek

1. Původní *ai* se změnilo pod silným přízvukem ve slabice otevřené v *ā*: מַעֲשֵׂהּ *ma^ašē* (z **ma^ašai*), ve slabice s přízvukem slabším v *ē* (také v bezpřízvukné): st. constr. מַעֲשֵׂהּ *ma^ašē*. Podobně srv. שִׁירֵיךָ (v pause) 'tvé písně', proti שִׁירֵיכֶם 'vaše písně'.

2. Staré *au* v slabice přízvukné se změnilo někde v *ō*: יֹם, *jōm* (**jajm*), někde dalo *āu*: שָׁא *šāu*, 'lež'; pod slabším přízvukem nebo v nepřízvukné je *ō*: מוֹת *mōt*, st. constr. 'smrt'.

3. O tvarech jako *bajit*, *māwaxl*, kde zůstávají *ai* a *au* v zavřené přízvukné slabice, srv. § 24, 2.

§ 24. Vložené samohlásky

1. Mezi poslední dvě souhlásky slova, které nemají samohlásek, vkládá se zpravidla pomocná samohláska, která odstraňuje dvojkonsonantní dosloví. Pravidelně děje se tak u jmen typů מֶלֶךְ, סֵפֶר, בְּרֵךְ, která po odpadnutí původních pádových přípon se stala jednoslabičnými: **malk*, **sifr*, **buqr*. Mezi poslední dvě souhlásky se vkládá *ā* a proto slují jména těchto typů „segolata“. Podobně se i u sloves vkládá *ā* často mezi koncové souhlásky, když tyto ztratí při flexi své samohlásky: וַיִּיגַעַל *wajjiḡæl* z pův. **wajjiḡal* 'a zjev-il'.

2. Vloženým vokálem po *i* je *ā*: בַּיִת, *ba-jit* 'dům'; זַיִת, *za-jit* 'oliva'. Po *w* se vkládá *ā*: מוֹת *mā-waxl* 'smrt'. Vložený vokál u laryngálů je *ā*: נַעַר *na^aar* 'chlapec' (**na^ar*).

§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngálů

1. Laryngály (א) se nezdvoujují; předchozí samohláska se náhradně dlouží, a to *a* v *ā*, *i* v *ē*, *u* v *ō*; pravidelně je tomu tak před ר, většinou před ע a א, méně často před ה a ח: שִׁרְתָּ (**širret*) 'sloužil'; בִּרְרַע (**birrek*), 'pozdravoval', 'velebil'; בִּרְרַק (**burrak*),

byl veleben; בִּעַר (**ba^aer*) 'zapáliti', 'odstraniti'. Někdy se však samohláska neclouží (srv. virtuální zdvojení § 13, 3).

2. Před koncovými souhláskami ה, ח a ע se mění krátké samohlásky v *ā*; po dlouhých samohláskách (s výjimkou *ā*) stojí toto *ā* mezi samohláskou a koncovou souhláskou (paṭah furtivum § 10): *gābūh > גָּבֹהַּ *gābōah* 'vysoký', 'výše', st. cons. *gabuh (bez přízvuku) > גָּבַח *gābah*. Jak vidno, laryngály mají u sebe rády *a*, které ostatně při jejich artikulaci je jim nejbližší.

3. Proto též po laryngálu nemůže býti jako reduk. samohláska prosté š^wā; nejčastější redukovanou samohláskou po laryngálu je *ā*: עָמַדְתֶּם *amad^ataem*, 'vstali jste' (proti obyčejnému hlasnému *ā* v silném slovese normálním: קָמַדְתֶּם Srv. § 53).

4. Laryngál může míti na konci zavřené nepřízvukné slabiky u sebe prosté š^wā quiescens (§ 9, 2): מַעַיִן *ma^a-jān* 'pramen'; יַחְסַר *jāḡsar* 'nedostává se'. Krátké *i* se mění v této situaci v *e* (místo *iqⁱtōl 'zabijím', je אֶקְטֹל **eqlōl*; místo *hiⁱlīm 'tajil', je הִיעֲלִים). Ale velmi často místo tohoto uzavření slabiky prostým němým š^wā se objevuje za laryngálem ḡāṭēp, čímž z původní zavřené slabiky vzniká otevřená a za ní „poloviční“; v ḡāṭēp je vlevo ta samohláska, která je před ním: místo *jā^asōp 'shromazduje', vznikne יַאֲסֹף *ja^amōd* je יַעֲמֹד *ja^amōd* 'stojí'; původní ḡā^amad dá הַעֲמַד *hā^amad* 'byl postaven'. Jestliže by po ḡāṭēp následovala souhláska se š^wā hlasným, mění se ḡāṭēp v příslušnou plnou samohlásku a následující š^wā v němé: proti תַּעֲמֹד *ta^amōd* 'vstaneš', je יַעֲמֹדוּ *ja^aam^u* 'vstanou' (nemůže býti יַעֲמֹדוּ, protože dvě š^wā za sebou uprostřed slova nemohou býti hlasná, srv. § 11, 3, 2.).

§ 26. Souhlásky (konsonanty)

1. Původní *w* na počátku slova se změnilo v *j*. *W* zůstalo jen ve spojce וּ (ו) 'a', ve jménech וְחֵב 'hřeb' a וְלֵד 'dítě'. Srv. § 75.

2. U sloves I. n zpodobuje se *n* následující souhláse: od נָקַם *nāqam* 'mstil', je imperfektum יָקַם *jiqqōm* místo pův. **jinqōm* (§ 72). Podobně אָתָּה 'ty' (muž.) z **anta*, § 27.

3. Ražené souhlásky *b, g, d, k, p, t* po samohláse se mění v trívě (spiranty), §§ 6, 13.

4. נ na konci slabiky nebo před jiným konsonantem na konci, je-li bez vokálu, mizí a samohláska před ním se prodlužuje náhradně: pův. **maša* > מָצָא 'našel' (נ se píše, ale nečte se! § 9, 2); **māšit* > מִצְאָתָּה 'nalézající' (žen.); **mušu* > מִצָּא 'naléztí'; **raš* > ראש *rōš*, 'hlava'. Stejně zjevy jsou i u sloves I' a III' (§§ 73, 74).

5. ה mizí v přívěs. zájmeně 3. os. sg. muž.: **lahu* dá לוּ 'jemu' (přes **lay*); dále v členu po předložkách בּ, כּ, לּ § 35, 5. Také suffixy 3. os. pl. někdy vysunují ה; srv. שִׁירָם 'jejich píseň', proti פִּיהֶם 'jejich ústa'; u předložky בּ oba tvary בָּם, בֵּיהֶם 'v nich'.

6. Na konci slova se zdvojení souhlásky ruší (§ 13, 4). Laryngály se vůbec nezdvoují (§ 13, 3). Zdvojené souhlásky mizí někdy před šovã hlasným, zejména před laryngálem: יִקְחוּ 'vezmou' (čisti *jiqḥū* místo původního *jiqqḥū* z *jiqḥū* podle *jiqḥū*); עוֹר 'iwwēr 'slepý', plur. עוֹרִים 'iwrīm místo 'iwwrīm; חַמְבַּקְשִׁים *hambaqšim*, 'žádající si', místo *ham-mḥaqqšim*. Velmi často u ו (wāw sou-sledného § 58) před předponou וַיִּדְרֶי wajhī 'a stalo se', místo wajjḥī.

7. O přesmyknutí v hiṭpa-človém praefixu הִתְּ a sykavky jako prvního radikálu u sloves v hiṭpa-člu § 67, 5.

II. TVAROSLOVÍ

Jako v jiných řečech, rozeznávají se i v hebrejštině slovní druhy. Ohebné jsou: zájmena, jména (podstatná a přídavná, mezi nimiž není ve skloňování rozdílu), číslovky a slovesa. Ostatní druhy shrnujeme pod název částic (k nim patří příslovce, předložky, spojky a citoslovce.)

ZÁJMENA

§ 27. Zájmena osobní

jsou dvojí: samostatná (separata) a přívěsná (suffixa).

a) Osobní zájmena samostatná mají tyto tvary kontextové: sg. 1. os. společná (muž. i žen.) אֲנִי, אֲנֹכִי, 2. os. m. אֲתָּה (אָתָּה), 2. os. žen. אַתְּ (pův. tvar אֲתִי zachován jen jako אֲתִיל, Soude. 17, 2 a j.), 3. os. m. הוּא, 3. os. žen. הִיא. Plur. 1. os. אֲנַחְנוּ, אֲנֹכְנוּ, אֲנֹנִי, 2. m. אַתֶּם, 2. ž. אַתְּנֶן, אַתְּנֶה, 3. os. m. הֵמָּה, 3. ž. הֵנָּה. První a druhé osoby jsou ze základu **an-*, srv. arab. 2. sg. m. *anta*, ž. *anti*.

β) V pause se vyskytují tvary: 1. sg. אֲנִי, אֲנֹכִי, 1. pl. אֲנַחְנוּ, אֲנֹכְנוּ, 2. sg. m. אַתָּה, אַתְּ, 2. ž. אַתְּ.

γ) V 1. os. jedn. č. pausální tvar אֲנִי je i v kontextu ve výrazu הִיאֲנִי 'jako že jsem živ!'.
V 3. os. jedn. č. žen. se píše v Toře הוּא, naqdánové punktuji הוּא, čisti je hī (§ 18, 1).

§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmenné)

1. Pro všechny jazyky semitské je charakteristické připojování zájmen osobních, jež v těchto tvarech samostatně se nevyskytují. Ve spojení se jménem vyjadřuje toto zájmeno majitele, u slovesa znamená zájmenný předmět v akkusativu nebo dativu. Přivěšuje se i k některým částicím.

2. Suffixy mají tyto tvary (s příklady u jm. פִּי, m. 'ústa'):

sg. 1. os. spol.	יְ	יְ	můj, má, mé	פִּי
2. os. m.	כָּ	כָּ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךָ
2. os. ž.	כִּ	כִּ	tvůj, tvá, tvé	פִּיךְ
3. os. m.	w, hū	וְ, הוּ	jeho	פִּיו, פִּידוֹ
3. os. ž.	āh, hā	הָ, הֶ	její	פִּיהָ (§ 14, 3)
pl. 1. os. spol.	nū	נוּ	náš, -e, -e	פִּינוּ
2. os. m.	kām	כָּם	váš, -e, -e	פִּיכֶם
2. os. ž.	kān	כֶּן	váš, -e, -e	פִּיכֶן
3. os. m.	hām	הֶם	jejich	פִּיהֶם
3. os. ž.	hān	הֵן	jejich	פִּיהֵן

3. 1. osoba se připojuje k plurálu v tvaru יְ; 2. os. m. má suff. פִּי s předchozím סוּסֶיךָ 'tvůj kůň' (muž.), v pause סוּסֶיךָ. V množ. č. je vždy před suffixem charakteristické יְ: סוּסֶיךָ sūsāḳā 'tvoji koně' (muž.), סוּסֶיךָ sūsajik 'tvoji koně' (žen.), סוּסוֹתֶיךָ sūsōtājik 'tvoje klisny' (muž.), סוּסוֹתֶיךָ sūsōtājik 'tvoje klisny' (žen.). 3. os. m. má nejčastěji יְ-וֹ: סוּסוֹ sūsō 'jeho kůň'. V 3. os. u plur. muž. je יְ-וֹ -āw (pův. āu, § 9, 4). V 3. os. plur. m. je též מֶ-אֵם -ām a básn. tvar מֶ-אֵם (סִפְרָם) sīprām 'jejich kniha' (m.), מֶ-אֵם pīmō 'jejich ústa', v 3. os. žen. rodu יְ-אֵן -ān: סִפְרָן sīprān 'jejich kniha' (žen.). K plurálu se připojuje הֶם-אֵם a הֵן-אֵם (סִפְרֵיהֶם) sīprēhēm 'jejich knihy' (muž.), סִפְרֵיהֵן sīprēhēn 'jejich knihy' (žen.).

4. U sloves zní suffix 1. os. sg. נִי -nī (znamená mne, mně). Jinak jsou suffixy stejné, 2. os. pl. žen. není doložena, 3. os. m. v plur. je מֶ-אֵם, 3. os. ž. יְ-אֵן -n.

Pozn. K způsobu přivěšování suffixů a změnám samohláskovým u jmen atd. viz §§ 29, 30, 43, u sloves § 68, u předložek § 85, a paradigmata (1—24).

§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných

1. Slovesné tvary vyjadřují osobu svými koncovkami (§ 53). Zájmený podmět je nadbytečný, ale musí býti, je-li na něm důraz: הֵמָּה יִאָבְדוּ וְאַתָּה תֵּעָמַד 'oni zahynou, ale ty budeš státi'; a pak, je-li ve větě ještě podmět jiný, jenž následuje po podmětu, inherentně obsaženém v tvaru slovesném: שָׁמַעְנוּ אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ 'slyšeli jsme my i synové naši'.

2. Osobního zájmena se užívá i jako spony ve významu čes. slovesa býti: אֲנִי יְהוָה 'já jsem' (Gen. 3, 10); אֲנִי יְהוָה 'já jsem Hospodin'; אֲנַחְנוּ 'my jsme' (Gen. 42, 11); כִּי עִירְמִים הֵם 'protože byli nazi' (Gen. 3, 7); v opsaném praesentu (זָמַן הַיָּד): אַתָּה אָמַר 'ty pravíš'; מִי הוּא זֶה 'kdo je to?'; אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אָדָם 'toto (tito) jsou synové Adamovi'. Zájmeno 3. os. plur. se vztahuje k podmětu v 2. os. u Sofon. 2, 12: הֵמָּה חֲרָבֵי הַלְּלִי חֲרָבֵי הַמָּדָה 'i vy, Ethioptové, poranění mečem mým budete'.

3. V uctivém oslovování a v ponížené řeči užívá se v hebrejštině místo zájmen opisů. Místo אֲנִי se říká עַבְדְּךָ 'tvůj sluha' (Gen. 44, 32 a j.), v ženském rodě אֲמָתְךָ 'tvá služebnice' (Soudc. 19, 19 a j.). Místo אַתָּה stává אֲדוֹנִי 'pane můj', na př. יְהוָה שָׁאֵל אֲדוֹנִי שְׂאֵל אֶת־עַבְדֵּי יְהוָה 'pán můj se tázal služebníků svých' = 'ty ses tázal nás' (Gen. 44, 19).

§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných

1. U sloves znamenají suffixy zájmený předmět: הִמָּלְאֵהוּ 'zabil ho', i v dativu: נָתַתְנִי 'dal jsi mně' (= נָתַתְ לִי); při dvou akusativech se jeden vyjadřuje suffixem, druhý akusativem osob. zájmena: וְהָרָאֵנִי אֵתָּה 'a ukáže mně jej'.

2. U podstatných jmen vyznačují suffixy possessivní majitele. Ve smyslu objektivního genitivu: הָמָסִי (Gen. 16, 5)

'moje křivda' = 'křivda, spáchaná na mně', nebo **הַמָּסוּ** (žalm 7, 17) 'křivda, spáchaná na něm'. Je-li suffix stejný u více jmen, je opakován: **בְּהַרְרֵךְ וּבְצִאֲנֵךְ** 'tvůj skot a tvé ovce'. Ve vazbě statu constructu se připojuje suffix na druhou část: **הַר קְדֻשׁוֹ** 'hora jeho svatosti' = jeho svatá hora'; **הַר קְדֻשִׁי** 'má svatá hora' (Izai. 11, 9; Abd. 16; žalm 2, 6 a j.). Suffixem se vyznačuje genitiv, závislý na dvou jménech: **מְרַכֶּבֶת פְּרָעָה וְחֵילוֹ** (Exod. 15, 4) 'vozy faraonovy a vojsko jeho' = 'vozy a vojsko faraona'.

3. Suffix se zesiluje někdy samostatným osobním zájmenem, které se položí za něj, a zájmeno má pak význam akusativní, na př. **בְּרַבְּנֵי גַם־אֲנִי** (Gen. 27, 34) 'požehnej mně, i mně' ('ba, právě mně'); **בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לָהֶקְוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּם נְבוֹת יִלְקֹוּ** 'na místě, na kterém lízali psi krev Nábotovu, budou lízati psi krev tvou, právě tvou' (1. Král. 21, 19.) **וְלֵשֶׁת גַּם־הוּא יִלְדִּיבֶן** 'a Setovi, právě jemu, se narodil syn' (Gen. 4, 26, srv. 10, 21). Po předložkách: **וַתֹּאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנָי הַעֲוֹן** 'a pravila: Na mně — já (jsem to) —, pane můj, (jest) ta vina' (1. Sam. 25, 24). **לֹא־עָלִידָה אִתָּה הַיּוֹם בֵּי אֶל־בֵּית מְלַחְמָתִי** 'táhne ne na tebe — ty (= jako bys byl mým nepřítelem) — dnes, ale k domu mého bojování' (= domu, jenž bojuje se mnou) (2. Paral. 35, 21). **הַעֵת לָכֶם אֲתֶם לִשְׁבֹּת בְּבֵיתֵיכֶם** 'zdaž (jest) čas vám (= máte čas) — právě vám — k přebývání v domech vašich' (Aggeus 1, 4).

4. Objektívní suffixy nemají nikdy funkci našich zvrtných zájmen. Ta se vyjadřují často pomocí předložek: **וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם הַגֵּרִת** 'a udělali si (doslovně: jim) zástěry' (Gen. 3, 7). Jinak se užívá některých podstatných jmen, jako **רֹבֵב** 'nitro', **לֵב** 'srdce', **נַפֶּשׁ** 'duše', u neživotných pojmů (v pozd. době i u životných) **עֲצָם** 'kost', 'podstata': **וַתַּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ** 'a zasmála se Sára v nitru svém' (= pro sebe) (Gen. 18, 12). **וַיִּתְהַבְּרוּ יְהוֹנָתָן**

'a zamiloval si ho Jonatan jako svou duši' (= jako sebe) (1. Sam. 18, 1). Jinak se užívá podstatného jména **נַפֶּשׁ** se suffixy i místo samostat. osob. zájmen: **נַפְשִׁי** 'má duše' = 'já', **נַפְשֶׁךָ** 'tvá duše' = 'ty' atd. **עַצְמִי** přichází u osob ve spojení **הוּא בְּעַצְמוֹ** 'on sám' (dosl. 'on ve své podstatě', 've svém těle').

§ 31. Zájmena ukazovací

1. Pro poukázání na osobu nebo předmět bližší užívá se v hebrej. zájmena **זֶה** *zē* pro sg. m., **זֹאת** *zōl* pro sg. žen., pro plur. obou rodů **אֵלֶּה** *ellē*. Vedle této formy je i kratší **אֵל** (v Toře a 1. Paral. 20, 8). Vzácněji se vyskytují tvary: pro sg. žen. **זֵה** (*zō*) (2. Král. 6, 19 a j.), **זֹז** (*zō*) (tento spíše ve smyslu vztažném pro rod m., Ozeáš 7, 16, pro rod ž. žalm 132, 12), a tvar **זֵז** (*zē*) pro oba rody i obě čísla, většinou také ve smyslu vztažném. **זֶה** má ukazovací význam u Hab. 1, 11 (**זֶה כֹּחַוּ**) ta jeho síla nebo: toto je jeho síla) a v žalmu 12, 8 (**מִן הַדּוֹר זֶה**) od tohoto pokolení).

2. Ukazovací zájmena stojí v podmětu i v přívlastku. Jsou-li v podmětu, řídí se číslem a rodem doplňku: **זֶה הַדְּבָר** 'toto je slovo', **זֹאת הָעִיר** 'toto je město', **אֵלֶּה בְּנֵי־עֵשָׂו** 'toto jsou synové Esauovi', **אֵלֶּה מְשֻׁפָּחַת לִי** 'toto jsou rody Léviho'. V přívlastku stojí zájmeno za podst. jménem a má člen: **הָאִישׁ הַזֶּה** 'tento muž', **הָאָרֶץ הַזֹּאת** 'tato země', **הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה** 'tyto činy', **הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה** 'tyto příkazy'. Se členem přichází méně často i tvar **הַזֶּה** pro j. č. muž., **הַזֵּה** pro j. č. muž. i žen.

3. Pro ukazování na předmět vzdálenější užívá se zájmena osob. 3. os.: **הוּא**, ž. **היא**, mn. č. **הֵם**, **הֵמָּה**, ž. **הֵנָּה**, **הֵנָּה** 'onen', 'oňa', 'ono', 'oni', 'ony', 'ona'. Znamená i 'právě to'. Na př. **הוּא הַכּוֹל** 'ono právě (je) hlas, hluk'; **אֲנִי־הוּא** 'já jsem to, já jsem tyž' (Izai. 41, 4); **אִתָּה־הוּא מְלִכִי** 'ty právě jsi král můj' (žalm 44, 5).

Zájmeno toto je někdy zesíleno určitým členem: **הָהוּא**, **הֵהוּא**, a má význam 'onen', 'sám', 'právě on', 'týž': **בְּעֵת הָהוּא** 'v oné právě době'.

זֶה k použití po st. construct. (§ 42) ve smyslu genitivním: **מְהִיר זֶה** 'cena toho', **אָזְנֵי אֵלֶּהָ** 'uši těch'.

§ 32. Tázací zájmena

1. Substantivně se užívá pro osoby tvaru **מִי** 'kdo?': **מִי אַתָּה** 'kdo jsi?', **מִי אֵלֶּהָ** 'kdo je tato?', **מִי יֹאמֵר** 'kdo by řekl?', **מִי זֵאת** 'kdo jsou tyto?'. Genitiv: **בְּתַת־מִי** 'či dcera' (Gen. 24, 23). Dativ: **אֶת־מִי** 'komu (jsi, patříš) ty?' (Gen. 32, 18). Akusativ: **מִי־אֵיזָה** 'koho?' (Izai. 6, 8); po předložce: **מִמִּי** *mimmī* (z *minmī*) 'od koho?' (Ezech. 32, 19). Zesiluje se i jinými zájmeny: **מִי־זֶה** (Izai. 50, 9), **מִי זֶה** (žalm 24, 8), **מִי הוּא־זֶה** (Jerem. 30, 21). Opakuje se: **מִי וְכִי** 'kdo a kdo' = 'kdo jednotlivě?' (Exod. 10, 8). **מִי** je též částicí tázací a značí 'zda': **מִי יִקְוֶה וַיֵּקֶב** 'zdaž by povstal Jakob?' (Amos 7, 2, 5).

2. Na věci se táže hebrejšтина zájmenem **מָה**, **מַה־**, **מַה־** 'co?' V pause je **מָה**: **מָה וְנִהְיֶה מָה** 'a co jsme my?' (Exod. 16, 8). Před **א** a **ה** je **מָה**, ať následuje či nenásleduje *maqṣep*: **מָה אִמְךָ** 'co (byla) tvá matka?' (srv. Exod. 3, 13; před **ה** Ester 9, 26; i před **ה**, Exod. 12, 26 a před **ע**, Gen. 31, 32). U Ezech. 8, 6: **מָה עֲשִׂים** 'co oni činí?'

מָה־ s následujícím zdvojením je před hláskami s výjimkou hrtanových:

מָה־לָּךְ 'co je ti?'

Někdy se píše zájmeno s následujícím slovem dohromady:

מָה־עֵינֵיכֶם 'co je vám?' 'proč?'

מָה־ bez zdvojení je:

před **הוּא** a **הֵיא**:

מָה־הוּא 'co je on?' (Num. 16, 11),

מָה־הֵיא 'co je to?' (Zachar. 5, 6).

Ve dvou případech je **מָה** před **ה** (h):

מָה חֲטָאתִי 'co jest mým hřichem?' (Gen. 31, 36).

מָה־חַפְצוֹ 'co jest jeho žádostí?' (Job 21, 21).

מָה־ je před **ה**, **ע**, velmi často před **ה**:

מָה עָשִׂיתָ 'co jsi učinil?' (Gen. 4, 10).

Spojuje se též s předložkami spojenými **בְּ** a **כְּ**, ale tu přichází i normální **מָה**: **בְּמָה**, **בְּמָה**, **בְּמָה**. Přichází též po předložkách **עַל** 'na', **עַד** 'k', 'až k', **יַעַן** 'pro':

עַל־מָה 'na co?', **עַד־מָה** 'až do kdy?', **יַעַן־מָה** 'k vůli čemu?', 'nač?'

§ 33. Zájmena vztažná

1. Nejčastěji se užívá v bibl. řeči slova **אֲשֶׁר** bez rozdílu rodu a čísla; vedle něho přichází **שֶׁ** s následujícím zdvojením (Soudc. 5, 7 má **שֶׁ**, před laryngálem **שֶׁ** Soudc. 6, 17, nebo jen **שֶׁ** Kaz. 3, 18.) Původně se pokládalo **שֶׁ** za slovo spíše lidové, časem však v sakrální mluvě zvitězilo. Nejsou to pravá zájmena, nýbrž formální slova, jimiž se vyjadřuje vztah (notae relationis).

Příklady:

יְהוָה... אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי... וְאֲשֶׁר דִּבְרָ־לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע־לִי... הוּא יִשְׁלַח...

'Hospodin... jenž vzal mne z domu otce mého... a jenž mluvil mně a jenž přísahal mně... ten pošle...' (Gen. 24, 7).

וַיְבַל אֱלֹהִים... מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה

'a dokončil Bůh... dílo své, které dělal'. (Gen. 2, 2).

הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ

'vody, které (jsou) pod oblohou' (Gen. 1, 7).

יש דבר שיאמר ראדהוה חדש הוא
'jest (nějaká) věc, o níž by řekl: „Hleď, to je (něco) nového?“
(Kaz. 1, 10).

2. V básnických textech užívá se jako vztažného zájmena též
זה: הר־ציון זה שכנת בו זה 'vzpomeň si na horu Šijjōn, která
přebýváš na ní' (= na níž přebýváš) (Žalm 74, 2) (srv. Žalm 78,
54; 104, 8; Job 19, 19; Přisl. 23, 22; Izai. 25, 9 a j.) i זו a זו:
ברשתיוו טמנו נלכדה רגלם 'v síti, kterou položili tajně, byla
chycena noha jejich' (Žalm 9, 16) (srv. Exod. 15, 13 a 16; Žalm
142, 4; Izai. 43, 21 a j.)

3. Genitivní vztah se vyjádří tak, že se k vztahovanému pojmu
připojí suffigované osobní zájmeno: גוי אשר לא-תשמע לשונו
'národ, který nerozumíš jeho řeči' (= n., jehož řeči nerozumíš.)
(Denter. 28, 49).

Pozn. K větám vztažným srv. § 97.

§ 34. Neurčitá zájmena

1. Pro neurčitá zájmena není zvláštních samostatně vytvořených
slov. Užívá se pro ně jiných zájmen, číslovek, jmen nebo různých
vazeb.

2. Naše zájmeno 'někdo' je tlumočeno v hebr. buď zájm. מי
(často s významem 'jestliže kdo', 'kdokoli', 'každý', Exod. 24, 14;
Kaz. 5, 9; Izai. 54, 15; 2. Sam. 18, 12; Soud. 7, 3) nebo jmény איש
'muž', Gen. 13, 16; Exod. 16, 29; Pís. 8, 7, znamená též 'všeliký',
'leckterý', 'každý', zejména ve spojení איש ואיש: איש ואיש
'člověk', Lev. 1, 2, se zápořem לא אדם 'nikdo', Job 38, 26), נפש 'duše',
Gen. 4, 2.

3. Něco, cokoli se vyjadřuje slovy: מאומה, ממה אשר (Num.
22, 38), se zápořem: לא מאומה (Dent. 13, 18) nebo אין
מאומה (1. Král. 18, 43). Též דבר znamená: něco.

4. Poměr jeden-druhý se vyznačuje opakováním זה (Job 1,
16), což značí i 'tento — onen' (1. Král. 22, 20), dále výrazem
איש ... איש, Gen. 13, 11: ויפרדו איש מעל אחיו 'a oddělili se
jeden od druhého' (dosl. 'muž od svého bratra'). Oba dva:
ישניהם באחד (Kaz. 11, 6).

5. Několik: se překládá plurálem אהרים nebo výrazem יש אשר
'jsou tací, kdož' = 'někteří'.

6. Každý: značí se slovem כל (před maqqēp̄ - כלל) nebo zdvo-
jením slova: יום יום 'každého dne', též בל-היום, יום ביום (Gen. 39,
10; Nehem. 8, 18; Žalm 42, 4), יום ויום (Esther 3, 4), ליום
(2. Paral. 24, 11), ביום ביום (1. Sam. 18, 10), בכל-יום ויום (Esther 2,
11). כל znamená 'každý' před jménem bez členu a jiného určení:
כל-עץ 'každý (všeliký) strom'; před určeným jménem znamená:
'všichni', 'celý': כל-הגוים 'všichni národové'; naproti tomu:
כל-עם 'každý národ'; כל-עמו 'jeho celý národ' (Exod. 1, 22);
je též se suffixy: כלנו 'my všichni' (Gen. 42, 11); תבל כלה
(Job 34, 13) 'celý svět'. Zde se objevuje původní význam slova
כל, 'celost', 'úplnost' (dosl. 'svět' — 'celost jeho'). Srv. franc. *tout
jour, tous jours, tous les jours*.

Pozn. Spojení פלני אלמני znamená 'ten a ten, N. N.' (1. Sam,
21, 3 a j.).

§ 35. Člen

1. V hebr. se užívá jako urč. členu zájmena původně ukazovacího
ה s následujícím dāgēš forte. Znělo původně asi *hā*, později se
zkrátilo *ā* v *a*, následující souhláska se zdvojila. ה je stejné ve všech
rodech i číslech: הבשר 'maso'; התפלה 'modlitba'; ה'כפירים
'lvičata'; הממלכות 'říše'; ה'ידים 'ruce' (duál).

2. Zdvojení následující souhlásky nebývá při ה (י): ה'ידים
dítka. Následuje-li však za ה buď ה nebo ע, nastane zdvojení: ה'ידים

'Židé', הַיְעָפִים 'unavení'. Také při מ u některých podstatných jmen a participií se souhláska nezdvojuje: הַמְבַקְשִׁים 'hledající'. Jestliže po מ následuje ה, ע, י nebo ר, zdvojuje se následující souhláska: בְּמַרְעִים 'u zlosynů'. Zdvojení však nenastane, mají-li ה, ע, א a ר za sebou souhlásku s krátkou samohláskou zostřenu: הַמְהַלְכִים 'putující'.

3. Samohláska členu se někdy mění před náslovným laryngálem. Člen zní ה před ה a ח, mají-li jiné samohlásky než qāmaš nebo nemají-li samohlásky: הַרְבָּל 'marnost', הַוּא 'onen'. (Výjimky jsou: הַהֵם, הַהֵמָּה, הַהֵנָּה, 'oni', 'ony'.) חֲחֻמָּה 'moudrost'; (Výjimky: הַחַי 'živoucí', Gen. 6, 19; הַחֲלָלִים 'ubiti', הַחֲצִיִּים 'šipy'.) (Výjimky: הַחַי 'živoucí', Gen. 6, 19; הַחֲלָלִים 'ubiti', הַחֲצִיִּים 'šipy'.) הַחֲרִיטִים 'kapsy', Izai. 3, 22. הַחֲמֻנִים 'sluneční obelisky', Izai. 17, 8.)

4. Tvar ה má člen před א a ר: הַאֹר 'světlo', הַרְאֵשׁ 'hlava'; před ע s jinou samohláskou než je nepřízvučné qāmaš: הַעֲבָד 'služebník', הַעֲגָלָה 'vůz', הָעָם 'národ', הַעֲמָרִים 'snopy', הַעֲוֵר 'slepec', ale plur. (הַעֲוִרִים). Před nepřízvučným ה a ע jakož i přízvučným a nepřízvučným ח zní člen: הַהָרִים 'hory', הַחֵיץ 'hřích', הַחֹג 'svátek', הַחֵלֶב 'mléko'. Také před הַחֹדֶשִׁים 'měsíce'. Slova אֲרֶץ 'země', הָרַר 'hora', הַחֹג 'svátek', הָעָם 'národ', הַפָּר 'býk' mají po členu tvar jako v pauze: הַאֲרֶץ, הַהָרַר, הַחֹג, הָעָם, הַפָּר. Substantivum אֲרוֹן 'truhla' zní se členem הַאֲרוֹן.

5. Po částicích כִּי, כִּן, לִי zmizí h členu, ale částice přijme jeho samohlásku: הַכֶּסֶף 'stříbro', בְּכֶסֶף 'v stříbře' (místo *bḥakəsəp*) הַעֵפָר 'prach', בְּעֵפָר (místo *kḥæ'āpār*); הָאִישׁ 'muž', לְאִישׁ 'muži' (dat.) místo *bḥā'īš*. Po וְ člen nemizí: וְהַשָּׁמַיִם 'a nebesa'. V pozdější době člen někdy nemizí: כְּהַחֲכָם 'jako mudřec' (Kaz. 8, 1). Někdy má tvar se členem jiný význam než bez členu: כִּיּוֹם 'teprve' (Gen. 25, 31), כִּיּוֹם 'právě nyní' (1. Sam. 9, 13.)

Pozn. Masoreté punktovali částice uvedené většinou tak, jako by byl po nich člen, i tam, kde patrně členu nebylo.

JMÉNA

§ 36. Kořen

1. Kořen je základem slovní skupiny, jejíž všechny členy mají vesměs významy, odvozené z jednoho základního významu. Odstraníme-li od slova koncovky, přípony, předpony, dostaneme jeho kořen. Na př. v tvaru כְּאֲבוֹתַיְךָ 'jako tvoji otcové', je כִּי předražená srovnávací částice: 'jako', יְיָ přípona přivlastňovací 2. os. sg. muž., připojená k plurálu, וְ je koncovka množ. čísla. Zbývá אב, což je kořen slova, od něhož je אב 'otec'. Od kořene se děje odvozování předponami, příponami a vnitřními změnami samohláskovými. Postavení kořene ukáže příklad:

מֶלֶךְ	král	מָלַךְ	panoval
מֹלֶךְ	Moloch, bůzek („král“)	וְתִמְלֹךְ	vláda, říše
מֶלֶךְ	můj král	יִמְלֹךְ	bude panovati
מַלְכֵי	králové	הִמְלִיךָ	ustanovil králem
מַלְכָּה	královna	הִמְלִיךָ	byl ustanoven králem
מִלְכָּם	Milkôm, bůzek	וְתִמְלֹךְ	říše, vláda
מַלְכָּת	královna (Astarte)	יִכְמֹךְ	vaši králové (muž.)
מְלוּכָה	vláda, říše		

Jak patrně, kořen je מֶלֶךְ *m-l-k*, má tři souhlásky kořenné (radikály). Naprostá většina hebrej. kořenů má tři radikály, v jejichž seskupení tkví základní význam celé skupiny, na př. zde vše, co souvisí s „kralováním“. Všechna slova, v nichž jsou v témž pořadí souhlásky קֶמַל, mají významy, odvozené od základního významu „zabíjení“.

2. Vyskytují se slova, která mají jen jeden radikál. K takovým patří většinou částice a zájmena: ב 'v', ל 'k' (a nota dativi), כ 'jako', ן 'a', ה určitého členu, ז základ ukazovacích zájmen וְזאת וְזו a זאת וְזו zájmeno vztažné. Ze jmen sem patří פה 'ústa' a slova asi cizího původu אי 'ostrov', 'šakal', צי 'lod', 'dívká kočka' (?).

3. K dvojradiálními jmenům patří starožitná slova jako: אב 'hřeb', תו 'znamení', רחום 'ruční mlýnek', פאה 'okraj', אב 'otec', אח 'bratr', אחות 'sestra', בן 'syn', בת 'dcerá', חם 'tchán', תחנה 'tchyně', אמה 'služka', איש 'muž', אל 'Bůh', dále jména náradí, částí těla a stará kulturní slova: דלת 'dveře', כרת 'město', עיר 'město', קשת 'luk', רפת 'ovčín', יד 'ruka', שר 'prs', דם 'krev', זדה 'záda', שז 'zadek', קבה 'žaludek', פנים 'obličej', שם 'jméno', דג 'ryba', יום 'den', שנה 'rok', הר 'hora', סאה 'míra obilní', עץ 'strom', מאה 'sto', מים 'lidé', 'muži', מים 'voda', שדה 'ovce', שפה 'ret', שנים 'dva', a pod.

4. Menší počet je také jmen čtyřsohláskových: עמלה 'netopýr', פּרעש 'blecha', עקרב 'štír', הרמש 'srp', חנמל 'jinič' (?), פרב 'okraj', שרביט 'žezlo', סנורים 'slepota' (plur.), שבלול 'hlemýžď', אנבת 'zajíc', גלמוד 'pustý', עקביש 'pavouk', סנפיר 'ploutev', עכבר 'polní myš', חלמיש 'křemen', קרסל (v 2. Sam. 22, 37 v tvaru קרסלי v pause, 'mě dva kotníky'), ברזל 'železo'. Některá jsou cizího původu.

Pětiradiální jméno je na př. צפרדע 'žába'.

§ 37. Tvoření jmen

1. V hebrejštině rozeznáváme jména původní, jako jsou již uvedená dvojsohlásková, nebo třísohlásková, jako: מלך 'král', ארץ 'země', דבר 'slovo' a pod., dále vícesohlásková, k nimž nelze najít tříhláskového kořene, a

2. jména odvozená, která jsou tvořena:

- a) zdvojením prostřední souhlásky, na př. גבור 'hrdina', od kořene, גבר, גנב 'zloděj' od גנב.
- b) opakováním třetí souhlásky, na př. רענן 'zelenající se', od kořene רען,
- c) opakováním druhé a třetí souhlásky, na př. ירקרק 'zelenavý', od kořene ירק,
- d) opakováním celého dvojsohláskového kořene, na př. גלגל 'kolo', צנצנת 'koš', ברבד 'rubín', בקבק 'láhev', גלגלת 'lebka' a pod.
- e) hláskami před kořen předraženými, jimiž jsou:
 - α) א : אכזב 'živý', od kořene כזב.
 - β) ה : השמעות 'zvěstování', od kořene שמע.
 - γ) י : יצהר 'olej' od kořene צהר.
 - δ) מ : מפתח 'klíč' od kořene פתח.
 - ε) נ : נפתולים 'bitvy' od kořene פתל.
 - ζ) ש : שלהבת 'plamen' od kořene להב.
 - η) ת : תימו 'jih' od kořene ימו; תפארת 'okrasa', od פאר.
- f) připojenými hláskami a koncovkami:
 - α) י : מצרי 'Egyptan' (žen. מצרית).
 - β) י : גבי druh kobyly.
 - γ) ל : ברמל jméno hory, od כרם ('zahrada', 'vinice').
 - δ) ם : מרים jm. žen. ('Marie'); שפם 'knír', od שפה ret.
 - ε) ן : בנין 'stavba', od בנה 'stavěti'.
 - ζ) ן : אישון 'mužiček', 'zřítelnice', od איש 'muž'.
 - η) ית : שארית 'ostatek', od שאר.
 - θ) ות : מלכות 'království', 'vláda', od מלך.
 - ι) ות : חכמות 'moudrost', od חכם.
- g) rozšířením vpředu i vzadu:
 - ממלכות 'královská důstojnost', kořen מלך.
 - אכזרי 'ukrutník', kořen כזר.

Pozn. Od kořene, útvaru bez samohlásek, je lišiti basi, t. j. tvar odvozený od kořene, jenž je opatřen samohláskami a z něhož v tom kterém semit. jazyce podle jeho příslušných zákonů se tvoří hotová forma nám v textech dochovaná. Podle počtu slabik dělí se base na jedno-, dvoj- a víceslabičné. Na př. od kořene מִלְךְ je base *malk, z ní muž. substantivum מֶלֶךְ 'král', žen. מַלְכָּה 'královna', base *malūk, z ní je subst. מְלוּכָה 'vláda', 'říše' a pod. — Jak kořen, tak i base jsou pouhá gramatická schemata vykonstruovaná abstrakcí a sloužící jako pomůcky pro orientaci v kmenoslovi a tvaroslovi.

§ 38. Rod jmen

1. Hebr. jména jsou buď rodu mužského nebo ženského. Mužská (maskulina) jsou jména osob mužských, národů, řek, hor, moří, větrů, měsíců, kovů, vůbec bytostí, projevujících se činností, odvahou a silou, jimž patří úcta. Jsou ovšem i výjimky. Ženská (feminina) jsou jména osob ženských, ženských funkcí, měst, zemí, krajin, částí těla, které přicházejí v páru, často jména přírodních zjevů, vůbec bytostí menších, slabých, sloužících a o něco pečujících. Neutrum (rod střední) není a nahrazuje se většinou femininem, méně často i maskulinem.

2. Maskulinum nemá zpravidla žádné zvláštní koncovky; femininum také často je bez zvláštní koncovky rodu ženského; tak jsou fem. slova אֶרֶץ 'země', חֶרֶב 'meč', אוֹז 'ucho', נֶפֶשׁ 'duše', שָׂאוֹל 'podsvětí', אֶתוֹי 'oslice' a p. Slova téže pojmové skupiny jsou odvozena často od různých kořenů: אָב 'otec', אִם 'matka'; עֶבֶד 'sluha', שִׁפְחָה 'služka'; אֵיל 'beran', רֶחֶל 'ovce'; הַמּוֹר 'osel', אֶתוֹן 'oslice'.

3. Velkou většinou se tvoří ženská jména příponami:

1. מְדִינִיּוֹת 'žena z kmene Midjan' (muž. rod מְדִינִי); אִתּוֹ 'tato'; חֲמִישֵׁי 'hřišnice' (חֲמִישׁ 'hřišník'); בַּת 'dcera' (z *bint*,

בֵּן 'syn'); דְּלֵת 'dveře'; participia: אֲדָבָת 'milující' (m. rod אֲדָבָה); בְּרַחַת 'prchající' (m. rod בְּרַחַ). V posledních třech případech je patrné vsouvání pomocné samohlásky mezi ת a kořen.

2. תֵּ- (z *at), z toho vznikla pausální forma na -ah, která se změnila v תֵּ- (*ā*). Toto *-ā* je nejobvyklejší ženská koncovka: אִשָּׁה 'žena', נַעֲרָה 'divka', עַלְמָה 'mladá žena', תְּפִלָּה 'modlitba'. V st. constr. zůstává původní תֵּ- : תְּפִלַּת יְהוָה 'modlitba k Hospodinu'. Místo תֵּ- se píše na konci někdy תֵּ- (srv. žalm 127, 2). K tvaru na *at se připojují přívěsná zájmena: תְּפִלַּתוֹ 'jeho modlitba'.

תֵּ- se zachovalo v adverb. רַבַּת 'mnoho' a v některých jmenech osob. a míst.: אֵילַת město edomské, גְּנָבַת vl. jm. muže.

תֵּ- je v adverb. מִחָרָת 'zítra' a některých jmenech: חֲמַת jm. města.

3. תֵּ- vzniklo z *āt (změnou *ā > ā*) a vyskytuje se ve slovech אָחוֹת 'sestra', חֲמוֹת 'tchyně' a v infinitivech třetí wāw a jōd: בְּנֹתָי 'stavěti'.
4. Pouhé תֵּ- je jako jakási náhrada radikálu u infinitivu qal některých slabých sloves: נָעַת 'dotknouti se' (נָעַ), לָדַת 'poroditi' (יָלַד).
5. Vzácné koncovky feminina jsou:

יֵ- : שָׂרֵי 'Sára', Gen. 11, 29 a j.

הֵ- : אִשָּׁה 'oběť zápalná', Lev. 1, 9 a j.

הֵ- : עֵשְׂרָה 'deset', ve složeninách číslovkových od 11—19.

4. Některá substantiva jsou maskulina i feminina, při čemž význam zůstává týž. Na př. je שֶׁמֶשׁ 'slunce' m. v žalmu 104, 19, f. v Gen. 15, 17. Některá jména jsou označením celého druhu a znamenají obojí pohlaví: זָאֵב 'vlk', 'vlčice'; דּוֹב (דָּב) 'medvěd' (1. Sam. 17, 34 a j.), v 2. Král. 2, 24 značí plur. דְּבִים 'medvědice'.

Jméno יהודה je m., kde znamená národ (Izai. 3, 8 a j.), f. při označení země (žalm 114, 2 a j.).

Pozn. I. Rod lze rozeznati rodem přídav. jména, tvaru urč. slovesa nebo participia: גמל 'velbloud', 'velbloudice', na př. גמלים 'kojící velbloudice' (Gen. 32, 16), ale גמלים באים 'velbloudi přicházeli' (Gen. 24, 63).

Pozn. II. Maskulina mají někdy i v sg. ženskou koncovku: קהלת 'shromazďovatel'.

Pozn. III. Kolektiva jsou často feminina: גולה 'vystěhovalec-tvo', 'diaspora'. Abstrakta jsou rovněž feminina: טובה 'dobrota'.

Pozn. IV. Od kolektiv se tvoří jména jednotlivin často koncovkou הָ : אני 'lodstvo', אניה 'lod'.

§ 39. Číslo jmen

Hebrejštiny má trojí číslo: singular, duál a plurál.

A. Plurál se tvoří obyčejně koncovkami; jen vzácně se zachoval starší způsob tvoření plurálu, totiž zdvojením celého slova; od מים 'voda' je status constr. מימי vedle častějšího מי, od פה 'ústa' přicházejí plurály פים, פיות, פיות, a zdvojený פיפיות (pípijōt).

Plurální smysl má i opakování slova: יום יום 'den co den', 'všechny dny'.

Pozn. Kolektiva při sing. tvaru mají plur. význam: אדם 'člověk', 'lidé'; בקר 'dobytče', 'skot'; צאן 'brav', 'ovce'; s koncovkou ženskou: גולה (= 'odvedení'), 'vyhnanci', emigranti'; ישבת (= 'obyvatelstvo'), 'obyvatelé'.

B. Koncovky plurálu muž. rodu jsou:

1. ים : מלכים 'králové' (sg. מלך), גבורים 'hrdinové' (sg. גבור), צדיקים 'spravedliví' (sg. צדיק). Jména zakončená na יֵי mají jen ם : עברי 'Hebrej', pl. עברים. Vzácně přichází v pl. koncovka יים

.ijjlm: עבריים (Exod. 3, 18.) Jména zakončená na הֵי ztrácejí v pl. tuto příponu úplně: מעשה 'dilo', 'čin', pl. מעשים.

2. יֵי ; přichází vzácně: רץ 'běžec', pl. רצוי (2. Kr. 11, 13); מלכין 'králové' (Přisl. 31, 3); ימין 'dni' (Dan. 12, 13); איין (místo איין) 'ostrovy' (Ezech. 26, 18).

3. Podle některých gramatiků jsou také plurálními koncovkami יֵי (srv. מני 'struny', žalm 45, 9) a יֵי (srv. שרי 'knížata', Soudc. 5, 15). Srv. k tomu Gesenius-Kautzsch str. 252.

4. Koncovky -im a -in jsou přízvučné; bezpřízvučné zakončení mají dva plurály: מים 'voda' a שמים 'nebesa', které svými koncovkami mají podobu duálu.

5. Status constructus má u muž. rodu v množ. čísle koncovku יֵי -ē, která vznikla z původní plur. koncovky -ai: דברי הימים 'slova dní' = 'kronika'.

C. Ženská podst. jména mají v plur. koncovku ות -ōt: מלכה 'královna', pl. מלכות (Pís. 6, 8). Stejně u přídav. jmen: טובה 'dobrá', pl. טובות.

Jména na ית mají v plur. יות -ijjōt, jména na ות mají יות -ujjōt: מצרית 'Egyptanka', pl. מלכות מצריות 'království', pl. מלכותות.

D. Některá jména jsou doložena jen v pl.: מתים 'lidé', נעורים 'mládí', פנים 'obličej', נפילים (נפלים) 'obří'.

E. U některých podstat. jmen muž. rodu je v plur. koncovka ženská: אב 'otec', pl. אבות; חלום 'sen', pl. חלומות; שם 'jméno', pl. שמות.

F. Naopak mají některá jména žen. rodu v pl. mužskou koncovku: חנה 'holub', pl. חנים; חטה 'pšenice', pl. חטים; אשה 'žena', pl. נשים.

G. Některá jména mají v pl. koncovku mužskou i ženskou; jedna z forem je obvyklejší nebo teprve v pozdějších pa-

mátkách doložena: עבים 'mraky' (sg. עב), méně časté je עבות; שנים a שנות od שנה 'rok'. Od אֶלְמָה 'snop' jsou pl. v téže době אֶלְמוֹת, אֶלְמִים.

H. Někdy se liší od sebe muž. a žen. plurály od jednoho jména významem: אַרְיֹת (od אַרִי 'lev') jsou jednak 'lvi-zvířata', jednak 'sochy lvů u trůnu Šalomounova' (1. Kr. 10, 19), אַרְיִים jsou jen 'lvi-sochy' (1. Kr. 10, 20). תְּהִלֹּת 'hymny' (od תְּהִלָּה) proti תְּהִלִּים 'žalmy' a pod.

J. Jména obojrodá (communia) tvoří plurál i s koncovkou mužskou i ženskou, tedy dvojí: עֲצָם 'kost', 'podstata', pl. עֲצָמִים a עֲצָמוֹת.

K. Některá feminina s koncovkami יָת a וֹת tvoří plurál od singuláru, nikoli od základu bez singulární koncovky: זְנוּת 'smilstvo', pl. זְנוּתִים (Num. 14, 33 a j.) קִנִּית 'kopí', má dvojí plurál: קִנִּיתִים (2. Paral. 23, 9) a קִנִּיתוֹת (Izai. 2, 4; Mič. 4, 3.)

Pozn. I. Některá substantiva se vyskytují jen v singuláru, na př. אָדָם 'člověk', 'lidé', též jména kovů, jako כֶּסֶף 'stříbro' a pod.

Pozn. II. Abstrakta kromě forem sg. fem. (§ 38, pozn. III.) jsou vyjadřována plurály: זְקֵנִים 'stáří'.

Pozn. III. Někdy má plurál význam zesilovací nebo vyzdvihuje pojem: רַחֲמִים milosrdenství. Sem patří i t. zv. pluralis maiestaticus: אֱלֹהִים 'Bůh Hospodin'.

Pozn. IV. Pokud přichází i plurál jmen kovů (srv. pozn. I.), má jiný význam. כֶּסֶפִים značí 'stříbrné mince' (Gen. 42, 25.)

§ 40. Duál (číslo dvojné)

1. Duálem se vyjadřuje pár předmětů ve dvojici se vyskytujících buď v přírodě nebo i díla rukou lidských. Koncovkou du. je יָם, v st. constr. יָי. Příklady: רֶגֶל 'noha' (z pův. *ragl), du. רַגְלָיִם

'pár nohou'; יָד 'ruka', du. יָדַי, st. c. יָדַי 'den', du. יוֹמָי 'dva dny'; שֵׁן 'zub', du. שְׁנָיִם 'zuby' (obou čelistí); בֶּרֶךְ 'koleno', du. נַעֲלָ, st. cons. בְּרַכְיָי מִתְנִי 'hýždě', du. מִתְנָיִם, st. c. מִתְנִי 'střevíc', du. נַעֲלָיִם, st. cons. לְחַיִי 'tvář', du. לְחַיִּים, st. cons. אָף, nos, du. אֶפְיָי 'nozdrý', st. cons. אֶפְיָי 'dveře', du. דְּלָתַי, st. cons. מִלְּקָחָי, du. מִלְּקָחַי 'kleště', atd.

2. Některá jména jsou dualia tantum, t. j. vyskytují se jen v duále, na př. מַאֲזֵנִים 'váhy', מִלְּקָחַי 'kleště'. Od jména זְרוּעַ 'paže', není duál, nýbrž jen plur. (זְרוּעוֹת, זְרוּעִים).

3. V ženském rodě (na הַ), připojuje se duál יָם na původní tvar na -at: שֵׁפָה 'ret', du. שֵׁפָתַי. Výjimečně je připojeno יָם na tvar plur.: הַיּוֹמָתַי (od הַיּוֹמָה 'hradba'), 'dvojitě hradby'.

4. Zájmena a přídavná jména duálu netvoří. Adjektivní přívlástek k duálovému substantivu je v plurálu: עֵינָיִם רְמוֹת 'zpuštěné oči' (Přisl. 6, 17). יָדַיִם רַפּוֹת 'slabé ruce' (Job 4, 3.).

5. Duálové ponětí zmizelo později leckde, takže čteme i takové výrazy jako שֵׁשׁ כְּנָפִים 'šest křidel' (Izai. 6, 2), כָּל־יָדַיִם 'všechny ruce' (Izai. 13, 7.) (Srv. české „hráti na čtyři ruce“.)

6. Koncovka יָם je též u vlastních jmen významu původně duálového, v mlad. tvaru יָי: דְּתַיִי 'dvě studnice', jm. osady (Gen. 37, 17 a j.); עֵינָיִם, עֵינָיִם, vl. 'dva prameny', jm. osady (Gen. 38, 21; Jos. 15, 34), a též u příslovecných výrazů, jako בֵּי הָעֶרְבִים 'za večerního soumraku' (Exod. 12, 6.) — Duálovou koncovkou je podle jedné tradice též יָם v tvaru שְׁנָיִם 'dva' ve spojení 'dvanáct.' Duály nejsou tvary מַיִם 'voda', שָׁמַיִם 'nebe' a יְרוּשָׁלַיִם 'Jerusalem'.

7. Některé duály řeči biblické: מִכְּנָסַי (cons. מִכְּנָסִי) 'spodky'; אֶפְסָי 'konce', 'kotníky nohou'; אָזְנַי (cons. אָזְנִי) 'uši'; שִׁקְנָי (cons. שִׁקְנִי) 'stehna', kýty; שְׁנָתַי 'dva roky'; אֶבְנֵי 'hrnčířský kruh'; יַרְכְּתַי 'oba lodní boky'; כָּל־אֵי 'dvojí druh'; כַּפַּיִם 'dlaně';

הַרְרִים (הַרְרִים) 'rohy'; יַרְכִּים 'hýždě'; שְׁדִים 'prsy'; סִאתִים 'dvě míry obilí'; נְהָרִים 'dvě řeky' (Eufrat a Tigris); שְׁבַעִים 'dva týdny'; מֵאֵתִים 'dvě stě'; אֲמֵתִים 'lokty'.

§ 41. Vyjadřování pádů

1. Původní pádové koncovky časem zanikly a hebrejščina má pro všechny pády jeden tvar. Potřeba pády vyznačovat vedla arci k tomu, že někdy předstupuje předložka před jméno, která podržuje svůj význam (v ablativu, sociativu a pod.) nebo se stává pouhým formálním znakem (v dativu a akusativu), nebo se mění nominativní tvar před genitivem (status constructus.)

2. V nominativu bylo původně -u. Jeho zbytkem v hebrejštině je asi jednak ׀ uprostřed složených vlastních jmen (מְתוֹשֵׁלַח, מְתוֹשֵׁל, בְּתוֹאֵל, שְׂמוּאֵל, פְּנוּאֵל) a potom i v některých ustrnulých skupinách slovních: הַיְתוֹ-אַרְץ 'zemská zvířata' (Gen. 1, 24), בְּנוֹ בְעֵר, 'syn B^oorův' ('Bil'am', Num. 24, 3), מַעֲיֵנוֹ-מַיִם 'pramen vody' (Žalm 114, 8).

3. Genitiv je roven tvarem bezkoncovkovému nominativu, jenž se před ním mění skoro vždy samohláskovou změnou (status constructus (§ 42, 1, 3). Později byl popisován genitiv po urč. i neurč. nominativu předponou: הַ צְפִים לְשָׂאוֹל : הַ 'zvědové Saulovi' (1. Sam. 14, 16), בְּנוֹ לְיִשִׁי 'syn Jišajův' (1. Sam. 16, 18). Toto הַ předstupuje též, když genitiv jde za jiným genitivem, na němž závisí: הַ לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל 'kroniky králů Izraele' (2. Král. 14, 28). Pomocí הַ značí se i genitiv, závislý na vlastním jméně: מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב 'brody Jordánu, patřící Moábským' (Soud. 3, 28). Také po číslovkách: שְׁשֹׁמְאוֹת שָׁנָה לְחַיִּי-נֹחַ 'v 600. roce života Noemova' (Gen. 7, 11).

4. Přivlastňovací genitivní vztah se vyjadřuje též výrazem הַ אֲשֶׁר, na př. אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל 'a Abner,

syn Nerův, velitel vojska Saulova' (2. Sam. 2, 8), nebo v nejmladších knihách výrazem שָׁל (vztažné שָׁ s násled. zdvojením, spojené s הַ): מִטַּתוֹ שָׁל־שְׁלֹמֹה 'lože Šalomounovo' (Pís. 3, 7).

5. Akusativ blíže neurčený nemá pádové přípony. Před determinovaný akusativ se klade t. zv. nota accusativi אֵת, אֶת-: אֵת הָאָרֶץ 'zemi', אֵת-הַמָּאוֹר 'světlo'. Původní koncovka akus. byla -ā; staré tvary akus. se udržely jen ve významu příslov. určení směru a času: בָּבֶלָה 'do Babylonu', הָאֶהְלָה 'do stanu', קָדְמָה 'na východ' a pod. Š plurálem: בְּשַׁדְיִמָּה 'do Chaldejska' (Ézech. 16, 29). Po předložce: מִבָּבֶלָה 'z Babylonu', לְשִׁאוֹלָה 'do podsvětí'. Sem patří i לְיֵלָה, což není fem., nýbrž od לַיִל, m. 'noc' (srv. přízvuk!).

5a. Akusativ stojí při označení směru (kam?): הַשָּׂדֶה 'na pole' (Ruth 2, 2); תְּרַשִּׁישׁ 'do Taršiše' (Jon. 1, 3); וַיָּבֹאוּ הַהָרָה 'a přišli k té hoře' (Jos. 2, 22); וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה 'a vystoupil lid do toho města' (Jos. 6, 20); určuje čas (jak dlouho?): וַיֵּלֶךְ בַּכְּנַח הָאֶבְיָלָה 'a šel v síle pokrmu onoho po čtyřicet dní a čtyřicet noci' (1. Král. 19, 8); určuje čas (kdy?): וַיִּחְלַק וַיִּדְּלֵם לְיֵלָה 'a oddělil se (a narazil) na ně on (= Abraham) a jeho služebníci v noci a porazil je' (Gen. 14, 15); אֶת-לֵילֹת יִסְרוּנִי כְלִיֹּתִי 'i v nocích poučuje mne mé nitro' (Žalm 16, 7); vyjadřuje zřetel a vztah: רַק לְעֵת זְקֻנָתוֹ חָלָה 'jen v čase svého stáří byl (Asa) nemocen na nohy' (1. Král. 15, 23); וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנֹו נַפְשׁ 'a řekl: Nezabijeme jej, co se týče života' (= 'nepřipravíme jej o život') (Gen. 37, 21); אַתָּה תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשְׁקַן כְּלֵעַמִּי רַק הַבַּסָּא אֲנִדֵּל מִמֶּךָ 'ty budeš nad mým domem a na tvá ústa bude (tě) libatí všechen lid můj' (nebo: 'podle tvého rozkazu bude se řídit v. l. m.'): 'jen co se týče trůnu, budu já větší než ty' (Gen. 41, 40). Srv. řecký akusativ vztahový.

6. V mladších textech bibl. se vyjadřuje akus. vztah také předložkou ל (Jerem. 40, 2; Pláč 4, 5; Job 5, 2; Žalm 135, 11 a j.).

7. Vokativ v přístavku (i jinde) má u sebe urč. člen: אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ 'pane můj, králi!' (1. Sam. 24, 9); יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן 'Josue, velekněz!' (Zach. 3, 8).

8. Dativní vztah se opisuje předl. ל: לְדָוִד 'Davidovi', לְכֹהֲנֵי 'kněží' (ל členu mizí. Srv. § 85).

9. Ostatní pádové vztahy se opisují předložkami (מִן z, עִם s atd.).

10. Zbytky původ. lokálu na -u jsou v příslovcích יַחְדָּו (יחדו) 'dohromady', 'spolu', 'zároveň' (Gen. 22, 6) a שְׁלֹשָׁם (שְׁלֹשָׁם) 'předevčirem', 'dříve' (Exod. 5, 8 a j.).

§ 42. Determinace. Status constructus

1. Sama sebou jsou určena vlastní jména a nemají proto člen. Jen výjimečně má vl. jméno člen: הַיַּרְדֵּן 'Jordán', הַלְּבָנוֹן 'Libanon', הָעֵי 'Aj, (město palestinské). Též jm. národů: הָעִבְרִים 'Hebreové'.

2. Determinace se děje

1. určitým členem: הַדְּבָר, fr. *le mot*, angl. *the word*, něm. *das Wort*.

Pozn. Svou původní platnost ukaz. zájmena si uchoval člen v některých příslov. výrazech: הַיּוֹם 'dnes' (Gen. 4, 14 a j.), הַפַּעַם 'tentokrát', 'nyní'.

2. zájmennou příponou (suffixem): אִשְׁתּוֹ 'jeho žena'.

3. následujícím genitivem; v tomto případě má nominativ atd. zvláštní tvar a říká se, že stojí in statu constructo (v stavu vázaném), spojení obou sluje hebrejsky סְמוּכּוֹת. Určené jméno se nazývá נְסֻמָּךְ, určující jméno סוּמָךְ. Na př. ve výrazu נְסֻמָּךְ בַּיִת אָבִי 'dům otce mého' je slovo בַּיִת bliže určeno (נְסֻמָּךְ)

následujícím genitivem אָבִי, jenž je jménem určujícím (סוּמָךְ). Určující jméno vyjadřuje dílem majitele, dílem vlastnost a konečně i látku, z níž je zhotoveno jméno určené. Obě jména tvoří jeden syntaktický celek, v němž je přízvuk na druhé části. Posunutím přízvuku mění se proto původní nominativ v samostatném stavu (in statu absoluto). Na př. zní st. absolutus יָד יָדָא, 'ruka', st. const. יָד יָדָא, jako יָד יְהוָה 'ruka Hospodinova'. Na vlastním jméně je. genitiv závislý jen zřídka: יְהוָה צְבָאוֹת 'Hospodin zástupů'.

Určitý člen přistupuje, musí-li býti, zpravidla jen před druhou část. Tím je celý výraz determinován: עִם הַמֶּלֶךְ הַמָּוֶה 'lid válečný', 'bojovníci' (Jos. 8, 1); שְׁעָרֵי הָאָרֶץ 'brány země' (Jerem. 15, 7).

Poznámka.

a) Jen výjimečně stojí člen i před první částí a v tom případě odkazuje na též pojem již dříve uvedený: אֶת־הַסֵּפֶר הַמִּכְתָּב 'tu listinu o koupi', Jerem. 32, 12, dále když druhý pojem je vlastní jméno: הַמֶּלֶךְ אֲשֹׁרַר 'ten král assyrský', Izai. 36, 16; při volnějším poměru obou členů: הָאֶבֶן הַבְּרִיל 'ten kámen, (totiž to) olovo' (= 'tu olovnici'), Zach. 4, 10; při dvojí závislosti: נְשָׂאֵי הָאָרוֹן 'nesoucí (pl.) archu úmluvy', Jos. 3, 14.

b) Jméno se suffixem má člen v kontrastu: חֲצִי אֶל־מוֹל הַר־גִּרְזִים וְחֲצִי אֶל־מוֹל הַר־עִיבָל 'polovina jeho (= lidu) k hoře Gerizim a ta (druhá) polovina jeho k hoře Ebal', Jos. 8, 33.

c) Chec-li se výslovně vyznačiti neurčitost prvního členu, klade se před druhý ל: בֶּן לִישִׁי 'nějaký) syn Jišajův' (proti אֶת־בְּנֵי־יִשִׁי 'toho) syna Jišajova', 1. Sam. 16, 18 a 22, 9).

Určujícími živly mohou býti i předložky se zájmennými příponami nebo vztahné věty: אֶחָד מִמֶּנּוּ 'jeden z nás'; וְיִשְׁבִּיבָה

'bydlíci (plur.) v ní'; אל־בית הסהר מכום אשר יוסף אסור שם 'do vězňního domu, místa, v němž Josef byl vězněm' (Gen. 40, 3) (מקום je st. cons. místo st. absol. מקום 'místo').

Před status constructus mohou předstupovati předložky: בארץ מצרים 'v zemi egyptské'.

Pozn. I. Mezi נסמך a סומך může být člen (שערי העיר) 'brány města', směrová koncovka na prvním členu (ביתתה יוסף) 'do domu Josefova') nebo předložka před druhým členem: הרי בגלבוע 'hory v Gilboa'.

Pozn. II. Patří-li k jednomu určenému jménu dva genitivy, opakuje se toto jméno: אלהי השמים ואלהי הארץ 'Bůh nebe a země'. Je-li nominativ participiém (i zpodstatnělým participiém), neopakuje se a genitivy lze chápati spíše jako adnominální akusativy: קנה שמים וארץ 'tvůrce nebes a země' (t. j. 'jenž stvořil nebesa a zemi').

Pozn. III. סומך může mít význam genitivu subjektivního, na př. דבר המלך 'slovo královo', nebo gen. objektivního, na př. יראת יהוה 'bázeň Hospodinova' (= před H.). Partitivní význam má ve výrazech jako אחד העם 'jeden z lidu'. Vyznačuje dále látku, z níž věc je: כלי זהב 'zlatá nádoba'; nebo povahu: פרא אדם, 'divoký osel - člověk' (Gen. 16, 12), t. j. 'člověk mající povahu divokého osla', 'lítý'; nebo pojmenování: נהר הדיקל 'řeka Tigris'; nebo vlastnost: ארמת קדש 'země svatosti' = 'svatá země'.

Pozn. IV. Vazbou statu constructu se opisuje podstatné jméno jednoduché: איש מלחמה 'muž války' = 'bojovník'. Substantivum בן má význam formální ve spojeních jako בני־ששים שנה 'tricetiletý'; jindy tvoří z kolektiva označení jednotlivce: בני־אדם 'syn člověka' = 'člověk', nebo příslušníka určité třídy společenské: בני־נביא 'člen stavu prorockého'.

Pozn. V. Jako určení vztahu (limitativní) lze pojímati סומך ve spojeních jako מלא ימים 'plný co do dnů' = 'staříčkový' nebo 'mající zemřít'; נקי כפיים 'čistý dlaněmi' = 'čistých rukou'. Při překladu do češtiny je nutno převést סומך často pádem s předložkou nebo i pádem jiným než genitivem, na př. רך עין החיים 'cesta k stromu života' (Gen. 3, 24); מכה אלהים 'ubitý od Boha' (Izai. 53, 4), ילוד אשה 'zrozený ze ženy' (Job 14, 1), שרפות אש 'spálené (žen.) ohněm' a pod.

Pozn. VI. Opakuje-li se jméno, stojí prvé v statu constructu, na př. שבת שבת 'sohotu co sobotu' (1. Paral. 9, 32); také před ן kopulativním, jde-li o slova v těsné souvislosti: חכמת ודעת 'moudrost a vědění' (Izai. 33, 6).

Pozn. VII. Podle § 41, 3 nebývá více genitivů na sobě závislých vyjádřeno vazbou statu constructu. Ale jsou i výjimky, na př. Gen. 47, 9: ימי שני חיי אבתי 'dny let života otců mých'; Izai. 10, 12: פרי־גדל לבב מלך־אשור 'ovoce pyšného srdce krále asyrského'.

3. Místo genitivu se členem může státi v סמיכות i genitiv s přivlastňovacím zájmenem přivěsným: עין חניתו 'dřevce jeho oštěpu' (1. Sam. 17, 7). Vlivem ztráty přízvuku nastávají v prvním členu genit. spojení rozličné vokalické změny, o nichž níže.

Duálová koncovka nemá v genit. spojení koncové ם a אֵ se stahuje v ם: עינים 'oči' (od עין), עיני הכהן 'oči kněze'. Toto ם je i v st. constr. v plurálu:

גבורים 'hrdinové', גבורי מואב 'hrdinové mō'ābšti'. U feminina na ה se objevuje v st. constr. původní koncovka *-at: מלכה 'královna', מלכת, na př. מלכת־שבא 'královna sábská' (1. Kr. 10, 1); מצות המלך 'rozkaz králův'.

Koncovky ת, ת, ת a ות se nemění: אדרת אליהו 'plášť Eliášův' (2. Kr. 2, 13). Také v plurálu je ות i v statu constr.: תהלות ישראל 'chvalozpěvy Izraele'.

Jména na הַֿ mají v st. constr. שְׂדֵה: 'pole', שְׂדֵה עֶפְרוֹן 'pole Efronovo' (Gen. 23, 17).

§ 43. Připojování přívěsných zájmen (suffixů)

1. Přívěsná zájmena vyjadřují u jmen zpravidla majitele a slouží jako přivlastňovací zájmena. Jinak se vyjadřuje přivlastňovací vztah genitivem: בְּן־הַמֶּלֶךְ 'syn krále, králův'. Suffixy se dělí v 1) lehké a 2) těžké, v 2. a 3. pl. כֶּם, בְּךָ, הֶם, הֵן, které na sebe stahují přízvuk.

2. Připojování suffixů vysvitne z těchto příkladů:

A. Rod mužský: דְּבַר 'slovo', 'věc', st. constr. דְּבַר

a) suffixy singulární u singuláru (jedna věc, jeden majitel):

3. os. m.	דְּבַרְיִ	jeho slovo
3. os. ž.	דְּבַרְהָ	její slovo
2. os. m.	דְּבַרְךָ	tvé slovo, v pause דְּבַרְךָ
2. os. ž.	דְּבַרְכֵּךְ	tvé slovo
1. os. spol.	דְּבַרְנוּ	mé slovo

b) suffixy plurální u singuláru (jedna věc, více majitelů):

3. os. m.	דְּבַרְהֶם	jejich slovo
3. os. ž.	דְּבַרְהֵנָּה	jejich slovo
2. os. m.	דְּבַרְכֶם	vaše slovo
2. os. ž.	דְּבַרְכֵיכֶם	vaše slovo
1. os. spol.	דְּבַרְנוּ	naše slovo

Plurál: דְּבַרְיָם, st. constr. דְּבַרְיָ:

c) suffixy singulární u plurálu (více věcí, jeden majitel):

3. os. m.	דְּבַרְיִ	jeho slova
3. os. ž.	דְּבַרְהֵי	její slova
2. os. m.	דְּבַרְךָ	tvá slova
2. os. ž.	דְּבַרְכֵי	tvá slova
1. os. spol.	דְּבַרְנוּ	má slova

d) suffixy plurální u plurálu (více věcí, více majitelů):

3. os. m.	דְּבַרְהֶם	jejich slova
3. os. ž.	דְּבַרְהֵנָּה	jejich slova
2. os. m.	דְּבַרְכֶם	vaše slova
2. os. ž.	דְּבַרְכֵיכֶם	vaše slova
1. os. spol.	דְּבַרְנוּ	naše slova

B. Rod ženský: פָּרָה 'kráva', st. constr. פָּרָת

a)	פָּרָתִי	jeho kráva	b)	פָּרָתֶם	jejich kráva
	פָּרָתֶיהָ	její kráva		פָּרָתֵיךָ	jejich kráva
	פָּרָתְךָ	tvá kráva		פָּרָתֵיכֶם	vaše kráva
	פָּרָתֵיכֶךְ	tvá kráva		פָּרָתֵינוּ	vaše kráva
	פָּרָתֵנוּ	má kráva		פָּרָתֵנוּ	naše kráva

Plurál פָּרוֹת, st. constr. stejné.

c)	פָּרוֹתַי	jeho krávy	d)	פָּרוֹתֶם	jejich krávy
	פָּרוֹתֶיהָ	její krávy		פָּרוֹתֵיךָ	jejich krávy
	פָּרוֹתְךָ	tvé krávy		פָּרוֹתֵיכֶם	vaše krávy
	פָּרוֹתֵיכֶךְ	tvé krávy		פָּרוֹתֵינוּ	vaše krávy
	פָּרוֹתֵנוּ	mé krávy		פָּרוֹתֵנוּ	naše krávy

Suffixy při množ. číse začínají vesměs s י, které je tím právě rozpoznávacím znamením pro plurál. — V poesii se vyskytují suffixy הֵן־ pro 3. os. sg. muž. a יָמֵינוּ pro 3. os. plur. muž.

§ 44. Deklinace

Podle rozličných změn, jimž podléhají jména při skloňování, rozeznáváme několik typů deklinačních. Lze je rozříditi takto:

A. Jména mužská a ženská bez koncovky ženské.

1. skupina obsahuje jednoslabičná jména, jejichž samohláskou je i, ē, ō, ū, která se při skloňování nemění, potom jména se š◌wā na počátku před přízv. slab. Sem patří jména jako:

שׂוּר 'píseň', צִיָּין 'květ', אִיד 'neštěstí', גַּר 'cizinec', חֵיק 'ňadra', קוֹר 'hlas', אֹר 'světlo', גּוֹי 'národ', בְּכוֹר 'prvorozenec', כּוּם 'kúň', צוֹר 'skála', לְבוּשׁ 'oděv', מֵז 'mez', 'území', רוּחַ 'duch'; dále sem patří jména dvojslabičná, která mají první slabiku zavřenou s krátkou samohláskou, jako na př. יֶלְקוּם 'váček', a dvojslabičná, jejichž první slabika je zostřená, na př. עֵמוּד 'sloup', צְדִיק 'spravedlivý', גְּבוּר 'hrdina' a j. Dlouhá samohláska trvá v statu constructu i před suffixy.

2. skupina zahrnuje nomina jednoslabičná s \bar{q} āmæš a dvojslabičná s první slabikou zavřenou nebo zostřenou, v druhé pak s qāmæš. Sem patří: דֵם 'krev', יָד 'ruka', דָג 'ryba', מִשְׁפָּט 'soud', מִכְתָּב 'pismo', 'psaní', מְדַבֵּר 'poušť', 'step', מִשְׁכָּן 'obydlí', מִסְפָּר 'číslo'; dále sem náleží jména dvojslabičná, která mají první slabiku otevřenou s dlouhou samohláskou, v druhé mají \bar{q} : אוֹצֵר 'poklad', כּוֹכֵב 'hvězda', הַיְקָל 'chrám', מוֹסֵר 'kázeň', מוֹשֵׁב 'sedlo', עוֹלָם 'věčnost', a j. Tato jména mají místo qāmæš v druhé slabice paṭaḥ a to v statu constructu a před suffixy těžkými, v plurálu v statu constructu a před těžkými suffixy mají š°wā:

מִשְׁפָּטְכֶם 'váš soud', אוֹצְרֵיכֶם 'váš poklad', atd., v plur. אוֹצְרוֹתֵיכֶם 'vaše poklady'.

Jméno דֵם má status constructus דֵם, plur. דְּמַיִם, st. con. דְּמַי, před těžkými suffixy má ḥīraeq: דְּמַיְכֶם 'vaše krev'. יָד má místo qāmæš před těžkými suffixy יָדְכֶם: 'vaše ruka'.

3. skupina čítá jména, která mají v první (resp. předposlední) slabice qāmæš, v druhé (resp. poslední) dlouhou samohlásku kromě qāmæš. Příklady: פְּקִיד 'dozorce', אֲבִיב 'klasy', אֲדוּי 'pán', גְּחוּז 'břicho', חֲזוֹן 'vidění', 'oraculum', נְבִיא 'prorok', מְקוֹם 'místo', כְּבוֹד 'čest', נְגִיד 'vůdce', שְׁלוֹם 'pokoj', זְכוּר 'paměť', בְּחוּר 'jinoch' a j. Tato jména zkracují qāmæš ve š°wā,

samohláska v poslední slabice je neměnitelná. Status constructus: פְּקִיד, plurál פְּקִידִים, st. con. פְּקִידֵי.

4. skupina obsahuje jednoslabičná jména s \bar{q} a dvojslabičná s \bar{q} v druhé slabice. V ní zahrnujeme jména: שֵׁם 'jméno', אֵיב 'nepřítel', סַפֵּר 'písař', שֹׁפֵט 'soudce', מוֹעֵד 'svátek', participia qal aktivní קָטַל 'zabíjející', שׁוֹמֵר 'hlídající' atd. \bar{q} se drží v statu constructu v singuláru, před příponami se mění v š°wā: שֵׁם, שְׁמִי, שְׁמֵם. Dvoji š°wā je nahrazováno \bar{q} : שְׁמֵכֶם (*š°m°kēm). V plurálu je \bar{q} , v st. con. \bar{q} : שְׁמוֹת, שְׁמוֹת. U víceslabičných se mění \bar{q} v š°gōl: יֹשֵׁב 'obyvatel', st. con. יֹשֵׁב, plur. יֹשְׁבִים, st. con. יֹשְׁבֵי, se suffixem: יֹשְׁבֵיכֶם 'váš obyvatel' (místo *jōš°b°kēm). Laryngály mají a-ové zabarvení: מוֹזְבֵּחַ 'oltář', st. con. מוֹזְבֵּחַ, plur. מוֹזְבְּחוֹת, st. con. מוֹזְבְּחוֹת, se suffixy: מוֹזְבְּחֵיכֶם.

5. skupina zahrnuje v sobě jména dvojslabičná, která mají 1. v obou slabikách \bar{q} ā,

2. v první slabice \bar{q} ē a v druhé \bar{q} ā,

3. v první slabice \bar{q} ā a v druhé \bar{q} ē.

Příklady: 1) דְּבַר 'slovo', חֶכֶם 'mudřec', כְּנֶפֶת 'křídlo', בֶּשֶׂר 'maso', דָּגָן 'obilí', זָהָב 'zlato', מָטָר 'dešť', מִשְׁלַל 'průpovídka', רָעֵב 'hlad'; 2) לֵבָב 'srdce', עֵנַב 'hrozen', צֵלַע 'žebro'; 3) זָקֵן 'stařec', גְּרֵר 'hradba', יָרֵד 'hýždě', חֲצַר 'ohrada', 'dvůr', כְּתָמָה 'rámě', שֹׁכֵן 'obyvatel', 'soused'.

První samohláska (\bar{q} nebo \bar{q}) se mění při flexi v š°wā, které je u laryngálů compositum, před těžkými suffixy dává dvoji š°wā \bar{q} , někdy \bar{q} . Druhá samohláska se mění v \bar{q} , v plurálu před těžkými suffixy v š°wā; před lehkými suffixy trvá:

דְּבַר, st. con. דְּבַר, pl. דְּבָרִים, st. con. דְּבָרֵי, s těžkým suffixem דְּבָרֵיכֶם; זָקֵן, st. con. זָקֵן, pl. זָקֵנִים, st. con. זָקֵנֵי, s těž. suff. זָקֵנֵיכֶם.

Jména גָּרַר a יָרָה mají v sg. statu constructu tvary גָּרָר a יָרָה . כַּתְּבָהּ má v sg. před těž. suffixem כַּתְּבָהּ .

Do 6. skupiny patří t. zv. segolata. Jsou to dvojslabičná jména s pomocným vloženým vokálem mezi 2. a 3. radikálem. Tímto vokálem je nejčastěji ו , v sousedství laryngálů א , po י . Segolata vznikla z původních jednoslabičných základů.

1. typ **qal*: **malk*, z toho מַלְכָּה . Mezi 2. a 3. souhlásku bylo vsunuto pomocné ו , k němuž se první מ připodobnilo v ו . Přízvuk je na první slabice. Ve flexi se objevuje před suffixy původní ו : כֶּלֶב 'pes' (arab. *kalb*), st. cons. כֶּלֶב (stejný jáko st. absol.), plur. כְּלָבִים (vl. od dvojslabičného základu **kalab*), st. cons. כְּלָבִי . Se suff.: כְּלָבִי 'můj pes', כְּלָבֵיכֶם 'vaši psi'.

2. typ **qil*, původní jednoslab. základy s ו : **sipr*, z toho סֵפֶר 'kniha'; i tam se objevuje před suffixy původní ו : pl. st. cons. סֵפָרִי , se suff. סֵפָרִי 'má kniha'.

3. typ **qul*, z jednoslab. tvaru s původním ו : **qumš*, z toho קָמִין 'hrst'; před suffixy se objeví ו : קָמִינִי . U některých jmen místo ו je א , na př. קָדִישׁ 'svatost', se suff. קָדִישִׁי 'má svatost'. Někdy je kolísání u téhož jména: גָּדֹל 'velikost', 'vznešenost', se suff. גָּדֹלִי i גָּדֹלִי (žalm 150, 2). — Je-li 3. radikálem נ דָּגַב má po š^wā v sg. i du. dāḡeš (vysl. se explosivně), v plur. i po š^wā quiescens je bez dāḡeš (vysl. se spiranticky). (§ 9, 3, pozn. III.)

K segolatům patří třiradiální jména se středním ו s vokalisací ו : זַיִת 'oliva', בַּיִת 'dům', לַיִל 'noc', עַיִן 'oko', 'pramen vodní', nebo se středním ו a vokalisací ו : מוֹת 'smrt'. V st. cons. se stahuje *-aji-* v ē : זַיִת , בַּיִת , לַיִל , עַיִן . *-āwē-* se mění v ō : מוֹת . Totéž stažení je i v plurálu: מוֹתַיִם , מוֹתֵיכֶם , מוֹתֵינוּ má plur. בַּתַּיִם *bātīm* (§ 11, 5).

Segolaty jsou i jména na ו s předchozím š^wā, která jsou odvozena od kořenů třetí ו , jež se mění na konci slova v samohlásku ī , uprostřed slova zůstává: פְּרִי 'plod', אֲרִי 'lev', קָלִי 'nemoc', se suff. פְּרִיִי , אֲרִיִי , קָלִיִי . Podobně jména na ו (od kořenů na třetí ו): שָׁהוּ 'plování' (Ezech. 47, 5), תְּרוּ 'pustota', בְּרוּ 'prázdnota', se suff. שָׁהוּי 'mé štěstí', žalm 30, 7 (od שָׁלוּ).

7. skupina tvoří jména, odvozená od kořenů, které mají obě souhlásky poslední stejné (mediae geminatae). V absolutním dosloví zdvojení zmizí, ale objeví se před koncovkou a příponou: דָּב 'medvěd' (**dubb*), pl. דְּבִים *dubbīm*. Sem patří jména jako חֻק 'zákon', st. cons. חֻק (*hāq*), se suff. חֻקִי ; יָם 'moře', st. cons. יָם , pl. יָמִים ; אָם 'matka', st. cons. אָם , se suff. אִמּוֹ 'jeho matka'; עָז 'moc', se suff. עִזִּי ; חֵץ 'šíp', se suff. חֻצִי ; רַב 'mnohý', pl. רַבִּים . Nominativní *a* trvá: גֵּן 'zahrada', se suff. גִּנִּי ; nominat. ī trvá: אֵי 'ostrov', se suff. אֵיִי , pl. אֵיִים , st. cons. אֵיִי .

Do 8. skupiny patří jména s koncovým ו , která mění ו v ו ve st. const.: שָׂדֶה 'pole', st. cons. שָׂדֶה , pl. שָׂדוֹת , st. cons. שָׂדוֹת ; קָנָה 'třtina', st. cons. קָנָה , pl. קָנִים , st. cons. קָנִי . Podobně מַפְּהָ 'hůl', מַרְאָה 'pohled', 'vzhled'. Též participia qal třetí ו a י : הַזֶּה 'prorok', 'vidinář', רֹעֵה 'pastýř' a pod. ו po š^wā se nepíše a jeho samohlásku dostává předcházející souhlásky: הַזֶּה 'můj prorok', pl. הַזֵּהִים . ו je jen v suff. 3. os. sg. muž. rodu.: רֹעֵהוּ 'jeho pastýř', שָׂדֶהוּ 'jeho pole'.

B. Jména ženského rodu se ženskými koncovkami se skloňují podle těchto pravidel. Největší množství feminin má koncovku ו , někdy též ת : פְּרָסָה 'kopyto', קַדִּימָה 'kadidlo'. Místo ו je u laryngálů ת : תּוֹכָהּ 'pokárání'. Plur. na וֹת : פְּרָסוֹת .

Jména s koncovou vokalisací ו mají v st. const. místo toho vokalisací ו , stejně i jména na ו : יְבֹשָׁה 'souš', st. cons. יְבֹשָׁה .

Jména גָּדָר a יָרֵךְ mají v sg. statu constructu tvary גְּדָר a יָרֵךְ . בְּתֵּיבָה má v sg. před těž. suffixem בְּתֵּיבָה .

Do 6. skupiny patří t. zv. segolata. Jsou to dvojslabičná jména s pomocným vloženým vokálem mezi 2. a 3. radikálem. Tímto vokálem je nejčastěji ו , v sousedství laryngálů ו , po j ו . Segolata vznikla z původních jednoslabičných základů.

1. typ **qatl*: **malk*, z toho מַלְכָּה . Mezi 2. a 3. souhlásku bylo vsunuto pomocné ו , k němuž se první ו připodobnilo v ו . Přízvuk je na první slabice. Ve flexi se objevuje před suffixy původní ו : כֶּלֶב 'pes' (arab. *kalb*), st. cons. כֶּלֶב (stejný jáko st. absol.), plur. כְּלָבִים (vl. od dvojslabičného základu **kalab*), st. cons. כְּלָבִי . Se suff.: כְּלָבִי 'můj pes', כְּלָבֵיכֶם 'vaši psi'.
2. typ **qitl*, původní jednoslab. základy s ו : **sipr*, z toho סֵפֶר 'kniha'; i tam se objevuje před suffixy původní ו : pl. st. cons. סֵפָרִי , se suff. סֵפָרִי 'má kniha'.
3. typ **qatl*, z jednoslab. tvaru s původním ו : **qumš*, z toho קִמְצִין 'hrst'; před suffixy se objeví ו : קִמְצִי . U některých jmen místo ו je ו , na př. קִדְּוֶשׁ 'svatost', se suff. קִדְּוֶשִׁי 'má svatost'. Někdy je kolísání u téhož jména: גְּדֻלָּה 'velikost', 'vznešenost', se suff. גְּדֻלָּתִי i גְּדֻלָּוִי (žalm 150, 2). — Je-li 3. radikálem $\text{ג$ דְּגַב , má po š^wā v sg. i du. dāḡeš (vysl. se explosivně), v plur. i po š^wā quiescens je bez dāḡeš (vysl. se spiranticky). (§ 9, 3, pozn. III.)

K segolatům patří třiradiální jména se středním ו s vokalisací ו : זַיִת 'oliva', בַּיִת 'dům', לַיִל 'noc', עַיִן 'oko', 'pramen vodní', nebo se středním ו a vokalisací ו : מוֹת 'smrt'. V st. cons. se stahuje *-aji-* v ē : זַיִת , בַּיִת , לַיִל , עַיִן . *-āwæ-* se mění v ō : מוֹת . Totéž stažení je i v plurálu: מוֹתֵיכֶם , מוֹתֵינוּ má plur. בְּתֵיבָיִם *bātīm* (§ 11, 5).

Segolaty jsou i jména na ו s předchozím š^wā, která jsou odvozena od kořenů třetí ו , jež se mění na konci slova v samohlásku ī , uprostřed slova zůstává: פְּרִי 'plod', אֲרֵי 'lev', חֲלִי 'nemoc', se suff. פְּרִיִי , אֲרֵיִי , חֲלִיִי . Podobně jména na ו (od kořenů na třetí ו): שָׁהוּ 'plování' (Ezech. 47, 5), תְּהוּ 'pustota', בְּהוּ 'prázdnota', se suff. שָׁהוּי 'mé štěstí', žalm 30, 7 (od שָׁלוּ).

7. skupina tvoří jména, odvozená od kořenů, které mají obě souhlásky poslední stejné (mediae geminatae). V absolutním dosloví zdvojení zmizí, ale objeví se před koncovkou a příponou: דָּב 'medvěd' (**dubb*), pl. דְּבִיבִים *dubbim*. Sem patří jména jako חֻק 'zákon', st. cons. חֻק (*hāq*), se suff. חֻקִי ; יָם 'moře', st. cons. יָם , pl. יָמִים ; אִם 'matka', st. cons. אִם , se suff. אִמִּי 'jeho matka'; עֵז 'moc', se suff. עֵזִי ; חֵץ 'šíp', se suff. חֵצִי ; רַב 'mnohý', pl. רַבִּים . Nominativní *a* trvá: גֵּן 'zahrada', se suff. גֵּנִי ; nominat. ī trvá: אִי 'ostrov', se suff. אִיִי , pl. אִיִּים , st. cons. אִיִי .

Do 8. skupiny patří jména s koncovým ו , která mění ו v ו ve st. const.: שָׂדֵה 'pole', st. cons. שָׂדֵה , pl. שָׂדוֹת , st. cons. שָׂדוֹת ; קִנְיָה 'třtina', st. cons. קִנְיָה , pl. קִנְיִים , st. cons. קִנְיִי . Podobně מַטָּה 'hůl', מַרְאָה 'pohled', 'vzhled'. Též participia qal třetí ו a ו : חֹזֵה 'prorok', 'vidinář', רֹעֵה 'pastýř' a pod. ו po š^wā se nepíše a jeho samohlásku dostává předcházející souhlásky: חֹזֵי 'můj prorok', pl. חֹזֵיִם . ו je jen v suff. 3. os. sg. muž. rodu.: רוֹעֵהוּ 'jeho pastýř', שָׂדֵהוּ 'jeho pole'.

B. Jména ženského rodu se ženskými koncovkami se skloňují podle týchž pravidel. Největší množství feminin má koncovku ו , někdy též ו : פְּרָסָה 'kopyto', קַדְדוֹת 'kadidlo'. Místo ו je u laryngálů ו : תּוֹכָחָת 'pokárání'. Plur. na ו : פְּרָסוֹת .

Jména s koncovou vokalisací ו mají v st. const. místo toho vokalisací ו , stejně i jména na ו : יְבֹשָׁה 'souš', st. cons. יְבֹשָׁת ;

דְּבִלָה 'fik', st. cons. דְּבִלָת. V plur. má status cons. koncovku stejnou jako st. absol.: תְּפִלֹת דָּוִד: 'modlitby Davidovy'.

V duálu jsou koncovky st. cons. stejné jako v plur., totiž יָדֵי: 'ruce', st. cons. יָדֵי. Připojování suffixů děje se stejně jako v plur. (Přehled všech deklinací v paradigmatech č. 1—24.)

§ 45. Jména nepravidelná

Zvláštní skupinu deklinační tvoří substantiva, která mají v statu constructu a v plurálu tvary, jejichž tvoření nesouhlasí leckdy s obecnými pravidly. Zvláštnosti forem jsou arci vysvětlitelné z forem předhebrejských, zrekonstruovaných srovnávací metodou a z analogií tvaroslovných i kmenoslovných. Sem náleží tato substantiva:

A. Jména příbuzenská:

1. אָב 'otec', status constr. אָבִי, plur. s koncovkou ženskou: אִבּוֹת, st. cons. אִבּוֹת. Se suffixy k sg.:

Sg.	3. os. m.	אָבִי	Pl.	3. os. m.	אִבִּיהֶם
	3. os. ž.	אִבִּיהָ		3. os. ž.	אִבִּיהָ
	2. os. m.	אִבִּיךָ		2. os. m.	אִבִּיכֶם
	2. os. ž.	אִבִּיךָ		2. os. ž.	אִבִּיכֶן
	1. os. spol.	אָבִי		1. os. spol.	אִבֵּינוּ

Se suffixy k pl.:

Sg.	3. os. m.	אִבּוֹתָיו	Pl.	3. os. m.	אִבּוֹתֵיהֶם
	3. os. ž.	אִבּוֹתֶיהָ		3. os. ž.	אִבּוֹתֶיהָ
	2. os. m.	אִבּוֹתֶיךָ		2. os. m.	אִבּוֹתֵיכֶם
	2. os. ž.	אִבּוֹתֶיךָ		2. os. ž.	אִבּוֹתֵיכֶן
	1. os. spol.	אִבּוֹתֵי		1. os. spol.	אִבּוֹתֵינוּ

2. אָח 'bratr', st. constr. אָחִי, pl. אָחִים, st. cons. אָחִי. Se suffixy: אָחִי 'můj bratr', אָחֵיהֶם 'jejich bratr', אָחֵינוּ 'naš bratr', אָחָיו 'jeho bratři', אָחֵיהָ 'její bratři', אָחֵי 'moji bratři', אָחֵיהֶם 'jejich bratři', אָחֵינוּ 'naši bratři'.

3. חָם 'tchán', fem. חָמָה 'tchyně', skloňuje se jako אָח a אָחוֹת. Se suffixy: חָמִיהָ 'její tchán', חָמִיךָ 'tvůj tchán', חָמֵיהָ 'její tchyně'.

4. אָחוֹת 'sestra', st. con. אָחוֹת, pl. אָחוֹת, st. con. אָחוֹת. Se suffixy: אָחוֹתָיו 'jeho sestra', אָחוֹתֶךָ 'tvoje sestra', אָחוֹתֵי (אָחוֹתֵי) 'mé sestry', אָחוֹתֵיךָ 'tvé sestry' atd.

5. בֵּן 'syn', st. constr. בֵּן, pl. בָּנִים, st. constr. בָּנָי. Se suffixy: בָּנוּ 'jeho syn', בָּנָהּ 'její syn', בָּנְךָ 'tvůj syn' (m.), בָּנְךָ 'tvůj syn' (ž.), בָּנִי 'můj syn', בָּנֵם 'jejich syn', בָּנֶכֶם 'váš syn', בָּנֵנוּ 'naš syn', בָּנָיו 'jeho synové', בָּנֵיהָ 'její synové', בָּנֵי 'moji synové', בָּנֵיהֶם 'jejich synové', בָּנֵינוּ 'naši synové'.

6. בַּת 'dcera', st. constr. בַּת, plur. בָּנוֹת, st. con. בָּנוֹת. Se suffixy: בָּתִּי 'moje dcera', בָּנוֹתֵי 'mé dcery', בָּתּוֹ 'jeho dcera', בָּתָנוּ 'naše dcera', בָּנוֹתָיו 'jeho dcery' atd.

B. Jiná slova:

7. אִישׁ 'muž', st. con. אִישׁ, pl. אַנְשִׁים, pl. st. con. אַנְשֵׁי. Se suffixy: אִישׁוֹ 'jeho muž', אִישָׁהּ 'její muž', אַנְשָׁיו 'jeho muži', אַנְשֵׁי 'moji muži', אַנְשֵׁיהֶם 'jejich muži' atd.

8. אִשָּׁה 'žena', st. con. אִשָּׁה, plur. נָשִׁים, st. con. נָשֵׁי. Se suffixy: אִשָּׁתִּי 'má žena', אִשָּׁתּוֹ 'jeho žena', אִשָּׁתְּךָ 'tvoje žena', נָשָׁיו 'jeho ženy', נָשֵׁינוּ 'naše ženy', נָשֵׁיהֶם 'jejich ženy'.

9. אַמָּה 'služebnice', pl. אַמָּהוֹת, st. con. אַמָּהוֹת, se suffixy: אַמָּתוֹ, אַמָּתֶךָ, אַמָּתֵיהֶם, אַמָּהוֹתָיו, אַמָּהוֹתֶיהָ.

10. רֹאשׁ 'hlava' (*raš > rāš > rōš), pl. רֹאשִׁים, st. con. רֹאשֵׁי. Se suffixy: רֹאשֵׁי 'má hlava', רֹאשֵׁיכֶם 'váše hlava', רֹאשֵׁינוּ 'naše hlava', רֹאשֵׁיכֶם 'vaše hlava' atd.

11. יום 'den', pl. ימים, du. יומים. St. cons. pl. ימי. Se suffixy: ימיו 'jeho dny', ימיה, ימיכם, ימיה, atd.

12. שנה 'rok', st. con. שנת, se suff. שנתו. Plur. שנים a שנות, st. con. שני, שנות, se suffixy: שניו; שניהם; שנותיו. Duál zní שנתים.

13. שמים 'nebe', je plurál; st. con. שמי, se suff. שמינו. Plur. שמיכם, שמייהם.

14. מים 'voda', jen plurál; stat. con. מי, zdvojený tvar מימי. Suffixy se připojují jen k druhému tvaru: מימיו, מימיכם.

15. עיר 'město', plur. ערים.

16. שׂת ' zadek', se suffixem 3. pl. שתותיהם (2. Sam. 10, 4). Plur. zní שתות, ve významu 'základy' שתות (žalm 11, 3, Izai. 19, 10, znamená přeneseně 'sloupy', 'předáci').

17. שׂד 'prs', duál שׂדים, se suffixy שׂדיהם, st. con. שׂדי.

18. פה 'ústa', st. con. פי, pl. פיות, se suffixy, srv. § 28.

19. קשת 'luk', pl. קשתות. ש. bývá před suffixy zdvojeno: קשתותיו 'jeho luky', קשתותם 'jejich luky'.

20. דלת 'dveře', pl. דלתות, se suff. דלתותיו 'jeho dveře'; du. דלתים, st. cons. דלתי.

21. אל 'bůh', pl. אלים (Exod. 15, 11. Dan. 11, 36; žalm 29, 1; žalm 89, 7), z pův. *ilu, pův. 'božstvo', 'božská moc'; etymolog. příbuzné je slovo, jehož se užívá většinou v plur. אלהים, st. cons. אלהי (se suff. אלהי, אלהיו, אלהי, řídčeji v sg. אלה (se suff. אלהו, אלהי, Hab. 1, 11). Význam obou slov není stejný a o něm poučují slovníky.

22. פהח 'místodržitel', st. cons. פחות, pl. פחות, se suff. פחותיה 'její místodržitelé'; st. cons. zní též פחותות *paḥawōt* se vsunutým ך.

23. doloženo jen v plur. מתים 'lidé'. (V Deuter. 2, 34 a 3, 6 je מתם).

24. יד 'ruka', st. con. יד, se suffixy: ידו, ידך, ידי, ידכם; ידיו, ידך, ידיכם; plurál ידות, st. con. ידי, se suff. ידיו, ידיך, ידיכם; plurál ידות, ידיכם.

st. con. ידות, má význam 'osy kol', 1. Král. 7, 32, též 'čepy', Exod. 26, 17.

25. פאה 'okraj', st. con. פאת, pl. פאות, st. con. פאתי.

26. שפה 'ret', st. con. שפת, du. שפתים, st. con. שפתי. Plur. st. cons. שפתות. Se suffixy: שפתו 'jeho ret', שפתיו 'jeho oba rty', שפתותיו 'jeho rty', שפתותיהם 'jejich rty'.

27. כלי 'nádob', plur. כלים, constr. כלי, se suffixy: כליך 'tvá nádoba', כליך 'jeho nádoby', כליהם 'jejich nádoby'.

28. שׂה 'ovce', st. con. שׂה, se suffixy doloženo v Deut. 22, 1: שׂה 'jeho ovce' a v 1. Sam. 14, 34: שׂה 'jeho ovce'.

§ 46. Přídavná jména

1. Skloňováním se neliší příd. jména od podstat. jmen. Femininum se tvoří taktéž příponou הַ: קטן 'malý', קטנה 'malá'. Plurál קטנים, קטנות. V duálu příd. jména nejsou doložena.

2. Doplnkové přídavné jméno se klade za své podstatné, jež je ve větě podmětem: הבית גדול 'dům je velký'. Chce-li se doplněk zdůraznit, stojí napřed: גדול האלהים 'veliký jest Bůh'. Přivlastkové příd. jméno stojí za svým substantivem a má člen, je-li i substantivum determinováno: בית גדול '(nějaký) velký dům', הבית הגדול '(ten) velký dům'. Po jméně se suffixem: אחותה 'její menší sestra'. Po vlastním jméně: ירושלים הגדולה 'velký Jerusalem'.

3. Smysl příd. jmen mají často různé obraty:

1. značí-li se látka, z níž je věc vyrobena, užíváme obratu, v němž je jméno látky určující části v statu constructu, t. j. na druhém místě této vazby: כלי זהב 'nádob z zlata' = 'zlaté nádoby'; כרני ברזל 'železné rohy' (1. Král. 22, 11) a p.

2. vlastnost se naznačuje podstatným jménem abstraktním za sub-

stantivy, která v tomto případě sklesnou na slova-formálního významu: **חַיִל** 'síla', **בְּנֵי-חַיִל** 'silák', doslovně 'syn síly'; **בְּנֵי-עוֹלָה** 'zlosyn' ('syn nepravosti'); **בְּנֵי-שֹׁמֵךְ** 'tlustý' ('syn tuku'); **בְּנֵי-שִׁחִין** 'zpučný' ('syn zpučnosti'); **בְּנֵי-מוֹת** 'hoden (nebo určen k) smrti' ('syn smrti', 1. Sam. 20, 31) (ale **בְּנֵי-זִקְנִים** v Gen. 37, 3 znamená 'syn stáří'); **בְּנֵי-עֲנִי** 'ubohý'; **בְּנֵי-לֵעַל** 'ničemný'; **בַּת-צַר** 'dcera Tyru' = 'lid tyrský', 'Tyřané', (žalm 45, 13); **בַּת-עַמִּי** 'dcera lidu mého' = 'moji soukmenovci' (Izai. 22, 4); **בַּעַל כְּנָפַיִם** 'pán křídel' = 'okřídlený', 'pták' (Kaz. 10, 20); **אִישׁ דָּמִים** 'muž krvi' = 'krvavý'; **אִישׁ לֵבָב** 'muž srdce' = 'rozumný', 'pevného charakteru'; **אֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם** 'muži jména' = 'slavni' (Gen. 6, 4) atd.

3. Vlastnost bývá vyjádřena někdy jménem podstatným, jež se prostě přidává: **אֲמָרִים אֱמֶת** 'výroky pravda' = 'pravdivé výroky' (v Přísl. 22, 21 je **אֲמָרֵי אֱמֶת**).

§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen.

1. Pro komparativ a superlativ nemá hebrejšтина zvláštních tvarů s koncovkou, nýbrž je opisuje normálním tvarem adjektiva (positivem) a před přirovnávaný pojem klade předložku **מִן** 'z', 'od': **גָּבַהּ מִכָּל-הָעָם** ('vysoký z všeho lidu' = 'vyšší než všechen lid', 'nad všechen lid povýšenější', nejvyšší z všeho lidu', o postavě Saulově, 1. Sam. 9, 2.) **מֶדֶבֶשׁ מֶתוֹק מִדְּבַשׁ** 'sladší než med' (Soude. 14, 18), **חָכָם מִמֶּלֶךְ** 'moudřejší než král'. Místo adjektiva může býti před **מִן** též slovesný tvar: **וַיִּגְבֶּה מִכָּל-הָעָם** (1. Sam. 10, 23) 'a převyšoval všechen lid', 'byl vyšší než všechen lid'; **וַיִּשְׂרָאֵל** 'a Izrael miloval Josefa (více) než všechny své syny' (Gen. 37, 3). **כִּי-אֲתוֹ אָהַב אֶבְרָהָם מִכָּל-אָחָיו** 'že ho miloval otec jejich (více) než všechny bratry jeho' (Gen. 37, 4). 'Větší', 'starší' atd. vyjadřuje se přídavným jménem se členem: **הַקָּטָן הַגָּדוֹל** atd.

2. Superlativ se vyznačuje určitým členem před adjektivem: **הַגָּדוֹל הַקָּטָן** znamená též 'největší'; **וַדָּוִד הוּא הַקָּטָן** (1. Sam. 17, 14) 'a David byl nejmladší.' Srv. Gen. 42, 13; Jon. 3, 5. Jiné opsání děje se pomocí spojení substantiva s následujícím genitivem plurálu téhož jména: **מֶלֶךְ מַלְכִים** 'král králů' = 'nejpřednější král'; **שִׁיר הַשִּׁירִים** 'píseň písní' = 'nejlepší píseň'; **עַבְדֵי עַבְדִים** 'sluha sluhů' = 'nejnižší sluha'. Za pozitiv je možno postaviti i slovo **מְאֹד** 'velmi': **טוֹב מְאֹד** 'velmi dobrý' = 'nejlepší', **רַע מְאֹד** 'velmi zlý'. Před substantivum se klade neodlučitelná předložka **בְּ**: **הַיְפָה בְּבָנִים** 'nejkrásnější z žen' (Pís. 1, 8). Superlativní význam je i ve spojení jako **בֵּיתוֹ יִקְוֶן** 'nejstarší (z) jeho domu' (Gen. 24, 2).

ČÍSLOVKY

§ 48. Číslovky základní

U základních číslovek rozeznává se status absolutus a status constructus. Jednotlivé tvary znějí pro číslovky 1—10:

	pro rod mužský:		pro rod ženský:	
	st. absolut.	st. constr.	st. absolut.	st. constr.
1	אֶחָד	אֶחָד	אֶחָת	אֶחָת
2	שְׁנַיִם	שְׁנַיִ	שְׁתַּיִם	שְׁתַּיִ
3	שְׁלֹשָׁה	שְׁלֹשֶׁת	שְׁלוֹשׁ	שְׁלוֹשׁ
4	אַרְבָּעָה	אַרְבַּעַת	אַרְבַּע	אַרְבַּע
5	חֲמִשָּׁה	חֲמִשָּׁת	חֲמִשׁ	חֲמִשׁ
6	שֵׁשׁ	שֵׁשֶׁת	שֵׁשׁ	שֵׁשׁ
7	שִׁבְעָה	שִׁבְעַת	שִׁבְעַ	שִׁבְעַ
8	שְׁמֹנֶה	שְׁמֹנַת	שְׁמוֹנֶה	שְׁמוֹנֶה
9	תְּשַׁעַה	תְּשַׁעַת	תְּשַׁעַ	תְּשַׁעַ
10	עֲשָׂרָה	עֲשָׂרַת	עֲשָׂרַ	עֲשָׂרַ

Číslovka 1 má v statu absolutu žen. rodu v pause tvar אחת; číslovka 2 v st. abs. muž. rodu v pause שנים, u rodu žen. שתיים.

Pozoruhodné je, že číslovky rodu mužského mají zakončení ženské ה_ pro čísla od 3 do 10, číslovky rodu ženského jsou od 3—10 bez koncovky ženské.

Číslovky od 11—20:

	pro rod mužský:	pro rod ženský:
11	אחד עשר	אחת עשרה
	עשתי עשר	עשתי עשרה
12	שני עשר	שתי עשרה
	שנים עשר	שתים עשרה
13	שלושה עשר	שלוש עשרה
14	ארבעה עשר	ארבע עשרה
15	חמשה עשר	חמש עשרה
16	ששה עשר	שש עשרה
17	שבעה עשר	שבע עשרה
18	שמונה עשר	שמונה עשרה
19	תשעה עשר	תשע עשרה
20	עשרים	= muž.

Tyto číslovky jsou složeny u mužského rodu ze statu constructu příslušné jednotky a z tvaru עשר u číslovek 11 a 12, u ostatních je tvar pro normální jednotku s následujícím עשר. U ženského rodu je pro 11 a 12 status constructus jednotky s tvarem עשרה a u dalších status constructus jednotek rodu ženského s עשרה.

Číslovky od 21 do 99 se tvoří tak, že jednotka v tvaru prostém stojí buď před desítkou nebo za desítkou, následující slovo má spojku ו: 21 אחד ועשרים nebo עשרים ואחד. U jednotek se rozeznává rod. Tvary pro desítky jsou:

30	שלשים	70	שבעים
40	ארבעים	80	שמונים
50	חמשים	90	תשעים
60	ששים		

100 je substantivum ženského rodu מאה, st. cons. מאת.

200 duál: מאתים; ostatní stovky se vyjadřují statem constructem jednotky a plurálem מאות: שלש מאות, 300.

1000 je substantivum אלף, 2000 duál אלפים, vyšší tisícovky se skládají ze statu constructu maskulina a plurálu אלפים: 3000 zní ג' אלפים, 10.000 je buď עשרת אלפים nebo רבבה „množství“, později i רבוא רבוא. 20.000 עשרים אלף nebo שתי רבוא.

Jak se vyjadřuje počítaný předmět, plyne z následujících příkladů: מקום אחד 'jedno místo', אשה אחת 'jedna žena'; שתיים 'dvě ženy', שתיים נשים 'dvě ženy'; שנים a שתיים stojí někdy vzadu: ערים שתיים 'dvě města'. Se suffixem:

שנייה 'oni dva', שלשה מלכים 'tři králové', שלוש ערים 'tři města'; někdy přichází i status constructus: שלשת ימים 'tři dny', nebo stojí číslovka vzadu: ימים שלשה 'tři dny', בגנות שלוש 'tři dcery'. Od 11 výše stojí číslovka buď před počítaným předmětem nebo po něm: שנים עשר נשיאים 'dvanáct knížat', nebo שבמי 'tři města'; některá často počítaná substantiva jsou v singuláru: שבעה עשר איש 'sedmáct mužů'. Jsou to kromě איש ještě בקר 'skot', יום 'den', נפש 'individuum', 'osoba', עיר 'město', שקל 'dvojdachma' atd., אמה 'loket', אלף 'tisíc', חודש 'měsíc kalendářní', לילה 'noc',

שנה 'rok' (srv. Jerem. 52, 21; 2. Sam. 2, 30 a j.). U těchto jmen není plurálu ani po číslovkách od 20 výše: שלשים איש 'třicet mužů'. Je-li jméno počítaného předmětu napřed, je v plurálu: פרות שבעים 'sedmdesát krav'. Číslo, složená z desítek a jednotek, mají počítaný předmět buď v singuláru vzadu nebo v plurálu vpředu nebo po každé části, při čemž se shoduje v čísle:

שבעים ושבעה איש	sedmdesát sedm mužů;
השבעים ששים ושנים	těch dvaasedesát týdnů;
תשעים שנה ותשע שנים	devadesát let a devět let = 99 let.
מאה איש	sto mužů
עשרת אלפים איש	10.000 mužů
מאה נביאים	sto proroků
אלפי אילים	tisíce beranů (אלפי je status constr. od plurálu אלפים).

Jména, která značí údaj časový nebo kus nebo váhu, bývají někdy vynechávána, mohou-li se vyrozuměti ze souvislosti: עשרה לחם 'deset bochníků chleba' (vynecháno je slovo כֶּבֶד 'bochník'; 1. Sam. 17, 17); עשרה זָהָב 'deset šiklů zlata' (vynecháno שָׁחַל, Gen. 24, 22) atd.

§ 49. Číslovky řadové

ראשון	první	ששי	šestý
שני	druhý	שביעי	sedmý
שלישי	třetí	שמיני	osmý
רביעי	čtvrtý	תשיעי	devátý
חמישי	pátý	עשירי	desátý

Feminina se tvoří příponami: 1. ראשונה 'prvá', שנייה 'druhá', שלישיה 'třetí' a pod. 2. ית od číslovek končících v mask. na י: שנית, שלישית, עשירית souvisí se jm. ראש 'hlava'.

Pro číslovky řadové od 11 se užívá číslovek základních (srv. Gen. 14, 5 a j.) Při datování podle roků, měsíců a dní užívá se rovněž místo řad. číslovek čisl. základních (1. Král. 15, 28: בשנת שלש 'v 3. roce Asově'; Gen. 7, 11: בשבעה עשר יום לחודש 'v 17. dni toho měsíce'; Esther 9, 1: בשנים עשר חודש 'v 12. měsíci').

§ 50. Ostatní druhy číslovek

a) Násobné: אחת 'jednou', שתים 'dvakrát', שבע 'sedmkrát' (to jsou feminina číslovek základních.) Také duály ženských číslovek základních slouží jako násobné: שבעתים 'sedmkrát' (Gen. 4, 24).

Opisování se děje pomocí slov פעם 'krok', רגלים 'kroky' (Exod. 23, 14. Num. 22, 28 a 22, 32), מונים (Gen. 31, 7 a 41) 'díly', 'vices', nebo ידות (Dan. 1, 20. Gen. 43, 34. 2. Sam. 19, 44) s týmž významem: פעמים 'dvakrát', שלש פעמים 'třikrát', nebo עשרת מונים 'desetkrát'; עשר ידות 'desetkrát'; פעם אחר 'jednou'.

Ženské tvary řadových číslovek mohou mít též funkci násobných: שנית 'po druhé'; פעם חמישית 'po páté' (Nehem. 6, 5.)

b) Podílné: vyjadřují se opakováním základních číslovek: שנים שנים 'po dvou', ששה ששה 'po šesti', též se spojkou: שש ושש. I počítaný předmět může být opakován (Num. 13, 2.)

c) Zlomkové: ženské tvary řadových číslovek: תשיעית 'devítina', עשיריה 'desetina'; někdy přicházejí i tvoreni od číslovkových kořenů s vokalisací ֵ (u laryngálů ֵֿ): חמש 'pětina', רבע, čtvrtina'. Zvláštní tvary jsou:

pro polovinu חצי (Exod. 24, 6 a j.),

pro třetinu שליש, jako míra (Izai. 40, 12),

pro desetinu עשרו (plur. עשרונים), též jako míra pro obilí a mouku (Lev. 14, 10 a j.)

SLOVESA

§ 51. Úvod a rozdělení

1. U hebrej. slovesa rozeznáváme:

- a) osobu, jež je trojí. V 2. a 3. os. je rozlišen muž. a žen. rod, 1. os. je společná oběma rodům;
- b) číslo, které je dvojí: singulár a plurál. Duál u sloves není;
- c) čas, jež vyjadřuje především dokonavost nebo nedokonavost děje spolu s časovými vztahy;
- d) způsob, jež je u perfekta jen indikativ, u imperfekta vedle indikativu ještě jussiv (modus apocopatus), kohortativ (voluntativ, energicus) a imperativ.
- e) odvozené kmeny čili konjugace, vyjadřující jednak slovesný rod (aktivum, passivum a reflexivum), jednak míru děje a okolnosti jej provázející.

Jmenné tvary slovesné jsou participia a infinitivy.

2. Slovesný kořen má tři souhlásky kořenné (radikály), výjimečně i čtyři. Podle nich dělíme slovesa na dvě skupiny:

A. Do prvé patří slovesa t. zv. silná, která mají ve všech tvarech všechny radikály ve výslovnosti zachovány. Zvláštní jejich skupinu tvoří ta slovesa, která mají některý ze tří radikálů laryngál (ק, ע, ח) po př. ק. K silným slovesům patří i ta, která mají נ na druhém místě a většina s נ na prvním místě.

B. Slabá slovesa jsou taková, v jejichž tvarech někdy nebo vždy některý z radikálů ve výslovnosti mizí nebo se mění. נ jako 1. radikál se v mnoha tvarech asimiluje, נ jako 1. radikál odpadá ve výslovnosti někdy, jako 3. radikál vždy. י a ך působí značné změny, ať jsou na kterémkoli místě. Zvláštní tvary mají také slovesa, u nichž druhý a třetí radikál jsou stejné. Některá slovesa mají takové souhlásky na dvou místech (dvojnásob slabá).

C. Podle toho dělíme slovesa na tyto třídy:

1^a. silná (pravidelná) typu קָמַל.

- 1^b. laryngální a to: α) s laryngálem na 1. místě (I. lar.)
β) „ „ 2. „ (II. lar.)
γ) „ „ 3. „ (III. lar.)

2^a. Slovesa slabá s — נ na prvním místě (I. n)

- 2^b. „ „ „ α) נ „ „ „ (I.²)
- 2^c. „ „ „ β) נ „ třetím „ (III.²)
- 3^a. „ „ „ — א י „ třetím „ (III. infirmae)
- 3^b. „ „ „ — א י „ prvním „ (I. w, j)
- 3^c. „ „ „ — א י „ druhém „ (II. w, j)
4. „ „ „ druhým a třetím radikálem stejným (II. geminatae).

5. Slovesa dvojnásob slabá, která mají zároveň:

- a) III.² a I. n: נָשָׂא 'zdvihl, nesl'.
- b) III. infir. a I. n: נָטָה 'roztáhl'.
- c) II. gem. a I. j nebo I. n: יָלַל 'bědoval'; נָסַם 'chřadl'.
- d) III. infir. a I. j: יָפָה 'zářil, byl krásný'.
- e) III.² a I. j: יָצָא 'vyšel'.
- f) III. infir. a I.³: אָבַה 'chtěl, zamýšlel'.
- g) III.² a II. w: בּוֹא 'vejít'.

6. Slovesa čtyřsouhlásková o 4 radikálech.

3. Nejlépe se objevují kořenné souhlásky v nejjednodušším slovesném tvaru, jímž je 3. os. sg. muž. perf. základního kmene (qal) a tímto tvarem jsou uváděna slovesa ve slovnících. Výjimku činí slovesa mediae wāw a mediae jōd, která jsou uváděna svými infinitivy, v nichž se slabé hlásky objevují, kdežto v 3. os. sg. muž. perf. qal nejsou: kořen qwm, perf. קָם 'vstal', infin. קָמָה; kořen bjn, perf. בִּין 'pozoroval', infin. בִּיַּי.

4. Označení příslušnosti některého slovesa k slovesné třídě děje se často v gramatikách se zkratkou a to takto. Vzorem slovesa je

sloveso פָּעַל 'dělal', jehož tři souhlásky vyznačují umístění radikálů ostatních sloves. První radikál se značí פ, druhý ע, třetí ל. Na př. je sloveso נָשׂוּ označováno נָשׂוּ, protože má nūn na místě prvém, t. j. u vzoru na místě פ; nebo קוּם je značeno קוּם, עוּם, צוּם jako מְצַאּוּ jako מְצַאּוּ, יְצַאּוּ jako יְצַאּוּ a פּוּם a לוּם a pod. Slovesa mediae geminatae se značí ע"ע.

5. Vokalisace aktivních (přechodných) sloves je \bar{a} (\bar{a} -a); odpovídá zřetelně staré vokalisaci akt. sloves a—a (srv. arab. *qatala*.) Slovesa neutrická se tvořila často od příd. jmen s vokalisací a—i (*daqin* 'starý') a a—u (*hasun* „krásný“) a proto jejich vokalisace byla původně **daqina*, **hasuna* (dosud tak v arabštině). V hebr. náležitými změnami samohláskovými máme na př. z **kabida* כָּבֵד 'byl těžký' (změnou *i* > *e* § 24, 2), z **qaṭuna* קָטַן 'byl malý' (*u* > *o* § 24, 2). V imperfektu panovaly původně tyto poměry:

pf. * <i>qatala</i>	}	a	<	impf. * <i>jaqtulu</i>	u
pf. * <i>natana</i>				impf. * <i>jintinu</i>	i
pf. * <i>kabida</i>	}	i	>	impf. * <i>jikbadu</i>	a
pf. * <i>qaṭuna</i>				impf. * <i>jiqtanu</i>	

Odtud hebr. יָקַטַל a יָקַטַן proti יָכַבֵּד a יָקָטַן. Participia aktivní qal jsou כָּבֵד, קָטַן, tedy vlastně stará přídavná jména. Tvary ostatních konjugací jsou pravidelné.

§ 52. Odvozené konjugace.

1. Obměnami základního časování, kmene קָל ('lehký, snadný') vznikne šest odvozených konjugací, které modifikují význam slovesných tvarů. Židovští gramatikové užívali jako vzoru pro sloveso פָּעַל, 'dělal', a obměnami tohoto slovesa se jmenují jednotlivé odvozené konjugace.

α) Druhá konjugace se tvoří předražením נ před kořen a jmenuje se נִפְעַל niṣ'al: qal נִקְטַל niqṭal. Význam její je

původně reflexivní, později a nejčastěji passivní: נִקְטַל 'byl zabit', v reflexivním významu vztahuje děj slovesný k podnětu: qal נִשְׁמַר 'hlídal, střežil', נִשְׁמַר 'hlídal se, střežil se'. Má někdy význam mediální (aktivní se zvláštním zřetelem k podnětu): qal נִשְׁאַל 'žádal, prosil', niṣ'al נִשְׁאַל 'vyprošoval si'. Další význam je tolerativní, t. j. vyjadřuje, že někdo trpí, aby se dělo to, co je vyjádřeno v qal: נִדְרַשׁ 'přistoupil, vyptával se', niṣ'al נִדְרַשׁ 'strpěl, aby byl tázán, poskytl přístup, vyslyšel'. Konečně má i význam vespolečnosti (reciprocity): שִׁפְטוּ 'soudil', נִשְׁפְּטוּ 'svářil se jeden s druhým, vadil se' (Přisl. 29, 9, Joel 4, 2 a j.)

β) Třetí konjugace se tvoří zdvojením středního písmene v kořeni. Jmenuje se פִּיעַל pi'el. Význam má především intenzivní, t. j. vyjadřuje, že činnost qal je konána mnoha subjekty, často a důkladně: פִּקַּד 'přehlížel, prohlížel'; כָּתַב (od כָּתַב), 'horlivě psal'; קָבַר (od קָבַר 'pochoval'), 'pochoval mnohé' (Num. 33, 4); שָׁבַר (od שָׁבַר 'rozbil'), 'úplně, důkladně rozlámal, ztroskotal' (2. Kr. 18, 4 a j.). Někdy značí pi'el, že děj slovesný je vyvolán nějakou osobou, která dá něco vykonati, co je udáno v qal (smysl kausativní): לָמַד 'učil se', לָמַד 'učil (způsobil, aby se někdo učil)'; קָדַשׁ 'byl svatý', קָדַשׁ 'učinil svatým'. Podobný význam má 6. konjugace hiṣ'il. Další význam je deklarativní (někdo někoho pokládá nebo prohlašuje za nositele vlastnosti, obsažené neb naznačené v qal): צָדִיק 'byl spravedlivý', צָדִיק 'prohlásil za spravedlivého' (Ezech. 16, 51); כָּבֵד 'byl těžký, vážený', כָּבֵד 'pokládal za váženého, ctil' (Soudc. 13, 17 a j.). Také hiṣ'il má podobný význam. Pi'el od podstatného jména vyjadřuje nějakou činnost, provozovanou s příslušným předmětem: קָהַל 'kámen', qal קָהַל 'kamenoval', pi. קָהַל 'házel kamení na někoho' (2. Sam. 16, 6), 'zbavil pole kamení' (Izai. 5, 2 a 62, 10); עָפַר 'prach', pi. עָפַר 'prachem posypal' (2. Sam. 16, 13). Tento význam sluje demonstrativní. Někdy má pi'el též význam jako qal.

γ) Čtvrtá konjugace je passivum konjugace třetí (nebo i první) a tvoří se zdvojením druhého radikálu a vnitřní samohláskovou změnou. Sluje **פעל** pu[“]al: **קטל** *qattal*, 'byl zabit'; **פגד** *puq-qad*, 'byl navštěvován'; **למד** 'byl učen, přivýkán' (Oz. 10, 11. Pis. 3, 8); **כבד** 'byl ctěn' a pod.

δ) Pátá konjugace **התפעל** hiṭpa[“]el se tvoří předražením předpony **הת** před kořen a zdvojením druhého radikálu: **התקטל** *hiṭqattēl*, **התפגד** *hiṭpaqqēd* a pod. Významem je reflexivem k pi[“]ēlu: **קדש** 'posvětil', **התקדש** 'zasvětil se pro někoho nebo něco'; někdy mění význam základní konjugace v mediální: **טמ** 'svlékl', **התפשט** 'svlékl se'. Význam vespolečnosti (reciprocity), na př. **ראה** 'hleděl', **התראה** 2. pl. impf. muž. 'vzájemně na sebe hledíte' (Gen. 42, 1). Hiṭpa[“]el vyjadřuje dále, že se někdo chová nebo staví tak, že má vlastnost, vyjádřenou v základním kmeni: **גדל** 'byl velký', **התגדל** 'ukázal se velkým'; **חכם** 'byl moudrý', **התחכם** 'ukazoval, že je moudrý, chytrý' (Ex. 1, 10), 'dělal se moudrým' (Kaz. 7, 16.)

ε) Šestá konjugace se nazývá **הפעיל** hiṭp[“]il a tvoří se předražením **ה** před kořen: **הקטיל**, **הפגיד** atd. Význam je kausativní, zřídka deklarativní; buď někdo vyvolá u někoho činnost, naznačenou v qal, nebo je-li qal významem nepřechodný, vyjadřuje hiṭp[“]il, že se něco stalo tím, co qal naznačuje: **שבן** 'bydlil', **השבין** 'nechal někoho bydliti, ubytoval, umístil' (Jos. 18, 1. Žalm 7, 6).

ζ) Sedmá konjugace má jméno **הפעל** hāp[“]al a tvoří se rovněž předražením **ה** před kořen, ale na rozdíl od předchozí má v předponě **ה** qāmaš hāṭūp a po druhé souhláске kmenové nemá **ה**. Místo **ה** v předponě bývá někdy **ה**, čímž vznikne typ **הפעל**. Někdy přicházejí obě vokalisace u jednoho slovesa: **השילך**, **השילך**. Významem je hāp[“]al passivem k hiṭp[“]ilu: **הפקיד** 'odevzdal', **הפקיד** 'bylo odevzdáno'.

2. Přehledně lze vzájemný poměr a souvislost jednotlivých odvozených konjugací znázorniti takto:

	Aktivum	Passivum	Reflexivum
1. Kmen základní	qal		niṭp [“] al
2. Intensivum	pi [“] el	pu [“] al	hiṭpa [“] el
3. Kausativum	hiṭp [“] il	hāp [“] al	

Pozn. Užívání slovesa **פעל** jako vzoru je vypůjčeno z arabštiny (arab. gramatikové označují gram. vzory kořenem f'l a jeho obměnami); do hebr. vzor zavedl v 11. stol. Jōnā Abulwalid Merwān ibn Ğannāh. Protože má tento vzor na 2. místě laryngál, což působí někdy obtíže (srv. zdvojení), zavedl M. Qimḥi vzor **פקד**, ale i tam jsou obtíže vzhledem k dāḡēš lene. Proto v 17. stol. vyvolil J. A. Danz sloveso **קל**. První konjugace se nejmenuje **פעל**, nýbrž **קל** ('lehká'). — Pokud piši ve jménech odvozených konjugací laryngál zdvojeně (na př. pi[“]el), naznačují tím, že na onom místě má býti (a je u normálních sloves typu qāṭal) zdvojení, u laryngálů však není (§ 11, 4). G. Beer ve své mluvnici nazývá proto odvoz. konjugace tvary vzoru (místo pi[“]el qittēl atd.).

§ 53. Časy

1. Časů v našem slova smyslu v hebr. není. Jako ostatní semit. jazyky většinou, i ona rozlišuje, zda slovesný děj je dokonán, nebo zda trvá nebo teprve nastane. Hebr. má pro dokonanost a nedokonanost děje dva tvary: perfektum pro děj dokonáný v minulosti a v přítomnosti, a imperfektum pro děj nedokonáný. Imperfektum má podle toho hlavně význam praesentní nebo futurální. Názvy perfektum a imperfektum je bráti tedy v původním významu (dokonané, nedokonané).

2. Perfektum se tvoří těmito koncovkami:

Sg. 3. muž.	הָ	-ā	Pl. 3. m.	וְ	-ū
3. žen.	הָ	-ā	3. ž.	וְ	-ū
2. m.	תָּ	-tā	2. m.	תָּ	-tæm
2. ž.	תָּ	-tā	2. ž.	תָּ	-tæn
1. spol.	תָּ	-tī	1. spol.	וְ	-nū

3. Inperfektum se tvoří jednak příponami (afformativy), jednak předponami (praeformativy); jsou to:

Sg. 3. m.	יְ	j-	Pl. 3. m.	יְ.....	j.....ū
3. ž.	תְּ	t-	3. ž.	תְּ.....	t.....nā
2. m.	תְּ	t-	2. m.	יְ.....	t...ū
2. ž.	תְּ	t...ī	2. ž.	תְּ.....	t.....nā
1. spol.	נְ	n-	1. spol.	נְ	n.....

4. Jak se připojují tyto elementy k slovesnému kořeni, ukazuje příklad perfekta a imperfekta základního kmene:

Perf. 3. os. m. sg.	קָטַל	qāṭal
3. os. ž.	קָטַלְתָּ	qāṭalt-ā (§ 11, 3, 4; 14, 5d; 21, 3a; 54, 1.)
2. os. m.	קָטַלְתָּ	qāṭalt-tā (§ 11, 4)
2. os. ž.	קָטַלְתְּ	qāṭalt-tā (§ 11, 3, 2 a pozn. I.)
1. os. spol.	קָטַלְתִּי	qāṭalt-tī
3. os. spol. pl.	קָטַלְתֶּם	qāṭalt-tā (§ 11, 3, 4; 54, 1)
2. os. m.	קָטַלְתֶּם	qāṭalt-tæm (§ 11, 3, 1; 21, 5)
2. os. ž.	קָטַלְתֶּן	qāṭalt-tæn (§ 21, 5).
1. os. spol.	קָטַלְנוּ	qāṭalt-nū

Impf. 3. os. m. sg.	יִקְטֹל	ji-qtól (§ 20, 1, pozn. I.)
3. os. ž.	תִּקְטֹל	ti-qtól
2. os. m.	תִּקְטֹל	ti-qtól
2. os. ž.	תִּקְטֹלִי	ti-qtól-i (§ 21, 3 b)
1. os. spol.	נִקְטֹל	ʔæ-qtól
3. os. m. pl.	יִקְטֹלוּ	ji-qtól-ū (§ 21, 3 b).
3. os. ž.	תִּקְטֹלְנָה	ti-qtól-nā (§ 20, 1, p. I.).
2. os. m.	תִּקְטֹלוּ	ti-qtól-ū
2. os. ž.	תִּקְטֹלְנָה	ti-qtól-nā
1. os. spol.	נִקְטֹלוּ	ni-qtól

5. Imperativ (§ 51, 1 d) má v 2. os. sg. muž. shodný tvar s infinitivem vázaným (§ 64, 5), pův. *qatul, z toho náležité קָטַל. K jeho formám a významu § 63.

Infinitiv absolutní (§ 64, 1—4) má pův. formu v základní konjugaci qal *qatāl, z toho קָטַל (§ 21, 1; 22, 1.).

§ 54. Perfektum

1. Před koncovkami, které začínají samohláskou (jsou to י ve 3. os. plur. a הָ v 3. os. sg. žen.), redukuje se předchozí samohláska ve šwā: קָטַלְתֶּם 'zabili', קָטַלְתָּ 'zabila'. V přestávce se obnovuje původní samohláska a dluží se: קָטַלְתֶּם, קָטַלְתָּ.

2. Neměnná samohláska je יְ v tvaru hiṣ'il. Srv. § 20, 2; 52, 1e.

3. Odvozené konjugace mají koncovky osobní stejné jako konjugace základní. Totéž platí i v imperfektu.

4. Ve třetí slabice od konce nastává redukce samohlásky, má-li koncovka přízvuk, v 2. os. plur. קָטַלְתֶּם, קָטַלְתֶּן, קָטַלְתֶּם.

5. Silná slovesa neutrická (§ 51, 5) mají v 2. slabice samohlásku buď nebo . K prvému typu patří slovesa jako **כָּבֵד** 'byl těžký', **קָבַץ** 'byl nakloněný,' k druhému **קָטַן** 'byl malý,' **קָרַב** 'byl blízko', **יָרַח** 'byl ustrašený' a pod. Slovesa s mají tuto samohlásku jen v 3. os. sg. muž. perf., jinak mají jako **קָטַל**. Slovesa s zachovávají je všude kromě 2. osob. plur.: **קָטַנְתִּי** 'byl jsem malý,' ale v 2. pl. **קָטַנְתֶּם** se zkracuje **hōlām** v **qāmæš hātūp**, čteme: *qāntām, qāntæn*.

6. Je-li třetí radikál buď **ת** nebo **נ**, nevypisuje se, stojí-li před koncovkami, které počínají buď **ת** nebo **נ**; tyto jsou pak opatřeny silným dāḡēš: **כָּרַתִּי** 'řezal jsem' (od **כָּרַת**) místo **כָּרַתַּתִּי** 'dali jsme' (od **כָּרַת**) místo **כָּרַתַּנְנִי**.

Pozn. Bauer a Leander ve své mluvnici zavádějí pro perfektum název *nominal*, S. Daněk užívá názvu *affixál*, se zřetelem k vzniku jakož i tvoření. Název perfektum není sice dokonale vyhovující, ale s ohledem k tradiční terminologii i v ostatních jazycích semitských je radno prozatím u něho zůstatí.

§ 55. Význam perfekta

Perfektum značí děj

1. minulý, jehož se užívá o minulosti ve smyslu indoevropského praeterita: **בְּרָא אֱלֹהִים** 'na počátku stvořil Bůh' (Gen. 1, 1). **מִי הִגִּיד לְךָ** 'kdo ti oznámil?' (Gen. 3, 11). **מִהֲזֹאת עָשִׂית** 'co jsi to učinila?' (Gen. 3, 13). **אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֵינָן אִיּוֹב שְׁמוֹ** 'muž byl v zemi 'Uš, 'Ijjōh (bylo) jeho jméno' (Job 1, 1);

2. předminulý (plusquamperfektum): **וַיְהִי הָאֵתְּ אֲזַן** 'a Hospodin obnažil ucho Samuelovo (= zjevil Samuelovi) jeden den před tím, než přišel Saul, řka...' (1. Sam. 9, 15) **מִלְאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה** 'dílo své, které byl učinil...' (Gen. 2, 2);

3. který v minulosti nastal, ale jeho následky sahají do přítomnosti (perfectum praesens): **יָדַעְתִּי** 'vím, znám' (lat. novi), **יָגַעְתִּי** 'jsem unaven'; **זָקֵן** 'je starý'; **צַדִּיקְתִּי** 'jsem spravedlivý' (Job 34, 5); **גָּדַלְתָּ** 'jsi veliký' (žalm 104, 1); **קָטַנְתִּי** 'jsem malý' (Gen. 32, 11);

4. trvací a opěťovaný: **אָמַרְתִּי** 'říkám' (Job 7, 13); **אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְדַּר הַטָּאִים לֹא עָמַד** 'bláženosti muže, jenž nechodí v radě zlých a na cestě hříšníků nestojí a na stoličce posměvačů nesedá' (žalm 1, 1);

5. pojatý gnomicky, ve všeobecně poučných výročích, významu praesentního: **כִּי־דֹרֵשׁ דְּמַיִם אַתֶּם זָכַר לֹא־שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים** 'neboť on (jest) vyhledávající krve, pamatuje na ně, nezapomíná na nářek utiskovaných' (žalm 9, 13);

6. přítomný v přísahách a slibech: **הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הַיָּבֵשׁ** 'hle, dal jsem vám (= dávám vám) všechno rostlinstvo' (Gen. 1, 29).

7. budoucí, ve slibech: **וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאֲשֶׁרִי כִּי אֲשֶׁרֹנִי בְּנוֹת** 'a řekla Lea: (Je to) v mém štěstí, neboť jako šťastnou mne budou velebiti dcery, a nazvala jméno jeho Ašer' (Gen. 30, 13);

8. u proroků při budoucnosti: **הָעַם הַהֵלְכִים בְּחֹשֶׁךְ רָאוּ** 'lid chodců v temnotě — oni uvidí světlo veliké; obyvatelé v zemi stínu smrti — světlo zazáří nad nimi' (Izai 9, 1).

9. Perfektum má někdy i význam kondicionálů, pro něž v hebrejštině zvláštních tvarů není:

a) kondicionálu přítomného: **לֹא־יְהִי יְהוָה צָבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שְׂרִיר כְּמַעַט כְּסֹדֶם הֵינּוּ לְעַמְרָה דְּמִינוּ** 'kdyby Hospodin zástupů nezanechal nám zůstatku, takřka jako Sodoma byli bychom, Gomoře byli bychom podobní' (Izai. 1, 9);

b) kondicionálu minulého: לולי אלהי אבי אלהי אברהם 'kdyby Bůh otce mého, Bůh Abrahamův a strach Izákův nebyl býval se mnou, věru nyní s prázdnýma rukama bys mne byl pustil' (Gen. 31, 42).

Pozn. Perfektum sloves aktivních označuje spíše děj minulý, kdežto perfektum sloves neutrických výsledek minulého a tím přítomný stav. Zvláště je to patrné u sloves, vzniklých z přídáv. jmen; tvar כבד je 1. adjekt.: těžký, 2. participium: jsa těžký, 3. perfektum: ztěžkl, je těžký. — V moderní hebrejštině má perfektum význam minulého času.

§ 56. Imperfektum

1. Imperfektum se tvoří afformativem i praeformativem v sg. jen v 2. os. žen. rodu, jinak jen praeformativy, naopak v plurále je praeformativ jen v 1. osobě spol. a v ostatních osobách jsou předpony i přípony. Pokud se týče souhlásek, jsou tyto elementy u všech sloves stejné, liší se arci podle okolností svou vokalizací. U silných sloves v zákl. konjugaci (*qal*) je důležitější předpona 1. os. sg. א (s^og^ol vlivem laryngálu!), v pl. je všude u předpon š^owā, v híp. — a v hāp. — ā.

2. 2. os. sg. žen. rodu a 2. a 3. os. muž. r. plur. mají také někdy na konci t. zv. paragogické ך תַּקְטְלוּ (2. pl. m.), תִּשְׁתַּכְּרוּ (2. sg. ž.), יַעֲרֹרוּ (3. pl. m.), jmenovitě v pause. Odtud dlouhé vokály v předposl. slabice (místo *tiqṭlū*, *tišlakkerī*, *jē'ārūrū*).

Pozn. Bauer a Leander mají pro impf. název aorist, Daněk je zve praeformál. Jiný název je též futurum. Srv. § 54 pozn.

§ 57. Význam imperfekta

1. Imperfektum má velmi často význam a) budoucího času: מחר יעשה 'nebude již potopy' (Gen. 9, 11), יהיה הדבר הזה 'zítra vykoná Hospodin tuto věc' (Exod. 9, 5).

והן לא־יאמינו לִי וְדָא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֱלֹהֵי יְהוָה 'a co když neuvěří mně a nebudou slyšet hlasu mého, ale řeknou: „Neobjevil se ti Hospodin!“ (Exod. 4, 1); b) budoucího děje, předcházejícího před jiným dějem budoucím: וַיֹּאמֶר עַד 'a pravil: „Až zpuštěnou (perf.) města... a domy... a země zpuštěná v pustinu (= zpuštěná docela)“ (Izai. 6, 11).

2. Význam modální má imperf. v případech jako: לֹא תִקְטַל 'nesmíš zabít', לֹא תִנְנֹב 'nesmíš krásti', אֲכַל תֹּאכַל 'smíš jísti' (Gen. 2, 16) a pod.; po spojkách účelových nebo vyjadřujících přání, žádost, očekávání atd.: בְּעִבּוֹר תְּבָרַכְהָ נַפְשִׁי 'aby požehnala tobě duše má' (Gen. 27, 4) (v Gen. 27, 25 je שָׂדֵי נַפְשִׁי עַל־פְּנֵי כְּלֵי־הָאָרֶץ; (לְמַעַן תִּנְ) 'abychom nebyli rozptýleni po tváři celé země' (Gen. 11, 4).

3. Význam přítomnosti má imperf., značí-li děj, jenž trvá nějakou dobu: מַדּוּ־תִבְקַשׁ 'co hledáš?' (Gen. 37, 15) nebo děj, jenž trvá v přítomnosti jako pokračování děje minulého: לָמָּה 'proč stojíš venku?' (Gen. 24, 31), dále při ději obecně platném (typickém), na př. בֶּן הַחֵם יִשְׁמַח־אֲב 'moudrý syn rozradostňuje otce' (Přisl. 15, 20), při ději opakovaném: וַיִּדְרֹסוּ 'a honili vás, jako to dělávají včely' (Deuter. 1, 44). V živé řeči prorocké přichází často věta וַיֹּאמֶר יְהוָה 'praví Hospodin' (Izai 1, 11 a j.). Pozn. V moderní hebrejštině má imperfektum význam budoucího času.

4. Minulost vyjadřuje imperfektum při dějích, které trvaly kratší nebo delší dobu v minulosti (Gen. 37, 7. 1. Sam. 3, 2) nebo se opakovaly: כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כְּלֵי־הַיָּמִים 'tak činival Job všechny ty dny' (Job 1, 5). Konečně i po částicích אַז tu, pak מִתְּרָם ještě ne, מִתְּרָם dříve než, עַד až: אַז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ 'tu promluvil Josue' (Jos. 10, 12); אַז יִשָּׂא מֹשֶׁה 'tu zpíval Mojžíš' (Exod. 15, 1); מִתְּרָם 'a všechno křoví polní dříve než bylo na zemi (dosud

nebylo...)' (Gen. 2, 5); בְּמָרָם תֵּצֵא 'dříve než jsi vyšel' (Jerem. 1, 5). Srv. dále Gen. 37, 18 a výskyt perfekta v 1. Sam. 3, 7 a Gen. 4, 26.

5. Kondicionální význam má imperfektum v knihách poetických: אָנוּעַ וְעֵין לֹא־תִרְאֵנִי 'byl bych zahynul, aby mne ani oko nespátřilo' (Job 10, 18).

§ 58. Wāw consecutivum

1. Vypravování několika minulých dějů je vyjadřováno tak, že první děj je položen v perfektu a ostatní jsou v imperfektech, před nimiž je ׀ se zdvojením následující souhlásky. Naopak v řadě dějů budoucích je první vyjádřen imperfektem a ostatní perfekty, před nimiž je ׀. Toto wāw označuje ony vztahy souslednosti a proto sluje consecutivum, v hebr. mluvnicích הַהַפְּוּד ׀, conversivum, jako by obracelo (הַפְּוּד) význam sloves. tvaru v druhý.

Příklady: (2. Kr. 20, 1):

בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה הַזְּקֵינָה לְמוֹת וַיָּבֵא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּדֹאֲמוֹן ... הַנִּכְבֵּיָא וַיֹּאמֶר 'v těch dnech onemocněl Ezechiáš smrtelně, i přišel k němu Izaiáš, syn Amosův, prorok, a pravil...'

druhý případ (Izai. 2, 2—3):

נִבְּזוּ יְהוּדָה הָרַב בֵּית־יְהוּדָה בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְּבְעוֹת וְנָהְרוּ 'upevněna bude hora domu božího na vrchu hor a povýšena nad vrchy a pohrnou se k ní všechny národy a půjdou mnohé národy a budou říkati...'

2. Před praeformativním א, jež se nezdvouje, má wāw místo samohlásky : וַיֹּאבֶקֶח 'a vzal jsem'; při praeformativním ׀, jež má š-wā mobile, zdvojení většinou není.

3. Stojí-li wāw před jussivem, přechází přízvuk na předposlední slabiku a koncová samohlásky se zkracuje; většinou je však jussiv stejný jako imperfektum. Příklady: וַיֹּאמֶר (od אָמַר 'řekl'), וַיֵּלֶךְ (od יָלַךְ 'šel'), וַיִּלָּךְ 'a šel'; מָת 'zemřel', impf. יָמוּת, jussiv יָמֹת ׀: וַיִּמָּת וַיִּמָּת וַיִּמָּת.

'a řekl'; יָלַךְ (od יָלַךְ 'šel'), יִלָּךְ 'a šel'; מָת 'zemřel', impf. יָמוּת, jussiv יָמֹת ׀: וַיִּמָּת וַיִּמָּת וַיִּמָּת.

4. V 1. os. sg. i plur. stojí někdy wāw cons. před kohortativem. U záporného tvaru slovesného stojí wāw před zápornou částicí a po perfektu v tomto případě bývá zase imperfektum. U perfekta je po wāw cons. přízvuk v 1. os. sg. a v 2. os. sg. m. na konci: וַיִּמָּת, ale וַיִּמָּת 'a zabiješ'. V jiných případech se perfectum consecutivum od perfekta s wāw spojovacím (copulativum) nedá rozlišiti.

§ 59. Imperfektum konsekutivní

1. Imperfektum s wāw sousledným se pozná velmi jasně podle ׀ s následujícím zdvojením, případně zdloužením před א (וַיִּקְטַל) 'a zabil', וַיִּקְטַל 'a zabil jsem'. Stojí po perfektu a navazuje na časový stupeň jeho děje; překládá se nejčastěji čes. minulým časem. Někdy začíná věta imperfektem s wāw, když je pokračováním předešlého vypravování (Gen. 1, 3. 4. 5). Josuova kniha začíná konsek. imperfektem: וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה 'a stalo se po smrti Mojžíše, služebníka Hospodinova', poněvadž to, co následuje, souvisí s Torou jako její pokračování.

2. Stojí-li mezi wāw a slovesem nějaké slovo, je místo imperfekta konsekutivního perfektní: וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה ... וְלֹא־מָצְאָהּ הַיּוֹנָה 'a poslal holubici... a nenalezla holubice (místa, kde by spočinula)' (Gen. 8, 8—9).

§ 60. Perfektum konsekutivní

1. Na rozdíl od imperfekta konsekutivního nedá se vždy perfektní konsekutivní rozoznati od perfekta s obyčejnou spojkou ׀ smyslu slučovacím (kopulativního).

2. Po imperfektu má význam pokračování v témž čase: וַיָּבֵא מֶלֶךְ הַצִּפּוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ סוּלָלָה וְלָכַד עִיר 'a přijde král severní a navrší násep a dobudě města' (Dan. 11, 15). Poznání perfekta

konsekutivního nám umožňuje jeho přízvuk na konci (v 1. a 2. os. sg.), na př. **וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה לְשִׁמְעוֹן אָחִיו עֲלֵה אִתִּי בְּנִרְלִי וְנִלְחַמָּה** 'a řekl Juda Šimonovi, svému bratru: Táhní vzhůru se mnou do mého údělu a budeme bojovat (= a bychom bojovali) s Kena'anským a já půjdu, ba právě já, s tebou do údělu tvého' (Soud. 1, 3).

3. Po imperativu má význam imperativní.

4. Po imperfektu má perf. též význam přítomnosti:

בְּבֹקֶר יִצְיִן וְחַלְהָ לָעֶרֶב יִמּוֹלֵל וַיִּבֶשׂ 'za jitra rozkvele a mění se, za večera jej zkosí a uschne (žalm 90, 6); také význam budoucnosti: **יִשְׁלַח מִלְאָכָו אֶתְךָ וְהִצְלִיחַ דְּרָכְךָ וְלִקְחַת אִשָּׁה לְבְנִי** 'pošle posla svého s tebou a šťastnou učini tvoou cestu a ty vezmeš ženu mému synovi' (Gen. 24, 40).

§ 61. Jussiv

1. V 2. a 3. os. imperfekta přicházejí t. zv. jussivní formy, které však většinou se nerozeznávají od indikativu. Vyznačeny jsou, pokud jsou odlišeny, zkrácením slova na konci nebo oslabením poslední samohlásky. Slovesa silná mají jasně odlišený tvar jussivu jen v hiṣṣil, kde je místo ִי psáno ִי : impf. **יִקְטִיל**, jus. **יִקְטֵל**. Stejně se mění ִי v ֵי u sloves slabých: **יִגֵּשׁ** (od **נִגַּשׁ**), **יִמְצֵא** (od **נִמַּצַּב**), **יִשָּׁב** (od **יָשַׁב**), **יִקָּם** (od **קָם**), **יִגַּל** (od **נִגַּל**), **יִמָּד** (od **נִמַּד**); slovesa třetího laryngálu mají v juss. hiṣṣ. ִי : **יִשְׁלַח**, jinak je všude krácení: **יִקָּם** (od **קָם**) atd. Slovesa III. infir. odrážejí koncové ִי : od **צוּרָה** poručiti je impf. pi. **יִצְוֶה**, juss. **יִצְוֶה** (*ʾiṣaw*). U sloves **עָוֶה** a **עָוֶה** je ִי změněno v ֵי : **יִמּוֹת** 'zemřít', impf. **יִמּוֹת**, juss. **יִמּוֹת**, hiṣṣ. impf. **יִמּוֹת**, juss. **יִמּוֹת**. Jak ֵי , tak ֵי jsou oslabením imperfektové samohlásky jen s ohledem k historické mluvnické, z níž se toto oslabení dá pochopiti.

2. Jussiv slouží k vyjádření zákazu v 2. a 3. os. a k rozkazu i přání v 2. a 3. os. Záporkou je **אַל** 'ne' (lat. ne): **אַל תּוֹצֵא** 'ať vydál'

(rozkaz, Gen. 1, 24); **אַל־תִּשְׁחַת** 'nenič!' (zákaz, Deuter. 9, 26). Po záporce může býti jussiv zesílen též částicí **נָא** **אַל־נָא תְהִי מְרִיבָה** 'ať není rozepře' (Gen. 13, 8). Předchází-li před jussivem imperativ nebo kohortativ, má jussiv význam kondicionálu v účelové větě: **הוֹצֵא אֶת־בְּנֶךָ וְיָמָת** 'vyveď svého syna, aby zemřel' (Soudc. 6, 30). **הַעֲתִירוּ אֶל־יְהוָה וְיִסַּר הַצַּרְדַּיִם מִמֶּנִּי** 'proste k Hospodinu, aby odňal (= a odejme) záby ode mne' (Exod. 8, 4).

Pozn. Jiný název jussivu je apokopát (tvar zkrácený).

§ 62. Kohortativ

K 1. os. sg. a 1. os. plur. imperfekta připojuje se ִי v konjugacích qal, pi'el a hiṣṣil, před nímž se v kontextových tvarech qal a pi'el samohlásky redukuje. Tento tvar sluje kohortativ a značí: 1. výzvu k sobě samému (žalm 31, 8; žalm 2, 3; Exod. 3, 3 v samomluvě), 2. žádost (Deut. 2, 27), prosbu (Num. 20, 17), 3. účel (Gen. 27, 4 a j.), snahu, náklonnost atd.

Příklady: **אֲנִילָה וְאֶשְׂמָחָה** 'chci plesati a radovati se' (žalm 31, 8); **אֶסְרֶה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמְּרֹאֶה הַגָּדֹל** 'půjdu tedy a podívám se na to velké vidění' (Exod. 3, 3); **וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹר תְּבָרָכָה נַפְשִׁי**; **בְּמָרָם אָמוֹת** 'a přines mi, ať jim, abych ti požehnal, dříve než zemru' (Gen. 27, 4).

Pozn. Jiný název pro kohortativ je voluntativ (vyjadřující hnutí volní) nebo energicus (vyjadřující úsilí).

§ 63. Imperativ

1. Má 4 tvary: pro 2. osoby muž. a žen. v sg. a pro tytéž osoby v plur. Shoduje se v 2. os. m. rodu s infinitivem constr.: **קָטַל** 'zabij!' V žen. rodě je koncovka ִי , před níž se mění dvoji š^wá v ִי : **קָטְלוּ** (§ 24, 7; 25, 1). Stejně je tomu v 2. os. pl. m.: **קָטְלוּ**. V 2. os. ž. pl. je koncovka **נָה**: **קָטְלוּנָה**.

2. Imperativ 2. sg. m. může býti zesílen na konci ִי :

konsekutivního nám umožňuje jeho přízvuk na konci (v 1. a 2. os. sg.), na př. וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה לְשִׁמְעוֹן אָחִיו עֲלֵה אִתִּי בְּגִרְלִי וְנִלְחַמָּה. 'a řekl Juda Šimonovi, svému bratru: Táhní vzhůru se mnou do mého údělu a budeme bojovat (= abychom bojovali) s Kena'anským a já půjdu, ba právě já, s tebou do údělu tvého' (Soud. 1, 3).

3. Po imperativu má význam imperativní.

4. Po imperfektu má perf. též význam přítomnosti:

וַיִּשְׁלַח מִלְאָכָו אֶתְּךָ וְהִצִּילָהּ דְרָכָה וּלְקַחַת אִשָּׁה לְבָנִי 'posle posla svého s tebou a šťastnou učiní tvoou cestu a ty vezmeš ženu mému synovi' (Gen. 24, 40).

§ 61. Jussiv

1. V 2. a 3. os. imperfekta přicházejí t. zv. jussivní formy, které však většinou se nerozeznávají od indikativu. Vyznačeny jsou, pokud jsou odlišeny, zkrácením slova na konci nebo oslabením poslední samohlásky. Slovesa silná mají jasně odlišený tvar jussivu jen v hiṣṣil, kde je místo ִ psáno ִ: impf. יִקְטִיל, jus. יִקְטַל. Stejně se mění ִ v ֵ u sloves slabých: יִגֵּשׁ (od נִגַּשׁ), יִשָּׁב (od יָשַׁב), יִיָּטַב (od יָטַב), יִקָּם (od קָם), יִמָּצֵא (od מָצָא), u sloves laryngálních: יִעֲמֹד (od עָמַד); slovesa třetího laryngálu mají v juss. hiṣṣil: יִשְׁלַח, jinak je všude krácení: יִקָּם (od קָם) atd. Slovesa III. infir. odrážejí koncové הִּ: od צוּרָה poručiti je impf. pi. יִצְוֶה, juss. יִצַּו (*j'saw*). U sloves עִי"ו a עִי"ע je ִ změněno v ֵ: מוֹת 'zemřít', impf. יִמוּת, juss. יָמוּת, hiṣṣil. impf. יִמוּת, juss. יָמוּת. Jak ֵ, tak ֵ jsou oslabením imperfektové samohlásky jen s ohledem k historické mluvnici, z níž se toto oslabení dá pochopiti.

2. Jussiv slouží k vyjádření zákazu v 2. a 3. os. a k rozkazu i přání v 2. a 3. os. Zápornkou je אַל 'ne' (lat. ne): תּוֹצֵא 'at vydál'

(rozkaz, Gen. 1, 24); אַל-תִּשְׁחַת 'nenič!' (zákaz, Deuter. 9, 26). Po záporce může býti jussiv zesílen též částicí תְּדִי: אַל-יָנֵא תְּדִי 'ať není rozepře' (Gen. 13, 8). Předchází-li před jussivem imperativ nebo kohortativ, má jussiv význam kondicionálu v účelové větě: הוֹצֵא אֶת-בְּנֶךָ יָמָת 'vyveď svého syna, aby zemřel' (Soudc. 6, 30). הִעֲתִירוּ אֶל-יְהוָה וְיִסַּר הַצַּרְדִּים מִמֶּנִּי 'proste k Hospodinu, aby odňal (= a odejme) žáby ode mne' (Exod. 8, 4).

Pozn. Jiný název jussivu je apokopát (tvar zkrácený).

§ 62. Kohortativ

K 1. os. sg. a 1. os. plur. imperfekta připojuje se הִּ v konjugacích qal, pi'el a hiṣṣil, před nímž se v kontextových tvarech qal a pi'el samohlásky redukuje. Tento tvar sluje kohortativ a značí: 1. výzvu k sobě samému (žalm 31, 8; žalm 2, 3; Exod. 3, 3 v samomluvě), 2. žádost (Deut. 2, 27), prosbu (Num. 20, 17), 3. účel (Gen. 27, 4 a j.), snahu, náklonnost atd.

Příklady: אֲנִיִּלָּה וְאִשְׂמַחָה 'chci plesati a radovati se' (žalm 31, 8); וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹד תְּבָרָכָה נַפְשִׁי 'půjdu tedy a podívám se na to velké vidění' (Exod. 3, 3); וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹד תְּבָרָכָה נַפְשִׁי 'a přines mi, ať jím, abych ti požehnal, dříve než zemru' (Gen. 27, 4).

Pozn. Jiný název pro kohortativ je voluntativ (vyjadřující hnutí volní) nebo energicus (vyjadřující úsilí).

§ 63. Imperativ

1. Má 4 tvary: pro 2. osoby muž. a žen. v sg. a pro tytéž osoby v plur. Shoduje se v 2. os. m. rodu s infinitivem constr.: קָטַל 'zabij!' V žen. rodě je koncovka ִ, před níž se mění dvojí šo'wá v ִ: קָטְלוּ (§ 24, 7; 25, 1). Stejně je tomu v 2. os. pl. m.: קָטְלוּ. V 2. os. ž. pl. je koncovka נָה: קָטְלוּנָה.

2. Imperativ 2. sg. m. může býti zesílen na konci הִּ:

הַמְלִיחַ (*qātūā*); שָׁמְרָה 'střež!' כְּתִבָּה 'piš!' שִׁכְבָּה 'lež!'. Imper. híp. הַקְטִילָה má energ. tvar הַקְטִילָה.

3. Imperativ se zesiluje částicí נָא (Izai. 5, 3 a j.) Kromě rozkazu vyjadřuje též vybídnutí: וְרָעוּ לָכֶם לְצַדִּיקָהּ קָצְרוּ 'rozsévejte si k spravedlnosti, žněte k milosrdenství' Ozeáš 10, 12; žádost: לֹא שָׁמְעֵנִי נִתְתִּי כֶסֶף הַשְׂדֵּה קַח מִמֶּנִּי 'kéž mne vyslyšíš, dám (ti) stříbro (za) pole, vezmi (je) ode mne, chci pochovati mrtvého svého tam' Gen. 23, 13; dovolení: וַיֹּאמֶר לוֹ רֹיֵם 'a řekl mu: Běž' (2. Sam. 18, 23).

4. Zápor se vyjadřuje imperfektem s לֹא nebo jussivem s אַל. Rozkaz v 3. os. se vyjadřuje jussivem.

§ 64. Infinitiv

1. Infinitiv vyjadřuje děj nebo stav, který není jím samým uveden ve vztah k nějaké osobě nebo nějakému předmětu, nemá tedy osobních koncovek. Jest dvojí: prostý (inf. absolutus) a vázaný (inf. constructus).

2. Prostý infinitiv má význam imperativní nebo se jím zesiluje smysl slovesa stejného kořene, před nímž stojí: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זְכוּר אֶת־הַיּוֹם 'a řekl Mojžíš lidu: Pamatuj na tento den' (zde má inf. זְכוּר smysl imperativní, srv. české 'mlčet!' a pod.) (Exod. 13, 3); אִם צָעַק יִצְעַק אֵלַי 'jestliže křikem křičeti bude ke mně' (Exod. 22, 22); שְׁמָעוּ שְׁמָעוּ 'slyšte slyšením' (slyšte pořádně) (Izai. 6, 9).

Někdy je sloveso doplněno dvěma infinitivy: וַיִּשְׁלַח וַיִּצְאָ וַיָּצֵא וַיָּצֵא וַיָּצֵא וַיָּצֵא 'a vypustil (Noe) havrana a vycházel vycházením a vracením se (= vylétal z archy a zase se do ní vracel) až do vyschnutí vod' (Gen. 8, 7).

3. Trvání děje vyjadřuje se infinitivem הֹלֵךְ od slovesa הָלַךְ 'šel' וַיִּשְׁבּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלּוֹד וְשׁוּב 'a ustupovaly vody s vrchu země postupně' (dosl. eundo et recedendo) (Gen. 8, 3);

וַיִּשְׁרְנָה הַפָּרוֹת בְּדֶרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שִׁמְשׁ בְּמַסְלַה אַחַת הַלְכוּ הַלֵּךְ וַיִּגְעוּ... 'a krávy přímo šly na správné cestě (= šly správnou cestou) na cestě beth-šemešské, na jedné silnici kráčely stále a bučely' (1. Sam. 6, 12).

4. Někdy stojí infinitiv absolutní na místě určitého slovesa, zvláště jde-li o děje, budící úžas nebo rozmrzelost, nebo po jiném slovese určitém: וַבַּהֲרָ אֲתוּ... וַיִּגְלִיתִי אֶל־בֵּית אָבִיךָ... 'zjevil jsem se domu otce tvého... a vyvoil jsem jej ze všech kmenů israelských sobě za kněze' (1. Sam. 2, 27 n.).

Po předložkách infinitiv absolutní není, nemá ani suffixů a nespojuje se s genitivem.

5. Infinitivus constructus je vlastně slovesné substantivum (gerundium). Může mít suffixy objektní i possessivní, může státi též v statu constructu, ale člen mívá málokdy, srv. עֵץ הָרֵעַת טוֹב וְרָע 'strom vědění dobra a zla' (Gen. 2, 9).

Po předložce הַ doplňuje inf. constr. určité sloveso: אָמַר לְאָמַר 'řekl řka' (= pravil takto).

6. Po předložkách je inf. constr. zkrácením celé věty vedlejší: כִּשְׁמָעוּ 'když slyšel'; בְּפָגְעוּ 'při oboření se na něho' = když se naň obořil (Num. 35, 19).

7. Inf. constr. vyjadřuje často účel: לְרִאת אֶת־הָעִיר 'k podívání se na město' = aby obhlédl město (Gen. 11, 5).

8. Po הָיָה vyjadřuje inf. constr. s הַ děj budoucí; הָיָה může býti i vynecháno. Znamená též modální odstínění děje a překládá se výrazy jako musil, měl, mohl a pod.: וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא 'a bylo slunce na zapadnutí' = chýlilo se k západu' (Gen. 15, 12). וַיְהִי הַשַּׁעַר לְסָגוֹר 'a byla brána k zavření' = měla býti zavřena (Jos. 2, 5). אֵיךְ לְבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמְּלָךְ 'nebylo (dovoleno) vstoupovati do brány královské' = nesmělo se vcházeti... (Est. 4, 2).

9. Infinitivus constructus doplňuje slovesa všeobecného nebo neurčitého významu: וַתֵּסֶף לִלְדֹת אֶת-אֶחָיו אֶת-הַבֵּל 'a pokračovala k zrození bratra jeho Abela' = a opět porodila (Gen. 4, 2). Taková slovesa jsou: הוֹסִיף 'pokračoval', יָבֵל 'mohl', אָבֵה 'žádal si', הִפִּין 'měl zálibu' a pod.

10. Infinitivus constr. přijímá suffixy slovesné v prvních osobách; v ostatních má zpravidla suffixy jmenné. Ale tyto se ojediněle vyskytují i v 1. os. sing. Slovesnou jeho povahu vyjadřuje okolnost, že má u sebe pád, který vyžaduje jeho určité sloveso: וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִכְרֹאתוֹ אֶחָיו שׁוֹבוֹ מֵהַבֵּת אֶת-בְּרִדְלָעֶמֶר 'tu vyšel král sodomský jemu vstříc po návratu jeho (Abrahamově) od potření Kedorla'omera (akus.) (Gen. 14, 17); sloveso הִבֵּה (hiḇ, od נָבֵה) vyžaduje akusativu a proto infinitiv אֶת-בְּרִדְלָעֶמֶר má také u sebe akusativ הַבֵּת.

11. Jmenná povaha infinitivu je zase vyznačena tím, že může státi v statu constructu. Někdy se obě povahy stýkají v jednom verši: בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם 've dni stvoření Hospodina Boha (gen.) země a nebe' (akus.) (Gen. 2, 4). Na infinitivu je závislý genitiv עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים a také předmětný akusativ אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

Srovnati lze latinský infinitiv a gerundium.

§ 65. Participia

1. Participium má význam českého přechodníku nebo přičestí.
a) V tvaru gal je dvoji: činné (aktivní): קָטַל, žen. קְטֹלָה 'zabíjející', a trpné: קָטוּל, žen. קְטוּלָה, 'zabitý, -á'. Toto dvoji participium je jen u sloves aktivních. Neutrická slovesa mají jen participium činné s významem přídav. jména: כָּבֵד 'těžký', קָטַן 'malý'. Žen. rod má v aktivu vedle tvaru קְטֹלָה ještě tvar segolátní קְטֹלָת.

b) V niḇ'al je předpona נ, význam je trpný: נִקְטַל, ž. נִקְטָלָה.

c) Pi'el má jen aktivní participium: מְקַטֵּל, ž. מְקַטֵּלָה, segolátní tvar מְקַטְלָת. Zde, v pu'al, hiḇ'il a hāḇ'al je charakteristická předpona מ.

d) Pu'al má particip. pass. významu: מְקַטָּל, ž. מְקַטָּלָה.

e) Hiṭpa'el má v part. předponu מַת, význam je reflexivní: מִתְקַטֵּל, ž. מִתְקַטֵּלָה, segol. tvar מִתְקַטְלָת.

f) Hiḇ'il má jen aktivní tvar: מְקַטִּיל, ž. מְקַטִּילָה.

g) Hāḇ'al má part. trpného významu v tvarech מְקַטָּל (māqtāl) nebo מְקַטָּל, ž. מְקַטָּלָה.

Pozn. Niḇ., pu. a hāḇ. mají v poslední slabice samohlásku ā. Žen. rod má v niḇ. a hiḇ. také segolátní tvary מְקַטְלָת, מְקַטֵּלָת. Množné číslo tvoří participia stejně jako podst. a příd. jména příponami יִם a וֹת.

2. Participia vystupují v řeči jako jména přídavná, zpodstatnělá i jako slovesa. Jako jména mohou býti i v statu constructu a mají suffixy přivlastňovací, jako slovesa mají u sebe vazbu přísluš. slovesa a přijímají objektivní suffixy. Srovnati lze rozdíl: עֹשֵׂנִי 'tvořící mne' (creans me), עֹשֵׂי 'meus creans' = 'creator meus, můj stvořitel'.

Příklady jmenného významu: יִרָא אֱלֹהִים 'bojící se Boha' (Gen. 22, 12); יוֹשְׁבֵי בֵיתִי 'obývající (plur.) domu tvého' (žalm 84, 5); בְּרוּךְ יְהוָה 'oděný lněným šatem' (Ezech. 9, 11); בְּרוּךְ יְהוָה 'požehnaný Páně' (Gen. 26, 29); ve významu slovesném: אֵיב אֶת-דָּוִד 'panující (plur.) v národě' (1. Král. 9, 23); אֵיב אֶת-דָּוִד 'nenávidící Davida' (1. Sam. 18, 29); הַגּוֹר אֶפּוֹד 'opásaný efodem' (1. Sam. 2, 18); הַמְאֹרְנִי (part. pl.) 'opásávající mne' (žalm 18, 33) atd.

3. Participium se shoduje (stejně jako příd. jméno) se jménem, k němuž patří, v rodě a čísle: עֵינֵיהֶם הָרְאוּת 'jejich oči vidoucí' (= které vidí.). Jako sloveso má participium

u sebe touž vazbu jako jeho určité sloveso: בָּטַח עַל־יְהוָה 'doufajíci v Hospodina'. Má u sebe předmět i člen (žalm 18, 33, zkracuje vztažnou větu).

4. Se zřetelem k času má participium význam přítomný, minulý i budoucí, což lze zjistiti jen ze souvislosti. Tak značí נָפַל 'padající', 'padlý (padší)' i 'ten, jenž teprve padne' (casurus). Podobně מָת 'umírající', 'zemřevší', 'mrtvý' i 'ten, jenž zemře'. Pasivní participium tvaru qal (קָטַל) má význam jen minulý.

A. Nejčastější význam participia je přítomný; často nahrazuje participium určité sloveso a má význam přítomný: יָרָא אֲנֹכִי 'bojící se (jsem) já' = 'bojím se' (Gen. 32, 12); דֹּר הַלֵּךְ וְדֹר בָּא 'pokolení miji a (jiné) pokolení přichází' (Kaz. 1, 4); כָּל־הַנְּהַרִים 'všechny řeky spěchají' (Kaz. 1, 7); יָדַע יְהוָה דֶּרֶךְ צְדִיקִים 'zná Hospodin cestu spravedlivých' (žalm 1, 6).

B. Význam budoucí má participium na př.: כִּי־מִשְׁחַתִּים אֲנֹחֲנִי 'neboť zkazíme my toto místo' (Gen. 19, 13); אֶת־הַמְּכֹסִים הָיָה 'to, co já učiním své vinici' (Izai. 5, 5). Srv. i Gen. 41, 25.

Č. Minulost značí participium na př.: וַיְהִי הֵם מְרִיָּקִים שְׂמֵיהֶם 'a stalo se, že když oni vyprazdňovali své pytle' (Gen. 42, 35); וַהֲגִדְנָעַר בְּכֹה 'a hle, chlapec plakal' (Exod. 2, 6). Srv. Soudec. 13, 9; 1. Sam. 17, 23; Job 1, 16 a j. Po slovese הָיָה má participium smysl minulého času trvajícího: הַבֶּקֶר הָיָה חַרְשׁוֹת 'skot byl orající' (= oral) (Job 1, 14). Srv. Gen. 15, 17; Soudec. 16, 21.

5. Po částici הִנֵּה 'hle!', k níž se připojuje přívěsné zájmeno osobní, má participium zpravidla význam přítomného času: הִנֵּה עֹשֵׂה אַחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶּךָ 'hle, Esau, tvůj bratr, hledá upokojení vůči tobě (tím), aby tě zabil' (Gen. 27, 42); הִנֵּה גֹרֵשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת־הָאֲמֹרִי 'hle, já vyháním od tvé tváře Amorejského' (Exod. 34, 11). Srv. Gen. 16, 11 a j.

Někdy má i význam budoucí: וְאֵנִי הִנֵּנִי מְבִיא אֶת־הַמְּבֹל 'a já, hle, uvedu potopu vodní na zemi' (Gen. 6, 17). Srv. Izai. 3, 1; 7, 14; 17, 1. Málodky má smysl minulého času: וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֵמִים אֱלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה 'a hle, my jsme stavěli snopy uprostřed pole' (Gen. 37, 7). Srv. Gen. 41, 17. Podobně i po sponě יֵשׁ se suffixy: אִם־יִשָּׁע מוֹשִׁיעַ 'jestliže vysvobodíš' (Soudec. 6, 36), záporně pomocí záporného אִין 'jestliže nepošleš' (Gen. 43, 5).

6. Hojně se užívá participia aktivního v stavových větách: וַיֵּרָא אֱלֹהֵי יְהוָה בְּאֵלֵי מַמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח־הַאֵהָל 'a zjevil se mu Hospodin v doubravě Mamre a on (byl) sedící u dveří stanu (= když seděl (Abraham) u dveří stanu) (Gen. 18, 1) (§ 85).

§ 66. Vyjádření přítomnosti

1. Pro vyjádření praesentního děje užívá hebrejšтина (jmenovitě pozdější) opisu ze zájme osobního samostatného a participia; je to vlastně nominální věta typu אֲנֹכִי קָטַל 'já (jsem) zabíjející' = zabíjím.

2. Jinak se vyjadřuje přítomný čas perfektem (§ 55, 6, 5) nebo imperfektem (§ 57, 3).

§ 67. Silná slovesa

1. mají všechny tři kořenné souhlásky silné, nepůsobící žádných změn souhláskových (s výjimkou přesmyknutí v hiṭpa"el u některých) ani mimořádných samohláskových a jsou tudíž uváděna jako normální a vzorná. Ve všech tvarech silných sloves se objevují všechny tři kořenné souhlásky.

2. Niṭ'al: *n* po praefixech se assimiluje prvému radikálu, který je pak zdvojen; v infinitivu a imperativu má druhotnou předponu הַ, jejíž *n* se assimiluje následující souhlásce.

3. Pi^ˁel má prostřední radikál zdvojen. Po něm je nejčastěji (כּוּבּ lhal), někdy (hlavně je-li třetí radikál emfatická hláska *l, š, ḡ*) : מִלֵּט osvobodil, vytrhl z nebezpečí; שִׁקֵּן znešvařil, zažehnával; nejméně často : כָּפַר smazal hřích, דָּבַר mluvil, לָמַד pral šaty. Paṭaḥ je i před souhláskami neemfatickými: לָמַד učil, אָבַד kazil, קָדַשׁ světil. Je původní. Dále je paṭaḥ v 1. a 2. os. sg. i plur. místo šērē.

4. Pu^ˁal má za prvním radikálem , druhý je zdvojen. Pu^ˁalové tvary nejsou svým původem perfekta יָלַד a לָקַח; jde o sekundární zdvojení v původních passivních tvarech konjugace qal (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

5. Hitpa^ˁel se poznává příznačnou předponou הַתּ před tvarem pi^ˁelu, ale má po prvním radikálu paṭaḥ. Je-li prvním radikálem sykavka שׁ, שׂ, סּ nebo צׁ, nastane přesmyknutí této sykavky a הַתּ předpony:

kořen שמר : místo התשמר je הַשְׁתַּמֵּר, 'chránil si',
 „ סתר : „ הַסְתַּתֵּר, 'skryl se',
 „ צדק : „ הַצְטַדֵּק, 'ospravedlnil se'.

Při tom se הַתּ předpony mění po צׁ v טׁ.

Před zubnicemi הַתּ, דַּת a טַט se הַתּ předpony asimiluje těmto souhláskám (doklady jsou od slabých sloves):

kořen דכא : hiṭ. : הַדְּכֵא, 'byl rozdrčen',
 „ טמא : „ הַטְּמֵא, 'poskvrnil se',
 „ תמם : „ הַתְּמֵם, 'poctivě jednal s někým'.

6. V hiṭ^ˁil je v perfektu předpona הַתּ, za druhým radikálem . V 1. a 2. os. sg. a plur. mění se toto ḥiraq v paṭaḥ. V imperfektu předpona הַתּ není.

7. V hāṭ^ˁal je předpona הַתּ vokalisována qāmaš hāṭūṭ. Někdy se objevuje původní samohláska : הַשְׁכַּח byl položen; הַשְׁלַח

'byl vržen, převrácen', 3. pl. הַשְׁלַחוּ; 2. sg. impf. ž. הַשְׁלִיכִי (v imperf. předpona הַתּ není.)

Pozn. Příklady pravidelných sloves: שָׁמַר 'střežil', impf. יִשְׁמַר; בָּדַל hiṭ. הִבְדִּיל, impf. יִבְדִּיל 'oddělil'; גָּבַר (גָּבַר) 'byl silný', impf. יִגְבַּר; גָּדַל 'byl velký', hiṭ. יִגְדֵּל 'vychovával', impf. יִגְדֵּל; לָמַד pi. יָלַם 'hrál, zpíval'; לָבַד 'vzal, chytil', impf. יִלְבֹּד; לָמַד 'učil se', impf. יִלְמַד, pi. לָמְדוּ, impf. יִלְמְדוּ, 'učil'; סָפַר 'čítal', סָקַל 'kamenoval' atd.

Úplný přehled všech tvarů silného slovesa je v oddíle paradigm, vzor קָטַל (č. 25—31.)

§ 68. Suffixy u tvarů slovesných

1. Předmět zájmenný v akusativě (zřídka v dativě) vyjadřuje se připojením zájmen osobního přívěsného (suffixu) k slovesnému tvaru. Reflexivní předmět (se, si) nevyjadřuje se suffixy, nýbrž slovesnými konjugacemi reflexivního významu (niṭ^ˁal, hiṭpa^ˁel). Tvary suffixů u sloves jsou stejné jako suffixy u jmen, jen v 1. os. sg. je suffix נִי (§ 28).

2. Slovesné tvary před suffixy mívají jinou vokalisaci, poněvadž suffixy byly přivěšovány ještě k tvarům původním, neredukovaným. Před suffixy se nemění tvary hiṭ^ˁilu, protože hiṭ^ˁil má neměnné samohlásky. Kromě něho připojují se suffixy jen k tvarům konj. qal a pi^ˁel, tedy k aktivním.

3. Původní formy silného slovesa v perf. qal před suffixy zněly takto:

sg. 3. os. m.* qatála	pl. 3. os. sp.* qatālū
3. os. ž.* qatālat	2. os. m.* qatallū(mu)
2. os. m.* qatāllā	2. os. ž.* qatallinna
2. os. ž.* qatāllī	1. os. sp.* qatālnū
1. os. sp.* qatāllī	

Z uvedeného paradigmatu vyplývá, že formy slovesné 1. os. sg. spol. a 2. os. sg. žen. se suffixy rozeznají se od sebe jen podle textové souvislosti.

Se suffixy mění se vokalisace forem původních, jak ukazují příklady: קָטַלְתִּי 'zabil mne', z pův. *qaṭala-nī, suffix způsobil posunutí přízvuku o slabiku dále ke konci, v ní však zůstalo ā (§ 8, 6; 21, 1), předchozí samohláska se před přízvukem prodloužila (§ 21, 1) a ve slabice nejdále od přízvuku nastala redukce (§ 21, 5). Jde zde tedy o aplikaci výše probraných hláskoslovných zjevů (§ 21 nn.). Pokud se přízvuku týče, jest na suffixech od počátku jen v 2. plur. muž. קָטַלְתֶּם a na 2. os. sg. muž. קָטַלְתָּ v kontextu v 3. os. sg. m. perfekta a imperfekta. Jinak byl přízvuk na poslední samohlásce před suffixem.

4. K formám suffixů jest poznamenati: v 3. os. sg. muž. *hu, s koncovým a slovesného tvaru po vypadnutí h (§ 25, 6) dá ō: *šamarāhu > *šamarāu > שָׁמַרְהוּ (ale je též שָׁמַרְהוּ), 'hlídal jej'; s 2. os. slovesa: *qaṭallāhu > *qaṭallāu > קָטַלְתָּהוּ 'zabil jsi jej'. S 3. os. sg. žen. suffixu: *qaṭalā-ha > קָטַלְתָּה 'zabil ji', s 2. os. slovesa: *qaṭallā-ha > קָטַלְתָּה 'zabil jsi ji'. Koncové *t-hu dá -iw, וי, na př. *qaṭallt-hu > קָטַלְתָּו (ale též קָטַלְתָּו). Konc. 3. os. sg. žen. se suff. הוּ dá též תָּהוּ: נִגְבַּתְהוּ 'ukradlá jej'.

5. V imperfektu qal mají koncovky, končící samohláskami, přízvuk: יַקְטִילֵנִי 'zabijí mne'. V žen. tvarech 3. pl. a 2. pl. je nahrazena koncovka נָה- koncovkou mužskou וּ: תַקְטִילֵנִי 'ony mne zabijí' ('vy (ž.) mne zabijete'). U tvarů bez koncovek vkládá se před suffix samohláska _ (spojovací vokál): יַקְטִילֵנִי 'zabije mne'. Před přízvučnými suffixy קָ a כָּ bez spojovacího vokálu udržel se koncový vokál imperfekta v podobě _ ā: יַקְטִילְתָּהּ iqtālka, 'zabije tě', יַקְטִילְתָּם iqtālkaem, 'zabije vás'.

6. Vedle připojování suffixů k prostým tvarům imperfektním jsou ještě spojení suffixů s imperfektem, rozšířeným příponou נַ (נַ). Jde o t. zv. energicus, způsob zdůrazňování, vybití

a záměrnosti (v arab. je to energicus na -an). Při tom nastávají hláskové a pravopisné změny; -án-nī, -æn-nī > נִי, נִי; -æn-kā > קָ -ekkā; -æn-hū > הוּ; -æn-hā > הָ; v 1. pl. -æn-nū > נוּ. Na př. יִקְטִילְנִי, יִקְטִילְנִי, יִקְטִילְנִי.

7. U imperativu jsou původní tvary *qūṭāl, 2. sg. ž. *qūṭālī, pl. *qūṭālū, *qūṭālā. Z *qūṭāl je náležité קָטַל (§ 53, 5), ale se suffixem: *qūṭāl-ē-nī > קָטַלְתֵּנִי (se spojovacím vokálem ē, § 21, 6). Ostatní tvary se suffixy jsou: קָטַלְתֵּנִי, קָטַלְתֵּנִי atd.

8. Infinitiv constructus (typ קָטַל, roven imperativu), je též z pův. *qūṭāl, se suff. 1. sg. *qūṭāl-ī > קָטַלְתִּי, se spoj. vokálem קָטַלְתֵּנִי (má obojí suffixy, jmenné i slovesné!) Prvý tvar znamená tudíž: 'moje zabítí', druhý: 'zabití mne'.

9. Suffixy se připojují ještě k tvarům pi-ēl a hiṭ-īl: př. קָטַלְתָּ, קָטַלְתָּה, קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן, קָטַלְתָּהֶן; קָטַלְתָּהּ, קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן; קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן; קָטַלְתָּהּ, קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן (k 3. os. sg. perf. muž.); hiṭ. קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהּ, קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן; קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהּ, קָטַלְתָּהוּ, קָטַלְתָּהֶם, קָטַלְתָּהֶן (k 3. os. sg. perf. muž.); k 2. sg. imperat. muž. קָטַלְתָּהוּ 'dej ho usmrtiti!'

10. Analogicky se připojují suffixy k tvarům sloves ostatních tříd, na př. středního laryngálu: 3. sg. impf. muž. יַשְׁחַתְּנִי (s příp. 1. os. sg.), יַבְרִכְךָ (s 2. os. sg. m.); třetího laryngálu: שְׁמַעְנִי (2. pl. m. imperat. s 1. os. sg.), יַשְׁלַחְנִי (3. sg. impf. m. s 1. os. sg.), וַיַּשְׁלִיחְנִי (3. sg. impf. hiṭ s 1. os. sg.); první nūn: יִתְנַנֵּי (3. sg. muž. qal impf. s 1. os. sg.); první jōd (*wāw): יִדְעֵנִי (3. sg. muž. impf.); střední zdvojené: סְבִיתִי סְבִיתִי obkličil jsem tě, אֶסְבֶּךָ 'obkličím tě', יִסְבְּהוּ 'obkličí ho', hiṭ. יִסְבְּהוּ; střední wāw: שָׁמַתִּי 'položil jsem tě', שָׁמַתְנִי 'položil jsi mne', אֲשִׁימָה 'položím tě', יִשְׁפָּךְ 'potře tebe' hiṭ. יִקְיַמְדוּ 'pozdvihne jej'.

11. U sloves III j (w) (tertia infirmae) mizí před suffixy třetí slabý radikál úplně: קָטַלְתֵּנִי, imper. קָטַלְתֵּנִי, imperf. אֲנָלְךָ atd.

Přehled suffixů u tvarů perf. gal.

Sg. 3. m.	קָטַלְנִי	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
3. ž.	קָטַלְתָּנִי	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּךְ	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
2. m.	קָטַלְתָּנִי	—	—	קָטַלְתָּהוּ	קָטַלְתָּהּ
2. ž.	קָטַלְתָּנִי	—	—	קָטַלְתָּיְהוּ	קָטַלְתָּיְהּ
1. sp.	—	קָטַלְתָּיְךְ	קָטַלְתָּיְךְ	קָטַלְתָּיְהוּ	קָטַלְתָּיְהּ
Pl. 3. sp.	קָטַלְתָּנוּ	קָטַלְתָּוְךְ	קָטַלְתָּוְךְ	קָטַלְתָּוְהוּ	קָטַלְתָּוְהּ
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—	—	קָטַלְתָּוְהוּ	קָטַלְתָּוְהּ
1. sp.	—	קָטַלְתָּוְךְ	קָטַלְתָּוְךְ	קָטַלְתָּוְהוּ	קָטַלְתָּוְהּ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	jej	ji
Sg. 3. m.	קָטַלְנוּ	קָטַלְתֶּם		קָטַלְתֶּם	
3. ž.	קָטַלְתָּנוּ	קָטַלְתֶּם		קָטַלְתֶּם	
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתֶּם	
2. ž.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתֶּם	
1. sp.	—	קָטַלְתֶּם		קָטַלְתֶּם	
Pl. 3. sp.	קָטַלְנוּ	קָטַלְתֶּם		קָטַלְתֶּם	
2. m.	קָטַלְתָּנוּ	—		קָטַלְתֶּם	
1. sp.	—	קָטַלְתֶּם		קָטַלְתֶּם	
	nás	vás (m.)		je (eos)	

Přehled suffixů u tvarů imperf. gal.

Sg. 3. m.	יִקְטַלְנִי	יִקְטַלְךָ	יִקְטַלְךָ	יִקְטַלְהוּ	יִקְטַלְהּ
3. ž.	תִּקְטַלְנִי	תִּקְטַלְךָ	תִּקְטַלְךָ	תִּקְטַלְהוּ	תִּקְטַלְהּ
2. m.	תִּקְטַלְנִי	—	—	תִּקְטַלְהוּ	תִּקְטַלְהּ
2. ž.	תִּקְטַלְנִי	—	—	תִּקְטַלְיְהוּ	תִּקְטַלְיְהּ
1. sp.	—	אִקְטַלְךָ	אִקְטַלְךָ	אִקְטַלְהוּ	אִקְטַלְהּ
Pl. 3. m.	יִקְטַלְנוּ	יִקְטַלְוְךְ	יִקְטַלְוְךְ	יִקְטַלְוְהוּ	יִקְטַלְוְהּ
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַלְנוּ	—	—	תִּקְטַלְוְהוּ	תִּקְטַלְוְהּ
1. sp.	—	נִקְטַלְךָ	נִקְטַלְךָ	נִקְטַלְהוּ	נִקְטַלְהּ
	mne	tebe (m.)	tebe (ž.)	jej	ji
Sg. 3. m.	יִקְטַלְנוּ	יִקְטַלְכֶם		יִקְטַלְכֶם	
3. ž. 2. m.	תִּקְטַלְנוּ	תִּקְטַלְכֶם		תִּקְטַלְכֶם	
1. sp.	—	אִקְטַלְכֶם		אִקְטַלְכֶם	
Pl. 3. m.	יִקְטַלְנוּ	יִקְטַלְכֶם		יִקְטַלְכֶם	
3. ž. 2. m. ž.	תִּקְטַלְנוּ	—		תִּקְטַלְכֶם	
1. sp.	—	נִקְטַלְכֶם		נִקְטַלְכֶם	
	nás	vás		je	

§ 69. Slovesa prvního laryngálu

1. Mají jako první kořennou souhlásku laryngál **ה, ח, ע**; v niḥ'al sem hledí slovesa první **ך**. K slovesům I^o srv. § 73.

Laryngály působí samohláskové změny. Místo jednoduchého š^wā má první laryngál **ח**; proti normálnímu imperat. **קמל** je zde **עמד** 'stůj'!

2. V imperfektu je po praeformativu za prvním radikálem buď š^wā quiescens (3. sg. m. **יעתר** 'modlí se') nebo složené š^wā, jehož levá část se shoduje se samohláskou praeformativu (3. sg. m. **יהפך** 'obrací'). Slovesa s kmenovým vokálem (samohláskou mezi 2. a 3. radikálem) **ו** mají v praeformativu **א** (**הנר** 'opásal' : **יהנר**; **הקרק** 'skřípal zuby' : **יהקרק**), slovesa s kmen. vokálem **א** mají v praeformativu **א** (z *i) (**הרה** 'nadával' : **יהרה**; **הזקן** 'pevně lpěl, byl silný' : **יהזקן** i **יהזק**).

3. U imperfektních tvarů, které mají koncovku, jsou u laryngálu místo plné samohlásky a příslušného ḥāṭēḥ dva plné vokály: **יעמדו**, **תעמדו**, **תעמדו** (proti **יעמד**, **תעמד**).

V niḥ'al by měl být první laryngál zdvojen, místo toho však dochází k náhradnímu zdloužení samohlásky v praeformativu; v imperf. **יהשב** 'jest čítán', imperat. **האספו** 'shromážděte se!', inf. **האכל** 'býtí pojídán'. Též u sloves prvé **ך**: **ירחק** 'vzdálí se', **הרפא** 'býtí uzdraven', **ארצה** 'budu usmrčen (od **רצה**).

Pozn. Příklady sloves: **חבט** (**יחבט**) 'mlátil (obilí)', 'střásal (plody)'; **חסר** (**יחסר**) 'měl nedostatek', **חמל** (**יחמל**) 'smiloval se, ušelřil'; **חרד** (**יחרד**) 'byl zděšený', **חרב** (**יחרב**) 'byl zpuštěn, vyschl'; **חרש** (**יחרש**) 'byl tichý', **עבד** (**יעבד**) 'pracoval', **עזב** (**יעזב**) 'nechal na holičkách', **עמף** (**יעמף**) 'zahalil se, upadl do mdlob', **עמק** (**העמיק**) 'byl hluboký' (hiḥ. 'hloubil'), **עקב** (**יעקב**) 'lstivě jednal', **ערה** (**יערה**) 'uspořádal', **עתר** (**יעתר**) 'modlil

se **כ**', **עמם** niḥ. **נעתם** 'zatemnil se', atd. Jako vzor je uvedeno v paradigmatech sloveso **עמד** 'stál' (č. 32—38.)

§ 70. Slovesa druhého laryngálu

1. Mají na místě druhého radikálu laryngál, nebo **ך** jenž má místo prostého š^wā vždy ḥāṭēḥ-ḥāṭāḥ. Imperfektum a imperativ základního kmene mají **ח** za laryngálem. Infinitiv absolutní má psáno ḥōlām plene, defektivní ḥōlām je v infinitivu vázaném. V odvozených kmenech se objevuje v imperfektu niḥ'alu a pi'ēlu **ח** za laryngálem.

2. Protože laryngály nepodléhají zdvojení, kompensuje se tento nedostatek dlužením předchozí samohlásky a to před **ך** vždy. Původní tvar pi'ēlu je *birrēk, příslušnou změnou **ברך** *bērēk*. Před **כ** je někdy prodloužení, někdy není, na př. **נאף** 'cizoložil', **נאין** 'rouhal se, opovrhoval', **נאר** 'měl v ošklivosti', ale **באר** 'vtesal, vysvětlil', **נאל** 'poskvrnil', **מאן** 'zdráhal se', **פאר** 'zdobil'. Před **ה** je dlužení vzácné: vedle **בהה** je i **בהה** 'zhasil, káral'. V pu'alu se dluží původní *u* v *ō*: **ברך** z *burrak.

3. V imperativě a imperfektu základního kmene má laryngál **ח**: **ישחט** 'poráží', méně často je **ח**: **יאחז** 'chápe se'.

Pozn. Příklady sloves: **רעש** (impf. **ירעש**) 'třásl se, chvěl se'; **טהר** 'byl čistý' (**יטהר**, pi. pf. **טהר** 'očisťoval'); **בחן** 'zkoušel' (**יבחן**); **בחן** 'zkoušel, tříbil, vybíral' (**יבחן**); **לחם** 'jedl, bojoval' (impf. 1. os. **אֶלַחַם**, niḥ. pf. **נִלַחַם**, impf. **לִלַחַם**); **מחץ** (**ימחץ**) 'rozdrtil'; **מהר**, pi. pf. **מהר**, impf. **ימהר** 'pospíchal'; **נהם** (**ינהם**) 'řval (lev), nařikal'; **שאל** 'tázal se, přál si' (**ישאל**); pi. **שתת** 'ničil, kazil'; pi. **שרת** 'obsluhoval'; **רחם** 'miloval, byl milosrdný', pi. **רחם**, **רחץ**, impf. 1. os. **אֶרְחַץ**, 'myl, koupal se'; **צחק** 'smál se' (**יצחק**); **נעל** (**ינעל**) 'získal'; **נחם** 'měl zármutek' (niḥ.); **נעל** (**יצחק**) 'zavřel na závoru'; **נעם** 'byl půvabný' (**ינעם**); **כדן**, pi.

'konal kněžský úřad'; יִסְעֵר (יִסְעַר) 'podporoval'; יָעַר (יָעֵר) 'pálil, hořel', a pod.

Pozn. Vzory těchto sloves jsou v paradigmatech שָׁחַט 'porážel zvířata', בָּרַח 'žehnal' a זָעַק 'volal, křičel' (č. 39—45).

§ 71. Slovesa třetího laryngálu

1. Sem patří slovesa, která mají na třetím místě kořene buď ה, ע nebo ה. Před nimi, jsou-li na konci a předchází ē, ī, ō, ū, zaznívá paṭaḥ (furtivum, § 10).

2. Místo š^wā je paṭaḥ v 2. os. sg. perf. ž. Proti pravidelnému קָטַל je יָדַעַת 'věděla jsi'. V kontextových formách impf. a imper. všech kmenů je vždy __ : יִשְׁלַח, יִשְׁלַח, יִשְׁתַּלַּח atd., poněvadž si laryngál žádá samohlásky artikulačně nejbližší (a). Toto a je i v st. constr. participia pi^{el} : מִשְׁלַח (st. abs. מִשְׁלַח).

Pozn. Příklady sloves: שָׁכַח (יִשְׁכַּח) 'zapomněl'; סָלַח (יִסְלַח) 'odpustil'; שָׁמַע (יִשְׁמַע) 'slyšel' (impf. יִשְׁמַע); רָדַע (יִרְדַּע) 'radoval se'; פָּתַח (יִפְתַּח) 'otevřel'; גָּלַח, pi. גָּלַח, impf. יִגְלַח, 'oholil, ostříhal'; זָבַח (יִזְבַּח) 'obětoval, zabil (zvíře)'; גָּבַח (יִגְבַּח) 'byl vysoký'; יָדַע (יִדַּע) 'poznal' (je zároveň slovesem I. j); יָבַע (יִבְעַע) 'vpadl, rozštípl'; בָּלַע (יִבְלַע) 'pohltit, zbral'; צָלַח (יִצְלַח) 'šel, prošel, vnikl'; צָמַח (יִצְמַח) 'pučel, rostl' a j.

Pozn. Vzorem je שָׁלַח 'poslal' (v paradigmatech č. 46—52).

§ 72. Slovesa první נ

1. Nūn jako první radikál se asimiluje (§ 26, 2) k následujícímu radikálu, nemá-li samohlásku; נָפַל 'padl', imperf. יִפְּלוּ jippōl z pův. *jinpōl. Před laryngály však trvá נ, na př. נָהַם 'řval', impf. יִנְהַם; výjimkou je נָהַם niḥam (s virtuálním zdvojením (§ 13, 3)), niṣ'al slovesa נָהַם 'úpěl', niṣ. 'litoval', z pův. *niḥam. Nūn odpadne v infinitivu constr. základního kmene, jenž přijímá ženskou

koncovku נָשַׁת : גָּשַׁת. Je-li po druhém radikálu v imperativu __, také imperativ ztrácí נ גָּשׁ místo *nāḡaš. Nūn trvá, je-li po druhém radikálu __ : נָפַל 'padni!' V passivu kausativním je původní vokalisace podle vzoru *huṣ'al : *hungaš, הֻנַּשׁ.

2. Sloveso נָתַן 'dal' asimiluje i třetí radikál následující počáteční souhláse koncovky:

Perf. sg. 3. muž. נָתַן, ž. נָתְנָה, 2. m. נָתַתָּה (נָתַתָּה) z pův. *natanā, 2. ž. נָתַתְּ z *natanī, 1. spol. נָתַתִּי; plur. 3. spol. נָתְנוּ, 2. m. נָתַתְּם, 2. ž. נָתַתְּנָה, 1. spol. נָתַתְנוּ (místo נָתַנְנוּ). Imperf. na i > e sg. 3. m. יִתֵּן (z *jintēn ze staršího *jintīn), 3. ž. יִתְּנֶה, 2. m. יִתְּנֶה, 2. ž. יִתְּנֶי, 1. spol. יִתְּנֶה, pl. 3. m. יִתְּנוּ, 3. ž. יִתְּנֶה, 2. m. יִתְּנֶה, 2. ž. יִתְּנֶה, 1. spol. יִתְּנֶה. Imperat. sg. 2. m. יִתֵּן, 2. ž. יִתְּנֶי, pl. 2. m. יִתְּנוּ, ž. יִתְּנֶה. Infin. abs. נָתַתְּ, cons. נָתַתְּ. Niṣ'al נָתַתְּ, impf. יִתְּנֶה, hāṣ'al יִתְּנֶה.

3. Sloveso לָקַח 'vzal' má časování analogické slovesu נָתַן protivného významu; imperf. zní יִקַּח (*jilqah), imperat. קַח, jednou je לָקַח (Exod. 29, 1), zesílený קָחַה (Gen. 15, 9), inf. abs. לָכוּחַ, cons. לָקַחַת (s předložkou לָקַחַת, žalm 31, 14); niṣ'al je pravidelné, נִלְקַח, pu'al לָקַח, hāṣ'al imperf. יִקַּח, imperf. pu'al a perfektum hāṣ'al není doloženo. Od hiṭpa'ēlu je doloženo jen participium (Exod. 9, 24 a Ezech. 1, 4).

Pozn. לָקַח a יִקַּח je pokládáno některými za passivum kmene qal (Bergsträsser II. str. 87 nn.)

Pozn. Pro slovesa primae nūn je v paradigmatech příklad נָנַשׁ 'přistoupil' (č. 53—59). Příklady sloves: נָנַח (impf. יִנְנַח) 'tloukl'; נָנַח pi. נָנַח 'pohlížel', hiṣ. הִנְבִּית 'upíral pohledy na něco'; נָנַח 'zvěstoval, sděloval, vypravoval', hiṣ. הִנְבִּיר, hāṣ. הִנְבִּיר 'zářil' (impf. יִנְבִּיר, hiṣ. יִנְבִּיר 'rozžářil'; נָנַח (יִנְנַח) 'trkal (rohem)'; יָנַע (יִנְעַע) 'přistoupil, napadl'; נָרַח (יִרְחַח) 'vrazil'; יָשַׁע (יִשְׁעַע) 'sázel'; נָמַח (יִמְחַח) 'zkrápěl'; יָשַׁח (יִשְׁחַח) 'odhodil, opustil'; נָסַח 'lil'; נָסַח (יִסְחַח) 'vy-

stoupil'; נִפְּץ 'roztrástil'; נָצַר 'opatroval'; נָבַב 'vrtal'; נָחַם 'mstil se'; נָחַף 'obcházel'; נָחַר 'vypichl, provrtal'; נָשַׁל 'vytáhl, vyhnal'; נָשַׁף 'foukal'; נָשַׁק 'libal' (ישק); נָתַד 'rozléval se (hněv)'; נָתַר 'vyskakoval'; נָתַשׁ 'vytrhl, zničil'. Hölæm je v imperfektu charakteristickou samohláskou, ale u sloves, která jsou zároveň slovesy třetího laryng., je paṭah (*jiggōp-jiggah*).

§ 73. Slovesa první א

1. Rozeznáváme dva druhy těchto sloves. Prvý obsahuje slovesa, jež se chovají zcela jako slovesa prvního laryngálu, kdežto slovesa druhé skupiny potlačují někdy první א úplně.

A. U první skupiny má א v imper. qal ___: אָסַף 'sbírej!' V impf. má buď šwā quiescens nebo ___: יָאָסַר 'sváže', יָאָסַף 'shromáždí'. V praeformativu 3. sg. m. impf. je ___ u יָאָמַם 'zavře'. Postoupí-li přízvuk, mění se vokalisace ___ a ___ v ___ případně ___: 3. pl. muž. impf. יָאָסְרוּ 'sváží', s příponou zájm. יָאָסְרוּהוּ 'sváží jej', srv. הִעֲמִידָהּ 'postavil ji', s představeným ו consecut.: וְהִעֲמִידָהּ.

B. K druhé skupině (vlastní slovesa I') patří jen slovesa אָבַד 'zahynul', אָזַל 'odešel', אָצַל 'vzal zpět', אָכַל 'jedl', אָמַר 'řekl', אָהַר 'váhal', אָבַהּ 'chtěl', אָפַהּ 'pekl' (obě dvojnásob slabá). V impf. 1. os. sg. původ. praeformativ 'a dá s prvním א ā a to dá ō, jež se pak ujalo ve všech tvarech imperfekta: pův. 'a'kal dá אָכַל 'budu jísti.' Místo dvojího א píše se jen jedno, v ostatních osobách je א v písmě zachováno, ovšem nevyslovuje se a slouží jen jako mater lectionis pro ō: יָאָמַר jōmar, 'řekne'.

2. Infinitiv construct. má א, jehož hāṭēṭ po předložce ה u slovesa אָמַר zmizí, ale šwā předložky se prodlouží v ___: לְאָמַר lēmōr, 'legendō, řka'; ale לְאָכַל 'jísti'!

3. Imperfektum má za druhým radikálem kmenový vokál buď ___ nebo ___: יָאָכַל 'bude jísti', יָאָחַז (vedle יָאָחַז) 'vezme, uchopí'. Po sousled. wāw se ___ mění v ___: וְיָאָמַר 'a pravil.'

4. K slovesům druhé skupiny patří většinou tvarů i slovesa אָחַז 'vzal, chopil', אָהַב 'miloval', אָסַף 'sbíral', אָתַהּ 'přišel.'

5. V imperf., imperat. a infin. niṣ'āl se místo zdvojení א dlouží samohláska praeformativu v ___: יָאָמַר (3. sg. impf. m.), דְּאָמַר (infin. cons.), דְּאָמַר (imperat.)

Pozn. Za vzor slouží v paradigmatech sloveso אָכַל 'jedl' (č. 60—66).

Příklady: אָכַל (impf. יָאָכַל) 'byl smutný'; אָדַם 'byl červený', hiṣ. impf. יָאָדַיִם 'rudne', hiṣ. יָתְאָדַם 'jeví se červený, září (víno)'; אָהַל (יָאָהַל) 'obýval stan'; אָזַר 'odešel, vzdálil se', má 3. sg. perf. qal ž. אָזְלָה (jež se má k אָזְלָה jako מְלַבֵּת k מְלַבֵּה); אָזַר 'opásal'; אָמַר (יָאָמַר) 'zavřel'; אָלַם 'byl vázán, byl němý' (niṣ. נְאָלַם); אָלַף (יָאָלַף) 'učil se'; אָמַל 'prahl, chřadl', pu'lal אָמַלַל 'zvadl, zprahl, nařikal'; אָמַן 'pevně držel, vychovával', niṣ. נְאָמַן 'byl pevný', hiṣ. דְּאָמַן 'věřil', יָאָמַן 'byl zmužilý'; אָנַף (יָאָנַף) 'supěl, hněval se'; אָנַשׁ 'byl těžce nemocen'; אָפַד (יָאָפַד) 'opásal, oděl'; אָפַס 'byl na konci, přestal'; אָצַל 'položil stranou, odňal', niṣ. נְאָצַל 'byl oddělen'; אָרַב 'nastrojil lest' (impf. יָאָרַב); אָרַד 'byl dlouhý, dloužil se', hiṣ. הִאָרַיד 'prodloužil'; אָרַשׁ 'zasnoubil se'; אָשַׁם (יָאָשַׁם) 'obtížil se vinou' (impf. יָאָשַׁם).

§ 74. Slovesa třetí א

1. Slovesa aktivní sem patřící mají v 3. os. sg. perf. m. qal za druhým radikálem ā, neutrická ē: מָצַא nalezl, מָלַא byl plný. Koncové ā vzniklo náhradným dloužením po zániku doslovného א.

2. א se drží jako mater lectionis všude i před koncovkami imperfekta, začínajícími souhláskami א, ת, ט: מָצַאנוּ, מָצַאתי, אָת, אָט; v odvoze-

ných konjugacích a u neutrických v qal je א mater lectionis při ē v perfektech, při ā v imperativech a imperfektech žen. tvarů plur. i v qal: 3. sg. m. perf. pi. מִצָּא, 2. sg. m. perf. pu. מִצָּאתָ, 3. pl. impf. ž. qal תִּמְצְאֵנָה, 2. pl. imper. ž. qal תִּמְצְאֵנָה.

3. Začíná-li koncovka samohláskou, je א jako pevné nasazení (ráz) normální souhláskou: מִצָּאָה *māšā'a* (jako *qāplā*). Vzácně se nevyslovované א ani nepíše: מִצָּתִי, מִלְתִּי, což je psaní fonetické a nepřesné (Num. 11, 11. Job. 32, 18).

4. Infinitiv od נָשָׂא 'zvedl, nesl' má žen. konc. ת: שָׂאת (*š'ēt*), s předložkou לִשְׂאת *liš'ēt*.

5. V tvaru אֶהְיֶה (Gen. 31, 39) se nepíše א (správné psaní by bylo אֶהְיֶה, od slovesa הָמָא 'spáchal'.) Psaní je podle sloves III *j/w* (tertiaie infirmae.)

6. Svou laryngální zálibu v a-ových samohláskách podržuje א před některými zájmennými příponami. Místo š^wā má ḥāṭēp paṭaḥ: הַבְּרָאָה (nif. od בָּרָא 'narodil se', Ezech. 28, 13), אֲמַצְיָאָה (Pís. 8, 1). Též před přízvuč. suffixy כֵּם atd.

7. Participium qal v ž. rodě má tvary s konc. ת, při čemž א na konci slabiky se vysune a i se dlouží náhradně v ē: מִצָּאתָ (též psáno מִצָּאתָ Pís. 8, 10) z **māšīt*; se scriptio defectiva bez א v tvaru יוֹצֵת (Deut. 28, 57).

Pozn. I. Příklady sloves, sem hledících: בָּדָא 'vymýšlel si'; בָּרָא 'stvořil'; נָמָא pi. 'pil, pohlcoval'; דָּבָא 'potřel, rozbil'; דָּשָׂא 'pučel (o rostlině)'; מָלָא 'byl záplatovaný'; טָמָא 'byl nečistý'; יָרָא 'bál se'; כָּלָא 'zdržoval, zbraňoval'; נָבָא 'prorokoval'; סָבָא 'srkal, popíjel'; סָלָא 'cenil, hodnotil'; פָּלָא 'byl podivuhodný'; צָבָא 'konal službu, jm. vojenskou'; צָמָא 'žíznil'; חָרָא 'horlil'; חָרָא 'křičel, volal'; רָפָא 'léčil'; שָׂנָא 'rostl'; שָׂנָא 'nenáviděl'; חָטָא 'hřešil'; נָשָׂא 'zvedal, nosil'.

Pozn. II. Vzory מִצָּא a מְלָא v paradigmatech č. 67—73.

§ 75. Slovesa první ך a ך

1. Slovesa první ך splynula se slovesy první ך, neboť náslovné ך se změnilo v hebr. v ך; proti arab. *walada* je hebr. יָלַד, proti arab. *walaba* hebr. יָשַׁב. V některých tvarech se udrželo původní ך, ba ovládlo i u některých tvarů sloves I. ך.

2. Původní ך se udrželo jako souhláska v niṣ. a to v imperf., imperat. a infin.: inf. הִיּוּוֹלֵד *hiwwālēd* (z **hin-wālēd*) vznikl assimilací ך předpony k následujícímu ך, které stojí na počátku slabiky (*hiw-wā-lēd*). Také v hiṣp. přichází někdy ך : הִתְוַדָּה 'přiznal se' (Lev. 5, 5, od וָדָה).

3. V háṣ. splývá ך se samohláskou u v ū: הוּוֹלַד z **hu-wlad*; v perf. niṣ. tvoří s předchozím pův. a dlouhé ō: נוּוֹלַד z **na-wlad* > **naṣlad*.

4. Všecka slovesa I. w a většina sloves I. j tvoří hiṣ. s ך, které dá s pův. a dlouhé ō: הוּוֹלַד, הוּוֹרַע. U několika sloves I. j se v hiṣ. ך udrželo a způsobilo, že praeformativ má ך (z **aī*): יִינִיק (z **ja-jnīq* > **jainīq*), perf. הִינִיק (od יָנַק 'ssál').

5. V imperf., imper. a inf. qal jsou dva způsoby tvoření; v prvním typu zůstává kmenová souhláska ך a dává s předchozím praefor. vokálem ī, v druhém typu se celá první slabika i s kmen. souhláskou vysune.

6. V impf. prvního typu je kmenový vokál (za 2. radikálem) ī, praeformativ má ī (z **ij-*): יָרַשׁ 'osvojil si', impf. יִירַשׁ; יָבַשׁ 'vyschl', impf. יִיבַשׁ; יָשַׁן 'spal', impf. יִישַׁן; יָנַק 'ssál', impf. יִינַק; imper. יָנַק, inf. יָנַק. Též, je-li sloveso III. neutrické: יָרָא 'bál se', impf. יִירָא. U sloves III. w/j (infirmae) je kmenový vokál ī a praeformativ s ך: יָנָה 'zběsile si počínal', impf. יִינָה; יָרָה 'házel', impf. יִירָה; יָפָה 'zářil, byl krásný', impf. יִיפָה.

7. V druhém typu je kmenový vokál ī; současně je v praeformativu také ī (pův. *ji-lid*, *ji-šib* po ztrátě w): יָרַד, יָשַׁב, יָלַד.

stane v praeformativu původní *i* (וַיִּשֶׁב) nebo se 2. mění *i* pod přízvukem v *ē* (וַיִּבְרֶה).

- b) Je-li druhá souhláska jiná, ale orální, vkládá se mezi obě souhlásky pomocné $_$, při čemž buď 1. trvá původní *i* (וַיִּגַּל, Exod. 2, 12) nebo 2. se *i* dluží v *ē* (וַיִּפְּן, Num. 16, 15).
- c) Při druhém radikálu *š* se vkládá pomocná samohláska: וַיִּרְא, Exod. 5, 21, od וַיִּרְא, viděl; ale v konsek. imperfektu je tvar וַיִּרְא, v němž se *š* vůbec nevyslovuje (vysl. *waj-jar*).
- d) Je-li prvním radikálem laryngál, má před sebou *i* za sebou יַעֲשׂ:

B. V hiṭṭal analogicky vidíme tytéž zjevy; proti יִפַּת (od פָּתַח 'byl otevřený', hiṭ. 'rozšířil') je יִגַּל (z pův. יִגַּל, jako je מִלְּךָ z **malk*); u laryngálů: יַעֲל (od עָלָה 'vystupoval', hiṭ. 'vyváděl, vynášel').

V konjugacích se zdvojením střed. radikátu se zdvojení v doslovi ruší: pi. יִצְנֶה, zkrác. וַיִּצְנֶה, podobně יִגַּל, יִתְגַּל, וַיִּתְגַּל (Gen. 9, 21). Místo *a* přichází vzácně *ā*: וַיִּתְּנוּ (1. Sam. 21, 14) 'čmáral' (od תָּנָה).

6. Imperativ někdy ztrácí v tvarech niṭ., pi., hiṭ. a hiṭp. v 2. os. sg. m. koncové הַ, takže v těchto konjugacích jsou dvojí tvary, delší a kratší. Od מְנָה 'počítal': הַמְנֵה a הַמְּנֵה; מִן הַמְנֵה; הַתְּמַנֵּה, הַמְּמַנֵּה; הַמְּנֵה.

7. U tří sloves se objevuje *y* jako třetí radikál v některých tvarech:

- a) מָחָה 'napínal' (neužív. v qal), jen particip. pi. ve výrazu מִמְּחֵי לִשְׂת מְמַחֵי 'napínači luků, lučištníci' (Gen. 21, 16);
- b) נָאָה 'seděl, bydlil' (neužív. v qal), pi. נָאָה 'byl krásný, zdobil, slušel' (srv. žalm 93, 5);
- c) שָׁחָה 'klonil se', hiṭ. הִשְׁחָה, hiṭp. הִשְׁחָה, imperf. יִשְׁחָה, 'konal proskynesi' (Gen. 23, 7; 37, 7 a j.).

8. Ke slovesům III *j/w* patří i dvě slovesa: הָיָה 'byl' a הָיָה 'žil'. Jejich tvary jsou:

- a) perf. sg. 3. m. הָיָה, 3. ž. הָיְתָה, 2. m. הָיִיתָ, 2. ž. הָיִיתְּ, 1. spol. הָיִינוּ, pl. 3. spol. הָיוּ, 2. m. הָיִיתֶם, 2. ž. הָיִיתֶן, 1. spol. הָיִינוּ. Stejně i הָיָה.
- b) imperf. sg. 3. m. יֹהֵי, 3. ž. יֹהֵי, [2. m. תִּהְיֶה, 2. ž. תִּהְיִי, 1. spol. אֶהְיֶה, pl. 3. m. יִהְיוּ, 3. ž. תִּהְיֶינָה, 2. m. תִּהְיוּ, 2. ž. תִּהְיֶינָה, 1. spol. תִּהְיֶה.
- c) imperat. sg. 2. m. הֲיֵה, 2. ž. הֲיֵי, pl. 2. m. הָיוּ, 2. ž. הָיִינָה. Sloveso הָיָה má imperativ הֲיֵה.
- d) infinitiv absolutní הָיָה, הָיוּ, constr. הָיוּת, od slovesa הָיָה je absolutní הָיָה, constr. הָיוּת.
- e) jussiv יִהְיֶה, יִהְיֶינָה.
- f) participium הָיָה, žen. הָיְתָה; הָיָה, žen. הָיִיתָ, pl. muž. חָיִים. Niṭ'al: perf. גִּהְיִיתָ, 2. m. גִּהְיִיתְּ, 2. ž. גִּהְיִיתְּ, 3. m. גִּהְיִיתָ, 3. ž. גִּהְיִיתְּ. Hiṭ. גִּהְיִיתָ, 2. m. גִּהְיִיתְּ, 2. ž. גִּהְיִיתְּ, 3. m. גִּהְיִיתָ, pl. 2. m. גִּהְיִיתֶם, infim. גִּהְיִיתְּ, imperat. גִּהְיִי, 2. pl. m. גִּהְיִי.

Pozn. Některá slovesa III *j/w*: בָּזַח 'podceňoval, pohrdal';

בָּכָה 'plakal'; בָּנָה 'stavěl'; גָּרָה pi. 'vyvolával spory'; חָרַח 'černal'; הָיָה 'byl podobný'; נִחַל 'ničil'; נָחַח 'byl čistý, bezvadný'; כָּלָה 'končil, končil se'; מָנָה 'počítal'; מָסַח hiṭ. 'rozpouštěl, zbavoval myslí'; מָרָה 'byl vzpurný, neposlušný'; מָשַׁח 'vytáhl'; סָלַח 'potlačoval'; פָּדָה 'vykupoval, vysvobozoval, zachraňoval'; פָּצָה 'otvíral'; צָדָה 'byl poštilý, dal se obloudit'; צָבָה 'nadouval se'; צָדָה 'stopoval, lovil'; קָצָה 'učinil konec'; קָרָה 'přihodil se'; pi. 'budoval klenbu'; קָשָׁה 'byl tvrdý, prudký'; רָבָה 'byl početný, mnohý'; רָדָה 'měl moc, panoval'; רָזָה 'nechal zmizeti, zničil', niṭ. 'zhubeněl'; רָמָה 'házal, vrhal'; רָצָה 'nacházel zalíbení'; שָׂבָה 'odváděl do zajetí'; שָׁנָה 'opakoval'; שָׁחָה niṭ. 'byl zatopen'; pu. 'byl napojen'; hiṭ. 'napájel'; תָּנָה 'rozděloval dary', pi. 'chválil'; תָּרָה

'vzplanul'; חזיה 'viděl'; כסה 'přikrýval'; עלה 'šel vzhůru'; חנה 'tábořil'; ענה 'odpověděl'; ירה hiḡ. 'velebil'; רפה 'byl unaven'; כנה 'očekával, doufal'; צוה pl. 'poroučel'; פנה 'obracel se'; נחה 'vedl'; עשה 'činil'; נכה hiḡ. 'udeřil'; שתה 'pil'; ראה 'viděl', niḡ. 'objevil se'.

Vzorem je sloveso גלה 'obnažil' (Paradig. č. 74—80).

§ 77. Slovesa střední י a י

1. Původní předpokládané podoby kořenů jsou בוש, מות, קום. Aktivní slovesa v perf. qal mají v 3. sg. m. שים. Neutrická מות, בוש, קום, u neutrických typu מות: 3. sg. ž. מִתָּה, 3. pl. מִתּוֹ, ale מִתָּה, מִתּוֹ; u neutrických typu מות: 3. sg. ž. מִתָּה, 3. pl. מִתּוֹ, ale מִתָּה, מִתּוֹ; u בוש: 3. sg. ž. בּוֹשָׁה, 2. os. בַּשָּׂת, 2. pl. בַּשְׂתָּם.

2. V imperfektu drží se u sloves II. w všude ū: יקום, před affirmativy se samohl.: יקומו, תקומו; před affirmativy se souhláskou vkládá se \bar{x} podle sloves III. j: תקוּמִינָה, ale vedle toho (od תשובה). Jussiv יקם, imperf. konsek. יקם wajjāqām. V 2. pl. ž. imper. קומנה.

Samohláskové řadě těchto sloves ū-ō-ā odpovídá zcela u sloves II. j: ī, ē, æ: impf. ישים (pl. ישימו), imperat. שים, 3. pl. ž. תשמנה, juss. ישם, impf. konsekut. ישם.

Inf. abs. (a const.) קום, שים, part. qal akt. קם, שם, u neutrických מות (ž. rod מִתָּה, rozdíl v přízvuku proti 3. sg. ž. perf. l), בוש jsou vlastně přídavná jména. Part. pass. קום, שים.

3. Niḡ. נקום, pl. נקומו (přízvuk je na předposlední u tvarů s affirmativem na samohlásku); před affirmativy se souhláskou se vkládá šamohláska ō (podle sloves II. gemin. § 78, 3): נקוּמוֹתם, při nepřív. ō dává toto ū: נקוּמוֹתֵי n^oqūmōtī.

U imperf. יקום panují analogie podle sloves II. gemin.: יקומו. Inf. srv. v paradigmatech. Part. נקום.

4. Hiḡ. היקים, praefixová samohláska je analogická podle sloves původ. I. j (§ 75, 4). Pl. היקומו. U affirmativů na souhlásku se kmenový vokál krátí: היקמת, nebo se vsouvá ō: היקמות. Je-li praefix daleko od přízvuku, oslabuje se jeho samohláska na \bar{a} : היקמותם, v imperf. na \bar{a} : היקמיתנה.

Imperfektum je stejné jako u sloves II. j, buď s vkladným vokálem היקמיתנה, nebo bez něho: תקמנה.

Inf. absol. הקם, constr. הקים (podle sloves I. j.). Participium מקים, plur. מקימים.

Hiḡ. sloves II. j má v impf. tvary stejné a je k nerozeznání od impf. qal.

5. Hāḡ. se shoduje s tvary sloves I. j. podle úměry: הונק : היניק = הוקם : הקים. Imperf. יוקם; part. má dlouhou samohlásku: מוקם.

6. Pi^oēl a pu^oal tvoří se zřídka zdvojením středního radikálu; zpravidla se tak děje opakováním 3. radikálu podle sloves II. gem., čímž vznikají tvary pōlēl, pōlal: קומם, impf. יקומם; קומם, impf. יקומם. Tvary s koncovkami splývají u obou konjugací; na př. קוממת, קוממית jsou tvary i pōlēlu i pōlalu. Rozlišení jen v 2. a 3. os. pl. žen.: תקוממנה = pōlēl, תקוממנה = pōlal.

7. Hiṭpa^oēl je roven pōlēlu až na praefix הת (hiṭpōlēl).

Pozn. Jako vzor slouží sloveso קום 'vstávat' (č. 98—104).

Příklady: איון 'naléhati'; אור 'svítiti'; דום 'mlčeti'; חום 'ušetřiti'; טוב 'býti dobrý'; לוי 'přenocovati'; מול 'obřezati'; נוח 'odpočívati'; נום 'prchati'; צוד 'loviti'; קור 'hrabati, vyhloubiti', pilpēl: 'rozbítí, roztloucí'; קוי 'býti omrzělý'; עיב hiḡ. 'potlačovati'; עוף 'létati'; נוש 'býti nemocen, trpěti'; נוף 'pokropiti';

נוע 'pohybovati se'; נום 'dřímati'; לוט 'zahaliti'; לוז 'ustoupiti'; מר niḡ. 'změnit se'; רנד 'těkati'; רנח 'čichati'; רום 'pozvednouti se'; רוב 'chvěti se, třásti se'; רוק 'vyprázdniti'; רוש 'býti chudý'; שוב 'vrátiti se'; שוח 'pokloniti se, skloniti se'; שוח 'píchat, poraniti'; שור 'viděti, dívati se'; סור 'vzdáliti se'; hiḡ. 'vzdáliti'; בוש 'styděti se'; ריז 'běžeti'; מוט 'kolísati se'; מוג 'rozplývati se'; גור 'přebývati, meškati'; בוי hiḡ. 'postaviti'. Slovesa II. j: גיר 'obdělávati pole, činiti úrodným'; ציין 'kvěsti'; ריק 'vyprazdňovati', גיל 'jásati', שית 'položiti', שיר 'zpívati', שיש 'radovati se', ציר 'vypraviti se na cestu' a p. Příkladem v paradigmatech בוי 'porozovati, rozuměti' (č. 105—111).

§ 78. Slovesa střední zdvojené (mediae geminatae)

1. Tato slovesa mají druhý a třetí radikál stejný. 3. os. sg. muž. perf. qal má u neutrických sloves podobu מר (kořen מרר) 'zhořkl, je hořký'; slovesa aktivní mají v této osobě opakovaný druhý radikál a mají podobu סבב (kořen סבב) 'obklíčil'. Toto rozlišení je možné i u stejného kořene, na př. צרר (pův. šarar), 'spoutal' (akt.) proti צר (pův. šarir) 'je stísněn' (neutr.).

2. V qal tvary s affirmativy jsou buď podle silných sloves: סבב (š>wā compositum místo jednoduchého), סבבת, סבבתם, סבבתן nebo jsou se sraženým 2. a 3. radikálem, při čemž vokál před nimi je krátký: סבות, סבותי, סבותם, סבותן. V imperfektu je očekáváno *jasubb (jako *jaqtul), ale místo toho je výchozím tvarem *jasubb s přesmyknutím samohlásky; z toho náležité יסב [impf. kons. סב, inf. cons. סב, 3. pl. יסבו, podobně imperat. סב, inf. cons. סב. V otevřené nebo v zavřené přízv. slabice u se mění v ō, v nepřízv. zavřené trvá u, proto 3. pl. žen. תסבנינה.

Podobně u neutrických sloves: קל (קלל) 'je lehký, rychlý', imperf. יקל z *jiqall, a to z *jiqlal; מר, impf. ימר, plur. יקלו.

3. Začíná-li koncovka souhláskou, vsouvá se mezi ni a slovesný základ ō v perfektu, ā v imperf. a imperat.: שמותי (1. sg. perf.), תשמנה (2. pl. ž. imper.), תשמנה (2. a 3. pl. ž. impf.). Tvary s ō jsou analogicky tvořeny podle sloves III. w, a to v době, kdy 3. radikál byl ještě původní ן, podle vnější podoby: *sabbatā jako שמות, stažením סבות. Tvary s ā jsou tvořeny analogicky podle sloves třetí jōd: תסבניה.

4. Samohlásky praeformativů impf. qal jsou dlouhé, poněvadž po sražení 2. a 3. radikálu jsou v otevřené slabice: יסב jā-sōb. Stejně je tomu se samohláskami v perfektech niḡ. (נסב), hiḡ. (הסב); hāp. je podle sloves I. w (הוסב).

5. Niḡ. tvořen byl původně předponou na, která se před přízvukem zdloužila: נסב, pl. נסבו. V poloze daleko od přízvuku se samohlásky praeformy redukuje: נסבותם. Imperf. pravidelně יסב.

Druhý vokalisační typ v niḡ. je נבו (od בוז, 'pleniti'), imperf. יבו.

6. V hiḡ. je v praeformě ה (při redukci daleko od přízvuku ה), v imperat. a inf. ה. Kmenový vokál bývá ē (z *i) nebo a, někdy od téhož slovesa doloženy jsou tvary obojí; a) ē: הסב, 2. sg. m. הסבות, imperf. יסב, pl. יסבו, b) a: הסב, 3. pl. הסבו, הקל, הקל, Pro inf. abs., constr. a imperat. je הסב. Participium je analogické podle sloves II. w.

7. V imperf. qal, hiḡ. a hāp. jsou ještě zvláštní tvary, v nichž se náhradně místo 2. radikálu zdvojuje první. Tyto tvary vypadají jako tvary sloves I. n a jsou původem aramaismy: qal יסב (jako יפל od נפל), ידל (od דלל 'viseti', jako יגש od נגש), hiḡ. יסב, hāp. יסב.

8. Pi'el, pu'al a hiṭpa'el jsou jako u sloves II. w nahrazeny tvary pōlēl, pōlal a hiṭpōlēl: שומם, שומם, שומם (שמם) 'býti pustý'. Někdy je i tvoření jako u sloves silných, ale se změnou významu: סבב 'změnil' proti סבב 'obešel'.

Sloveso גָּלַל 'válel', tvoří intensivum opakováním prvních dvou radikálů: גָּלַגַּל, reflex.: הִתְגַּלְגַּל. Jde tu o typy pilpěl a hitpalpěl.

Pozn. Příklady sloves: הִנֵּן 'byl milostivý'; שָׂדֵד 'zničil, zplenil, zloupil'; עָרַר 'obnažil se'; תָּמַם 'skončil, skončil se'; שָׁמַם 'byl pustý'; עָשַׁשׁ 'byl rozpadlý'; רִבֵּךְ 'byl jemný'; רָנַן 'hlasitě volal'; רָצַץ 'rozbíjel'; רָבַח 'plival'; גָּלַל 'valil'; עָנַן pi. 'tvořil mraky'; נָדַד 'dal se do pohybu, prchl, vzdálil se'; שָׁכַךְ 'uklidnil se'; פָּלַל pi. 'rozhodl, potrestal'; כָּסַם 'počítal'; נָצַץ 'zářil'; עָלַל hitpalp. 'někomu něco činil'; עָוָז 'dával na jevo sílu' atd.

Pozn. Jako vzor je uvedeno sloveso סָבַב (סב) 'obkličil' (č. 112—118).

§ 79. Slovesa dvojnásobně slabá

Mnoho sloves má některou ze slabých hlásek na místě dvou, někdy i všech tří radikálů. Kromě sloves, jako הָיָה, הָיָה, אָבָה, אָפָה, atd. patří sem:

1. slovesa s první nūn a třetí 'ālaḥ:

נָשָׂא 'nesl, zdvihl', imperf. יִשָּׂא, imper. שָׂא, ž. שָׂא, infin. שָׂאת (též שׂוּא a נִשָּׂא);

נָבֵא, není doloženo v qal; niḥ. znamená 'prorokoval' (הִנְבֵּא); stejný význam má i hitp. הִתְנַבֵּא;

2. slovesa s první nūn a třetí infirmae:

נָטָה 'roztáhl', má perfektum zákl. kmene jako slovesa III. infir. imper. נָטָה, inf. cons. נָטוּת, imperf. יִטָּה, jussiv יִט, יִטּוּ, imperat. נָטוּ, part. akt. נֹטֵה, part. pass. נֹטוּי, žen. נֹטוּיָה.

Niḥ'al: perf. נָטָה, imperf. אִנְטָה.

Hiḥ'il: perf. הִטָּה, imperf. יִטָּה, juss. יִט, infin. הִטּוּת, imperat. הִטּוּ, zkrác. imperat. הִטּ.

נָשָׂח 'opominul, zapomenul', niḥ. נָשָׁח, imperf. יִנְשָׁח se suff. תִּנְשָׁח (Izai. 44, 21), hiḥ. הִנְשָׁח, imperf. יִנְשָׁח.

נָקָה 'byl čistý', v niḥ. נָקָה 'byl čistý', 'bez viny', pi. נָקָה 'zprostil viny'.

נָסָה 'vyzkoušel', pi. נָסָה.

נָבַח 'prorazil', v qal neuživ., niḥ. נָבַח 'byl proboden, zabit' (2. Sam. 11, 15), hiḥ. הִבַּח, imperf. יִבַּח, juss. יִבַּח, imperat. הִבַּח, inf. abs. הִבַּח, cons. הִבּוּחַ, part. מִבַּח, hāḥ. הִבַּח, jednou הִבַּח (žalm 102, 5), imperf. יִבַּח, part. מִבַּח.

3. slovesa mediae geminatae, u nichž první radikál je buď י nebo נ:

יָלַל 'vyl, nařikal, bědoval', hiḥ. perf. הִיָּלַל, imperf. יִהְיִיל (Izai. 52, 5), יִיָּלַל, יִיָּלַל, 1. os. sg. spol. אִיָּלַל; נָדַד 'pohyboval', 'pohyboval se', 'prchal' atd., pō. הִנְדַּד, hiḥ. הִנְדַּד, hāḥ. הִנְדַּד, imperf. יִנְדַּד, part. מִנְדַּד, hitp. הִתְנַדַּד.

נָסַם 'chřadl', part. נָסַם (Izai. 10, 18).

נָבַב 'vyhloubil', part. pass. נָבוּב 'dutý'.

4. slovesa s první jōd a třetí infirmae

יָרָה 'hodil, vrhl', imperf. יִרָה, inf. abs. יָרָה, cons. יָרוּת, imperat. יָרָה, part. יִרָה, niḥ. נָרָה, imperf. יִרָה, hiḥ. הִרָה 'vrhl', 'svlažil', 'ukázal', 'učil', imperf. יִרָה; יָנָה 'běsnil', 'potlačoval', imperf. יִנָּה, hiḥ. הִיָּנָה; יָדָה 'hodil', pi. 'házet', imperf. יָדָה (Pláč 3, 53), infin. יָדוּת (Zachar. 2, 4); hiḥ. הִיָּדָה, imperf. הִיָּדָה, hitp. הִתְיָדָה.

5. slovesa první jōd a třetí 'ālaḥ:

יָרָא 'bál se', imperf. יִרָא, imper. יָרָא, inf. יָרָא, niḥ. נָרָא, imperf. יִרָא, pi. יָרָא.

יָצָא 'vyšel', imperf. יִצָא, imper. יָצָא, inf. יָצָא, cons. יָצָאת, part. הוֹצָא, hiḥ. הוֹצָא.

6. slovesa první 'ālæp a třetí infirmae; slovesa אָבָה a אָפָה viz § 73, 1 B.

יֵאלֶה 'přisahal', imperf. יֵאלֶה.

אָתָה 'přišel', imperf. יֵאתָה.

7. slovesa druhé wāw a třetí 'ālæp

בּוֹא, perf. בָּא, 'vstoupil, vešel', imperf. יָבֵא, imper. בּוֹא, infin.

בּוֹא, בָּאָה (1. Král. 14, 12), hiḡ. הִבֵּאתִי, 3. sg. m. הִבֵּיאוּ, pl.

הִבֵּיאוּ, inf. הִבֵּיאוּ, imperat. הִבֵּיאוּ, imperf. הִבֵּיאוּ.

יָבֵיאוּ, part. מִבֵּיאוּ, hāp. הֹבֵאוּ, imperf. יֹבֵאוּ, part. מֹבֵאוּ.

8. Slovesa druhé wāw (jōd) a třetí infirmae:

הִיָּה viz § 76, 8; צוּה viz § 76, 5 C.

§ 80. Slovesa čtyřsohlásková

Těchto sloves je velmi málo. Sem patří tvary tyto:

רִמַּשׁ 'čerstvý, šťavnatý', vlastně part. pu. kořene רִמַּשׁ, 'zazelenati se znovu', Job 33, 25. יִבְרַסְמֶנָה, 'pustoší ji' (3. os. sg. muž. imperf. od בְּרַסַּם s přípon. 3. os. sg. ž. rodu, žalm 80, 14). מִכְרַבֵּל 'oblečený' (part. pu. od כְּרַבֵּל; 1. Paral. 15, 27 (יָדוּד מ' בְּמַעִיל בּוּיָ) 'a David byl oblečen v byssový plášť'. Srv. dále פָּרַשׁוּ Job. 26, 9, 'roztahuje', שִׁמְאוּ, 2. Sam. 14, 19 'obrátili se nalevo'. Tento tvar má formu hiḡ'il; פָּרַשׁוּ je pi"el. Čtyřradikální podobu mají i tvary pilpēl, zdvojení dvojradik. útvarů: שִׁעֲשַׁע, 'měl zalíbení', (žalm 94, 19 a j.), pas. שִׁעֲשַׁע (Izai. 66, 12), reflex. הִשְׁתַּעֲשַׁע (Izai. 29, 9), od původního שִׁעַע, 'cvrlikal' (Izai. 10, 14) od צַפַּח; צַפַּח, 'valil', hiḡ. הִתְגַּלְגַּל. Od כּוּל, 'měřil', je pilpēl כִּלְכַל, impf. כִּלְכַל, 'vydržel', pas. כִּלְכַל (1. Král. 20, 27). Časování všech těchto tvarů je totožno s časováním tvarů pi"el, pu"al a hiḡpa"el.

§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem

1. Málo sloves má doloženo všechny konjugace (kmeny).

a) Někdy od některého slovesa je doložen určitý kmen a pro jiné kmeny se užívá slovesa jiného; kořen שָׁתָה má jen qal a impf. niḡ. a odvozeninu שָׁתִי 'pítí' (Kaz. 10, 17), ale jinak slovesné tvary od שָׁתָה, které však nemá qal, nýbrž hiḡ. הִשְׁתָּה, pu. impf. גִּשְׁתָּה a niḡ. גִּשְׁתָּה.

b) Často se setkáváme se zjevem, že některá slovesa mají 2 silné stejné radikály a liší se ve třetím slabém, při čemž buď α) mají význam shodný: בּוּז a בּוֹזָה, 'opovrhoval'; צִיָּץ a צִיָּץ, 'zářil, kvetl', nebo β) význam podobný: צָרָר 'spoutal' (arab. ṣarra), צָר 'je úzký', צָוַר 'uzavřítí, oblehnoutí' (jiného původu je צָרָר 'útočil', arab. ḡarra).

c) u některých takových sloves se tvary navzájem doplňují: יָגַר, 'bál se' (perf. od יָגַר, I. j.), יָגַר, imperf., 'bojí se' (od יָגַר, II. w).

ČÁSTICE

§ 82. Vyjádření spony slovy jmen. nebo příslov. původu

1. Spona jest se vyjadřuje částicemi jmen. nebo příslov. původu, které vyznačují existence nebo neexistenci v různém stupni. Je-li podmětem věty jméno, kladou se v st. constructu, je-li podmětem zájmeno, připojují se k nim suffixy. Jsou to slova:

1. יֵשׁ, יֵשׁ 'jest',
2. אֵיךְ, אֵיךְ 'kde (jest)',
3. דֵּי, דֵּי 'dosti (jest)',
4. הֵנָּה, הֵנָּה 'hle, (tu jest)',
5. עוֹד, עוֹד 'ještě (jest)',
6. אֵין, אֵין 'není'.

1. יש znamená 'jest, byl, bude', i v množném čísle. Se suffixy zní: ישך (Soud. 6, 36) 'jsi'; ישנו (Deuter. 29, 14) 'jest', ישכם (Gen. 24, 49) 'jste' (muž.).

Přichází ve vazbě יש אשר, 'jsou takoví, kteří':

ויש אשר אמרים (Nehem. 5, 2) 'a byli takoví, kteří říkali'. יש s dativem znamená 'mítí': יש לי 'jest mně' = mám, Gen. 43, 7; 44, 20; כל-אשר יש-לו 'cokoliv měl' (Gen. 39, 5); יש-לי תקוה 'jest mně naděje' = 'mám naději' (Ruth 1, 12). Po tázací částici ה 'zdaž?': היש לדבר-לך אל-המלך 'zdaž máš co mluvití ke králi?' (2. Kr. 4, 13);

2. אי, st. con. אי spojuje se rovněž se suffixy: איפה 'kde jsi?' (Gen. 3, 9); אי 'kde je on?' (Exod. 2, 20); אים 'kde jsou oni?' (Izai. 19, 12).

3. די, st. cons.): די 'dosti jest ti' (Přisl. 25, 16), דים 'dosti je jim' (Exod. 36, 7).

4. הנה srv. § 87.

5. עודני 'dosud jsem' (Josue 14, 11); עודך 'dosud jsi' (Gen. 46, 30); עודנה 'dosud byla' (עודנה עם-המלך) 1. Král. 1, 22: 'ještě mluvila (Bethsabe) s králem', עודך 'dosud jsi' (1. Kr. 1, 14.); עודם 'dosud jsou' (Exod. 4, 18.)

6. איני je zápor k איני 'nejsem', אינני 'nejsi', אינני 'nejsi', אינני 'neni', איננה 'není' (žen.), אינכם 'nejste', אינם 'nejsou'. Též ve vazbě לי איני 'není mně' = nemám; איני מלך 'nebylo krále v Izraeli' (Soudc. 21, 25), איניוֹסֶף בְּבוֹר 'nebylo Josefa v cisterně' (Gen. 37, 29), איני יוצא ואין בא 'nebylo ani vycházejícího ani vcházejícího' (Jos. 6, 1).

Pozn. יש je původně podstatné jméno s významem 'bytí, to, co je', též 'majetek' (srv. Přisl. 8, 21.) אין je také jméno s významem 'nebytí, nicota, nic' (srv. באין Izai. 40, 17; לאין Izai. 40,

23; מאין Izai. 41, 24). Přichází též tvar אין: ... אין יש-פה 'a není zde... oštěpu nebo meče?' (1. Sam. 21, 9). אין (abs. אי) 'kde?' je tázací příslovce. Slova עוד a די jsou vlastně podstat. jména, značící 'trvání, dostatek'. הנה je citoslovce ve významu 'hle, aj, ejhle' (§ 87.)

§ 83. Příslovce

1. Příslovce jsou svým původem dvojího druhu: 1. primární, od jiných slov neodvozená a 2. sekundární, odvozená od kořenů jmenných nebo slovesných. Tak jsou na př. záporky לא a אל původní, příslovce מדוע 'proč?' odvozené od kořene ירע 'poznati'.

Primární příslovce nemají žádných přípon ani předpon. K nim patří na př.

אז	'tehdy'	אף	'zajisté'
אי	'kde?'	ה	'zdaž?'
	(= *min 'ajin)	לא	'ne'
אם	'tam'	עוד	'ještě' (§ 82, 5)
כן	'tak'	פה	'zde'
כה	'tak'	מעט	'málo'
אחר	'vzadu'	אי	'kde?' atd.

2. Podstatná jména s předložkami původem jsou:

לבד	'zvlášť, sám' (§ 84, 6, 7)	מבית	'zvnitřku',
במאד	'velmi'	מהוין	'zevně'
באחד	'pospólu' a pod.		

Sem hledí i ustrnulé akusativy jako אפס 'již ne', מאד 'velmi', a se čtenem: היום 'tohoto dne' = dnes.

Od podstatných jmen se odvozují příslovce koncovkami:

1. ה (nepřizv. pův. akus. konc.): ארצה 'k zemi', מעלה 'vzhůru';

2. הָנֶם 'zdarma', אֲמָנָם 'zajisté', רִיקָם 'marně';

3. שְׁלֵשׁוּם 'předevčirem', פִּתְאֵם 'hned'.

3. Přísluvečný význam mají často ženské tvary příd. jmen (רַבָּה 'hojně, dosti'; אַחֲרֵינִי 'nazpět', יְהוּדִית 'židovský'), zájmena (זֶה 'zde, nyní'), číslovky (רִאשׁוֹנָה 'nejprve') a absolut. infinitivy hlavně z kmene kausativního (הַרְבֵּה 'mnoho').

4. Tázací částici je הָ 'zda', které má před orálními souhláskami ħāṭēp, před šwā jednoduchým a laryngály paṭaḥ, před laryngálem, jenž má qāmæš, s̱ōl: הֲנִלֵךְ 'zdaž vytáhneme?' (1. Kr. 22, 15); הֲשָׁמַתְּ לְבַדְךָ אֵל-יְהוָה 'zdaž pak sis všiml?' (Job 2, 3); הֲיָדַעְתֶּם 'zdaž znáte?' (Gen. 29, 5); הֲאֵלֶיךָ 'zdaž půjdu?' (Exod. 2, 7); הֲאֵנֹכִי 'zdaž já?' (Job 21, 4).

§ 84. Předložky

1. Předložky jsou v hebr. dvojího druhu: 1. o jedné souhlásce, spojené s následujícím slovem a s ním psané dohromady a 2. o více souhláskách, samostatně stojící před svým jmenem a odděleně psané.

2. K první skupině patří: בְּ 'v, při, s', לְ 'k', כְּ 'jako, podle'; místo redukované samohlásky je plná před jiným šwā: בְּשָׁמַיִ 'v mém jménu'; לְיְהוּדָה (**lijhūdā*), 'Judovi'; כְּפָרִי 'jako ovoce'; a odpovídající plný vokál před ħāṭēpem: בְּאַרְצִי 'jako lev', כְּאֹכֹל 'k jídlu', בְּעֵנִי 'v bídě'.

Stojí-li mezi nimi a jmenem člen, přejímají členovou samohlásku a הָ členu se vysouvá: בְּשָׁמַיִם 'v nebi'; לְחָלִי 'nemoci' (dat.); וּבְאֲרָץ 'a v zemi'. Po částici כְּ člen někdy zůstává, jako v בְּהַיּוֹם 'jako dnešního dne'.

Následuje-li po neodlučitelné předložce jednoslabičné slovo nebo přízvučná slabika, dlouží se samohlásky předložky: לְלֵדָת

'k zrození', לְנֶצַח 'pro věčnost'; před jednoslabičnými zájmeny: בְּזֶה 'v tom'; בְּהֵם 'v nich', כְּהֵם 'jako oni' a pod.

Před zájmenem מֶה podléhají samohlásky předložek různým změnám:

בְּמֶה 'v čem' (v přestávce בְּמֶה);

כְּמֶה 'jak veliký, kolik, kolikrát' (Zach. 2, 6; Gen. 47, 8; žalm 78, 40).

לְמֶה 'k čemu, proč?' Přízvuk je na první slabice, ale před laryngály je přízvuk na konci a zdvojení se ruší: לְמֶה.

3. K významu předložky בְּ: 1. značí nástroj (čes. 's'): בְּשֹׁבֵט 'holí'; 2. prostředek: בְּמִרְאֵת 'skrze zrcadla' = 'ze zrcadel', Exod. 38, 8; 3. osobu, při níž se přísahá: וְאֲשַׁבַּע לוֹ בַיהוָה 1. Král. 2, 8 'a přísahal jsem mu při Hospodinu řka'; 4. osobu, skrz níž se něco dělá: עָבְדוּ בָהֶם Exod. 1, 14 'pracovali skrze ně' = 'přidržovali je k práci'. 5. osobu, k vůli níž se něco dělá: אֶעֱבֹדָךָ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרַחֵל 'budu ti sloužiti sedm let za Rachel' (Gen. 29, 18). 6. cenu: כֹּל-מְקוֹם אֲשֶׁר כָּל-יְהוּדָה-שָׁם אֵלֶּה נֶפֶן בְּאֵלֶּף כֶּסֶף בְּשָׁנַת-מוֹת 'každé místo, na němž je 1000 vinných rév za 1000 stříbrných' (Izai. 7, 23); 7. čas: בְּשָׁנַת-מוֹת 'v roce smrti krále Uziáše' (Izai. 6, 1); 8. místo: בְּמִדְבַר סִינַי 'v poušti sinajské' Num. 1, 1; 9. doprovod, s: בְּעַם 's mnohým lidem' (Num. 20, 20).

4. לְ opisuje dativ; zdůrazňuje zřetel: לְךָ-לֵךְ 'jdi si!' (Gen. 12, 1); vyjadřuje původce: מִזְמַר לְדָוִד 'píseň Davidova'; směr: לְמִזְרַח 'k východu slunce'; čas: לְבֶכֶר 'v jitře', (žalm 30, 6); okolnost: לְבִטָּח 'v jistotě', (Lev. 25, 18); je též před infinitivem, na př. לְעֵשׂוֹת, לְאֹמַר atd. K opisování genitivu srv. § 41, 3. 4, dativu srv. § 41, 8. S osobními zájmeny přívěsnými tvoří dativy osobních zájmen, srv. § 84, 7, 3.

5. Samostatné předložky:

1. אַחַר 'po, za' [אַחַר הַמַּבּוּל 'po potopě', (Gen. 9, 28.)]
2. אַחֲרַי 'po, za' (se suffixy Gen. 32, 19, Lev. 26, 33.)
3. אֶל 'k, na (směrem)', obyčejně s maqqēp: אֶל-מְקוֹם אַחָד ['na jedno místo' (Gen. 1, 9.)]
4. אֵת 's': וַיִּתְהַלֵּךְ הֲנוּךְ אֶת-הָאֱלֹהִים: 'a putoval Enoch s Bohem' (Gen. 5, 22 a 24.)
5. בְּגִלְלִי 'pro, k vůli' (se suff. וְהִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְלָה 'a ať žije (bude žít) duše má (= já) pro tebe' (Gen. 12, 13.)
6. בֵּין 'mezi': וְלִזְכֹּרוֹן בֵּין עֵינָיִךְ 'a jako památka mezi očima tvýma' (Exod. 13, 9).
7. בְּעַד 'pro, kolem, skrze, při': בְּעַד הַחֹמָה 'přes zeď (nebo skrze otvor ve zdi)', (2. Sam. 20, 21.) בְּעַד הַחַלּוֹן 'oknem' (Gen. 26, 8.)
8. זוּלַּת 'kromě': זוּלַּתִּי כָּלֵב 'kromě Kaleba' (Deuter. 1, 36.)
9. יַעַן 'pro, k vůli', יַעַן כָּל-תּוֹעֲבֹתַיִךְ 'pro všechny tvé odporné činy' (Ezech. 5, 9); יַעַן מָה 'k vůli čemu' (Aggeus 1, 9).
10. לְמַעַן 'pro, k vůli', לְמַעַן תְּמַשִּׁים הַצַּדִּיקִים 'pro padesát spravedlivých' (Gen. 18, 24).
11. לְפִי 'od כְּפִי ústa', 'podle', אִישׁ כְּפִי אֹכְלוֹ 'každý podle jídla svého' (každý takové množství, které mu stačí k nasycení, Exod. 16, 21). לְפִי הַמַּטָּה 'podle (stavu, počtu atd.) děti' (Gen. 47, 12).
12. לְפָנַי 'před' (od פָּנִים obličej, tvář), לְפָנַי יְהוָה 'před Hospodinem' (Gen. 18, 22), לְפָנַי מוֹתוֹ 'před svou smrtí' (Gen. 27, 10.) Také בְּפָנַי značí 'před' (se suff. Num. 12, 14. Deuter. 7, 24 a j.)

13. לְקִרְאָתָא 'proti, vstříc' (Gen. 15, 10; 46, 29.)
14. מוֹל מוֹל 'naproti, před, k', וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן 'a přiblížíš se (takže budeš) naproti synům Ammonovým' (Deuter. 2, 19.)
15. מִחוּץ לְ 'vně': וַיִּנְחְדוּ מִחוּץ לְעִיר 'a zanechali ho vně města' (Gen. 19, 16.)
16. מִן מִן 'z lidu' (Exod. 16, 27); מִבְּנוֹת חַת 'z dcer hethitských' (Gen. 27, 46.); než: מִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ 'sladší než med' (žalm 19, 11); 'skrze, pro': מִמֵּי הַמַּבּוּל 'skrze vody potopy, vodami potopy' (Gen. 9, 11.) Před laryngály je buď מִ אוּ מִן.
17. נֶגְדַי 'před': נֶגְדַי אֶחָיו 'před našimi bratřími' (Gen. 31, 32.) 'proti' (Nehem. 3, 37.) 'naproti' (Exod. 19, 2, 1. Kr. 21, 10.)
18. נֹכַח 'naproti', Exod. 14, 2, נֹכַח Exod. 26, 35.
19. מִסְבִּיב s následujícími לְ 'kolem, vůkol' (Num. 1, 50.); מִסְבִּיב 'od, z blízkosti pryč': הֶעֱלוּ מִסְבִּיב לְמִשְׁכַּן-קְרָח 'odstupte od obydlí Qōraḥova' (Num. 16, 24.)
20. עַד 'až k', עַד-סֹדֵם 'až k Sodomě' (Gen. 13, 12.) עַד הַיּוֹם הַזֶּה 'až do tohoto dne' (Gen. 26, 33.)
21. עַל 'nad, na, u, při' (Gen. 24, 13. 1. Sam. 4, 20. 2. Sam. 1, 9.) 'k' (navíc) (Gen. 28, 9), 'podle' (Gen. 48, 6.)
22. עִם 's' (Gen. 13, 1.)
23. תַּחַת 'pod', תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם 'pod celým nebem' (Gen. 7, 19.) Srv. § 84, 6, 11.
24. אֶצְלִי 'u, vedle', se suff. אֶצְלִי 'u mne' (Gen. 39, 15.)

Uvedené předložky mají ovšem mnoho speciálních odstínů významových, o nichž podávají poučení slovníky.

Pozn. Z uvedených předložek jsou složené č. 5, 7 (?), 10, 11, 12, 13, 15. Jsou ještě jiné složené, na př. מֵאֵת 'od' (z *min'el, min'im*), אֶל-מוֹל 'zpředu' a mn. j.

K první skupině patří **כ** 'jako', **ן** 'a, ale, pak, tedy, pročež', **שׁ** (s násled. zdvojením) 'že, aby, protože' atd. Jinak se dělí na spojky o jednom slově, o více slovech, dvojice souvztažné, dále na souřadné a podřadné.

2. **ן** se mění před souhláskami se **א** a před retnicemi v **י** (§ 18, 1 b). S následujícím **י** se spojuje a mění ve **יְי** **יְיְי** dá **יְיְי**. Před přízvuknou slabikou bývá **ן**, před **הַאֲתֵפֶּי** u laryngálů je příslušný plný vokál: **וְעַבְדֵי** 'a jeho služebníci'; **וְאֵבֶל** 'a jezl!'; **וְחַלִּי** *wahli*, 'a nemoc'. O různých významech spojky **ן** poučují slovníky.

3. Hlavní spojky slučovací jsou vedle **ן** ještě **וְ** 'i, také, též', **אִם** 'také', **אִם כִּי** 'ano i' (Ezech. 23, 40); disjunktivní je **אִו** 'nebo'; odporovací jsou **אֲךָ** 'avšak, leč', **אִלֵּם** 'ale' (Job 2, 5), **בְּלִעְדֵי** 'leč, vyjma', v ml. jazyce **אֲבָל** 'ale' (Dan. 10, 7, Esdr. 10, 13 a j.), vysvětlovací **כִּי** 'nebot' (Job 5, 23) a j.

4. Dvojice souvztažných spojek jsou nejpřednější tyto: **אִם... אִם** (או... או) 'buď... anebo'; **אֲךָ... וְהִנֵּה** 'sotva... již tu'; **כִּן... כִּן** 'čím... tím'; **לֹא... כִּי אִם** 'ne dříve... než'; **גַּם... גַּם** 'i...i', 'jak... tak'; **י... י** 'ještě ne... když tu' (Jos. 2, 8, 1. Sam. 3, 3).

5. O spojkách podřadných ve větosloví.

§ 86. Citoslovce

1. K nim patří výrazy většinou jednoslabičné a většinou ze slabých hlásek pozůstávající, které vyjadřují duševní hnutí. Sem náleží:

- אִי** 'ach, běda' (s dativem 1. Sam. 4, 8, Izai. 3, 9 a 6, 5, s akusativem Ezech. 24, 6 a 9, samostatně v Num. 24, 23, ve významu 'běda' v Num. 21, 29.)
- אִבִּי** 'bída', citoslovečně 'běda' (Přisl. 23, 29.)
- אִחָה** 'ach, běda' (Jos. 7, 7. Soudc. 6, 22 a j.)

- אִח** 'ach, běda' (Ezech. 6, 11 a 21, 20.)
- אִי** 'běda' (Kaz. 10, 16; 4, 10.)
- הִי** 'běda' (Amos 5, 16.)
- הִי** 'běda' (s významem substantivním, Ezech. 2, 10.)
- הִי** 'běda' (Izai 1, 4), též vybízecí (Zachar. 2, 10.)
- הִי** 'ach' (Ezech. 30, 2.)
- אִיְיָ** 'ach, běda' (s dat., žalm 120, 5.)
- אִיְיָ** 'běda' (Job 10, 15. Mich. 7, 1.)
- הִי** 'hle, ejhle' (Gen. 44, 23, Ezech. 16, 43.)
- הִלֵּלָהּ** 'nebudiž tak, pryč s tím!' (1. Sam. 20, 2.)
- הִיְיָ** 'hejsal' (Izai. 47, 16; Ezech. 25, 3.)
- אִנָּה** 'prosím!' (Gen. 50, 17. Nehem. 1, 5; též **אִנָּה** 2. Král. 20, 3.)
- בִּי** 'prosím!' (Gen. 43, 20; 44, 18; Soudc. 6, 13; 1. Sam. 1, 26 a j.)
- אִמְךָ** 'budiž tak, staň se!' (1. Král. 1, 36; Num. 5, 22; Deuter. 27, 15.)
- נָא** 'prosím, nuže'; postponuje se: **הַשְׁקִינֵי נָא** 'dej mi, prosím, pít!' (Soudc. 4, 19.)
- כִּי יִתֵּן** 'těž' (Deut. 28, 67.)
- הִן, הִנֵּה** 'hle!' (Gen. 3, 22; 12, 19 a j.)

Spojuje se se suffixy: **הִנֵּנִי, הִנֵּךְ, הִנֵּוּ** atd.

2. Slovesného původu jsou asi tato citoslovce: **הִם** 'pst! ticho!' je vlastně imperat. pi. kořene **הִסָּה** (Hab. 2, 20, Sofon. 1, 7 a j.) K tomu je plur. **הִסְוּ** (Nehem. 8, 11.) **הִבֵּהוּ** 'nuže', imper. slovesa **יָדַב** 'dal', rozšířený přítvorkem **הִבֵּהוּ**. Žen. rod **הִבֵּי** (Ruth 3, 15), mn. č. **הִבֵּוּ** (2. Sam. 16, 20.) **לִבֵּהוּ** 'nuže', imper. od **יָלַח** (§ 75, 9) s přítvorkem **הִבֵּהוּ** (Gen. 31, 44), mn. č. **לִבֵּוּ** (Gen. 37, 20.)

3. Příklady: **אִוִי לְנַפְשָׁם** 'běda jejich duši' (Izai. 3, 9.) **אִוִי לְנוּ** 'běda nám!' **לְמִי אִוִי לְמִי אִבִּי** 'komu běda, komu bída?' (Přisl.

23, 29). אֵי-לֶךְ אֲרִיץ 'běda tomu dni!' (Joel 1, 15). אֵי-לֶךְ נָעַר 'běda tobě, země, když král tvůj je dítě' (Kaz. 10, 16). עַל כָּל-שַׁעְרֵיהֶם נִתְּתִי אֶבְחַת-חֶרֶב אִחַ עֲשׂוּיָהּ לְבָרֶךְ מֵעַמָּה (16.) 'nad každou bránu jejich dám meč hroící; běda, připraven jest jako blesk, naostřen je k zabíjení!' (Ezech. 21, 20.)

בְּדָה מִנֶּנְךָ אֵי-לֶךְ מִשְׁךָ שִׁכְנָתִי עַם-אֲהֵלֵי קָדֶר 'běda mně, že přebývám v Mešech, bydlím v stanech qedarských' (Žalm 120, 5.) — יַעַן אֲמַרְךָ הָאֵהָ אֶל-מִקְדָּשִׁי כִי-נִחַל 'protože slovo tvé (bylo) hejsal k mé svatyni, když byla znesvěcena' (Ezech. 25, 3.) — V 1. Sam. 20, 2: וַיֹּאמֶר לוֹ הַלִּילָה לֹא תָמוּת 'a pravil mu: Nebudiž tak, nezemřeš.' — אִם-רָשַׁעְתִּי אֵלָי לִי 'jestliže jsem zlosyn, běda mně' (Job. 10, 15.) — וַיְהוֶה בְּהִיבֵל קִדְשׁוֹ הֵם מִפְּנֵי 'a Hospodin je v chrámě své svatosti, ticho před tváří jeho všechna země!' (Hab. 2, 20.)

III. VĚTA

§ 87. Věty nominální

1. V nomin. větách je podmětem podstat. jméno nebo jiné slovo, které má platnost podst. jména s hlediska skladby, přísudkem je také slovo v platnosti podst. jména. Slovesných tvarů určitých v přísudku není.

Příklady: וַיְהִי מֶלֶכְנוּ יְהוָה 'Hospodin (je) náš král'; וְהָיָה טוֹב 'a zlato té země (je) dobré' (Gen. 2, 12).

2. Nominál. věty mohou mít i jen jedno slovo, na př. věty vypovídací: וַפִּילְגֶשֶׁת 'a jeho konkubina (byla jemu)' = a on měl konkubinu (Gen. 22, 24.); věty zvolací: הֲפִכְכֶם 'ta vaše zvrácenost!' (Izai. 29, 16).

3. V kterém čase si musíme sloveso domyslit, o tom rozhoduje celá souvislost. Na př. ve větě יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים (Deuter. 4, 35) 'Hospodin je pravý Bůh', je myšleno sloveso v přítomnosti, ve větě וַנְהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן 'a řeka (byla) vycházející z Edenu', (Gen. 2, 10) je vypravování děje minulého, ve větě יָדוּ כָּבֵל 'ruka jeho (bude) proti všem' (Gen. 16, 12) je doplniti sloveso v budoucím čase, neboť jde o předpověď.

4. Osobní zájmeno slouží též jako spona: הַנְּהַר הַרְבִּיעִי 'a čtvrtá řeka (je) on, (totiž) Eufat' (Gen. 2, 14).

5. Nominální věta začíná obyčejně podmětem. Má-li býti přísudkové jméno zdůrazněno, stojí ono na prvním místě: עָפַר אַתָּה 'prach (jsi) ty,' (Gen. 3, 19). Je-li přísudkovým jménem adjektivum, stojí obyčejně před podmětem: הַנּוֹרָא 'milostivý a milosrdný (je) Hospodin' (žalm 111, 4).

Příklady: אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת 'toto (jsou) rody' (Gen. 2, 4) גַּם הוּא 'i on (jest) moudrý' (Izai. 31, 2). אַתָּה הָאִישׁ 'ty (jsi) ten muž' (2. Sam. 12, 7). חֶמֶת תְּנִינָם יַיִנָם 'jed draků (jest) víno jejich' (Deuter. 32, 33). אַיֵּה יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵינוּ 'kde (jest) Hospodin, Bůh Eliášův?' (2. Král. 2, 14). עֵינֵי יְהוָה אֲלֵ-עֲדֻכָּיִם 'oči Hospodinovy (jsou obráceny) k spravedlivým' (žalm 34, 16). עֲצָמֵי בְרִיָּה אִישׁ 'kost má a tělo mé (jsi) ty' (Gen. 29, 14). מְלַחְמָה 'všichni tito (byli) mužové bojovníci' (Soudc. 20, 17). וַיַּעֲזֹב יָדָיו בְּלֹא-אִשֶׁר אֲתָךְ 'a silné budou ruce všech, kteří (jsou) s tebou' (2. Sam. 16, 21). וַיַּעֲנוּ בְהַלֵּל וּבְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב 'a zanotovali střídavě chválu hymnem a díkůčiněními Hospodinu, že (jest) dobrý, že věčně (trvá) jeho milosrdenství nad Israellem' (Esdr. 3, 11.).

§ 88. Věty verbální

1. Ve větách verbálních je podmětem podstatné jméno, přísudkem určitý tvar slovesný. Místo podst. jména může být i zájmeno, obsažené v slovesném tvaru. Na prvním místě ve větě je zpravidla sloveso: וַיִּיקָץ פַּרְעֹה 'a probudil se farao' (Gen. 41, 7.). Je-li na podmětu důraz, může být i na prvním místě, před slovesem: הֲנֵחָשׁ הִשְׂאִינִי 'ten had (o němž je zmínka v 3, 1) mne oklamal' (Gen. 3, 13).

2. Takováto verbální věta může být rozšířena předmětem nebo příslovečným určením nebo obojím: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ 'a učinil Hospodin oblohu' (Gen. 1, 7.). Při důrazu stojí na počátku jiná část věty než sloveso: אֶת-הַמַּלְךְ רָאָה עֵינָי 'krále viděly mé oči.'

3. Slovesný tvar s wāw consecutivem skoro vždy stojí na počátku věty. Záporná částice je před svým slovesem: לֹא-תִחַמְדִּי אִשְׁתְּ רַעֲךָ 'nepožádáš ženy bližního svého' (Exod. 20, 17). Jinak stojí záporka před slovem, jež popírá: לֹא יְהוָה פָּעַל בְּלִיזָאת 'ne Hospodin učinil všechno toto' (t. j. někdo jiný to učinil) (Deuter. 32, 27).

4. Často je vytčen větný člen na počátku věty a opakuje se ve větě suffixem: שָׁכַם בְּנֵי הַשָּׂקָה נִפְשׁוּ בְּבִתְכֶם 'Sichem, syn můj — přilnula duše jeho k vaší dceři' (Gen. 34, 8) = duše mého syna Sichema... Zde je vytčený člen logicky ve větě neshodným přívlastkem v genitivu. Jindy je vytčen předmět: אֲדַמְתֶּם לְנַגְדְּכֶם 'vaše orná půda před vámi — cizinci požívají ji' = ciz. požívají vaši ornou půdu (Izai. 1, 7).

5. Slovosled ve verbální větě je obvyčn: sloveso-podmět-předmět: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ 'a učinil Bůh oblohu' (Gen. 1, 7). Ale důležitost příslušné části věty vede zhusta k tomu, že se ona část klade na počátek. Tak bývá též pořádek sloveso-předmět-podmět na př. שָׂבֵלָה נָשִׁים חָרְבָה 'děti zbavoval ženy meč tvůj' (1. Sam. 15, 33); podmět-předmět-sloveso: יְהוָה תִּפְלְתִי יִקַּח 'Hospodin mou modlitbu přijímá' (žalm 6, 10); předmět-sloveso-podmět: אֲתוּ אָהַב אָבִיהֶם 'jej miloval otec jejich' (Gen. 37, 4); předmět-podmět-sloveso: כִּי-פָשַׁעִי אָנִי אֲדַע 'neboť viny své já znám' (žalm 51, 5).

Pozn. Slovesa, která mají u sebe předmět v akkusativě, jsou jmenovitě tato: slovesa, značící pobyt nebo pohyb (יָשַׁב 'bydlil', הֵלֵךְ 'šel', בּוֹא 'přijít', יָצָא 'vyšel', עָלָה 'vystupoval', יָרַד 'sestupoval'), oblékání a zdobení (לְבַשׁ 'oblékal', עָמָה 'pokrýval', הִגֵּר 'opásal se', עָמַר 'korunoval'), plnost a nedostatek (מָלֵא 'byl pln', חָסַר 'měl nedostatek'). Dvoji akkusativ mají slovesa v hiṣṣil: וְהִנֵּה הִרְאָה אֶתִּי אֱלֹהִים גַּם אֶת-זֶרְעִי 'a hle, dal mně (akk.) Bůh viděti též tvé potomstvo' (Gen. 48, 11); dále u sloves stavění, tvoření עָפַר אֶת-הָאָדָם 'a stvořil Hospodin... člověka z prachu (akk.)' (Gen. 2, 7); וַיִּבְנֶה 'a vybudoval kameny (v) oltář', (1. Král. 18, 32). Akkusativ vztahu: הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ וְאֵתָה תִּשׁוּפְנוּ עַקֵּב 'on bude tebe potírati hlavu (= tobě p. h.) a ty budeš potírati jej patu' (= jemu p.) (Gen. 3, 15).

§ 89. Pravidla shody

1. Jestliže jde podmět před přísudkem, shodují se v čísle: **הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד־אֱלֹהִים** 'nebesa vypravují slávu boží' (žalm 19, 2). — Je-li sloveso na počátku věty, je sice také shoda mezi podmětem a přísudkem: **וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם** 'a otevřeny byly oči obou a poznali, že jsou nazí' (Gen. 3, 7), ale nemusí vždy býti. Sloveso může býti v sing. muž. rodu, i když následuje podmět v plur. žen. rodu: **יְהִי מְאֹרֶת** 'ať jsou světla!' (Gen. 1, 14). I před podmětem žen. rodu v sing. může býti sloveso v rodě mužském: **וַיַּעֲבֹד הַרְיָה** 'a prošel hlasitý křik v táboře' (1. Král. 22, 36).

2. V nominální větě se shoduje přísudek, vyjádřený přídavným jménem nebo participiem, s podmětem v rodě a čísle: **וְאֲנָשֵׁי קֹדֶם רָעִים וְהָטְאִים** 'a lidé sodomští (byli) zlí a hříšní' (Gen. 13, 13). Přídavná jména netvoří čísla dvojného a proto jsou v plur., je-li podmět v duálu: **עֵינֵי לֵאָה רַבּוֹת** 'oči Leiny (byly) bezvýrazné' (Gen. 29, 17).

3. Přísudek, vyjádřený přídav. jménem na počátku věty nominální, je někdy v sing. muž. rodu, i když jeho podmět je v plur.: **וַיִּשְׁרַ מִשְׁפָּטֶיהָ** 'a spravedlivé (jsou) tvé soudy' (žalm 119, 137); **רְחוֹק מִרְשָׁעִים יִשׁוּעָה** 'daleká (je) od bezbožných spása' (žalm 119, 155).

4. Někdy se užívá pro řeč o ženách tvarů muž. rodu: **אֲנַחְנֵנוּ מִקְטָרִים לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם** 'my (ženy) pálime kadidlo královně nebes' (Jerem. 44, 19).

Jména významu kolektivního mají u sebe často sloveso v plur.: **וַיִּשְׁבְּהוּ הָעָם** 'i odpověděl mu lid' (1. Sam. 17, 30); **הַבָּקָר** 'skot oral' (Job 1, 14); **וּבֵית שֹׁמֵשׁ קִצְרִים** 'Beth-Šemeš (=obyvatelé města B.-Š.) žali' (1. Sam. 6, 13); **וְנָלוּ** 'a šli do zajetí (v pror. řeči: půjdou) lid aramský

do Qiru' (Amos 1, 5); **וַיִּרְאוּ מִיְהוָה כָּל־הָאָרֶץ** 'ať se bojí (plur.) před Hospodinem celá země' (žalm 33, 8); méně často mají kolektivní sloveso v singuláru, na př. **וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעָם אֶת־הַנְּחָשִׁים** 'a poslal Hospodin na lid hady... a štípali lid a mřel lid hojný z Izraele' (Num. 21, 6).

Někdy je předcházející přísudek v sing., následující v plur.: **וַיִּשְׁמַע הָעָם וַיִּתְאֲבָלוּ** 'a slyšel (to) lid a měli žalost' (Exod. 33, 4).

Jména, která mají plur. tvar, ale sing. význam, mají u sebe sing.: **וַיִּקַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֶת־ו** 'a vzal pán Josefův jej (= Josefa)' (Gen. 39, 20); **אֲדֹנָיִם** značí pán, pán domu). Podobně u **בְּעֵלִים** majitel, pán vl. panstvo **וְגַם־בְּעֵלָיו יוֹמַת** 'a také jeho majitel nechť zemře' (Exod. 21, 29). Jméno boží **אֱלֹהִים** má u sebe singulár, na př. **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** 'na počátku stvořil Bůh', (Gen. 1, 1), ale někdy i plurál, na př. **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה** 'a řekl Bůh: Učiňme člověka.' (Gen. 1, 26).

5. U jmen zemí a národů stává často sloveso v sing. žen. rodu: **וַיִּשְׂאוּ מַדְבַּר וְעָרֵיו הַצְּרִים תֵּשֵׁב כָּדָר** 'zdaž dosud nevíš, že upadl v záhubu Egypt?' (Exod. 10, 7), **וַיִּשְׂאוּ מַדְבַּר וְעָרֵיו הַצְּרִים תֵּשֵׁב כָּדָר** 'pozdvihnou (hlas) poušť a města její, dvorce, (v nichž) bydlí Qedar' (Izai. 42, 11).

6. Množné číslo osob, které označuje jen část celku nebo jednotlivce, spojuje se někdy se singulárem slovesa: **מַחְלֵלֶיהָ מוֹת יוֹמַת** 'a znesvětitelé její (= soboty) smrtí zemrou' (Exod. 31, 14). Plurály, značící zvířata, údy těla nebo abstraktní pojmy, mají přísudek často v sing. žen. rodu, na př. **וְעֵינָיו קָמָה** 'a oči jeho stály' (= byly nepohyblivé, slepé) (1. Sam. 4, 15); **בְּהֵמוֹת שָׂדֵה תַעֲרֹג** 'zvířata polní prahnou (po pití)' (Joel 1, 20); **עַד־מַתִּי תֵלֵין** 'až dokud budou přebývat v nitru tvém myšlenky tvého násilnictví?' (Jerem. 4, 14).

§ 90. Podmět

1. Podmětem v hebr. je podstatné jméno a ty části řeči, které mohou být v syntaktické platnosti podstatného jména, t. j. zájmena, participia, infinitivy, též i zájmenné podměty, obsažené v tvarech určitých sloves.

2. Neurčitý osobní podmět („někdo“, „lidé“) lze vyjádřiti buď:

- a) 3. os. sg. muž. rodu, na př. v Gen. 16, 14: **עַל־כֵּן קָרָא לְבָאָר בְּאָר לַחֵי רֵאִי** 'proto nazvali studnu tu studnou živého mne vidoucího.'
- b) 3. os. pl. muž. rodu, na př. Esther 2, 2: **יִבְקְשׁוּ לְמַלְךְ נְעוּרוֹת** 'ať hledají králi dívky.'
- c) 2. os. sg. muž. rodu, na př. Jerem. 23, 37: **כֹּה תֹאמַר אֶל־הַנְּבִיאִים** 'takto budou říkati (dosl. budeš říkati) proroku.'
- d) passivem: **אִז הוּחַל לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה** 'tehdy bylo počato se vzýváním jména Hospodinova' (Gen. 4, 26), **הִקְלַל הוּחַל** 'otevřel, uvolnil', hiḡ. 'počal').

3. Neurčitý podmět neosobní ('to', 'ono') bývá vyjadřován:

- a) 3. os. sg. muž. rodu: **וַיְהִי** 'a stalo se' (Gen. 14, 1 a často); **לְמַד הָרָה לֵךְ** 'proč se rozpálilo (tvé rozhněvání) tobě' = proč ses rozpálil hněvem (Gen. 4, 6, vynecháno je v této frasi slovo **אֵף**, hněv.)
- b) 3. os. sg. žen. rodu: **וַתֵּצַר לְדָוִד מְאֹד** 'a bylo úzko Davidovi velice' (1. Sam. 30, 6).
- c) participiem: **כִּי מִמְזוּרַח־שָׁמֶשׁ וְעַד־מְבֹאוֹ גָדוֹל שָׁמִי בְּגוֹיִם** 'neboť od východu slunce až k západu jeho veliké (bude) jméno mé mezi národy a ve všem místě bude obětováno (part. pu' 'al od **קָמַר**), (oběťmi) bude obětováno jménu mému, i čistá oběť' (Mal. 1, 11).

Po neosobním pasivu mívá podmět před sebou částici **אֵת**: **וַיִּגַד לְרֵבֶקָה אֵת־דְּבָרֵי עֵשָׂו** 'a byla zvěstována Rebece slova Esauova' (Gen. 27, 42); **יָתֵן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְעַבְדֶּיךָ** 'ať je dána země tato tvým služebníkům' (Num. 32, 5).

4. Původce děje při pasivu bývá opatřen předložkami **לְ**, **מִן** nebo **בְּ**: **וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה** 'dal se od něho (= jím) prositi Hospodin modlitbou', t. j. Izák prosil Hospodina modlitbou (Gen. 25, 21); **וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בֶּשֶׂר עוֹד מִמִּי הַמִּבּוֹל שִׁפְךָ דָם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ** 'a nebude vyhlazeno veškeré tělo již vodami potopy' (Gen. 9, 11); **יִשְׁפָּךְ** 'kdokoli by byl) prolévající krev člověka, člověkem krev jeho bude prolita' (Gen. 9, 6). Tvary **לְ**, **מִן** jsou skutečně podměty v pasivních větách, podobně jako instrumentál v čes. pasivní větě: Králem bylo obléháno město.

5. Nomen je někdy zdůrazněno částicí **אֵת**, která se klade na počátek věty a má asi význam čes. 'to, co se týče' nebo se ani nepřekládá: **אֵת־מְקוֹם כְּסֵאִי וְאֵת־מְקוֹם כְּפֹת רַגְלֵי** 'to (je) místo mého trůnu a to (je) místo chodidel mých nohou' (Ezech. 43, 7).

6. V hebrejštině jsou i neosobná (bezpodmětá) slovesa (jako čes. prší, blýská se a pod.). Vyjadřována jsou buď 3. os. sg. rodu muž. nebo žen.; na př. **לֹא־תִמְטִיר** 'nepršelo' (Amos 4, 7), **אֹר** 'rozednívá se' (1. Sam. 29, 10), **נִשְׁעָרָה** 'je bouřka' (Žalm 50, 3), **יִחַשֵׁד** 'tmí se' (Jerem. 13, 16) a pod.

§ 91. Věty tázací

1. Tázací věty nemají někdy žádných tázacích částic a jejich tázací význam je dán jen jinou melodií nebo jiným slovosledem. Zpravidla užívá se však tázacích částic, jako jsou:

1. **הֲ** 'zdaž', u otázek, na něž můžeme čekati odpověď buď kladnou nebo zápornou (Job 1, 8) nebo zápornou (Gen. 4, 9), případně i kladnou (1 Kr. 21, 20). Má tedy význam všech tří lat. částic ne,

§ 90. Podmět

1. Podmětem v hebr. je podstatné jméno a ty části řeči, které mohou být v syntaktické platnosti podstatného jména, t. j. zájmena, participia, infinitivy, též i zájmenné podměty, obsažené v tvarech určitých sloves.

2. Neurčitý osobní podmět („někdo“, „lidé“) lze vyjádřit buď:

- a) 3. os. sg. muž. rodu, na př. v Gen. 16, 14: **על-כן קרא** 'proto nazvali studnu tu studnou živého mne vidoucího.'
- b) 3. os. pl. muž. rodu, na př. Esther 2, 2: **יבקשו למלך** 'at hledají králi dívky.'
- c) 2. os. sg. muž. rodu, na př. Jerem. 23, 37: **כה תאמר** 'takto budou říkatí (dosl. budeš říkatí) proroku.'
- d) passivem: **אז הוחל לקרא בשם יהוה** 'tehdy bylo počato se vzýváním jména Hospodinova' (Gen. 4, 26), **חלל** od **הוחל**, 'otevřel, uvolnil', hiř. 'počal').

3. Neurčitý podmět neosobní ('to', 'ono') bývá vyjadřován:

- a) 3. os. sg. muž. rodu: **יהי** 'a stalo se' (Gen. 14, 1 a často); **למה חרה לך** 'proč se rozpálilo (tvé rozhněvání) tobě' = proč ses rozpálil hněvem (Gen. 4, 6, vynecháno je v této frasi slovo **אף**, hněv.)
- b) 3. os. sg. žen. rodu: **ותצר לרוד מאד** 'a bylo úzko Davido-
vi velice' (1. Sam. 30, 6).
- c) participiem: **כי ממזרח-שמש ועד-מבוא גדול שמי בגוים** 'neboť od východu slunce až k západu jeho veliké (bude) jméno mé mezi národy a ve všem místě bude obětováno (part. pu "al od **קטר**), (oběťmi) bude obětováno jménu mému, i čistá oběť' (Mal. 1, 11).

Po neosobním pasivu mívá podmět před sebou částici **את**: **ויגד לרבקה את-דברי עשו** 'a byla zvěstována Rebece slova Esau-ova' (Gen. 27, 42); **יתן את-הארץ הוואת לעבדיו** 'at je dána země tato tvým služebníkům' (Num. 32, 5).

4. Původce děje při pasivu bývá opatřen předložkami **ל**, **מן** nebo **ב**: **וייעתר לו יהוה** 'dal se od něho (= jím) prositi Hospodin modlitbou', t. j. Izák prosil Hospodina modlitbou (Gen. 25, 21); **ולא-יכרת כל-בשר עוד ממי המבול** 'a nebude vyhlazeno veškeré tělo již vodami potopy' (Gen. 9, 11); **שפך דם האדם באדם דמו** 'kdokoli by byl) prolévající krev člověka, člověkem krev jeho bude prolita' (Gen. 9, 6). Tvary **ל**, **מן**, **ב** jsou skutečně podměty v pasivních větách, podobně jako instrumentál v čes. pasivní větě: Králem bylo obléháno město.

5. Nomen je někdy zdůrazněno částicí **את**, která se klade na počátek věty a má asi význam čes. 'to, co se týče' nebo se ani nepřekládá: **את-מקום כסאי ואת-מקום כפות רגלי** 'to (je) místo mého trůnu a to (je) místo chodidel mých nohou' (Ezech. 43, 7).

6. V hebrejštině jsou i neosobná (bezpodmětá) slovesa (jako čes. prší, blýská se a pod.). Vyjadřována jsou buď 3. os. sg. rodu muž. nebo žen.; na př. **לא-תמטר** 'nepršelo' (Amos 4, 7), **אור** 'rozednívá se' (1. Sam. 29, 10), **גשערה** 'je bouřka' (Žalm 50, 3), **יהשך** 'tmi se' (Jerem. 13, 16) a pod.

§ 91. Věty tázací

1. Tázací věty nemají někdy žádných tázacích částic a jejich tázací význam je dán jen jinou melodií nebo jiným slovo-
sledem. Zpravidla užívá se však tázacích částic, jako jsou:

1. **ה** 'zdaž', u otázek, na něž můžeme čekat odpověď buď kladnou nebo zápornou (Job 1, 8) nebo zápornou (Gen. 4, 9), případně i kladnou (1 Kr. 21, 20). Má tedy význam všech tří lat. částic ne,

num, nonne. V posledním významu bývá často částice הלא (Gen. 4, 7; 20, 5; Job 1, 10 a j.)

2. אם stává často před nepřímými otázkami (Pís. 7, 13; 2. Kr. 1, 2). Také הן stojí před nepř. otázkou.

2. Dvojjelenné otázky (rozlučovací) mají v 1. části הן, v druhé אם nebo או (lat. utrum-an): הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž s námi (jsi) ty či s nepřáteli našimi?' (Josue 5, 13). Místo אם v druhé části je též ואם (Job 21, 6), v první části místo הן může být též האף (Job 34, 17.) או shledává se u Kaz. 2, 19 a Joba 16, 3.

Příklady: táz. věta bez částice: וזה בני עשו 'ty jsi ten syn můj Esau?' (Gen. 27, 24). S částicí הן: ויאמר יהוה: הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž jsi přihlédl k mému služebníku Jobovi?' (Job 1, 8); ויאמר יהוה: הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž hlídačem bratra svého (jsem) já?' (Gen. 4, 9); והאף אתה אסלצרינו 'zdaž jsi mne nalezl, nepříteli můj?' (1. Král. 21, 20).

S částicí הלא: הלא הוא אמרלי אחתי הוא הלא 'zdaž on mně neřekl: Sestra má (je) ona?' (Gen. 20, 5.) Nepř. otázka s אם: הלאו אתה אסלצרינו... אסלצרינו זבוב... 'jděte, vyptávejte se u Ba'al-Zebuba, ... zdaž se uzdravím ze své nemoci' (2. Král. 1, 2); הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž jsi vyslal (Noe) holubici od sebe, aby se dozvěděl (inf. cons. od ראה viděl), zdaž opadly vody s povrchu země' (Gen. 8, 8). Dvojjelenné otázky: הלאו אתה אסלצרינו כל יושבי 'slyšte to, starši, a pozorujte, všichni obyvatelé země, zdaž to bylo ve vašich dnech či ve dnech vašich otců' (Joel 1, 2); הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž ten, kdo nenávidí právo, bude panovati, či vysoce spravedlivého prohlásíš za zlého?' (Job 34, 17); והאף 'a kdo ví, zda bude moudrý či poše-

tilec?' (Kaz. 2, 19); והאף 'zdaž (bude) konec slovům do větru či co tě podněcuje, že (tak) odpovídáš?' (Job 16, 3).

§ 92. Věty jistíci

Obsahují souhlas, přitakání, potvrzení. V nominální větě bývá (§ 78): אכן יש יהוה במקום 'zajisté bytí Hospodina na tomto místě' = vpravdě jest H. na tomto místě (Gen. 28, 16.). Pojem „ano“ se vyjadřuje v hebrej. příslovcem כן (Exod. 10, 29. Jos. 2, 4. Esdr. 10, 12) nebo se opisuje. V odpovědi se opakuje někdy sloveso tázací věty v příslušné úpravě a znamená ano: הלאו אתה אסלצרינו 'zabil jsi ho?' 'odpověď: הלאו 'zabil jsem' = ano. V 2. Sam. 12, 19: ויאמר יהוה: הלאו אתה אסלצרינו 'a pravil David: Zdaž zemřelo dítě? Á řekl: Zemřelo (= ano).'

§ 93. Věty popírací

1. Popírání děje se v nominální větě nejčastěji slovem אין někdy též záporkou לא. Status absolutus אין přichází po slově, jehož existence se popírá, předchází-li zápor, je status constructus אין. Částice לא popírá s důrazem jeden pojem.

2. V slovesných větách je záporka לא u indikativu, אל u apokopátu (jussivu) a kohortativu (energiku).

3. Popírací význam mají spojky פן s maqqēp, spojená s imperfektem ('aby ne' v účelových a obavných větách) a לבלתי s imperfektem a častěji s infinitivem; dále אפס 'ne vice' (Amos 6, 10), 'ne' (Izai. 54, 15), בל 'ne' (žalm 10, 11, přísl. 10, 30 a j.), בלי 'ne' (Gen. 31, 20, Izai 14, 6, Ozeáš 7, 8 a j.) a מרם 'ještě ne' (Gen. 2, 5, Exod. 10, 7).

Příklady: הלאו אתה אסלצרינו 'zdaž jest Hospodin uprostřed nás či není?' (Exod. 17, 7); והאף 'a kdo ví, zda bude moudrý či poše-

על־הארץ ואדם אין לעבד את־האדמה 'neboť neselal dešť Hospodin Bůh na zemi a člověka nebylo, aby obdělával zemi' (Gen. 2, 5); ואין ראה ואין ידע ואין מקיץ 'a nebylo vidoucího a nebylo vědoucího a nebylo probouzejícího se' (= a nikdo to neviděl...) (1. Sam. 26, 12.) — אני יהנה ואין עוד זולתי אין אלהים ... למען 'já (jsem) Hospodin a není více kromě mne, není Boha (kromě mne),... aby poznali,... že není kromě mne (žádného); já (jsem) Hospodin a není více (jiného)' (בלעדיו, 'kromě') (Izai, 45, 5—6). בל־ראה 'nebude se divati (už) nikdy' (žalm 10, 11). — אין מים 'nebylo vody', Exod. 17, 1; המן־העין אשר צויתיה לבלתי אבל- 'zdaž se stromu, o němž poručil jsem ti, abys s něho nejedl, jsi jedl?', Gen. 3, 11. — ואמרו אין 'a řekli: Není (tu)' (1. Kr. 18, 10); אין כמני 'není nikdo jako já, není mi roven' (Exod. 9, 14); אין דבר 'nic' (Num. 19, 2); אין־בה מום 'není v ní chyby' (Exod. 5, 11); אין כל־דבר 'vůbec nic' (Soudc. 18, 10). Důrazný zápor vyjádřen slovem מאין כמוד: 'vůbec nic není jako ty, není ti rovno' (Jerem. 10, 6); ערים מאין יושב ובתים מאין אדם; אין חקר 'města bez obyvatel a domy bez lidí' (Izai. 6, 11). Zápor. adjektiva: אין מספר 'bezpočetný', אין כסף 'bez peněz', אין כח 'bez síly', אין חקר 'nezbadatelný'.

§ 94. Věty přací

1. Jsou uváděny částicemi לו 'kéž' (lat. utinam) a אם stejného významu. לו se pojí s imperfektem (Gen. 17, 18: לו ישמעאל יהיה 'kéž by Izmael žil před tebou!'; Job 6, 2: לו שקול ישקל 'kéž by řádně byl zvážen můj zármutek!'), s imperativem (Gen. 23, 13: לו ישמעני 'kéž bys mne vyslyšel, vyslyš mne!'), s perfektem (Num. 14, 2: או במדבר הנה 'kéž bychom byli zemřeli v zemi egyptské nebo v této

poušti kéž bychom byli zemřeli!'; Num. 20, 3: לו נוענו 'kéž bychom byli zemřeli!', Izai. 63, 19: לו־אִרְעַת שמים 'kéž bys roztrhl nebesa!'). אם se spojuje s imperfektem (žalm 68, 14; 81, 9; 95, 7; 139, 19).

2. Slovesný tvar významu přacího se doplní v nominální větě, jako je שלום לכם, arab. 'assalāmu 'alaika (-kum); v bibli má odchylný význam 'dobře jste na tom, mějte pokoj'.

3. Přací věta má někdy podobu otázky: מי־ישמני שפט בארץ ועלי יבוא כל־איש אשר־יהיה־לו ריב־משפט והצדקתיו 'kdo by mne dosadil za soudce v (této) zemi? A ke mně by přišel každý, kdo má spor a soud a já bych mu zjednal spravedlnost (= kéž by mne někdo dosadil...)' (2. Sam. 15, 4).

4. Přacími větami jsou všechny přísahy a zaklínání. Jsou uvedeny přísahou nebo zaklínací formulí, po ní je spojka אם, v záporu חי־יהיה וחי נפשה אם־אעשה את־הדבר הזה: 'jakože je živ Hospodin a jako že je živa tvá duše (= ty), jestliže učiním věc tuto (= neučiním to)*' (2. Sam. 11, 11). אם znamená pak vůbec jen 'vpravdě', אם־לא 'zajisté ne'. Zaklínací formule jsou: חי יהיה 'jako že je živ Hospodin', חי נפשה 'jako že jsi živ', חי אני 'jako že jsem živ'. Po אם přichází vlastně podmínečná věta 'jestliže to učiním', hlavní věta vyjadřující, co se má rušiteli přísahy státi, se vynechává ze strachu (jen někdy se říká zvláštní úsloví כה יעשה־ל־אלהים וכה יסוף 'tak ať učiní tomu... Bůh a tak ať přidá' (1. Sam. 3, 17; 20, 13; 2. Sam. 3, 35, smysl podle Hejčla 'ať ho Bůh trestá a opět trestá.')

§ 95. Věty stavové

1. Služi tak proto, že podávají bližší určení hlavního děje tím, že uvádějí nějakou bližší okolnost, která děj doprovází nebo za níž

*) Podle Kautzschovy opravy (Gesenius-Kautzsch str. 494).

se děj odehrává nebo stav věci, jenž je s hlavním dějem současný. Jméno je podle arabské mluvnické, kde mluvíme o nich jako o t. zv. ěalových větách (ar. ěal = stav). Pripojují se spojkou ך. Obsahují jakési příslovečné určení a mohou být buď nominální nebo verbální.

2. Nominální stavová věta je na př. ... ךידי איש אחר 'a byl jeden muž... a jméno jeho (bylo) Elqana' (1. Šam. 1, 1). ךיבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב 'a přišli dva andělé do Sodomy večer a (= když) Lot (byl) sedící (= seděl) v bráně sodomské' (Gen. 19, 1). Za příklad verbální věty lze uvést: ךיאמר בוא ברוך יהוה למה 'a pravil: Vstup, požehnaný Hospodinův, proč stojíš venku, když jsem já připravil dům a místo velbloudům?' (Gen. 24, 31). V češtině starší doby je užíváno v podobných případech slova an, -a, -o (něm. indem) a v obecném usu českém se uvádí často stavová věta spojkou a se zájmenem, tedy kopulativně (na př. hledám ho a vidím a on si hraje = a vidím ho hrajícího si).

§ 96. Věty vztažné

1. Vzácně vyjadřován je poměr vztažný tím, že následuje po některém slově ve větě bez vnějšího znamení závislosti věta relativního významu. Tak na př. výraz לא להם v Gen. 15, 13: ךיאמר 'a pravil Abramovi: Vědění věz (určitě věz), že cizincem bude sítě tvé v zemi — ne(ní) jim' = v zemi, která není jejich. Nebo u Izai. 42, 16: ךידעו לא ידעו 'a povedu slepé po cestě — neznali' = po cestě, kterou neznali. Jména ארץ a דרך jsou neurčitá; i po určitých jménech je shledáváno toto prosté připojení: ךאיה העדר נתן לך 'kde (jest) to stádo — bylo dáno tobě' (= které bylo...) (Jerem. 13, 20). V takovéto vztažné větě je

někdy suffixem u slovesa naznačen vztah k pojmu, na němž je věta závislá (Deuter. 32, 17). Vztažnou moc má někdy určitý člen, jenž stojí před slovesem vztažné věty (Josue 10, 24).

2. Obyčejně se uvádí vztažná věta zájmenem אשר (§ 33), jež se vsune zpravidla za určené slovo, od něhož vztah je závislý, a poněvadž je nesklonné, je doplňováno osobním přívěsným zájmenem: (Gen. 28, 13) ךארץ אשר אתה שוכב עליה 'země, která ty (jsi) ležící na ní' = země, na které ty ležíš; (Gen. 3, 11) ךעץ אשר העץ אכלתי לבלתי אכל ממנו 'ten strom, který poručil jsem ti abys s něho nejedl. U jmen, označujících místa, doplněno je zájmeno vztažné příslovcem שם 'tam': ךהמקום אשר-היה שם אלה 'místo, které byl tam jeho stan' = místo, na němž byl... (Gen. 13, 3). אשר následuje i po neurčeném jménu (Deut. 28, 49). Má-li platnost nominativní, není po něm suffix (Gen. 3, 3). Po 1. nebo 2. osobě je ve vztažné větě v doplňovacím zájmenu shoda: ךאני יוסף אחיכם 'já (jsem) Josef, váš bratr, který prodali jste mne' = kterého jste prodali (Gen. 45, 4).

Jak plyne z uvedených příkladů, je אשר jen nota relationis a nikoli pravé zájmeno vztažné jako je v indoevrop. jazycích jenž, qui atd. K pochopení hebr. vztažné věty je nejlépe uvésti usus obecné češtiny, v níž je ustrnulé co: pán (žena), co jsem ho (ji) viděl.

Příklady: ךיהיו כאלה נבלת עליה וכןגה אשר-מים אין לה 'neboť budete jako terebint, vadnoucí na svém listí, a jako zahrada, která nemá vody' (Izai. 1, 30). — ךכל אשר נשמת-רוח חיים באפיו... מתו 'všichni, kteří měli dech ducha života ve svých chřípích... zemřeli' (Gen. 7, 22). — ךתומו, jenž: ךיאמר לאשר 'a pravil tomu, jenž (byl) nad jeho domem' (Gen. 43, 16). — ךזהו, jež: ךאשר-הקרו וספרו עליי 'a budou pohlížeti na mne, toho, jež probodali, a budou bédovati nad ním'

se děj odehrává nebo stav věci, jenž je s hlavním dějem současný. Jméno je podle arabské mluvnice, kde mluvíme o nich jako o t. zv. hálových větách (ar. hāl = stav). Připojují se spojkou ׀. Obsahují jakési příslovečné určení a mohou být buď nominální nebo verbální.

2. Nominální stavová věta je na př. ... יהי איש אחד 'a byl jeden muž... a jméno jeho (bylo) Elqana' וישמו אלקנה (1. Šam. 1, 1). ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב 'a přišli dva andělé do Sodomy večer a (= když) Lot (byl) sedící (= seděl) v bráně sodomské' (Gen. 19, 1). Za příklad verbální věty lze uvést: ויאמר בוא ברוך יהוה למה 'a pravil: Vstup, požehnaný Hospodinův, proč stojíš venku, když jsem já připravil dům a místo velbloudům?' (Gen. 24, 31). V češtině starší doby je užíváno v podobných případech slova an, -a, -o (něm. indem) a v obecném usu českém se uvádí často stavová věta spojkou a se zájmenem, tedy kopulativně (na př. hledám ho a vidím a on si hraje = a vidím ho hraje si).

§ 96. Věty vztažné

1. Vzácně vyjadřován je poměr vztažný tím, že následuje po některém slově ve větě bez vnějšího znamení závislosti věta relativního významu. Tak na př. výraz לא להם v Gen. 15, 13: ויאמר 'a pravil Abramovi: Vědčím věz (určitě věz), že cizincem bude símě tvé v zemi — ne(ni) jim' = v zemi, která není jejich. Nebo u Izai. 42, 16: והולכת עורים בדרך לא ידעו 'a povedu slepé po cestě — neznali' = po cestě, kterou neznali. Jména ארץ a הרך jsou neurčitá; i po určitých jménech je shledáváno toto prosté připojení: ויהי העדר נתן לך 'kde (jest) to stádo — bylo dáno tobě' (= které bylo...) (Jerem. 13, 20). V takovéto vztažné větě je

někdy suffixem u slovesa naznačen vztah k pojmu, na němž je věta závislá (Deuter. 32, 17). Vztažnou moc má někdy určitý člen, jenž stojí před slovesem vztažné věty (Josue 10, 24).

2. Obyčejně se uvádí vztažná věta zájmenem אשר (§ 33), jež se vsune zpravidla za určené slovo, od něhož vztah je závislý, a poněvadž je nesklonné, je doplňováno osobním přívěsným zájmenem: (Gen. 28, 13) הארץ אשר אתה שכב עליה 'země, která ty (jsi) ležící na ní' = země, na které ty ležíš; (Gen. 3, 11) העץ אשר הניתיך לבלתי אכל ממנו 'ten strom, který poručil jsem ti abys s něho nejedl. U jmen, označujících místa, doplněno je zájmeno vztažné příslovcem שם 'tam': המקום אשר-היה שם אלה 'místo, které byl tam jeho stan' = místo, na němž byl... (Gen. 13, 3). אשר následuje i po neurčeném jménu (Deut. 28, 49). Má-li platnost nominativní, není po něm suffix (Gen. 3, 3). Po 1. nebo 2. osobě je ve vztažné větě v doplňovacím zájmenu shoda: אני יוסף אחיכם 'já (jsem) Josef, váš bratr, který prodali jste mne' = kterého jste prodali (Gen. 45, 4).

Jak plyne z uvedených příkladů, je אשר jen nota relationis a nikoli pravé zájmeno vztažné jako je v indoevrop. jazycích jenž, qui atd. K pochopení hebr. vztažné věty je nejlépe uvésti usus obecné češtiny, v níž je ustrnulé co: pán (žena), co jsem ho (ji) viděl.

Příklady: כי תהיו כאלה נבלת עליה וכגנה אשר-מים אין לה 'neboť budete jako terebint, vadnoucí na svém listí, a jako zahrada, která nemá vody' (Izai. 1, 30). — כל אשר נשמת-רוחָה 'všichni, kteří měli dech ducha života ve svých chřípích... zemřeli' (Gen. 7, 22). — Tomu, jenž: ויאמר לאשר 'a pravil tomu, jenž (byl) nad jeho domem' (Gen. 43, 16). — Toho, jež: והביטו אלי את אשר-הקרו וספרו עליו 'a budou pohlížeti na mne, toho, ježž probodali, a budou bédovati nad ním'

(Zach. 12, 10). — Vynechané zájmeno: **בּו יום אוֹלַד בּו** 'kéž by byl zahynul den, v němž jsem byl zrozen' (Job 3, 3). — Jak vidno z příkladů, slovosled vztahné věty je týž, jako kdyby tato věta byla samostatná.

§ 97. Věty podmětne a předmětne

1. Podmětne věty jsou uváděny buď spojkou **כּי** že: **אָף כּי־** **אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ** 'zdaž tak (není tomu), že řekl Hospodin: „Nejezte...“ (Gen. 3, 1) nebo **טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תִדְרֹר מִשְׁתַּדֵּוֹר אֲשֶׁר** 'lepší jest, že neslíbíš, než abys slíbil a nesplnil' (Kaz. 5, 4).

2. Předmětne věty jsou buď nominální nebo verbální a jsou připojovány k hlavní větě buď spojkou nebo beze spojky. Jako spojky užívá se **כּי** že: **וַיֵּרָא אֱלֹהִים כּי־טוֹב** 'a viděl Hospodin, že (to je) dobré' (Gen. 1, 10); zde je **כּי** před nominální větou. Před verbální větou je v 1. Kr. 21, 15. Též **אֲשֶׁר** uvozuje buď nominální nebo verbální větu předmětne. Spojení prosté beze spojky je na př. v žalmu 9, 21: **יִדְעוּ גוֹיִם אֲנוֹשׁ הָמָּה** 'ať poznají národy, že jsou smrtelné (lidské podstaty)'.

§ 98. Věty příslovečné

Vyjadřují příslovečné určení k hlavní větě. Podle druhů přísl. určení rozeznávají se přísl. věty: a) časové, b) místní, c) důvodové, d) účelové, e) výsledné, f) připouštěcí, g) srovnávací, h) vylučovací a i) podmiňovací.

a) Časové věty jsou uváděny spojkami:

כּי 'když'; **כּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּהוּ** 'když (byl) hochem Izrael, tu jsem jej miloval' (Ozeáš 11, 1). Srv. Gen. 4, 12; Job, 22, 2.

אֲשֶׁר 'když'; **אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעַם** 'když otevřela země ústa svá a pohltila je' (Deut. 11, 6). Srv. 2. Par. 35, 20.

כּאֲשֶׁר 'když'; **וַיְהִי כַאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֵגֶל** 'a stalo se, když se přibližoval k táboru, že spatřil tele' (Exod. 32, 19).

עַד 'zatím co'; **וַיְהִי עַד הַכּוֹר שָׂאוֹל אֶל־הַכֹּהֵן** 'a stalo se, zatím co mluvil Saul ke knězi...' (1. Sam. 14, 19).

עַד־לֹא 'dříve než'; **עַד־לֹא עָשָׂה אָרְיָן וַחֲוִצוֹת** 'dříve než učinil zemi a prostranství' (Přísl. 8, 26).

זָכַר אֶת־בוֹרְאֵיהֶּ בַּיָּמִים בְּחֹרְתֵיהֶּ עַד 'dříve než'; **עַד אֲשֶׁר לֹא** **וַיָּבֹאוּ הָרָעָה** 'pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, dříve než přijdou dny zlé' (Kaz. 12, 1).

וַתֵּלֶךְ יָד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל ... עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יָבִין 'a postupovala ruka synů izraelských (proti Jabínovi)... až zahubili Jabína' (Soude. 4, 24).

וַיָּבֹאוּ הָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרָדְפִים 'a přišli na horu a pobývali tam tři dny, dokud se nenavrátili pronasledovatelé' (Jozue 2, 22).

עַד 'až'; **עַד שְׁיִפְתַּח הַיּוֹם** 'až bude váti večerní větrník' (Pís. 2, 17). Srv. Pís. 3, 4; Soude. 5, 7.

עַד כּי 'až'; **עַד כּי־גִדַּל מָאֵד** 'a vzrůstal se ten muž ... až se vzrůchl velmi' (Gen. 26, 13).

עַד אֵם 'dokud'; **גַּם לְגִמְלֵיהֶּ אֲשָׁאֵב עַד אִם־כִּפְלוּ לְשֵׁתָת** 'také tvým velbloudům budu čerpatí (vodu), dokud by se důkladně nenapili' (Gen. 24, 19).

אֲחֵרֵי 'když'; **אֲחֵרֵי נִמְכַר נְאֻלָּה תִּהְיֶה־לּוֹ** 'když byl prodán, bude mítí právo na vykoupení' (Levit. 25, 48).

לֹא־יִוָּכַל בְּעֵלָה הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁלַחָה לְשׁוֹב 'když'; **אֲחֵרֵי אֲשֶׁר** **לִכְהֻתָּה לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אֲחֵרֵי אֲשֶׁר הִטְמִינָהּ** 'nebude smětí její první manžel, jenž ji zapudil, znovu vzítí si ji, aby byla (jeho) manželkou, když (jest) poskvrněna (pro něho)' (Deuter. 24, 4).

(Zach. 12, 10). — Vynechané zájmeno: **יֹאכֵד יוֹם אֲוֹלַד בּוֹ** 'kéž by byl zahynul den, v němž jsem byl zrozen' (Job 3, 3). — Jak vidno z příkladů, slovosled vztažné věty je týž, jako kdyby tato věta byla samostatná.

§ 97. Věty podmíněné a předmětné

1. Podmětné věty jsou uváděny buď spojkou **כִּי** že: **אֵת כִּי** 'zdaž tak (není tomu), že řekl Hospodin: „Nejezte...“ (Gen. 3, 1) nebo **אִשֶּׁר** 'lepší jest, že neslíbíš, než abys slíbil a nesplnil' (Kaz. 5, 4).

2. Předmětné věty jsou buď nominální nebo verbální a jsou připojovány k hlavní větě buď spojkou nebo beze spojky. Jako spojky užívá se **כִּי** že: **וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב** 'a viděl Hospodin, že (to je) dobré' (Gen. 1, 10); zde je **כִּי** před nominální větou. Před verbální větou je v 1. Kr. 21, 15. Též **אִשֶּׁר** uvozuje buď nominální nebo verbální větu předmětnou. Spojení prosté beze spojky je na př. v žalmu 9, 21: **יֵדְעוּ גוֹיִם אֲנוֹשׁ הַמָּה** 'ať poznají národy, že jsou smrtelné (lidské podstaty)'.

§ 98. Věty příslovečné

Vyjadřují příslovečné určení k hlavní větě. Podle druhů přísl. určení rozeznávají se přísl. věty: a) časové, b) místní, c) důvodové, d) účelové, e) výsledné, f) připouštěcí, g) srovnávací, h) vylučovací a i) podmiňovací.

a) Časové věty jsou uváděny spojkami:

כִּי 'když'; **כִּי נָעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֵּדוּ** 'když (byl) hochem Izrael, tu jsem jej miloval' (Ozeáš 11, 1). Srv. Gen. 4, 12; Job, 22, 2.

אִשֶּׁר 'když'; **אִשֶּׁר פָּתְחָה הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַעֵם** 'když otevřela země ústa svá a pohltila je' (Deut. 11, 6). Srv. 2. Par. 35, 20.

וַיְהִי כַאֲשֶׁר קָרַב אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּרָא אֶת־הָעֵגֶל 'a stalo se, když se přibližoval k táboru, že spatřil tele' (Exod. 32, 19).

עַד 'zatím co'; **וַיְהִי עַד דְּבַר שְׂאוּל אֶל־הַכֹּהֵן** 'a stalo se, zatím co mluvil Saul ke knězi...' (1. Sam. 14, 19).

עַד־לֹא 'dříve než'; **עַד־לֹא עָשָׂה אֶרֶץ וְחֻצוֹת** 'dříve než učinil zemi a prostranství' (Přisl. 8, 26).

זָכַר אֶת־בּוֹרְאֵיהֶּ בְּיָמָיו בְּחֻרְתֵּיהֶּ עַד 'dříve než'; **עַד אֲשֶׁר לֹא יִבְרָא אֱלֹהִים אִשֶּׁר לֹא־יָבֹאוּ יָמֵי הָרָעָה** 'pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, dříve než přijdou dny zlé' (Kaz. 12, 1).

וַתֵּלֶךְ יָד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל ... עַד אֲשֶׁר הִכְרִיתוּ אֶת יַבִּין 'a postupovala ruka synů izraelských (proti Jabinovi)... až zahubili Jabinu' (Soudc. 4, 24).

וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשַׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הַרְדְּפִים 'a přišli na horu a pobývali tam tři dny, dokud se nenavrátili pronasledovatelé' (Jozue 2, 22).

עַד 'až'; **עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם** 'až bude váti večerní větřík' (Pis. 2, 17). Srv. Pis. 3, 4; Soudc. 5, 7.

עַד כִּי 'až'; **עַד כִּי־גָדַל הָאִישׁ ... עַד כִּי־גָדַל מְאֹד** 'a vzrůstal se ten muž ... až se vzrůstal velmi' (Gen. 26, 13).

עַד אֵם 'dokud'; **גַּם לְגַמְלֵיךָ אֲשָׂאב עַד אִם־כֵּלֹ לִשְׁתֵּת** 'také tvým vellbloudům budu čerpatí (vodu), dokud by se důkladně nenapili' (Gen. 24, 19).

אֲחֵרֵי 'když'; **אֲחֵרֵי נִמְכַר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה־לּוֹ** 'když byl prodán, bude mítí právo na vykoupení' (Levit. 25, 48).

לֹא־יִוָּכַח בְּעֵלָה הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁלְחָה לְשׁוּב 'když'; **אֲחֵרֵי אֲשֶׁר לֹא־יִוָּכַח לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִפְמָאָה** 'nebude směti její první manžel, jenž ji zapudil, znovu vzít si ji, aby byla (jeho) manželkou, když (jest) poskvrněna (pro něho)' (Deuter. 24, 4).

אָחֲרַי בְּאֲשֶׁר יֵצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם: 'když' (a bránu zavřeli), když vyšli pronasledovatelé za nimi' (Josue 2, 7).

אַחַר אֲשֶׁר 'čtrnáctého roku) po tom, co bylo dobyt město' (Ezech. 40, 1).

אַחַר 'když, po tom, co': אַחַר הַקְּצוֹת וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת 'jestliže by se navrátila rána a rozmohla se v tom domě) po vytržení kamenů a po oškřábání domu a po vymazání jeho' (Lev. 14, 43).

בְּעוֹד 'dokud'; בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צְמִתִּי וְאֶבְכֶּה 'dokud dítě bylo živo, postil jsem se a plakal jsem' (2. Sam. 12, 22).

מֵאָז 'od té doby, co'; וּמֵאָז בָּאתִי אֶל-פְּרַעֲהוּ 'od té doby, co jsem přišel k faraonovi' (Exod. 5, 23).

בְּטֶרֶם 'dříve než'; בְּטֶרֶם אֶצְוֶרְךָ בְּכִטְוֶת יְרֵעֲתִיךָ 'dříve, než jsem tě vytvořil v životě, znal jsem tě' (psaní s וּ místo אַצְרְךָ od צוֹר) (Jerem. 1, 5).

בְּרִמָּת 'dříve než'; יְהִיוּ בְּחִצִיר נִגְוֹת שְׂקֵדֵמַת שְׁלֹחַ יִבֵּשׁ 'budou jako tráva střeš, která dříve než vyrostla, uschne' (žalm 129, 6).

b) Věty místní počínají příslovci místa (kde, kam atd.), na př. בְּאֲשֶׁר הַלְלִים שָׁם הוּא (= orek) (Job 39, 30). אֶל-אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֶלְךָ וּבְאֲשֶׁר תֵּלִינִי אֵלָיִךְ 'kamkoli půjdeš, půjdu, a kdekoli budeš přebývat, budu přebývat' (Ruth 1, 16).

c) Důvodové je כִּי 'protože'; כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אֲרוּר אַתָּה: 'protože jsi to učinil, zlořečený budeš' (Gen. 3, 14).

אֲשֶׁר, 'protože'; Gen. 34, 13: אֲשֶׁר טָמְאָה אֶת הַיְהוָה אֶת-הֵיחָם 'protože poskvrnil Dínu, jejich sestru'.

Dále je mnoho složených spojek:

עַל (Deuter. 29, 24); עַל אֲשֶׁר (žalm 42, 7); עַל-כֵּן (Deuter. 31, 17); עַל (Gen. 31, 20); בֵּין-עַל-כֵּן (Gen. 18, 5); אֲשֶׁר-עַל-כֵּן

(Job 34, 27); יַעֲזֵב אֲשֶׁר (Izai. 3, 16); יַעֲזֵב כִּי (Num. 20, 12); עַל-דֵּבַר אֲשֶׁר (Gen. 39, 9); יַעֲזֵב וּבִיעֵזֵב (Levit. 26, 43); בְּאֲשֶׁר (Deuter. 23, 5); עַקֵּב אֲשֶׁר (Gen. 26, 5); עַל-כֵּן-אֲדוֹת אֲשֶׁר (Amos 4, 12); עַקֵּב (Num. 14, 24); עַל-כֵּן-אֲדוֹת אֲשֶׁר 'právě proto, že' (Jerem. 3, 8); מֵאֲשֶׁר (Izai. 43, 4); תַּחַת אֲשֶׁר (1. Sam. 26, 21).

'Protože ne' se řekne עַל-כֵּן (Gen. 31, 20) nebo מִכֵּן (Deuter. 28, 55). Také pouhé spojovací wāw může mít smysl příčinný, na př. v Gen. 22, 12: יָדַעְתִּי כִּי-יִרְאֶה אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חִשַׁבְתָּ 'věděl jsem, že jsi bojící se Boha a nezadržel jsi syna svého ode mne' (= protože jsi mi neupřel svého syna). V žalmu 60, 13: הִבְהִילֵנוּ עֲזֹרַת מִצְרַיִם וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם: 'dej nám pomoc před nepřítelem a (= protože) je marná pomoc lidská'.

d) Účelové věty jsou uvozovány spojkami:

לְמַעַן אֲשֶׁר 'aby', nebo jen pouhým לְמַעַן, na př. v Exod. 4, 5: לְמַעַן יֵאֱמִינוּ כִּי-נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ יְהוָה 'aby uvěřili, že se ukázal tobě Hospodin'. וְהִבֵּאתָ לְאִבִּיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ: בְּעֵבֶר אֲשֶׁר 'a přineseš otci svému a bude jísti, aby ti požehnal před svou smrtí' (Gen. 27, 10); též pouhé בְּעֵבֶר תְּבָרְכֶךָ: בְּעֵבֶר אֲשֶׁר 'a budu jísti, aby požehnala tobě duše má, dříve než zemru' (Gen. 27, 4); také pouhé אֲשֶׁר značí 'aby'; אֲשֶׁר יִדְעוּ כִּי בְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם-מֹשֶׁה אֱהִיָּה עִמָּךְ: 'aby poznali, že jako jsem byl s Mojžíšem, budu (i) s tebou' (Jozue 3, 7).

Záporné 'aby ne' se vyjadřuje: אֲשֶׁר לֹא (Gen. 11, 7); לֹא-יִבְלֶתִי (2. Sam. 14, 14). V knize Kazatel vyjadřuje se aby též שׁ: עֲשֵׂה שִׁירָאוּ מִלִּפְנֵי הַיְהוָה 'a Bůh (to) činí, aby se báli před jeho tvář'; záporně též שׁ לֹא v 7, 14: ... גַּם אֶת-זִנְהוֹ 'také učinil Bůh, aby nenalezl člověk po něm nic'.

e) Výsledné spojky jsou: **כִּי** 'takže'; **מִי אֲנֹכִי כִּי אֶלֶף** 'kdo (jsem) já, že bych šel k faraonovi' (= jsem tak nepatrný, takže...) (Exod. 3, 11); **אֲשֶׁר לֹא** v Gen. 11, 7: **אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ** 'takže by nerozuměli'.

f) Na počátku vět připouštěcích bývají spojky:

אִם (Job 9, 15: **אִם־צַדִּיקָתִי** 'třeba bych byl spravedlivý, v právu'); **גַּם** (Izai. 49, 15: **גַּם־אֵלֹהִים תִּשְׁכַּחֲנָה וְאֲנֹכִי לֹא אֲשַׁכַּחֲךָ** 'i kdyby na tebe ony zapomněly, já na tebe nezapomenu'); **עַל** (Žalm 23, 4): **עַל**; Job 16, 17: **עַל לֹא־הִמָּס עֵשָׂה** 'ačkoli bezpráví neučinil' (Izai. 53, 9).

g) Srovnávací věty mají v předvětí **כַּאֲשֶׁר** 'jak', v závětí **כִּן** 'tak': **כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאָרֶץ ... כִּן יִרֵד יְהוָה צְבָאוֹת לְצַבָּא** 'jako lev řve ... tak sestoupí Hospodin zástupů k boji na horu Sion' (Izai. 31, 4).

h) Vylučovací (exceptivní) věty jsou uvedeny spojkami: **כִּי אִם** 'leda že'; **כִּי אִם אֶפְסָס** 'nepustím tě, leda že mi požehnáš' (Gen. 32, 27). **דִּילְכוּ שָׁנִים יַחְדָּו: בְּלֹתֵי אִם** 'zdaž půjdou dva spolu, leda že by se snesli?' (Amos 3, 3). Též pouhé **בְּלֹתֵי** přichází (Izai. 10, 4).

i) Podmínečné věty srv. § 99.

§ 99. Podmínečné věty

1. Vyjadřuje-li podmínečné souvětí podmínku splnitelnou, užívá se spojky **אִם** 'jestliže', která má význam lat. *si* s indikat. Záporné 'jestliže ne' se vyjadřuje **לֹא אִם**. Předvětí může být buď větou nominální nebo větou verbální. Vztahuje-li se předvětí k minulosti, pojí se **אִם** s perfektem (Gen. 43, 9. Ester 5, 8: **אִם־מִצָּאתִי חֵן** 'jestliže jsem nalezla milost v očích králových'). Předvětí, které vyjadřuje potenciální podmínku v přítomnosti nebo v budoucnosti, má imperfektum: **אִם־תֵּלֶכְךָ עִמִּי וְהִלַּכְתִּי** 'jest-

liže bys šla se mnou, půjdu' (Soudc. 4, 8). Také se užívá imperfekta, je-li v předvětí minulý děj trvácí nebo opětovací. Po **אִם** může být i participium (Soudc. 9, 15) nebo infinitiv (Job 9, 27). Místo **אִם** bývá někdy spojka **כִּי** (Gen. 4, 12), někdy a to v ml. písemnictví **הִן** ([jako v bibl., aram. Dan. 2, 5] Job 40, 23, Izai 54, 15, Jerem. 3, 1).

2. V irrealních souvětích je spojkou **לִּי** 'kdyby', později **אִלּוּ** z původ. **אִם לִּי** (Ester 7, 4, Kaz. 6, 6), záporně **לִּי לֹא** (Gen. 43, 10, Soudc. 14, 18) a **לִּי לֹא־י** (Gen. 31, 42 a Deut. 32, 27) 'kdyby ne', nisi s konj. imperf. nebo plusquamperf. v latině. Předvětí je buď nominální věta (na př. v 2. Sam. 18, 12) nebo verbální, v níž je buď perfektum: **לִּי הָכֵמוֹ יִשְׁבִּילוּ זֹאת** 'kdyby byli moudří, rozuměli by tomu' (Deut. 32, 29; srv. Num. 22, 29, 1. Sam. 14, 30, Soudc. 13, 23), nebo imperfektum (Ezech. 14, 15, Deut. 32, 27).

Pozn. Na místě **לִּי** může státi též **אִם** (žalm 50, 12, Ozeáš 9, 12), ale naopak tomu není.

2. Podmínečná věta může být i bez spojky (srv. Gen. 44, 29, 2. Kr. 10, 15, žalm 139, 18, přisl. 18, 22 a j.).

Příklady: **אִם־לֹא הִבִּיאֲתִי אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ וְחִטָּאתִי לָךְ** 'jestliže ho nepřivedu k tobě a nepostavím ho před tebe, budu vinen hříchem tobě po všechny dny' (Gen. 43, 9). **אִם בְּאֵמַת אַתָּם מִשָּׁחִים אֲתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם בְּאוֹ חֶסֶד בְּצַלְיָי וְאִם־אֵין תִּצַּא אִישׁ מִזֶּה־הָאָרֶץ וְתֹאכַל אֶת־אֲרֹזֵי הַקְּבָנוֹן** 'jestliže doopravdy vy mne pomazujete za krále nad sebou, pojdte, odpočivejte v mém stínu; jestliže ne, ať vyjde oheň z bodláku a a stráví cedry libanonské' (Soudc. 9, 15); **אִם־אֲמַרִי אִשְׁכַּחַה שִׁיחִי** (Soudc. 9, 15); **אִם־אֲמַרִי אִשְׁכַּחַה שִׁיחִי** 'je-li mé přemýšlení: Zapomenu na svůj zármutek, změním svou tvář a rozveselím se' (Job 9, 27); **הִן יִשְׁלַח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ ... הִישׁוּב אֵלֶיךָ עוֹד** 'jestliže propustí muž ženu svou ... zdaž se k ní znovu navrátí?' (Jerem. 3, 1).

ואלו לעבדים ולשפחות נמכרו החרשתי
a za otrokyně byli prodáni, mlčela bych' (Ester 7, 4); לולא
לית לי חסדך לא מצאתם חידתי 'kdybyste nebyli orali mou
jalovici, nebyli byste uhodli mou hádanku' (Soudc. 14, 18); לוי
הפך יהוה להמיתנו לאילקח מידנו עלה
nás usmrtiti, nevezal by z ruky naší zápalné oběti' (Soudc. 13, 23);
ולקחתם גם את זה מעם פני ... והורדתם את שיבתי ברעה
שאלה 'a (jestliže) jste vzali i tohoto od mé tváře (= ode mne),
...tedy jste uvrhli mé šediny s utrpením do podsvětí (= hrobu)'
(Gen. 44, 29).

Část druhá

PARADIGMATA

HEBREJSKÁ

A. PODSTATNÁ JMÉNA

I. skupina. Neměnná jména se suffixy (1—3)

Sg. st. abs.	סוּם	קוּל	שִׁיר	גְּבוּל רוּחַ צֶאֱן גֵּר
st. con.	סוּם	קוּל	שִׁיר	
Sg. 3. m.	סוּמוֹ	קוּלוֹ	שִׁירוֹ	זְרוּעוֹ תְּלוּמוֹ גֵּרוֹ
3. ž.	סוּסָה	קוּלָּה	שִׁירָה	בְּתָבָה
2. m.	סוּסָךְ	קוּלְךָ	שִׁירְךָ	
2. ž.	סוּסֶךְ	קוּלְךֶּךְ	שִׁירְךֶּךְ	
1. sp.	סוּסִי	קוּלִי	שִׁירִי	צוּרִי צֶאֱנִי רוּחִי
Pl. 3. m.	סוּסָם	קוּלָּם	שִׁירָם	בְּתָבָם
3. ž.	סוּסָן	קוּלָן	שִׁירָן	
2. m.	קוּסְכֶם	קוּלְכֶם	שִׁירְכֶם	רוּחְכֶם צֶאֱנְכֶם
2. ž.	קוּסְכֶן	קוּלְכֶן	שִׁירְכֶן	
1. sp.	סוּסָנוּ	קוּלָנוּ	שִׁירָנוּ	צֶאֱנָנוּ
Pl. st. abs.	סוּסִים	קוּלוֹת ¹⁾	שִׁירִים	קֶלֶת ²⁾ Psáno též
st. con.	סוּסֵי	קוּלוֹת	שִׁירֵי	בְּכוּרֵי
Sg. 3. m.	סוּסָיו	קוּלוֹתָיו	שִׁירָיו	
3. ž.	סוּסֵיהֶּ	קוּלוֹתֵיהֶּ	שִׁירֵיהֶּ	
Sg. 2. m.	סוּסֶיךָ	קוּלוֹתֶיךָ	שִׁירֶיךָ	גְּבוּלְיָךְ
2. ž.	סוּסֶיךֶּ	קוּלוֹתֶיךֶּ	שִׁירֶיךֶּ	
1. sp.	סוּסֵי	קוּלוֹתֵי	שִׁירֵי	

Pl. 3. m.	קוסייהם	קולותיהם	שיריהם	לבשיהם חלומותם
3. ž.	קוסייהן	קולותיהן	שיריהן	
2. m.	קוסיכם	קולותיכם	שיריכם	
2. ž.	קוסיכן	קולותיכן	שיריכן	
1. sp.	קוסינו	קולותינו	שירינו	חמורינו

Pozn. חלום 'cizinec', צור 'skála', כתב 'písemnost, dokument', מלא 'sen', מלא 'paže', זרוע 'osel', לבוש 'oděv', בכור 'prvorozenec', מלא 'plnost' (Suf. 3. sg. m. מלאו, 3. sg. ž. מלאה); כסיל 'pošetilec' 3. pl. muž. 'Büh', mn. č. אלהים (majestaticus), se suff. 3. sg. m. אלהו; pl. st. cons. אלהי, s suff. 1. sg. אלהי, 2. m. אלהיך; pl. st. cons. אלהי, s suff. 1. sg. אלהי, 2. m. אלהיך; pl. st. cons. אלהי, s suff. 1. sg. אלהי, 2. m. אלהיך; pl. st. cons. אלהי, s suff. 1. sg. אלהי, 2. m. אלהיך.

Žen. jména sem hledící: תהלה 'počátek', תקנה 'naděje', מצנה 'příkaz', הומה 'hradba', תפלה 'modlitba', תהלה 'velebení', יראה 'strach' a pod.

II. skupina. Proměnná jména s posledním ך: (4—6)

Sg. st. abs.	משפט	דם	אוצר	כוכב
st. con.	משפטי	דמי	אוצרתי	כוכבי
Sg. 3. m.	משפטיו	דמו	אוצרו	
3. ž.	משפטה	דמה	אוצרה	
2. m.	משפטך	דמך		
2. ž.	משפטיך	דמיך		
1. sp.	משפטינו	דמינו	אוצרינו	

Pl. 3. m.	משפטיהם	דמם	אוצריהם
3. ž.	משפטיהן	דמן	אוצריהן
2. m.	משפטיכם	דמכם	אוצריכם
2. ž.	משפטיכן	דמכן	אוצריכן
1. sp.	משפטינו	דמינו	
Pl. st. abs.	משפטים	דמים	כוכבים אוצרות
st. con.	משפטי	דמי	כוכבי אוצרות
Sg. 3. m.	משפטיו		
3. ž.	משפטיה		
2. m.	משפטך		
2. ž.	משפטיך		
1. sp.	משפטינו	דמי	אוצרותי
Pl. 3. m.	משפטיהם	דמיהם	(אוצרותם) אוצרותיהם
3. ž.	משפטיהן	דמיהן	
2. m.	משפטיכם	דמיכם	אוצרותיכם
2. ž.	משפטיכן	דמיכן	
1. sp.	משפטינו		

Sem hledí: podle מבטח 'důvěra'; מזרח 'východ slunce'; מלאך 'anděl, posel'; מלאך 'stál', קרבן 'dar'. Jako מספר 'počet'; מושב 'sedadlo'; עולם 'svět, věk'; נותר 'zbylý'. Jako יד 'ruka', דג 'ryba'.

III. skupina. Proměnná jména s konc. dlouhou samohláskou kromě $\text{—}:$ (7—10)

Sg. st. abs.	פְּקִיד	אֲדוֹן	מְקוֹם	בְּרוּךְ
st. con.	פְּקִיד	אֲדוֹן	מְקוֹם	בְּרוּךְ
Sg. 3. m.	פְּקִידוֹ	אֲדוֹנוֹ	מְקוֹמוֹ	בְּרוּכוֹ
3. ž.	פְּקִידָהּ	אֲדוֹנֶיהָ	מְקוֹמָהּ	בְּרוּכָהּ
2. m.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶיךָ	מְקוֹמְךָ	בְּרוּכְךָ
2. ž.	פְּקִידְךָ	אֲדוֹנֶיךָ	מְקוֹמְךָ	בְּרוּכְךָ
1. sp.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמִי	בְּרוּכִי
Pl. 3. m.	פְּקִידֵם	אֲדוֹנֵם	מְקוֹמֵם	
3. ž.	פְּקִידָן	אֲדוֹנָן	מְקוֹמָן	
2. m.	פְּקִידְכֶם	אֲדוֹנֵיכֶם	מְקוֹמְכֶם	בְּרוּכְכֶם
2. ž.	פְּקִידְכֶן	אֲדוֹנֵיכֶן	מְקוֹמְכֶן	
1. sp.	פְּקִידֵנוּ	אֲדוֹנֵינוּ	מְקוֹמֵנוּ	
Pl. st. abs.	פְּקִידִים	אֲדוֹנִים	מְקוֹמוֹת	בְּרוּכִים
st. con.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמוֹת	בְּרוּכִי
Sg. 3. m.	פְּקִידוֹ	אֲדוֹנוֹ		
3. ž.	פְּקִידָהּ	אֲדוֹנֶיהָ		
2. m.	פְּקִידָךְ	אֲדוֹנֶיךָ	מְקוֹמוֹתֶיךָ	בְּרוּכֶיךָ
2. ž.	פְּקִידְךָ	אֲדוֹנֶיךָ		
1. sp.	פְּקִידִי	אֲדוֹנִי	מְקוֹמוֹתֵי	בְּרוּכִי

Pl. 3. m.	פְּקִידֵיהֶם	אֲדוֹנֵיהֶם		
3. ž.	פְּקִידֵיהֶן	אֲדוֹנֵיהֶן		
2. m.	פְּקִידֵיכֶם	אֲדוֹנֵיכֶם	מְקוֹמוֹתֵיכֶם	בְּרוּכֵיכֶם
2. ž.	פְּקִידֵיכֶן	אֲדוֹנֵיכֶן		
1. sp.	פְּקִידֵינוּ	אֲדוֹנֵינוּ		

Podle פְּקִיד: נְבִיא 'prorok', pl. נְבִיאִים (נְבִאִים), st. cons. נְבִיאִי; se suff. 2. m. נְבִיאֶיךָ, 2. pl. m. נְבִיאֵיכֶם, 1. sg. u plur. נְבִיאִי, 2. m. נְבִיאֵיכֶם; מְשִׁיחַ 'pomazaný, Mesías', st. cons. מְשִׁיחַ, suff. 1. sg. מְשִׁיחִי, 1. sg. při plur. מְשִׁיחֵי, יְמִין 'pravý'; נְשִׂיא 'kněze'; תְּמִים 'dokonalý'. — Podle פְּקִיד: אֲדוֹן 'mír'; אֲדוֹן 'bližní'; קָדוֹשׁ 'svatý'; גְּדוֹל 'velký'; בְּבוֹד 'čest'. — Podle בְּרוּךְ: participia passivní typu קְטוּל 'usmrcený'.

IV. skupina. Proměnná jména s posledním $\text{—}:$ (11—12)

Sg. st. abs.	שֵׁם	אֵיב	Jako שֵׁם jde עֵץ 'strom'.
st. con.	שֵׁם	אֵיב	Jako אֵיב: סָפַר 'písař';
Sg. 1. sp.	שְׁמִי	אֵיבִי	רִפָּא 'lékař'; אָהַב 'milující',
Pl. 3. m.	שְׁמֵם	אֵיבָם	פְּתִיל 'přítel'; חָמַל 'zabíječ'; בָּהֵן
2. m.	שְׁמֵכֶם	אֵיבְכֶם	'kněz'; עוֹר 'slepý'; אֵלֵם 'němý';
Pl. st. abs.	שְׁמוֹת	אֵיבִים	פְּסָח 'chromý'; מוֹקֵשׁ 'osídlo'.
st. con.	שְׁמוֹת	אֵיבִי	
Sg. 1. sp.	שְׁמוֹתִי	אֵיבִי	
Pl. 3. m.	שְׁמוֹתֵהֶם	אֵיבֵיהֶם	
2. m.	שְׁמוֹתֵיכֶם	אֵיבֵיכֶם	

V. skupina. Proměnná jména o vokalisacích $\overline{\text{ֿֿ}}$, $\overline{\text{ֿֿֿ}}$, $\overline{\text{ֿֿֿֿ}}$:
(13—15)

Sg. st. abs.	זָקוֹן	חֶכֶם	חֶצֶר	עֵנָב	Podle חֶכֶם : בָּשָׂר 'maso', קְהָל 'obec, shromáždění', נְהַר 'řeka', st. cons. נְהַר 'zlato', זָהָב 'zlato', מָטָר 'dešť', דְּבַר 'slovo', מִשְׁלַל 'příслови', צָבָא 'vojenský zástup', רָשָׁע 'zlý'. Podle עֵנָב : לֵבָב 'srdce'.
st. con.	זָקוֹן	חֶכֶם	חֶצֶר		
Sg. 3. m.	זָקֵנוּ				
3. ž.	זָקֵנָה				
2. m.	זָקֵנִי				
2. ž.	זָקֵנֶךָ				
1. sp.	זָקֵנִי	חֶכְמִי	חֶצְרִי		
Pl. 3. m.	זָקֵנִם				
3. ž.	זָקֵנָם				
2. m.	זָקֵנְכֶם	חֶכְמֵיכֶם	חֶצְרֵיכֶם		
2. ž.	זָקֵנְכֶן				
1. sp.	זָקֵנִי				
Pl. st. abs.	זָקֵנִים	חֶכְמִים	חֶצְרִים	עֵנָבִים	Podle חֶצֶר : יָבֵשׁ 'suchý', בְּבָר 'těžký', רָעֵב 'hladový'.
st. con.	זָקֵנִי	חֶכְמִי	חֶצְרִי	עֵנָבִי	
Sg. 3. m.	זָקֵנֹוּ				
3. ž.	זָקֵנֶיהָ				
2. m.	זָקֵנִי				
2. ž.	זָקֵנֶיךָ				
1. sp.	זָקֵנִי	חֶכְמִי	חֶצְרִי		

Pl. 3. m.	זָקֵנֵיהֶם			
3. ž.	זָקֵנֵיהֶן			
2. m.	זָקֵנֵיכֶם	חֶכְמֵיכֶם	חֶצְרֵיכֶם	
2. ž.	זָקֵנֵיכֶן			
1. sp.	זָקֵנִי			

VI. skupina. Nomina segolata (16—18)

Sg. st. abs.	מִלֶּךְ	סֶפֶר	קֹדֶשׁ	Podle מִלֶּךְ : חֶסֶד 'milosrdenství', דֶּרֶךְ 'cesta', עֶבֶד 'služebník', שֶׁמֶן 'olej', שֶׁמֶשׁ 'slunce'. Podle סֶפֶר : נָדָר 'slib', שֶׁבֶט 'hůl, kmen', זָכָר 'paměť'. Podle קֹדֶשׁ : מִתֵּן 'hýždě', בָּרָן 'ráno', אֵהָל 'stan', אֶכָל 'pokrm', גֶּרֶן 'mlat' (pl. גֶּרְנוֹת)
st. con.	מִלֶּךְ	סֶפֶר	קֹדֶשׁ	
Sg. 3. m.	מִלְכּוֹ	סֶפְרוֹ	קֹדְשׁוֹ	
3. ž.	מִלְכָּהּ	סֶפְרָהּ	קֹדְשָׁהּ	
2. m.	מִלְכֶךָ	סֶפְרְךָ	קֹדְשֶׁךָ	
2. ž.	מִלְכֶךָ	סֶפְרְךָ	קֹדְשֶׁךָ	
1. sp.	מִלְכִי	סֶפְרִי	קֹדְשִׁי	
Pl. 3. m.	מִלְכֵם	סֶפְרֵם	קֹדְשֵׁם	
3. ž.	מִלְכֶן	סֶפְרֶן	קֹדְשֶׁן	
2. m.	מִלְכֵיכֶם	סֶפְרֵיכֶם	קֹדְשֵׁיכֶם	
2. ž.	מִלְכֵיכֶן	סֶפְרֵיכֶן	קֹדְשֵׁיכֶן	
1. sp.	מִלְכִנוּ	סֶפְרֵנוּ	קֹדְשֵׁנוּ	
Pl. st. abs.	מִלְכִים	סֶפְרִים	קֹדְשִׁים	
st. con.	מִלְכִי	סֶפְרִי	קֹדְשִׁי	

Sg. 1. m.	מְלָכִיו	סְפָרָיו	קְדָשָׁיו	V plur. žen. koncovka :
3. ž.	מְלָכֶיהָ	סְפָרֶיהָ	קְדָשֶׁיהָ	רֹהַן 'roh',
2. m.	מְלָכֶיךָ	סְפָרֶיךָ	קְדָשֶׁיךָ	נֶפֶשׁ 'duše',
2. ž.	מְלָכֶיהָ	סְפָרֶיהָ	קְדָשֶׁיהָ	אֶרֶץ 'země',
1. sp.	מְלָכֵי	סְפָרֵי	קְדָשֵׁי	חֶרֶב 'meč'.
Pl. 3. m.	מְלָכֵיהֶם	סְפָרֵיהֶם	קְדָשֵׁיהֶם	
3. ž.	מְלָכֵיהֶן	סְפָרֵיהֶן	קְדָשֵׁיהֶן	
2. m.	מְלָכֵיכֶם	סְפָרֵיכֶם	קְדָשֵׁיכֶם	
2. ž.	מְלָכֵיהֶן	סְפָרֵיהֶן	קְדָשֵׁיהֶן	
1. sp.	מְלָכֵינוּ	סְפָרֵינוּ	קְדָשֵׁינוּ	

VII. skupina. Jména na ע"ע: (19—20)

Sg. st. abs.	אֵם	חֶקֶק	חֵן 'šip'; עֵת 'čas'; מְנַן
st. con.	אִם	חֶקֶק	'šitil'; עֵן 'zahrada'; עַם 'ná-
Sg. 3. m.	אִמּוֹ	חֶקֶן	rod'; מְעֵזָה 'pevnost', 'úto-
1. sp.	אִמִּי	חֶקֶי	čistě'; כָּל 'vše'; רַב 'mnohý';
Pl. 2. m.	אִמָּכֶם	חֶקֶכֶם	עֵז 'síla'; תָּם 'nevinný'; לֵב
			'srdce'; יָם 'mofe'.
Pl. st. abs.	אִמּוֹת	חֶקֶים	עֵתִים
st. con.	אִמּוֹת	חֶקֶי	Jména se středním původ.
Pl. 1. sp.	אִמּוֹתַי	חֶקֶי	עֵז 'koza' (*'inz);
Pl. 2. m.	אִמּוֹתֵיכֶם	חֶקֶיכֶם	אֶה 'hněv, nos',
			חֶד 'patro v ústech'.

VIII. skupina. Jména na הָ: (21)

Sg. st. abs.	חֹזֶה	רֹעֵה 'pastýř'; מִקְנֵה 'stádo'	שָׂדֵה
st. con.	חֹזֶה	רֹעֵה	שָׂדֵה
Sg. 1. sp.	חֹזֵי	רֹעֵי	שָׂדֵי
Pl. 2. m.	חֹזְכֶם		
Pl. st. abs.	חֹזִים	רֹעִים	שָׂדוֹת
st. con.	חֹזֵי		שָׂדֵי שָׂדוֹת
Sg. 1. sp.	חֵי		שָׂדוֹתַי
Pl. 2. m.	חֹזְכֶם		שָׂדוֹתֵיכֶם

Ženský rod (22)

Sg. st. abs.	סוֹסָה		Pl. st. abs.	סוֹסוֹת
st. con.	סוֹסַת		st. con.	סוֹסוֹת
Sg. 3. m.	סוֹסָתָהּ	Pl. סוֹסָתָם	Sg. 3. m.	סוֹסוֹתָיָהּ
3. ž.	סוֹסָתָהּ	סוֹסָתָן	3. ž.	סוֹסוֹתָיָהּ
2. m.	סוֹסָתְךָ	סוֹסָתְכֶם	2. m.	סוֹסוֹתְךָ
2. ž.	סוֹסָתְךָ	סוֹסָתְכֶן	2. ž.	סוֹסוֹתְךָ
1. sp.	סוֹסָתִי	סוֹסָתָנוּ	1. sp.	סוֹסוֹתִי

Jména ženského rodu

II. skupina: דָּגָה 'ryba', שָׂפָה 'ret', שָׁנָה 'rok', מִנָּה 'díl', קֶצֶה 'výšina', קָצֵה 'konec', דָּרָה 'těhotná', אֵלֶּה 'prokletí', יָפָה 'krásná'.

III. skupina: צְדָקָה 'spravedlnost', בְּרָכָה 'požehnání', אֲדָמָה 'půda', לְבָנָה 'cihla'.

IV. skupina: יֹשֵׁבָה 'obyvatelka, sedící', קַטְלָה 'zabíjejí', בְּחָהָה 'důvěřující', אֲכָלָה 'pojídající'.

V. skupina: בְּהֵמָה 'zvíře', נְרִיָּה 'zed', הַשְׁכָּחָה 'temnota', נִבְלָה 'mrtvola'.

VI. skupina: מַלְכָּה 'královna', אֲהָבָה 'láska', יֵרֵכָה 'bok', שַׁעֲרָה 'vlas', חֲרֵפָה 'hanba', חֲרִיבָה 'zpuštěné místo', אֲרוּחָה 'jesle'.

VII. skupina: עֲמֻקָּה 'hluboká', גְּדֻלָּה 'nádhra', אֲהוּזָה 'majetek', חֲנֻכָּה 'zasvěcení'.

VIII. skupina: רֵעָה 'pastýřka'.

Duál

(23—24)

St. abs.	רַגְלַיִם 'nohy'	נְהַשְׂתִּים 'dvojice mě-	שְׂפָתַיִם 'rtý'
st. con.	רַגְלֵי	דְּנֵינָה 'dvojice mě-	שְׂפָתַי
Sg. 3. m.	רַגְלָיו	דְּנֵיהֶן	
3. ž.	רַגְלֶיהָ		
2. m.	רַגְלֶיךָ		
2. ž.	רַגְלֶיךָ		
1. sp.	רַגְלֵי		
Pl. 3. m.	רַגְלֵיהֶם		
3. ž.	רַגְלֵיהֶן		
2. m.	רַגְלֵיכֶם		
2. ž.	רַגְלֵיכֶן		
1. sp.	רַגְלֵינוּ		

B) SLOVESA

α) Silná slovesa

Qal

Perfektum

(25)

Sg. 3. m.	קָטַל	כָּבַד	קָטַן
3. ž.	קָטְלָה	כָּבְדָה	קָטְנָה
2. m.	קָטַלְתָּ	כָּבַדְתָּ	קָטַנְתָּ
2. ž.	קָטַלְתְּ	כָּבַדְתְּ	קָטַנְתְּ
1. spol.	קָטַלְתִּי	כָּבַדְתִּי	קָטַנְתִּי
Pl. 3. spol.	קָטְלוּ	כָּבְדוּ	קָטְנוּ
2. m.	קָטַלְתֶּם	כָּבַדְתֶּם	קָטַנְתֶּם
2. ž.	קָטַלְתֶּן	כָּבַדְתֶּן	קָטַנְתֶּן
1. spol.	קָטַלְנוּ	כָּבַדְנוּ	קָטַנְנוּ

Imperativ

Sg. 2. m. קָטַל, כָּבַד
Pl. 2. m. קָטְרוּ, כָּבְדוּ
2. ž. קָטְלִי, כָּבְדִי
2. ž. קָטְלֵנָה, כָּבְדֵנָה

Imperfektum

Sg. 3. m.	יִקְטַל	יִכְבֹּד	יִקְטַן
3. ž.	תִּקְטַל	תִּכְבֹּד	תִּקְטַן
2. m.	תִּקְטַלְ	תִּכְבֹּדְ	תִּקְטַןְ
2. ž.	תִּקְטַלִּי	תִּכְבֹּדִי	תִּקְטַנִּי
1. spol.	אִקְטַל	אִכְבֹּד	אִקְטַן

Pl. 3. m.	יִקְטְלוּ	יִכְבְּדוּ	יִקְטְנוּ
3. ž.	תִּקְטְלֶנָּה	תִּכְבְּדֶנָּה	תִּקְטְנֶנָּה
2. m.	תִּקְטְלוּ	תִּכְבְּדוּ	תִּקְטְנוּ
2. ž.	תִּקְטְלֶנָּה	תִּכְבְּדֶנָּה	תִּקְטְנֶנָּה
1. spol.	נִקְטַל	נִכְבַּד	נִקְטָן

Infinitiv

Absolutni קָטַל קָבַד

Constructus קָטַל קָבַד

Participium

Aktivni קָטַל, ž. קְטֹלָה, pl. m. קְטֹלִים, ž. קְטֹלוֹת

Passivni קָטוּל, ž. קְטוּלָה, pl. m. קְטוּלִים, ž. קְטוּלוֹת

Niḳ'al

(26)

Sg. 3. m.	pf. נִקְטַל	impf. יִקְטַל	imper. —	Infin.
3. ž.	נִקְטְלָה	תִּקְטַל	—	abs. נִקְטַל, הִקְטַל
2. m.	נִקְטַלְתָּ	תִּקְטַל	הִקְטַל	cons. הִקְטַל
2. ž.	נִקְטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	הִקְטְלִי	Particip. נִקְטַל
1. sp.	נִקְטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	נִקְטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	pl. נִקְטָלִים
3. ž.	”	תִּקְטְלֶנָּה	—	נִקְטָלוֹת
2. m.	נִקְטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	הִקְטְלוּ	
2. ž.	נִקְטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	הִקְטְלֶנָּה	
1. sp.	נִקְטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Pi'el

(27)

Sg. 3. m.	pf. קָטַל	impf. יִקְטַל	imper. —	Infin.
3. ž.	קָטְלָה	תִּקְטַל	—	abs. קָטַל, קָטַל
2. m.	קָטַלְתָּ	תִּקְטַל	קָטַל	constr. קָטַל
2. ž.	קָטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	קָטְלִי	Particip.
1. sp.	קָטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	קָטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	ž. מִקְטַלְתָּ
3. ž.	”	תִּקְטְלֶנָּה	—	(מִקְטַלְתָּ)
2. m.	קָטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	קָטְלוּ	pl. מִקְטַלִּים
2. ž.	קָטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	קָטַלְנָה	מִקְטַלוֹת
1. sp.	קָטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Pu'al

(28)

Sg. 3. m.	pf. קָטַל	impf. יִקְטַל	imper. neni	Infin.
3. ž.	קָטְלָה	תִּקְטַל	—	absol. קָטַל
2. m.	קָטַלְתָּ	תִּקְטַל	—	constr. קָטַל
2. ž.	קָטַלְתְּ	תִּקְטְלִי	—	Particip.
1. sp.	קָטַלְתִּי	אִקְטַל	—	
Pl. 3. m.	קָטְלוּ	יִקְטְלוּ	—	ž. מִקְטַלָּה
3. ž.	”	תִּקְטְלֶנָּה	—	(מִקְטַלְתָּ)
2. m.	קָטַלְתֶּם	תִּקְטְלוּ	—	pl. מִקְטַלִּים
2. ž.	קָטַלְתֶּן	תִּקְטְלֶנָּה	—	מִקְטַלוֹת
1. sp.	קָטַלְנוּ	נִקְטַל	—	

Hiṭpa'el

(29)

Sg. 3. m.	pf. הִתְקַטֵּל	impf. יִתְקַטֵּל	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְקַטְּלָה	תִּתְקַטֵּל	—	abs. הִתְקַטֵּל
2. m.	הִתְקַטַּלְתָּ	תִּתְקַטֵּל	הִתְקַטֵּל	cons. הִתְקַטֵּל
2. ž.	הִתְקַטַּלְתְּ	תִּתְקַטְּלִי	הִתְקַטְּלִי	Particip.
1. sp.	הִתְקַטַּלְתִּי	אֲתְקַטֵּל	—	
Pl. 3. m.	הִתְקַטְּלוּ	יִתְקַטְּלוּ	—	מִתְקַטְּלוּ
3. ž.	"	תִּתְקַטְּלֶנָּה	—	ž. מִתְקַטְּלוּ (מִתְקַטְּלוּה)
2. m.	הִתְקַטַּלְתֶּם	תִּתְקַטְּלוּ	הִתְקַטְּלוּ	pl. מִתְקַטְּלוּם
2. ž.	הִתְקַטַּלְתֶּן	תִּתְקַטְּלֶנָּה	הִתְקַטְּלֶנָּה	מִתְקַטְּלוֹת
1. sp.	הִתְקַטַּלְנוּ	נִתְקַטֵּל	—	

Hiṭpa'il

(30)

Sg. 3. m.	pf. הִקְטִיל	impf. יִקְטִיל	imper. —	Infin.
3. ž.	הִקְטִילָה	תִּקְטִיל	—	abs. הִקְטִיל
2. m.	הִקְטִילְתָּ	תִּקְטִיל	הִקְטִיל	cons. הִקְטִיל
2. ž.	הִקְטִילְתְּ	תִּקְטִילִי	הִקְטִילִי	Particip.
1. sp.	הִקְטִילְתִּי	אֲקְטִיל	—	
Pl. 3. m.	הִקְטִילוּ	יִקְטִילוּ	—	אֲקְטִיל
3. ž.	"	תִּקְטִילֶנָּה	—	ž. מִקְטִילָה (מִקְטִילָת)
2. m.	הִקְטִילְתֶּם	תִּקְטִילוּ	הִקְטִילוּ	Jussiv
2. ž.	הִקְטִילְתֶּן	תִּקְטִילֶנָּה	הִקְטִילֶנָּה	
1. sp.	הִקְטִילְנוּ	נִקְטִיל	—	

Háṭp'al

(31)

Sg. 3. m.	pf. הִקְטִיל	impf. יִקְטִיל	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִקְטִילָה	תִּקְטִיל	—	abs. הִקְטִיל
2. m.	הִקְטִילְתָּ	תִּקְטִיל	—	constr. הִקְטִיל
2. ž.	הִקְטִילְתְּ	תִּקְטִילִי	—	Particip.
1. sp.	הִקְטִילְתִּי	אֲקְטִיל	—	
Pl. 3. m.	הִקְטִילוּ	יִקְטִילוּ	—	ž. מִקְטִילָת
3. ž.	"	תִּקְטִילֶנָּה	—	pl. מִקְטִילִים
2. m.	הִקְטִילְתֶּם	תִּקְטִילוּ	—	מִקְטִילוֹת
2. ž.	הִקְטִילְתֶּן	תִּקְטִילֶנָּה	—	
1. sp.	הִקְטִילְנוּ	נִקְטִיל	—	

β) Slovesa laryngální

1. Slovesa prvního laryngálu

Qal

(32)

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יַעֲמֵד	imper. —	Infin.
3. ž.	עָמַדָה	תַּעֲמֵד	—	abs. עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תַּעֲמֵד	עָמַד	cons. עָמַד
2. ž.	עָמַדְתְּ	תַּעֲמֵדִי	עָמַדִי	Particip.
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֲעֵמֵד	—	
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יַעֲמְדוּ	—	pas. עָמַד
3. ž.	"	תַּעֲמְדֶנָּה	—	
2. m.	עָמַדְתֶּם	תַּעֲמְדוּ	עָמְדוּ	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תַּעֲמְדֶנָּה	עָמְדֶנָּה	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נַעֲמַד	—	

Nip^{al}

(33)

Sg. 3. m.	pf. נִעְמַד	impf. יִעְמַד	imper. —	Infin.
3. ž.	נִעְמַדָּה	תִּעְמַד	—	absol. נִעְמַד
2. m.	נִעְמַדְתָּ	תִּעְמַד	הִעְמַד	cons. הִעְמַד
2. ž.	נִעְמַדְתְּ	תִּעְמַדִי	הִעְמַדִי	Participium
1. sp.	נִעְמַדְתִּי	אֶעְמַד	—	
Pl. 3. m.	נִעְמְדוּ	יִעְמְדוּ	—	נִעְמַד
3. ž.	"	תִּעְמַדְנָה	—	
2. m.	נִעְמַדְתֶּם	תִּעְמְדוּ	הִעְמְדוּ	
2. ž.	נִעְמַדְתֶּן	תִּעְמַדְנָה	הִעְמַדְנָה	
1. sp.	נִעְמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Pi^{el}

(34)

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יִעְמַד	imper. —	Infin.
3. ž.	עָמַדָּה	תִּעְמַד	—	עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תִּעְמַד	עָמַד	Particip.
2. ž.	עָמַדְתְּ	תִּעְמַדִי	עָמַדִי	
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֶעְמַד	—	מְעַמַּד
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יִעְמְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּעְמַדְנָה	—	
2. m.	עָמַדְתֶּם	תִּעְמְדוּ	עָמְדוּ	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תִּעְמַדְנָה	עָמַדְנָה	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Pu^{al}

(35)

Sg. 3. m.	pf. עָמַד	impf. יִעְמַד	imper. neni	Infin.
3. ž.	עָמַדָּה	תִּעְמַד	—	עָמַד
2. m.	עָמַדְתָּ	תִּעְמַד	—	Particip.
2. ž.	עָמַדְתְּ	תִּעְמַדִי	—	
1. sp.	עָמַדְתִּי	אֶעְמַד	—	מְעַמַּד
Pl. 3. m.	עָמְדוּ	יִעְמְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּעְמַדְנָה	—	
2. m.	עָמַדְתֶּם	תִּעְמְדוּ	—	
2. ž.	עָמַדְתֶּן	תִּעְמַדְנָה	—	
1. sp.	עָמַדְנוּ	נִעְמַד	—	

Hitpa^{al}

(36)

Sg. 3. m.	pf. הִתְעַמַּד	impf. יִתְעַמַּד	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְעַמַּדָּה	תִּתְעַמַּד	—	הִתְעַמַּד
2. m.	הִתְעַמַּדְתָּ	תִּתְעַמַּד	הִתְעַמַּד	Particip.
2. ž.	הִתְעַמַּדְתְּ	תִּתְעַמַּדִי	הִתְעַמַּדִי	
1. sp.	הִתְעַמַּדְתִּי	אֶתְעַמַּד	—	מִתְעַמַּד
Pl. 3. m.	הִתְעַמְדוּ	יִתְעַמְדוּ	—	
3. ž.	"	תִּתְעַמַּדְנָה	—	
2. m.	הִתְעַמַּדְתֶּם	תִּתְעַמְדוּ	הִתְעַמְדוּ	
2. ž.	הִתְעַמַּדְתֶּן	תִּתְעַמַּדְנָה	הִתְעַמַּדְנָה	
1. sp.	הִתְעַמַּדְנוּ	נִתְעַמַּד	—	

Hiṭ^{al}

(37)

Sg. 3. m.	pf. העמיד	impf. יעמיד	imper. —	Infin.
3. ž.	העמידה	תעמיד	—	abs. העמד
2. m.	העמדת	תעמיד	העמד	cons. העמיד
2. ž.	העמדת	תעמדי	העמדי	Particip. מעמד
1. sp.	העמדתי	אעמיד	—	
Pl. 3. m.	העמידו	יעמידו	—	Jussiv יעמד
3. ž.	"	תעמדנה	—	
2. m.	העמדתם	תעמידו	העמידו	
2. ž.	העמדתן	תעמדנה	העמדנה	
1. sp.	העמדנו	נעמיד	—	

Hāṭ^{al}

(38)

Sg. 3. m.	pf. העמד	impf. יעמד	imper. není	Infin.
3. ž.	העמדה	תעמד		abs. העמד
2. m.	העמדת	תעמד		Particip. מעמד
2. ž.	העמדת	תעמדי		
1. sp.	העמדתי	אעמד		
Pl. 3. m.	העמדו	יעמדו		
3. ž.	"	תעמדנה		
2. m.	העמדתם	תעמדו		
2. ž.	העמדתן	תעמדנה		
1. sp.	העמדנו	נעמד		

2. Slovesa středního laryngálu

Qal

(39)

Sg. 3. m.	pf. שחט	impf. ישחט	imper. —	Infin.
3. ž.	שחטה	תשחט	—	abs. שחוט
2. m.	שחטת	תשחט	שחט	cons. שחט
2. ž.	שחטת	תשחטי	שחטי	Particip. שחוט
1. sp.	שחטתי	אשחט	—	
Pl. 3. m.	שחטו	ישחטו	—	akt. שחט
3. ž.	"	תשחטנה	—	pas. שחוט
2. m.	שחטתם	תשחטו	שחטו	
2. ž.	שחטתן	תשחטנה	שחטנה	
1. sp.	שחטנו	נשחט	—	

Niṭ^{al}

(40)

Sg. 3. m.	pf. נשחט	impf. ישחט	imper. —	Infin.
3. ž.	נשחטה	תשחט	—	abs. נשחוט
2. m.	נשחטת	תשחט	השחט	cons. השחט
2. ž.	נשחטת	תשחטי	השחטי	Particip. נשחט
1. sp.	נשחטתי	אשחט	—	
Pl. 3. m.	נשחטו	ישחטו	—	
3. ž.	"	תשחטנה	—	
2. m.	נשחטתם	תשחטו	השחטו	
2. ž.	נשחטתן	תשחטנה	השחטנה	
1. sp.	נשחטנו	נשחט	—	

Pi^{ca}l

(41)

Sg. 3. m.	pf.	ברך	impf.	יברך	imper. —	Infin. abs.
3. ž.		ברכה		תברך	—	a cons. ברך
2. m.		ברכת		תברך	ברך	Particip.
2. ž.		ברכת		תברכי	ברכי	
1. sp.		ברכתי		אברך	—	
Pl. 3. m.		ברכו		יברכו	—	
3. ž.		"		תברכנה	—	
2. m.		ברכתם		תברכו	ברכו	
2. ž.		ברכתן		תברכנה	ברכנה	
1. sp.		ברכנו		נברך	—	

Pu^{ca}l

(42)

Sg. 3. m.	pf.	ברך	impf.	יברך	imper. neni	Infin. neni.
3. ž.		ברכה		תברך		Participium:
2. m.		ברכת		תברך		
2. ž.		ברכת		תברכי		
1. sp.		ברכתי		אברך		
Pl. 3. m.		ברכו		יברכו		
3. ž.		"		תברכנה		
2. m.		ברכתם		תברכו		
2. ž.		ברכתן		תברכנה		
1. sp.		ברכנו		נברך		

Hitpa^{ca}l

(43)

Sg. 3. m.	pf.	התברך	impf.	יתברך	imper. —	Infin. abs.
3. ž.		התברכה		תתברך	—	con. התברך
2. m.		התברכת		תתברך	התברך	Particip.
2. ž.		התברכת		תתברכי	התברכי	
1. sp.		התברכתי		אתברך	—	
Pl. 3. m.		התברכו		יתברכו	—	
3. ž.		"		ותתברכנה	—	
2. m.		התברכתם		תתברכו	התברכו	
2. ž.		התברכתן		תתברכנה	התברכנה	
1. sp.		התברכנו		נתברך	—	

Hitp^{ca}l

(44)

Sg. 3. m.	pf.	הזעיק	impf.	יזעיק	imper. —	Infin.
3. ž.		הזעיקה		תזעיק	—	הזעיק
2. m.		הזעיקת		תזעיק	הזעק	Participium:
2. ž.		הזעיקת		תזעיקי	הזעיקי	
1. sp.		הזעיקתי		אזעיק	—	
Pl. 3. m.		הזעיקו		יזעיקו	—	
3. ž.		"		תזעקנה	—	
2. m.		הזעיקתם		תזעיקו	הזעיקו	
2. ž.		הזעיקתן		תזעקנה	הזעקנה	
1. sp.		הזעיקנו		נזעיק	—	

Hāp'al

(45)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִזְעַקָה	תִּזְעַק		הִזְעַק
2. m.	הִזְעַקְתָּ	תִּזְעַק		Particip. מִזְעַק
2. ž.	הִזְעַקְתְּ	תִּזְעַקִי		
1. sp.	הִזְעַקְתִּי	אִזְעַק		
Pl. 3. m.	הִזְעַקוּ	יִזְעַקוּ		
3. ž.	"	תִּזְעַקְנָה		
2. m.	הִזְעַקְתֶּם	תִּזְעַקוּ		
2. ž.	הִזְעַקְתֶּן	תִּזְעַקְנָה		
1. sp.	הִזְעַקְנוּ	נִזְעַק		

3. Slovesa třetího laryngálu

Qal

(46)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	שָׁלַחַה	תִּשְׁלַחַח	—	abs. שָׁלוּחַ
2. m.	שָׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַחַח	שָׁלַח	cons. שָׁלַח
2. ž.	שָׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	שָׁלַחִי	Particip. שָׁלוּחַ
1. sp.	שָׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	שָׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	akt. שָׁלַח
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	pas. שָׁלוּחַ
2. m.	שָׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	שָׁלְחוּ	
2. ž.	שָׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	שָׁלַחְנָה	
1. sp.	שָׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Nip'al

(47)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	נִשְׁלַחַה	תִּשְׁלַחַח	—	abs. נִשְׁלוּחַ
2. m.	נִשְׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַחַח	הִשְׁלַח	cons. הִשְׁלַח
2. ž.	נִשְׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	הִשְׁלַחִי	Particip. נִשְׁלַח
1. sp.	נִשְׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	נִשְׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	נִשְׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	הִשְׁלְחוּ	
2. ž.	נִשְׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	הִשְׁלַחְנָה	
1. sp.	נִשְׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Pi'el

(48)

Sg. 3. m.	pf.	impf.	imper. —	Infin.
3. ž.	שָׁלַחַה	תִּשְׁלַחַח	—	abs. שָׁלַח
2. m.	שָׁלַחְתָּ	תִּשְׁלַחַח	שָׁלַח	cons. שָׁלַח
2. ž.	שָׁלַחְתְּ	תִּשְׁלַחִי	שָׁלַחִי	Particip. מִשְׁלַח
1. sp.	שָׁלַחְתִּי	אִשְׁלַח	—	
Pl. 3. m.	שָׁלְחוּ	יִשְׁלְחוּ	—	
3. ž.	"	תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.	שָׁלַחְתֶּם	תִּשְׁלְחוּ	שָׁלְחוּ	
2. ž.	שָׁלַחְתֶּן	תִּשְׁלַחְנָה	שָׁלַחְנָה	
1. sp.	שָׁלַחְנוּ	נִשְׁלַח	—	

Pu^{al}

(49)

Sg. 3. m.	pf.	שלח	impf.	ישלח	imper. neni	Particip.
3. ž.		שָׁלַח		תִּשְׁלַח		מִשְׁלַח
2. m.		שָׁלַחְתָּ		תִּשְׁלַח		
2. ž.		שָׁלַחְתְּ		תִּשְׁלַחִי		
1. sp.		שָׁלַחְתִּי		אֲשַׁלַּח		
Pl. 3. m.		שָׁלְחוּ		יִשְׁלְחוּ		
3. ž.		"		תִּשְׁלַחְנָה		
2. m.		שָׁלַחְתֶּם		תִּשְׁלְחוּ		
2. ž.		שָׁלַחְתֶּן		תִּשְׁלַחְנָה		
1. sp.		שָׁלַחְנוּ		נִשְׁלַח		

Hiṭpa^{al}

(50)

Sg. 3. m.	pf.	הִשְׁתַּלַּח	impf.	יִשְׁתַּלַּח	imper. —	Infin.
3. ž.		הִשְׁתַּלַּחַה		תִּשְׁתַּלַּח	—	cons. הִשְׁתַּלַּח
2. m.		הִשְׁתַּלַּחְתָּ		תִּשְׁתַּלַּח	הִשְׁתַּלַּח	Particip. מִשְׁתַּלַּח
2. ž.		הִשְׁתַּלַּחְתְּ		תִּשְׁתַּלַּחִי	הִשְׁתַּלַּחִי	
1. sp.		הִשְׁתַּלַּחְתִּי		אֲשַׁתַּלַּח	—	
Pl. 3. m.		הִשְׁתַּלְּחוּ		יִשְׁתַּלְּחוּ	—	
3. ž.		"		תִּשְׁתַּלַּחְנָה	—	
2. m.		הִשְׁתַּלַּחְתֶּם		תִּשְׁתַּלְּחוּ	הִשְׁתַּלְּחוּ	
2. ž.		הִשְׁתַּלַּחְתֶּן		תִּשְׁתַּלַּחְנָה	הִשְׁתַּלַּחְנָה	
1. sp.		הִשְׁתַּלַּחְנוּ		נִשְׁתַּלַּח	—	

208

Hiṭp^{il}

(51)

Sg. 3. m.	pf.	הִשְׁלִיַח	impf.	יִשְׁלִיַח	imper. —	Infin.
3. ž.		הִשְׁלִיַחַה		תִּשְׁלִיַח	—	abs. הִשְׁלִיַח
2. m.		הִשְׁלִיַחְתָּ		תִּשְׁלִיַח	הִשְׁלִיַח	cons. הִשְׁלִיַח
2. ž.		הִשְׁלִיַחְתְּ		תִּשְׁלִיַחִי	הִשְׁלִיַחִי	Particip. מִשְׁלִיַח
1. sp.		הִשְׁלִיַחְתִּי		אֲשַׁלִּיַח	—	
Pl. 3. m.		הִשְׁלִיְחוּ		יִשְׁלִיְחוּ	—	
3. ž.		"		תִּשְׁלַחְנָה	—	
2. m.		הִשְׁלַחְתֶּם		תִּשְׁלִיְחוּ	הִשְׁלִיְחוּ	
2. ž.		הִשְׁלַחְתֶּן		תִּשְׁלַחְנָה	הִשְׁלַחְנָה	Jussiv
1. sp.		הִשְׁלַחְנוּ		נִשְׁלִיַח	—	יִשְׁלַח

Háṭp^{al}

(52)

Sg. 3. m.	pf.	הִשְׁלַח	impf.	יִשְׁלַח	imper. neni	Infin.
3. ž.		הִשְׁלַחַה		תִּשְׁלַח		abs. הִשְׁלַח
2. m.		הִשְׁלַחְתָּ		תִּשְׁלַח		Particip. מִשְׁלַח
2. ž.		הִשְׁלַחְתְּ		תִּשְׁלַחִי		
1. sp.		הִשְׁלַחְתִּי		אֲשַׁלַּח		
Pl. 3. m.		הִשְׁלְחוּ		יִשְׁלְחוּ		
3. ž.		"		תִּשְׁלַחְנָה		
2. m.		הִשְׁלַחְתֶּם		תִּשְׁלְחוּ		
2. ž.		הִשְׁלַחְתֶּן		תִּשְׁלַחְנָה		
1. sp.		הִשְׁלַחְנוּ		נִשְׁלַח		

γ) Slovesa první 2

Qal

(53)

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יִגֵּשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נָגַשׁה		תִּגַּשׁ	—	abs. נָגַשׁ
2. m.		נָגַשְׁתָּ		תִּגַּשׁ	נָשׂ	cons. נָשַׁת
2. ž.		נָגַשְׁתְּ		תִּגַּשִׁי	נָשִׁי	Particip. akt. נָגַשׁ pas. נָגוּשׁ
1. sp.		נָגַשְׁתִּי		אָגַשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגְשׁוּ		יִגְשׁוּ	—	
3. ž.		..		תִּגְשְׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתֶּם		תִּגְשׁוּ	נָשׁוּ	
2. ž.		נָגַשְׁתֶּן		תִּגְשְׁנָה	נָשְׁנָה	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגַשׁ	—	

Niḡ'al

(54)

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יִגְשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נָגַשׁה		תִּגְשׁ	—	הַנְּגֵשׁ
2. m.		נָגַשְׁתָּ		תִּגְשׁ	הַנְּגֵשׁ	Particip. נָגַשׁ
2. ž.		נָגַשְׁתְּ		תִּגְשִׁי	הַנְּגֵשִׁי	
1. sp.		נָגַשְׁתִּי		אִגְשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגְשׁוּ		יִגְשׁוּ	—	
3. ž.		..		תִּגְשְׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתֶּם		תִּגְשׁוּ	הַנְּגֵשׁוּ	
2. ž.		נָגַשְׁתֶּן		תִּגְשְׁנָה	הַנְּגֵשְׁנָה	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגַשׁ	—	

Pi^cəl

(55)

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יִנְגַּשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.		נָגַשׁה		תִּנְגַּשׁ	—	נָגַשׁ
2. m.		נָגַשְׁתָּ		תִּנְגַּשׁ	נָגַשׁ	Particip. מְנַגֵּשׁ
2. ž.		נָגַשְׁתְּ		תִּנְגַּשִׁי	נָגַשִׁי	
1. sp.		נָגַשְׁתִּי		אִנְגַּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגְשׁוּ		יִנְגְשׁוּ	—	
3. ž.		..		תִּנְגְשְׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתֶּם		תִּנְגְשׁוּ	נָגַשׁוּ	
2. ž.		נָגַשְׁתֶּן		תִּנְגְשְׁנָה	נָגַשְׁנָה	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגַשׁ	—	

Pu^cal

(56)

Sg. 3. m.	pf.	נָגַשׁ	impf.	יִנְגַּשׁ	imper. neni	Infin.
3. ž.		נָגַשׁה		תִּנְגַּשׁ	—	נָגַשׁ
2. m.		נָגַשְׁתָּ		תִּנְגַּשׁ	—	Particip. מְנַגֵּשׁ
2. ž.		נָגַשְׁתְּ		תִּנְגַּשִׁי	—	
1. sp.		נָגַשְׁתִּי		אִנְגַּשׁ	—	
Pl. 3. m.		נָגְשׁוּ		יִנְגְשׁוּ	—	
3. ž.		..		תִּנְגְשְׁנָה	—	
2. m.		נָגַשְׁתֶּם		תִּנְגְשׁוּ	—	
2. ž.		נָגַשְׁתֶּן		תִּנְגְשְׁנָה	—	
1. sp.		נָגַשְׁנוּ		נָגַשׁ	—	

Hiṭpa"el

(57)

Sg. 3. m.	pf. התַּנַּשׁ	impf. יִתְנַשׁ	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְנַשְׁה	תִּתְנַשׁ	—	הִתְנַשׁ
2. m.	הִתְנַשְׁתָּ	תִּתְנַשׁ	הִתְנַשׁ	Particip.
2. ž.	הִתְנַשְׁתְּ	תִּתְנַשִּׁי	הִתְנַשִּׁי	מִתְנַשֵּׁ
1. sp.	הִתְנַשְׁתִּי	אֲתַנַּשׁ	—	—
Pl. 3. m.	הִתְנַשְׁוּ	יִתְנַשְׁוּ	—	—
3. ž.	"	תִּתְנַשְׁנָה	—	—
2. m.	הִתְנַשְׁתֶּם	תִּתְנַשְׁוּ	הִתְנַשְׁוּ	—
2. ž.	הִתְנַשְׁתֶּן	תִּתְנַשְׁנָה	הִתְנַשְׁנָה	—
1. sp.	הִתְנַשְׁנוּ	נִתְנַשׁ	—	—

Hiṭp"il

(58)

Sg. 3. m.	pf. הִגִּישׁ	impf. יִגִּישׁ	imper. —	Infin.
3. ž.	הִגִּיֵּשׁה	תִּגִּישׁ	—	הִגִּישׁ
2. m.	הִגִּיֵּשְׁתָּ	תִּגִּישׁ	הִגִּישׁ	הִגִּישׁ
2. ž.	הִגִּיֵּשְׁתְּ	תִּגִּישִׁי	הִגִּישִׁי	Particip.
1. sp.	הִגִּיֵּשְׁתִּי	אֲגִישׁ	—	מִגִּישׁ
Pl. 3. m.	הִגִּישׁוּ	יִגִּישׁוּ	—	Jussiv
3. ž.	"	תִּגִּישְׁנָה	—	יִגִּישׁ
2. m.	הִגִּישְׁתֶּם	תִּגִּישׁוּ	הִגִּישׁוּ	—
2. ž.	הִגִּישְׁתֶּן	תִּגִּישְׁנָה	הִגִּישְׁנָה	—
1. sp.	הִגִּישְׁנוּ	נִגִּישׁ	—	—

Hāp'al

(59)

Sg. 3. m.	pf. הִגִּשׁ	impf. יִגִּשׁ	imper. neni	Infin.
3. ž.	הִגִּשְׁה	תִּגִּשׁ	—	הִגִּשׁ
2. m.	הִגִּשְׁתָּ	תִּגִּשׁ	—	הִגִּשׁ
2. ž.	הִגִּשְׁתְּ	תִּגִּשִׁי	—	Particip.
1. sp.	הִגִּשְׁתִּי	אֲגִישׁ	—	מִגִּשׁ
Pl. 3. m.	הִגִּישׁוּ	יִגִּישׁוּ	—	—
3. ž.	"	תִּגִּישְׁנָה	—	—
2. m.	הִגִּישְׁתֶּם	תִּגִּישׁוּ	—	—
2. ž.	הִגִּישְׁתֶּן	תִּגִּישְׁנָה	—	—
1. sp.	הִגִּישְׁנוּ	נִגִּישׁ	—	—

δ) Slovesa první N

Qal

(60)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֹאכַל	imper. —	Infin.
3. ž.	אָכְלָה	תֹּאכַל	—	אָכַל
2. m.	אָכַלְתָּ	תֹּאכַל	אָכַל	אָכַל
2. ž.	אָכַלְתְּ	תֹּאכְלִי	אָכְלִי	אָכַל
1. sp.	אָכַלְתִּי	אָכַל	—	Particip.
Pl. 3. m.	אָכְלוּ	יֹאכְלוּ	—	אָכַל
3. ž.	"	תֹּאכְלֶנָּה	—	אָכַל
2. m.	אָכַלְתֶּם	תֹּאכְלוּ	אָכְלוּ	—
2. ž.	אָכַלְתֶּן	תֹּאכְלֶנָּה	אָכְלֶנָּה	—
1. sp.	אָכַלְנוּ	נֹאכַל	—	—

Niḡ'al (61)

Sg. 3. m.	pf. נִאָכַל	impf. יֹאכַל	imper. —	Inf. הֹאכַל
2. m.	podle sloves	podle sloves	הֹאכַל	Particip. נֹאכַל
2. ž.	I. laryng.	I. laryng.	הֹאכְלִי	
Pl. 2. m.			הֹאכְלוּ	
2. ž.			הֹאכְלֶנָּה	

Pi'el (62)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֹאכַל	imper. —	Inf. אָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	אָכַל	Particip. מֹאכַל
2. ž.			pravidelně	

Pu'al (63)

Sg. 3. m.	pf. אָכַל	impf. יֹאכַל	imper. neni	Inf. אָכַל
	pravidelně	pravidelně		Particip. מֹאכַל

Hiṡpa'el (64)

Sg. 3. m.	pf. הִתְאָכַל	impf. יִתְאָכַל	imper. —	Inf. הִתְאָכַל
2. m.	pravidelně	pravidelně	הִתְאָכַל	Particip. מִתְאָכַל

Hiḡ'il (65)

Sg. 3. m.	pf. הִאָכַל	impf. יִאָכַל	imper. הִאָכַל	Inf. הִאָכַל
2. m.	podle sloves	podle sloves	podle sloves	Particip. מִאָכַל
	I. laryng.	I. laryng.	I. laryng.	

Hāḡ'al (66)

Sg. 3. m.	pf. הִאָכַל	impf. יִאָכַל	imper. neni	Inf. cons. הִאָכַל
	podle sloves	podle sloves		Particip. מִאָכַל
	I. laryng.	I. laryng.		

e) Slovesa třetí N

Qal (67)

Sg. 3. m.	perf. מָצָא	מָלַא	impf. יִמְצָא	יִמְלָא
3. ž.	מִצְאָה	מִלְאָה	תִּמְצָא	תִּמְלָא
2. m.	מִצְאָתָּ	מִלְאָתָּ	תִּמְצָא	תִּמְלָא
2. ž.	מִצְאָתִי	מִלְאָתִי	תִּמְצָאִי	תִּמְלָאִי
1. sp.	מִצְאָתִי	מִלְאָתִי	אִמְצָא	אִמְלָא
Pl. 3. m.	מִצְאוּ	מִלְאוּ	יִמְצְאוּ	יִמְלְאוּ
3. ž.	"	"	תִּמְצְאוּנָה	תִּמְלְאוּנָה
2. m.	מִצְאָתֶם	מִלְאָתֶם	תִּמְצְאוּ	תִּמְלְאוּ
2. ž.	מִצְאָתְךָ	מִלְאָתְךָ	תִּמְצְאוּנָה	תִּמְלְאוּנָה
1. sp.	מִצְאוֹ	מִלְאוֹ	נִמְצָא	נִמְלָא

Sg. 2. m.	Imper. מְצָא	Inf. abs. מְצוֹא
2. ž.	מְצְאִי	cons. מְצָא
Pl. 2. m.	מְצְאוּ	Particip. akt. מְצָא יָרָא
2. ž.	מְצְאוּנָה	pas. נִשׂוּא מְצוֹא

Nip^{al}

(68)

Sg. 3. m.	pf. נִמְצָא	impf. יִמְצָא	imper. —	Infin.
3. ž.	נִמְצָאָה	תִּמְצָא	—	ab. נִמְצָא
2. m.	נִמְצָאתָ	תִּמְצָא	נִמְצָא	cons. נִמְצָא
2. ž.	נִמְצָאתְךָ	תִּמְצָאִי	נִמְצָאִי	Particip. נִמְצָא
1. sp.	נִמְצָאתִי	אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.	נִמְצָאוּ	יִמְצָאוּ	—	
3. ž.	..	תִּמְצְאוּנָה	—	
2. m.	נִמְצַאתֶם	תִּמְצְאוּ	נִמְצְאוּ	
2. ž.	נִמְצַאתְכֶן	תִּמְצְאוּנָה	נִמְצְאוּנָה	
1. sp.	נִמְצָאנוּ	נִמְצָא	—	

Pi^{al}

(69)

Sg. 3. m.	pf. מִצָּא	impf. יִמְצָא	imper. —	Infin.
3. ž.	מִצָּאָה	תִּמְצָא	—	abs. מִצָּא
2. m.	מִצָּאתָ	תִּמְצָא	מִצָּא	cons. מִצָּא
2. ž.	מִצָּאתְךָ	תִּמְצָאִי	מִצָּאִי	Particip. מִמְצָא
1. sp.	מִצָּאתִי	אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.	מִצָּאוּ	יִמְצָאוּ	—	
3. ž.	..	תִּמְצְאוּנָה	—	
2. m.	מִצָּאתֶם	תִּמְצְאוּ	מִצָּאוּ	
2. ž.	מִצָּאתְכֶן	תִּמְצְאוּנָה	מִצָּאוּנָה	
1. sp.	מִצָּאנוּ	מִצָּא	—	

Pu^{al}

(70)

Sg. 3. m.	pf. מִצָּא	impf. יִמְצָא	imper. neni	Infin. neni.
3. ž.	מִצָּאָה	תִּמְצָא	—	Particip. מִמְצָא
2. m.	מִצָּאתָ	תִּמְצָא	—	
2. ž.	מִצָּאתְךָ	תִּמְצָאִי	—	
1. sp.	מִצָּאתִי	אִמְצָא	—	
Pl. 3. m.	מִצָּאוּ	יִמְצָאוּ	—	
3. ž.	..	תִּמְצְאוּנָה	—	
2. m.	מִצָּאתֶם	תִּמְצְאוּ	—	
2. ž.	מִצָּאתְכֶן	תִּמְצְאוּנָה	—	
1. sp.	מִצָּאנוּ	נִמְצָא	—	

Hitpa^{al}

(71)

Sg. 3. m.	pf. הִתְמַצָּא	impf. יִתְמַצָּא	imper. —	Infin.
3. ž.	הִתְמַצָּאָה	תִּתְמַצָּא	—	cons. הִתְמַצָּא
2. m.	הִתְמַצָּאתָ	תִּתְמַצָּא	הִתְמַצָּא	Particip. מִתְמַצָּא
2. ž.	הִתְמַצָּאתְךָ	תִּתְמַצָּאִי	הִתְמַצָּאִי	
1. sp.	הִתְמַצָּאתִי	אִתְמַצָּא	—	
Pl. 3. m.	הִתְמַצָּאוּ	יִתְמַצָּאוּ	—	
3. ž.	..	תִּתְמַצְאוּנָה	—	
2. m.	הִתְמַצָּאתֶם	תִּתְמַצְאוּ	הִתְמַצָּאוּ	
2. ž.	הִתְמַצָּאתְכֶן	תִּתְמַצְאוּנָה	הִתְמַצָּאוּנָה	
1. sp.	הִתְמַצָּאנוּ	נִתְמַצָּא	—	

Hiṣ'el

(72)

Sg. 3. m.	pf. הִמְצִיא	impf. יִמְצִיא	imper. —	Infin.
3. ž.	הִמְצִיֵּא	יִמְצִיא	—	abs. הִמְצִיא
2. m.	הִמְצִיֵּאת	יִמְצִיא	הִמְצִא	cons. הִמְצִיא
2. ž.	הִמְצִיֵּאת	יִמְצִיא	הִמְצִיא	Particip.
1. sp.	הִמְצִיֵּאתִי	אִמְצִיא	—	מִמְצִיא
Pl. 3. m.	הִמְצִיֵּאוּ	יִמְצִאוּ	—	Jussiv יִמְצִא
3. ž.	"	תִּמְצִיֵּנָה	—	
2. m.	הִמְצִיֵּאתֶם	תִּמְצִיֵּאוּ	הִמְצִיֵּאוּ	
2. ž.	הִמְצִיֵּאתֶן	תִּמְצִיֵּנָה	הִמְצִיֵּנָה	
1. sp.	הִמְצִיֵּאנוּ	נִמְצִיא	—	

Hāṣ'al

(73)

Sg. 3. m.	pf. הִמְצִא	impf. יִמְצִא	imper. neni	Infin. neni.
3. ž.	הִמְצִיֵּא	יִמְצִא		Particip.
2. m.	הִמְצִיֵּאת	יִמְצִא		מִמְצִא
2. ž.	הִמְצִיֵּאת	יִמְצִא		
1. sp.	הִמְצִיֵּאתִי	אִמְצִא		
Pl. 3. m.	הִמְצִיֵּאוּ	יִמְצִאוּ		
3. ž.	"	תִּמְצִיֵּנָה		
2. m.	הִמְצִיֵּאתֶם	תִּמְצִיֵּאוּ		
2. ž.	הִמְצִיֵּאתֶן	תִּמְצִיֵּנָה		
1. sp.	הִמְצִיֵּאנוּ	נִמְצִא		

218

Slovesa třetí 1 a ' (tertia infirmae)

Qal

(74)

Sg. 3. m.	pf. גָּלָה	impf. יִגְלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.	גָּלָתָה	תִּגְלֶה	—	abs. גָּלָה
2. m.	גָּלִיתָ	תִּגְלֶה	גָּלָה	cons. גָּלוֹת
2. ž.	גָּלִיתְּ	תִּגְלִי	גָּלִי	Particip.
1. sp.	גָּלִיתִי	אִגְלֶה	—	גָּלָה. akt.
Pl. 3. m.	גָּלוּ	יִגְלוּ	—	גָּלָה. ž.
3. ž.	"	תִּגְלִינָה	—	גָּלוּ. pas.
2. m.	גָּלִיתֶם	תִּגְלוּ	גָּלוּ	גָּלוּ. ž.
2. ž.	גָּלִיתְּ	תִּגְלִינָה	גָּלִינָה	Jussiv יִגְלֶה
1. sp.	גָּלִינוּ	נִגְלֶה	—	

Niṣ'al

(75)

Sg. 3. m.	pf. נִגְלָה	impf. יִגְלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.	נִגְלָתָה	תִּגְלֶה	—	abs. נִגְלָה
2. m.	נִגְלִיתָ	תִּגְלֶה	הִגְלָה	cons. הִגְלוֹת
2. ž.	נִגְלִיתְּ	תִּגְלִי	הִגְלִי	Particip.
1. sp.	נִגְלִיתִי	אִגְלֶה	—	נִגְלָה. ž. נִגְלָה
Pl. 3. m.	נִגְלוּ	יִגְלוּ	—	Jussiv יִגְלֶה
3. ž.	"	תִּגְלִינָה	—	
2. m.	נִגְלִיתֶם	תִּגְלוּ	הִגְלוּ	
2. ž.	נִגְלִיתְּ	תִּגְלִינָה	הִגְלִינָה	
1. sp.	נִגְלִינוּ	נִגְלֶה	—	

219

Pi^oal

(76)

Sg. 3. m.	pf.	גָּלָה	impf.	יִגְלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.		גָּלָתָה		תִּגְלֶה	—	abs. גָּלָה יִגְלֶה
2. m.		גָּלִיתָ		תִּגְלֶה	גָּלָה	cons. גָּלוּת
2. ž.		גָּלִיתְּ		תִּגְלִי	גָּלִי	Particip.
1. sp.		גָּלִיתִי		אֶגְלֶה	—	מְגַלֵּה. ž. מְגַלֶּה
Pl. 3. m.		גָּלוּ		יִגְלוּ	—	Jussiv יִגְלֶה
3. ž.		”		תִּגְלִינָה	—	
2. m.		גָּלִיתֶם		תִּגְלוּ	גָּלוּ	
2. ž.		גָּלִיתְּם		תִּגְלִינָה	גָּלִינָה	
1. sp.		גָּלִינוּ		נִגְלֶה	—	

Pu^oal

(77)

Sg. 3. m.	pf.	גָּלָה	impf.	יִגְלֶה	imper. není	Infin. גָּלוּת
3. ž.		גָּלָתָה		תִּגְלֶה		Particip. מְגַלֵּה
2. m.		גָּלִיתָ		תִּגְלֶה		
2. ž.		גָּלִיתְּ		תִּגְלִי		
1. sp.		גָּלִיתִי		אֶגְלֶה		
Pl. 3. m.		גָּלוּ		יִגְלוּ		
3. ž.		”		תִּגְלִינָה		
2. m.		גָּלִיתֶם		תִּגְלוּ		
2. ž.		גָּלִיתְּם		תִּגְלִינָה		
1. sp.		גָּלִינוּ		נִגְלֶה		

Hiṭpa^oal

(78)

Sg. 3. m.	pf.	הִתְגַּלָּה	impf.	יִתְגַּלֶּה	imper. —	Infin.
3. ž.		הִתְגַּלְתָּה		תִּתְגַּלֶּה	—	cons. הִתְגַּלָּת
2. m.		הִתְגַּלִּיתָ		תִּתְגַּלֶּה	הִתְגַּלָּה	Participium מִתְגַּלֵּה
2. ž.		הִתְגַּלִּיתְּ		תִּתְגַּלִּי	הִתְגַּלִּי	
1. sp.		הִתְגַּלִּיתִי		אֶתְגַּלֶּה	—	Jussiv יִתְגַּלֶּה
Pl. 3. m.		הִתְגַּלוּ		יִתְגַּלוּ	—	
3. ž.		”		תִּתְגַּלִּינָה	—	
2. m.		הִתְגַּלִּיתֶם		תִּתְגַּלוּ	הִתְגַּלוּ	
2. ž.		הִתְגַּלִּיתְּם		תִּתְגַּלִּינָה	הִתְגַּלִּינָה	
1. sp.		הִתְגַּלִּינוּ		נִתְגַּלֶּה	—	

Hiṭp^oal

(79)

Sg. 3. m.	pf.	הִגְלָה	impf.	יִגְלֶה	imper. —	Infin.
3. ž.		הִגְלָתָה		תִּגְלֶה	—	ab. הִגְלָה
2. m.		הִגְלִיתָ		תִּגְלֶה	הִגְלָה	(cons.) הִגְלָת
2. ž.		הִגְלִיתְּ		תִּגְלִי	הִגְלִי	Particip. מְגַלֵּה
1. sp.		הִגְלִיתִי		אֶגְלֶה	—	
Pl. 3. m.		הִגְלוּ		יִגְלוּ	—	Jussiv יִגְלֶה
3. ž.		”		תִּגְלִינָה	—	
2. m.		הִגְלִיתֶם		תִּגְלוּ	הִגְלוּ	
2. ž.		הִגְלִיתְּם		תִּגְלִינָה	הִגְלִינָה	
1. sp.		הִגְלִינוּ		נִגְלֶה	—	

Hāp'al

(80)

Sg. 3. m.	pf. הגלה	impf. יגלה	impér. není	Infin.
3. ž.	הגלתה	תגלה		abs. הגלה
2. m.	הגלית	תגלה		cons. הגלת (cons.)
2. ž.	הגלית	תגלי		Particip. מגלה
1. sp.	הגליתי	אגלה		
Pl. 3. m.	הגלו	יגלו		
3. ž.	"	תגלינה		
2. m.	הגליתם	תגלו		
2. ž.	הגליתן	תגלינה		
1. sp.	הגלינו	נגלה		

η) Slovesa první ')

1. (jōd bylo původně wāw)

Qal

(81)

Sg. 3. m.	pf. ילד	impf. ילד	imper. —	Inf.
3. ž.	ילדה	תלד	—	abs. ילוד
2. m.	ילדת	תלד	לד	cons. ילדת
2. ž.	ילדת	תלדי	לדי	Particip. akt. ילד pas. ילוד
1. sp.	ילדתי	אלד	—	
Pl. 3. m.	ילדו	ילדו	—	
3. ž.	"	תלדנה	—	
2. m.	ילדתם	תלדו	לדו	
2. ž.	ילדתן	תלדנה	לדנה	
1. sp.	ילדנו	נלד	—	

Niṣ'al

(82)

Sg. 3. m.	pf. נולד	impf. יולד	imper. —	Infin.
3. ž.	נולדה	תולד	—	cons. הולד
2. m.	נולדת	תולד	הולד	Particip. נולד
2. ž.	נולדת	תולדי	הולדי	
1. sp.	נולדתי	אולד	—	
Pl. 3. m.	נולדו	יולדו	—	
3. ž.	"	תולדנה	—	
2. m.	נולדתם	תולדו	הולדו	
2. ž.	נולדתן	תולדנה	הולדנה	
1. sp.	נולדנו	נולד	—	

Košer יבש (neutr., ale s pův. j)

Qal

(83)

Sg. 3. m.	pf. יבש	impf. ייבש	imper. —	
3. ž.		תיבש	—	
2. m.		תיבש	יבש	
2. ž.		תיבשי	יבשי	
1. sp.		איבש	—	
Pl. 3. m.		ייבשו	—	
3. ž.		תיבשנה	—	
2. m.		תיבשו	יבשו	
2. ž.		תיבשנה	יבשנה	
1. sp.		ניבש	—	

Kořen **יָשַׁב**
Qal

(84)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב	impf. יָשַׁב	imper. —	Infin. abs. יָשׁוּב
2. m.	jako יָלַד	jako יָלַד	יָשַׁב	cons. שָׁבַת
			jako יָלַד	Particip. a. יָשֵׁב
				p. יָשׁוּב

Niḡ'al

(85)

Sg. 3. m.	pf. נִישַׁב	impf. יִישַׁב	imper. —	Infin. הַיָּשֵׁב
2. m.	jako יָלַד	jako יָלַד	הַיָּשַׁב	Particip. נִישֵׁב
			jako יָלַד	

Pi'el

(86)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב	impf. יִישַׁב	imper. —	Infin. יָשַׁב
2. m.	jako קָמַל	jako קָמַל	יָשַׁב	Particip. מֵיָשֵׁב
			pravidelně	

Pu'al

(87)

Sg. 3. m.	pf. יָשַׁב	impf. יִישַׁב	imper. neni	Infin. יָשַׁב
	pravidelně	pravidelně		Particip. מֵיָשֵׁב

Hiḡ'il

(88)

Sg. 3. m.	pf. הוֹשִׁיב	impf. יִוְשִׁיב	imper. —	Infin.
3. ž.	הוֹשִׁיבָה	תוֹשִׁיב	—	ab. הוֹשִׁב
2. m.	הוֹשִׁיבְתָּ	תוֹשִׁיב	הוֹשִׁב	cons. הוֹשִׁיב
2. ž.	הוֹשִׁיבְתֵיךְ	תוֹשִׁיבֵי	הוֹשִׁיבֵי	Particip.
1. sp.	הוֹשִׁיבְתִי	אוֹשִׁיב	—	מוֹשִׁיב

Pl. 3. m.	הוֹשִׁיבוּ	יִוְשִׁיבוּ	—	Jussiv יִוְשַׁב
3. ž.	..	תוֹשִׁיבְנָה	—	
2. m.	הוֹשִׁיבְתֶם	תוֹשִׁיבוּ	הוֹשִׁיבוּ	
2. ž.	הוֹשִׁיבְתֵינָן	תוֹשִׁיבְנָה	הוֹשִׁיבְנָה	
1. sp.	הוֹשִׁיבְנוּ	נוֹשִׁיב	—	

Hāḡ'al a hiḡpa'el

(89—90)

Sg. 3. m.	pf. הוֹשִׁיב	impf. יִוְשַׁב	Imper. hiḡp.
3. ž.	הוֹשִׁיבָה	תוֹשִׁב	sg. 2. m. הוֹשִׁיב
2. m.	הוֹשִׁיבְתָּ	תוֹשִׁב	pravidelně
2. ž.	הוֹשִׁיבְתֵיךְ	תוֹשִׁיבֵי	
1. sp.	הוֹשִׁיבְתִי	אוֹשִׁב	
Pl. 3. m.	הוֹשִׁיבוּ	יִוְשִׁבוּ	
3. ž.	..	תוֹשִׁבְנָה	
2. m.	הוֹשִׁיבְתֶם	תוֹשִׁבוּ	
2. ž.	הוֹשִׁיבְתֵינָן	תוֹשִׁבְנָה	
1. sp.	הוֹשִׁיבְנוּ	נוֹשִׁב	
	Infin. hāḡ.	Particip. hāḡ.	
	cons. הוֹשִׁב	מוֹשִׁב	
	Infin. hiḡ.	particip. hiḡ.	
	הוֹשִׁיב	מֵוֹשִׁיב	

Slovesa první '
 2. (šed je původní)

Qal

(91)

Sg. 3. m.	pf.	יָנַק	impf.	יִנְקֶה	imper. —	Infin.
3. ž.		יָנַקָה		תִּינְקֶה	—	abs. יָנַק
2. m.		יָנַקְתָּ		תִּינְקֶה	יָנַק	cons. יָנַק
2. ž.		יָנַקְתְּ		תִּינְקִי	יָנַקִי	Particip.
1. sp.		יָנַקְתִּי		אִינְקֶה	—	
Pl. 3. m.		יָנַקוּ		יִנְקוּ	—	pas. יָנַק
3. ž.		"		תִּינְקֶנָה	—	
2. m.		יָנַקְתֶּם		תִּינְקוּ	יָנַקוּ	
2. ž.		יָנַקְתֶּן		תִּינְקֶנָה	יָנַקְנָה	
1. sp.		יָנַקְנוּ		גִּינְקֶה	—	

Niḥ'al se nevyskytuje

(92)

Pi"el

(93)

Sg. 3. m.	pf.	יָטַב	impf.	יִטַּב	imper.	Infin.
2. m.		pravidelně		pravidelně	יָטַב	Particip. מִיָּטַב
					pravidelně	

Pu"al

(94)

Sg. 3. m.	pf.	יָטַב	impf.	יִטַּב	imper. není	Infin.
		pravidelně		pravidelně		יָטַב

Hiḥ'il

(95)

Sg. 3. m.	pf.	הִיטִיב	impf.	יִיטִיב	imper. —	Infin.
3. ž.		הִיטִיבָה		תִּיטִיב	—	abs. הִיטִיב
2. m.		הִיטִיבְתָּ		תִּיטִיב	הִיטִיב	cons. הִיטִיב
2. ž.		הִיטִיבְתְּ		תִּיטִיבִי	הִיטִיבִי	Particip.
1. sp.		הִיטִיבְתִּי		אִיטִיב	—	
Pl. 3. m.		הִיטִיבוּ		יִיטִיבוּ	—	Jussiv
3. ž.		"		תִּיטִיבְנָה	—	
2. m.		הִיטִיבְתֶּם		תִּיטִיבוּ	הִיטִיבוּ	
2. ž.		הִיטִיבְתֶּן		תִּיטִיבְנָה	הִיטִיבְנָה	
1. sp.		הִיטִיבְנוּ		גִּיטִיב	—	

Hāḥ'al

(96)

Sg. 3. m.	pf.	הוֹטִיב	impf.	יֹוִטִב	imper. —	Infin.
		jako יֵשֵׁב		jako יֵשֵׁב		Particip. מוֹטִיב

Hiṭpa"el

(97)

Sg. 3. m.	pf.	הִתְיַטֵּב	impf.	יִתְיַטֵּב	imper. —	Infin.
2. m.		pravidelně		pravidelně	הִתְיַטֵּב	Partic. מִתְיַטֵּב

θ) Slovesa střední 1

Qal

(98)

Sg. 3. m.	pf.	קָם	impf. יָקוּם	imper. —	Infin.
3. ž.	קָמָה		תִּקְוֹם	—	abs. קוּם
2. m.	קָמַתְ		תִּקְוֹם	קוּם	cons. קוּם
2. ž.	קָמַתְ		תִּקְוֹמִי	קוּמִי	Particip.
1. sp.	קָמַתִּי		אֶקְוֹם	—	
Pl. 3. m.	קָמוּ		יִקְוֹמוּ	—	pas קוּם
3. ž.	..		תִּקְוֹמֵינָה	—	Jussiv יָקָם
2. m.	קָמַתֶּם		תִּקְוֹמוּ	קוּמוּ	
2. ž.	קָמַתְן		תִּקְוֹמֵינָה	לָמְנָה	
1. sp.	קָמַנּוּ		נִקְוֹם	—	

Niṣ'al

(99)

Sg. 3. m.	pf.	נִקְוָם	impf. יִקְוֹם	imper. —	Infin.
3. ž.	נִקְוָמָה		תִּקְוֹם	—	abs. הִקְוֹם
2. m.	נִקְוָמַתְ		תִּקְוֹם	הִקְוֹם	cons. הִקְוֹם
2. ž.	נִקְוָמוֹת		תִּקְוֹמִי	הִקְוֹמִי	Particip. נִקְוֹם
1. sp.	נִקְוָמוֹתִי		אֶקְוֹם	—	
Pl. 3. m.	נִקְוָמוּ		יִקְוֹמוּ	—	
3. ž.	..		תִּקְוֹמֵינָה	—	
2. m.	נִקְוָמוֹתֶם		תִּקְוֹמוּ	הִקְוֹמוּ	
2. ž.	נִקְוָמוֹתְן		תִּקְוֹמֵינָה	הִקְוֹמֵינָה	
1. sp.	נִקְוָמוֹנוּ		נִקְוֹם	—	

Pi^oel (pölēl)

(100)

Sg. 3. m.	pf.	קוּמַם	impf. יִקְוַם	imper. —	Infin. קוּמַם
3. ž.	קוּמַמָּה		תִּקְוַם	—	Particip.
2. m.	קוּמַמַּתְ		תִּקְוַם	קוּמַם	
2. ž.	קוּמַמַּתְ		תִּקְוַמִּי	קוּמַמִּי	
1. sp.	קוּמַמַּתִּי		אֶקְוַם	—	
Pl. 3. m.	קוּמַמוּ		יִקְוַמוּ	—	
3. ž.	..		תִּקְוַמֵּינָה	—	
2. m.	קוּמַמַּתֶּם		תִּקְוַמוּ	קוּמַמוּ	
2. ž.	קוּמַמַּתְן		תִּקְוַמֵּינָה	קוּמַמֵּינָה	
1. sp.	קוּמַמַּנוּ		נִקְוַם	—	

Pu^oal (pölal)

(101)

Sg. 3. m.	pf.	קוּמַם	impf. יִקְוַם	imper. neni	Infin. קוּמַם
3. ž.	קוּמַמָּה		תִּקְוַם	—	Particip.
2. m.	קוּמַמַּתְ		תִּקְוַם	—	
2. ž.	קוּמַמַּתְ		תִּקְוַמִּי	—	
1. sp.	קוּמַמַּתִּי		אֶקְוַם	—	
Pl. 3. m.	קוּמַמוּ		יִקְוַמוּ	—	
3. ž.	..		תִּקְוַמֵּינָה	—	
2. m.	קוּמַמַּתֶּם		תִּקְוַמוּ	—	
2. ž.	קוּמַמַּתְן		תִּקְוַמֵּינָה	—	
1. sp.	קוּמַמַּנוּ		נִקְוַם	—	

Hiṭpa^ʿel (hiṭpōlēl)

(102)

Sg. 3. m.	pf. התקומם	impf. יתקומם	imper. —	Infin.
3. ž.	התקוממה	תתקומם	—	התקומם
2. m.	התקוממת	תתקומם	התקומם	Particip. מתקומם
2. ž.	התקוממת	תתקוממי	התקוממי	
1. sp.	התקוממתי	אתקומם	—	
Pl. 3. m.	התקוממו	יתקוממו	—	
3. ž.	”	תתקוממנה	—	
2. m.	התקוממתם	תתקוממו	התקוממו	
2. ž.	התקוממתן	תתקוממנה	התקוממנה	
1. sp.	התקוממנו	נתקומם	—	

Hiṭp^ʿil

(103)

Sg. 3. m.	pf. הקים	impf. יקים	imper. —	Infin.
3. ž.	הקימה	תקים	—	abs. הקם
2. m.	הקימות	תקים	הקם	cons. הקים
2. ž.	הקימות	תקימי	הקימי	Particip. מקים
1. sp.	הקימותי	אקים	—	
Pl. 3. m.	הקימו	יקימו	—	Jussiv יקם
3. ž.	”	תקימנה	—	
2. m.	הקימותם	תקימו	הקימו	
2. ž.	הקימותן	תקימנה	הקימנה	
1. sp.	הקימונו	נקים	—	

Hāṭp^ʿal

(104)

Sg. 3. m.	pf. הוקם	impf. יוקם	imper. neni	Infin. הוקם
3. ž.	הוקמה	תוקם	—	Particip. מוקם
2. m.	הוקמת	תוקם	—	
2. ž.	הוקמת	תוקמי	—	
1. sp.	הוקמתי	אוקם	—	
Pl. 3. m.	הוקמו	יוקמו	—	
3. ž.	”	תוקמנה	—	
2. m.	הוקמתם	תוקמו	—	
2. ž.	הוקמתן	תוקמנה	—	
1. sp.	הוקמנו	נוקם	—	

י) Slovesa střední

Qal

(105)

Sg. 3. m.	pf. בן	impf. יבין	imper. —	Infin.
3. ž.	בנה	תבין	—	abs. בון
2. m.	בנת	תבין	בין	cons. בין
2. ž.	בנת	תביני	ביני	Particip.
1. sp.	בנתי	אבין	—	
Pl. 3. m.	בנו	יבינו	—	pas. בון
3. ž.	”	תבינינה	—	
2. m.	בנתם	תבינו	בינו	
2. ž.	בנתן	תבינינה	—	
1. sp.	בנו	נבין	—	

Niḡ'al (106)

Sg. 3. m.	pf.	נָבוֹן	impf.	יְבוֹן	imper. —	Infin.	הַבוֹן
2. m.	jako	נִקְוִים	jako	יִקְוִים		Particip.	נִבוֹן
							הַקְוִים

Pi^oel (pōlēl) (107)

Sg. 3. m.	pf.	בִּוּנָן	impf.	יְבוּנֵן	imper. —	Infin.	בִּוּנָן
2. m.	jako	קִוְמִים	jako	יִקְוִמִים		Particip.	מְבוּנֵן
							קִוְמִים

Pu^oal (pōlal) (108)

Sg. 3. m.	pf.	בִּוּנָן	impf.	יְבוּנֵן	imper. —	Infin.	בִּוּנָן
2. m.	jako	קִוְמִים	jako	יִקְוִמִים		Particip.	נִבְוֵן
							מְבִוּוֹן

Hiḡ'il (109)

Sg. 3. m.	pf.	הִבִּין	impf.	יְבִין	imper. —	Infin.	הִבִּין
2. m.	jako	הִקְיִים	jako	יִקְיִים		Particip.	מְבִין
							הִקְיִים
						Jussiv	יְבִן

Hāḡ'al (110)

Sg. 3. m.	pf.	הִוְבֵן	impf.	יְוִבֵן	imper. —	Infin.	הִוְבֵן
2. m.	jako	הִוְקִים	jako	יִוְקִים		Particip.	מְוִבֵן
							הִוְקִים

Hiḡpa^oel (hiḡpōlēl) (111)

Sg. 3. m.	pf.	הִתְבוּנָן	impf.	יִתְבוּנֵן	imper. —	Infin.	הִתְבוּנָן
2. m.	jako	הִתְקִוְמִים	jako	יִתְקִוְמִים		Particip.	מִתְבוּנֵן
							הִתְקִוְמִים

*) Slovesa střední zdvojené Qal (112)

Sg. 3. m.	pf.	סָבַב (חָם)	impf.	יָסַב	imper. —	Infin.	
3. ž.		סָבְבָה (חָמָה, סָבְבָה)		תָּסַב		abs.	סָבַב
2. m.		סָבַת (חָמֹת)		תָּסַב		cons.	סָב
2. ž.		סָבַת		תָּסַבִּי		Particip.	סָבִי
1. sp.		סָבַתִּי		אָסַב		akt.	סָבַב
Pl. 3. m.		סָבְבוּ (חָמוּ, סָבְבוּ)		יָסְבוּ		pas.	סָבְבוּ
3. ž.		”		תִּסְבְּינה			
2. m.		סָבַתֶּם		תָּסְבוּ			סָבוּ
2. ž.		סָבַתְּן		תִּסְבְּינה			סָבְינה
1. sp.		סָבְבוּנִי		נָסַב			

Niḡ'al (113)

Sg. 3. m.	pf.	נָסַב	impf.	יָסַב	imper. —	Infin.	
3. ž.		נָסְבָה		תָּסַב		abs.	הִסָּב
2. m.		נָסַבַת		תָּסַב		cons.	הִסָּב
2. ž.		נָסַבַת		תָּסַבִּי		Particip.	נָסַב
1. sp.		נָסַבַתִּי		אָסַב		žen.	נָסְבָה
Pl. 3. m.		נָסְבוּ		יָסְבוּ			
3. ž.		”		תִּסְבְּינה			
2. m.		נָסַבְתֶּם		תָּסְבוּ			הִסְבוּ
2. ž.		נָסַבְתְּן		תִּסְבְּינה			הִסְבְּינה
1. sp.		נָסְבוּנִי		נָסַב			

Pi^el (pōlāl)

(114)

Sg. 3. m.	pf. סִּבַּב	impf. יִסְבֵּב	imper. —	Infin.
3. ž.	סִּבְּבָה	תִּסְבֵּב	—	abs. סִּבַּב
2. m.	סִּבְּבָתְךָ	תִּסְבֵּב	סִּבֵּב	cons. סִּבַּב
2. ž.	סִּבְּבָתְךָ	תִּסְבְּבִי	סִּבְּבִי	Particip. מְסִבֵּב
1. sp.	סִּבְּבָתִּי	אִסְבֵּב	—	
Pl. 3. m.	סִּבְּבוּ	יִסְבְּבוּ	—	Particip. מְסִבֵּב
3. ž.	”	תִּסְבְּבֶנָּה	—	
2. m.	סִּבְּבֶתְכֶם	תִּסְבְּבוּ	סִּבְּבוּ	
2. ž.	סִּבְּבֶתְכֶן	תִּסְבְּבֶנָּה	סִּבְּבֶנָּה	
1. sp.	סִּבְּבֵנוּ	נִסְבֵּב	—	

Pu^eal (pōlal)

(115)

Sg. 3. m.	pf. סִּבַּב	impf. יִסְבֵּב	imper. neni	Infin.
3. ž.	סִּבְּבָה	תִּסְבֵּב	—	סִּבַּב
2. m.	סִּבְּבָתְךָ	תִּסְבֵּב	—	Particip. מְסִבֵּב
2. ž.	סִּבְּבָתְךָ	תִּסְבְּבִי	—	
1. sp.	סִּבְּבָתִּי	אִסְבֵּב	—	Particip. מְסִבֵּב
Pl. 3. m.	סִּבְּבוּ	יִסְבְּבוּ	—	
3. ž.	”	תִּסְבְּבֶנָּה	—	
2. m.	סִּבְּבֶתְכֶם	תִּסְבְּבוּ	—	
2. ž.	סִּבְּבֶתְכֶן	תִּסְבְּבֶנָּה	—	
1. sp.	סִּבְּבֵנוּ	נִסְבֵּב	—	

Hiṭpa^el (hiṭpōlāl)

(116)

Sg. 3. m.	pf. הִסְתַּבֵּב	impf. יִסְתַּבֵּב	imper. —	Infin.
3. ž.	הִסְתַּבְּבָה	תִּסְתַּבֵּב	—	abs. הִסְתַּבֵּב
2. m.	הִסְתַּבְּבָתְךָ	תִּסְתַּבֵּב	הִסְתַּבֵּב	Particip. מִסְתַּבֵּב
2. ž.	הִסְתַּבְּבָתְךָ	תִּסְתַּבְּבִי	הִסְתַּבְּבִי	
1. sp.	הִסְתַּבְּבָתִּי	אִסְתַּבֵּב	—	Particip. מִסְתַּבֵּב
Pl. 3. m.	הִסְתַּבְּבוּ	יִסְתַּבְּבוּ	—	
3. ž.	”	תִּסְתַּבְּבֶנָּה	—	
2. m.	הִסְתַּבְּבֶתְכֶם	תִּסְתַּבְּבוּ	הִסְתַּבְּבוּ	
2. ž.	הִסְתַּבְּבֶתְכֶן	תִּסְתַּבְּבֶנָּה	הִסְתַּבְּבֶנָּה	
1. sp.	הִסְתַּבְּבֵנוּ	נִסְתַּבֵּב	—	

Hiṭp^el

(117)

Sg. 3. m.	pf. הִסָּב	impf. יִסָּב	imper. —	Inf.
3. ž.	הִסָּבָה	תִּסָּב	—	abs. הִסָּב
2. m.	הִסָּבָתְךָ	תִּסָּב	הִסָּב	cons. הִסָּב
2. ž.	הִסָּבָתְךָ	תִּסָּבִי	הִסָּבִי	Particip. מִסָּב ז. מִסָּבָה
1. sp.	הִסָּבָתִּי	אִסָּב	—	
Pl. 3. m.	הִסָּבוּ	יִסָּבוּ	—	Particip. מִסָּב ז. מִסָּבָה
3. ž.	”	תִּסָּבֶנָּה	—	
2. m.	הִסָּבֶתְכֶם	תִּסָּבוּ	הִסָּבוּ	
2. ž.	הִסָּבֶתְכֶן	תִּסָּבֶנָּה	הִסָּבֶנָּה	
1. sp.	הִסָּבֵנוּ	נִסָּב	—	

Sg. 3. m.	pf. הוֹסֵב	impf. יוֹסֵב	imper. neni	Inf.
3. ž.	הוֹסֵבָה	תוֹסֵב		abs. הוֹסֵב
2. m.	הוֹסֵבֹת	תוֹסֵב		Particip. מוֹסֵב
2. ž.	הוֹסֵבוֹת	תוֹסֵבִי		
1. sp.	הוֹסֵבֹתִי	אוֹסֵב		ž. מוֹסֵבָה
Pl. 3. m.	הוֹסֵבוּ	יוֹסֵבוּ		
3. ž.	"	תוֹסֵבִינָה		
2. m.	הוֹסֵבוֹתֶם	תוֹסֵבוּ		
2. ž.	הוֹסֵבוֹתֵיכֶן	תוֹסֵבִינָה		
1. sp.	הוֹסֵבוֹנוּ	נוֹסֵב		

MLUVNICE
ARAMEJŠTINY

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 101. Abeceda. Viz § 1.

§ 102. — 103. Písmena roztažitelná a koncová. Viz § 2.—3.

Ve vědeckých publikacích se roztažitelných písmen neužívá.

§ 104. — 105. Rozdělení a výslovnost souhlásek. Viz § 4.—5.

§ 106. Souhlásky explosivní a spirantní. Viz § 6.

§ 107. Označování samohlásek. Viz § 7.

1. Aramejšťina používá písmen η , ι , δ jako značek pro dlouhé vokály obdobně jako hebrejšťina, na př.: הודע *hōda'*, בית *bēl*, הוספת *hūs^apāt*, בידך *bīdāk*, חכמה *hāk^{mā}*.

Zatím co v hebrejšťině \aleph jako značka pro vokál je jenom tam, kde skutečně dříve bylo, aramejšťina ho užívá daleko častěji, často i na úkor ה: ראש *rēš*, ביתא (st. determinatus), חילא, חילא (fem. -ā, za správnější חילא).

2. Viz § 7. 2.

3. Viz § 7. 3. V punktaci biblické aramejšťiny jsou též hebraismy. Příklady v § 119.

§ 108. Výslovnost a psaní samohlásek. Viz § 8.

1. B. 2. c) Qāmaš se čte výjimečně jako *á* v otevřené slabice v někt. tvarech předložky קדם: קדמוהי Dan 6, 19 (L); 7, 10, 2° (L); (ale קדמוהי tamtéž 1°).

b) לקבל *lâq^obel* 'pro'.

§ 109. Scriptio plena a defectiva. Viz § 9.

Souhlasí s hebrejšťinou, jen \aleph je častější. Srovn. § 107, 1.

§ 110. Paṭaḥ furtivum. Viz § 10.

§ 111. Šōwā. Viz § 11.

§ 112. Šōwā compositum. Viz § 12.

§ 113. Dāḡēš lene a dāḡēš forte. Viz § 13.

1. Pozn. I. Na rozdíl od hebrejštiny se v aramejštině dvojhhláska -aj- považuje za skutečnou dvojhhlásku, takže se po ní souhlásky spirantisují jako po samohlásce: בַּיְתָהּ bajteh 'jeho dům'.

§ 114. Značky v písmu. Viz § 14.

§ 115. Qorē, kōlīḥ, mimořádné body a smíšené tvary. Srov. § 15.

1. Qorē jsou v aram. částech SZ poměrně častější než v hebrejských. Vždy je u zájmena osobního 2. sg. m. (§ 127), u suffixu téže osoby (§ 127) a 3. sg. fem. (§ 128).

5. Jméno Boží יְהוָה se v aramejských částech Starého Zákona nevyskytuje.

§ 116. Přízvuk. Přízvuk v aramejštině je též důrazový, ale patrně byl silnější než v hebrejštině.

1. Podobně jako v hebrejštině je v biblické aramejštině přízvuk slovní většinou na poslední slabice: na př. דָּהַב dāhāb, často též na předposlední: נָפְלָה 'padly', סָפְתָה 'skončila', עָלָוּהּ 'na něm', כָּנְמָה 'takto', מָלְךְ 'král'.

§ 117. Akcenty. Aramejské partie Starého Zákona jsou opatřeny akcenty prosaickými (§ 17, 4) obdobně jako hebrejské. Viz § 17: 1—6, 9.

§ 118. Slabika, Srov. § 18.

1. a) Jako v hebrejštině začíná slabika jedinou souhláskou.

b) Výjimka jako v hebrejštině: ʾ = ā- před retnicemi a před šōwā: וּפִם 'a ústa', וּשְׂעָר 'a vlas'.

2. Slabiky otevřené a zavřené jako v hebrejštině.

3. Otevřené slabiky:

a) s hlavním přízvukem mají vokál dlouhý (בַּעַא

[§ 118] 'hledal', בַּעֲיִנָּא 'hledali jsme'); někdy krátký: אִמְרִי 'řekněte!', אָבִי 'můj otec', רַגְלֵיךְ 'nohy',

b) s vedlejším přízvukem mají vokál dlouhý (עֲלֵמִין 'věky'); krátký jen pod vlivem laryngál (שְׁעִתָּא 'hodina', לְהוֹיִן 'nechť ony jsou', נְדִירִי 'moudrost') a v 6 ojedinelých případech (viz Bauer-Leander s. 15 n).

c) nepřízvučné mají vokál dlouhý (הִלְכְּ 'hořící') nebo redukovaný (šōwā): יָתַב 'zasedl', עֵמַר 'vlna'; krátký jen před virtuálně zdvojenou laryngálou (מִחִין 'sliťovati se') a před stejnými dvěma konsonanty (לִבְבָהּ 'jeho srdce').

4. V aramejštině není otevřená slabika před přízvukem prodlužována, nýbrž se redukuje: דָּבַר < *dabār [hebr. דָּבַר].

5. Zavřené slabiky

a) s hlavním přízvukem mají samohlásky dlouhé (יְחִי 'jim', שָׁמַת 'položil jsi') nebo krátké (רָשַׁמַת 'napsal jsi', דָּהַב 'zlato').

b) s vedlejším přízvukem stejně jako

c) nepřízvučné mají vokály krátké (עַמְמִיא 'národy', גָּמָא 'jáma', מִלְכָּא 'král').

Pozn. I—III. na str. 49 platí i pro aramejštinu.

Přehled slabik (a jejich vokálů):

	otevřená	zavřená
s hlavním přízvukem:	vokál dlouhý, výjimečně krátký	dlouhý i krátký
s vedlejším přízvukem:	dlouhý výjimečně krátký	krátký zřídka dlouhý
nepřízvučná:	dlouhý nebo redukovaný (výjimečně krátký)	krátký zřídka dlouhý

§ 119. Pausa.

Pausální tvary v aramejštině se neliší od kontextových. Kde však masoretská tradice uvádí tvar odlišný od kontextového, je to buď chybný hebraismus (na př. **הִיל** místo ***הִיל*** Dan 3, 4; Ezr 4, 23; **יְדִי** místo ***יְדִי*** Dan 3, 15), nebo umělé rozlišení v některých tvarech: v pause většinou *i*, v kontextu vždy *e*: **יְתַעְבֵּר** (Ezr 6, 12; 7, 21) proti **יִתְעַבֵּר** (Ezr 6, 11; 7, 23; Dan 3, 29).

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 120. Samohlásky.

1. Systém samohlásek, kterým masoreti opatřili biblické aramejské texty, je obdobný jejich systému hebrejskému. Doloženy jsou samohlásky:

krátké	<i>i</i>	<i>e</i>	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>ā</i>	<i>o</i> (?)	<i>u</i>	—
dlouhé	<i>ī</i>	<i>ē</i>	<i>ǣ</i>	—	<i>ā̄</i>	<i>ō</i> (?)	<i>ū</i>	—
redukováné	—	—	<i>æ</i>	<i>a</i>	<i>o</i>	—	—	<i>u</i>

2. Samohlásky stále jsou uvedeny v § 143, odst. 3. Jsou v podobných případech jako v hebrejštině.

§ 121. Změny krátkých samohlásek.

1. V aramejštině se krátký vokál v otevřené slabice před přízvukem redukuje. [V hebrejštině se dlouží; zdá se, že to však byla obrana proti této redukci, které byli zvyklí aramejsky mluvící Židé ze své běžné mluvy.] Na př. **כְּתַב** (< **katáb(a)* 'napsal'; **כְּתָבוּ**; **דָּבַר** (< **dabár(u)* nebo < **dabār* 'slovo'. Aramejský status absolutus je tedy roven statu konstrukt [i hebrejskému statu konstrukt]. Redukovaným vokálem je š^wā, ať již před redukcí bylo *a* (**כְּתַב**), *i* (**לִבָּב** < **libab(u)* 'srdce') nebo *u* (**קִשְׁמוּ**).

< **quš(u)l*, 'pravda'). U laryngál je *a* (**חִסָּה** 'hlína') nebo *æ* (**אֱלֹהֵי** 'bůh').

2. Krátký vokál se pod přízvukem nedlouží: (*dabár(u)* >)

דָּבַר (hebr. **דָּבַר**).

3. Krátký vokál otevřené slabiky v 2. a 3. slabice před přízvukem se též redukuje: **תִּלְתֵּי** 'tři'; **תִּקְבְּלוּן** 'přijímáte'.

4. Jsou-li však před přízvučnou slabikou dvě otevřené slabiky s krátkými vokály, vokál druhé z nich se eliduje, první v slabice tím zavřené zůstane [stejně jako v hebrejštině: **דְּבָרֵיכֶם**]. Na př. **מַלְכִין** (< **malakín*); **עֲבָדַת** (< **'abūd'it*).

5. V zavřených slabikách *a* může přejít (postupně) v *i*: **כַּתְּבַת** > **כַּתְּבַת**; **בַּשְּׂרָא** > **בַּשְּׂרָא**. V sousedství laryngál se *a* drží, viz odst. 4, poslední příklad).

6. *i* se někdy mění v zavřené slabice v *e*, zvláště v tvarech slovesných (viz § 154, 3), m. j. v participiích: **קָטַל** 'zabíjející' (ale: **הֹלֵלִים** 'hořící'). Srov. též § 119 na konci.

7. *u* se někdy v zavřené slabice přízvučné mění v *o* (jen ve tvarech nominálních, ne u sloves): ***gubb** > **גֻּב** (st. constr.) 'jáma' (ve statu emf. zůstává *u*: **גֻּבָּא**). Viz § 144, IV. V nepřízvučné slabice zavřené přechází někdy *u* v *á*: ***hunḥat** > **הִנְחַת** 'byl dán dolů'.

§ 122. Změny dlouhých samohlásek.

1. Původní *ā* v aramejštině zůstává jako *ā*: **אֱלֹהֵי** 'bůh', **שְׁלָמָא** (st. emph.) 'pokoj'. [V hebr. *ā* > *ō*: **שְׁלֹמִים**, **אֱלֹהֵי**].

2. Dlouhé vokály zůstávají *i* v zavřené slabice: **שָׁמְתָא** 'položil jsi' [v hebr. se krátí: **שָׁמַתָּ**]; možná též v **מִדְּנִתָּא** a pod., srov. § 144, VII, 2; s. 266.

§ 123. Změny původních dvojhlásek.

1. *au* dá všude *ō*: **יֹדֵם** 'den', **רְמוּ** (< **remá(j)u* 'hodili').

2. b) *ai* zůstává v zavřené slabice s hlavním přízvukem, při čemž se vsune pomocné *i*: *qarnáin* > -ájin קַרְנַיִן 'rohy'; někdy též tam, kde není na konci slova, בֵּיתָא 'dům', (ale ne vždy: יְמִידוֹן < -*aihōn* a j.).

a) *ai* se mění v *ē* vždy na konci slova: מִבְּנֵי (< *mibnāi*) 'stavěti' a ve statu konstruktu בֵּית (< 'dům'), někdy i jinde: יְמִידוֹן (< -*aihōn*) 'jejichž dny'.

§ 124. Vložené samohlásky (anaptyktické).

1. K oddělení dvou souhlásek na konci slova se vkládá *æ* (sægol): מֶלֶךְ (< **malk*), 'král'; שָׂמַת (< **šāmt*), 'položil jsem'.

2. Názvu segolatisace se používá, i když je vložený vokál jiný, *i* po *j* (na př. -*aj(i)n* קַרְנַיִן), *a* po laryngále: טַעַם *ta'(a)m* 'rozkaz'.

§ 125. Změny samohlásek vlivem laryngál.

1. a) Protože se laryngály a *r* nezdvojují, dochází někdy před nimi k náhradnímu dloužení *a* v *ā*, *i* v *ē*: בָּרַךְ (< **barrik*) 'požehnal'; תָּרַע (< **tīrr-*). Viz též § 170, 3.

b) (Někdy zůstane vokál nezdložený (t. zv. virtuální geminace), viz § 170, 3.).

2. Před koncovým ק, ע (a ק) se mění krátké vokály v *a*, před dlouhými (s výjimkou *ā*) se vyvine t. zv. paṭaḥ furtivum: נִהַיְשָׁבַח (< -*iḥ*) 'nálezáme'; רוּחַ rûaḥ (< rûh) 'duch'. Srovn. § 171, 1 a 2.

3. Jako redukováný vokál za laryngálou může být jen ḥateṭ, obvykle ḥateṭ paṭaḥ: יַיִן 'vino', אֵלֶּה 'bůh'. § 169, 1; 170, 1; 173, 2.

4. Za laryngálou, jež uzavírá slabiku, se může vyvinout též ḥateṭ: **dahbā* > דָּהָבָא 'zlaté' (st. emph.). § 170, 2.

5. Před laryngálou s ḥateṭem může být jen odpovídající plný vokál: תְּרוּאָה, דְּהָבָא 'ona bude', אֶהְרִי 'jiná'. Při posunu přízvuku jsou před laryngálou i za ní dva stejné plné vokály: תַּעֲבֹדוּן 'uděláte', לְהֵיוֹן 'ony budou', הִתְרַבַּת 'byla zpustošena'. § 169, 5.

§ 126. Souhlásky.

1. Původní *w-* na začátku slova přechází v *j-* (výjimka spojka וְ). § 175, 1.

2. *n* se k těsně následující souhláске asimiluje jen někdy: יַפֵּל < **jinpel* 'dává'. Srovn. § 172. (Někdy zůstává, na př. יַתֵּן 'dává' [hebr. יָתַן], po př. se zdvojená souhláska opět dissimuluje, viz 3.)

3. Uprostřed slova se někdy místo první ze zdvojených souhlásek objeví *n*: הַנְּעֵל < **ha^cel*. Srovn. zde odst. 2. a § 172, § 178, 1.

4. Zdvojené souhlásky na konci slova se zjednodušují: **hajj* > הַי (plur. הַיִּי). Viz § 178: 1, 2; § 144: IV.

5. * na konci slabiky se vysunuje a předchozí vokál se dluží: **ji'kul* > יֵקֹל יֵאֲכַל § 173, 1.

6. O přesmyknutí a připodobnění *t* a sykavek viz § 167, odst. 2 a 4 na konci.

7. Sykavky a zubnice aramejské a hebrejské si odpovídají takto: Původním [v arabštině zachovaným] interdentalám *t* a *d* odpovídají v aramejštině dentály *t* a *d*, v hebrejštině sykavky *š* a *z*. Podobně původní emfatické interdentaly *t* a *d* daly v arabštině emfatické *z* a *d*, v aramejštině dentální *t* a emfatické *q* nebo *ʿ*, v hebrejštině splynuly obě v *š*. Aramejské původní sykavky *s*, *š*, *š*, *z* odpovídají hebrejským, rovněž i původní dentály *t* a *d*.

aramejské	t d	t d	t t	ʿ(q)	š	š š	s z
hebrejské	t d	š z	t š	š	š	š š	s z
arabské	t d	ṭ ḍ	ṭ ẓ	ḍ	š	š s	s z
(v starší fázi semitské se předpokládá)	t d	ṭ ḍ	ṭ ṭ	ḍ	š	š š	s z

Příklady:

aramejsky	hebrejsky	arabsky	význam
יְתִיב <i>jētib</i>	יָשַׁב <i>jāšab</i>	<i>waṭaba</i>	hebr. a aram. 'seděti' arab. 'skákati' (oboji se skříženými nohama)
דְּהַב <i>dēhab</i>	זָהָב <i>zāhab</i>	<i>ḏahab(un)</i>	'zlato'
נָמַר <i>nəmar</i>	נָצַר <i>nāšar</i>	<i>našara</i>	'hleděti si', 'dávati pozor'
אַרְעָא <i>'ara'</i> (אַרְקָא <i>'arqā</i>)	אַרְיָא <i>'æræš</i>	<i>'arḏ(un)</i>	'země'

II. TVAROSLOVÍ

O t. zv. částech řeči viz str. 63.

Zájmena

§ 127. Osobní zájmena samostatná.

Sg. 1. os.	אֲנִי	'anā
2. „ m.	אַתָּה	'antā
2. „ f.	אַתְּ	'antē
2. „ f. nedoložena		
3. „ m.	הוּא	hū(')
3. „ f.	הִיא	hī(')
Pl. 1. „	אֲנִיחְנָא	'anāḥnā
2. „ m.	אַנְתִּינְךָ	'antūn
2. „ f. nedoložena		
3. „ m.	הֵמּוֹ (Ezr)	himmō
	הֵמוֹן (Dan)	himmōn
3. „ f.	אֲנִינְךָ	'innūn
	אֲנִינְךָ	'innīn

V 2. os. sg. a pl. není *n* assimilováno k následujícímu *t*.

(Pro 2. os. sg. f. je v elefantinských papyrech tvar אַנְתִּי -asi 'anti'). Tvary 3. pl. m. a f. אֲנִיךָ a אֲנִינְךָ vznikly pravděpodobně z přívěsných zájmen u sloves (Bauer-Leander, s. 270). [Srov. § 27 pozn.: arab. 'anā, 'anta, 'anti]

§ 128. Osobní zájmena přívěsná (suffixy zájmenné).

1. Viz § 28. 1. Suffixy u singuláru. (אָב 'otec', ראש 'hlava').

[§128] 2. Suffix pro 1. os. u slovesa je *-nī* נִי, ostatní jako u nomina.

3. Sg. 1.	-ī	רָאשִׁי	אֲנִי
2. m.	-(ā)k	רָאשְׁךָ	אֲבוֹךָ
2. f. nedoložen			
3. m.	-hī, -ēh	רָאשֶׁה	אֲבוֹהִי
3. f.	-āh	רָאשֶׁה	
Pl.: 1.	-ānā	רָאשֵׁנָא	
2. m.	{ ^o kōm (Ezr) ^o kōn (Dan)	רָאשֵׁכֶם רָאשֵׁכֶן	
2. f. nedoložena			
3. m.	{ ^o hōm (Ezr) ^o hōn (Ezr Dan)	רָאשֶׁהֶם רָאשֶׁהֶן	
3. f.	-hēn (Dan)	רָאשֶׁהֶן	

4. První z uvedených vzorů je pro singuláry končící na vokál. Jsou zachovány jen uvedené 3 tvary. Druhý vzor je pro singuláry končící na souhlásku.

(V elefantinských papyrech jsou i suffixy 2. sg. f. typu (אבוכי). U suffixů 2. a 3. pl. m. jsou doloženy tvary starší na *-m* a mladší na *-n*.

5. Suffixy u plurálu (pluralický příznak *-aj-*): רֵעִיָן 'myšlenka'.

Sg. 1.	-āj	רֵעִיָּנִי
2. m.	{ יך (= -ājik) k ^o līb -āk	רֵעִיָּנֶיךָ רֵעִיָּנֶיךָ
2. f. nedoložena		
3. m.	-ōhī	רֵעִיָּנֶיהֶי
3. f.	{ יה (= -ājah) k ^o līb -āh	רֵעִיָּנֶיהָ רֵעִיָּנֶיהָ

Pl. 1.	-ānā (?)	(אֵיתָנָא doloženo jen u spony)
2. m.	-ēkōn (Dan)	רֵעִיָּנֶיכוֹן
2. f. nedoložena		
3. m.	{ ^o hōm (Ezr) ^o hōn (Ezr, Dan)	רֵעִיָּנֶיהֶם רֵעִיָּנֶיהֶן
3. f.	-ēhēn	(בֵּינֵיהֶן doloženo jen u předložky)

6. Tyto tvary mají suffix stejný jako u singuláru, jsou však rozšířeny o duální a plurální příznak *-aj-*. 2. sg. m. a 3. sg. f. se ve výslovnosti (q^orē) připodobnily tvarům při singuláru. -ē- v 2. a 3. os. plur. vzniklo z *-aj-*. V 3. sg. m. *-ajhū* > *-aw* > *-ō*; suffix v dissimilovaném tvaru (*-hū* > *-hī*) byl ještě navíc připojen.

7. Na rozdíl od hebrejštiny se k plurálům (většinou ženským) na *-āi* תִּּי připojují stejné suffixy jako k singulárům: na př.: אֲבוֹתָי 'moji otcové', אֲרָחָתְךָ 'tvé stezky', מִנְהַתְּהוֹן 'jeho kolena', מִנְהַתְּהוֹן 'jejich oběti'.

§ 129. Význam a užívání osobních zájmen samostatných.

1. Ač jsou i v aramejštině osoby dostatečně určeny svými koncovkami, užívá se ještě osobních zájmen, někdy nadbytečně, někdy pro zpřesnění: וְאֵנָה שְׁמַעְתָּ 'a já jsem uslyšel', (Dan 5, 16). רוּחִי אֵנָה דְנִיָּאל 'duch můj, (já), Danielův', (Dan 7, 15).

2. Velmi často slouží jako spona (kopula):

מִן אֲנֹן שְׁמַדַּת גְּבַרְיָא 'která jsou jména mužů' (Ezr 5, 4).

Při tom nemusí být ve shodě rodem a číslem:

אֲנַתְּהוּא רָאשֶׁה 'ty (jsi) hlava' (Dan 2, 38).

§ 130. Význam a užívání osobních zájmen přivěsných (suffigovaných).

1. U sloves jako v hebrejštině.

2. U jmen podobně jako v hebrejštině.

Pro aramejské dialekty je příznačné časté předjímání (prolepse) suffixu vyjadřujícího jméno, jež pak následuje. Tak podle masoretské akcentuace v Ezr 4, 11: **שָׁלְחוּ עִלְוֵי עַל־אַרְתַּחְשַׁשְׁתָּא** 'poslali jemu, Artaxerxovi' V biblické aramejštině jinak tato vazba ztotožňuje: **בְּהַ בְּלַיְיָא** 'téže noci' (Dan 5, 30). **מִנְהָ מְלֻכּוֹתָא** 'z téhož království' (Dan 7, 24).

Často je prolepse při vazbě s **דִּי** (viz § 133, 2, c).

3. I pro aramejštinu platí, že suffixů nelze užítí ve funkci zvrtné. K vyjádření vztahu zvrtného (reflexivního) je nutno užítí opisu pomocí substantiva: **לֹא הִשְׁפַּלְתָּ לְבַבְךָ** 'neponížil jsi se(he)' (doslova: 'své srdce' Dan 5, 22).

§ 131. Zájmena ukazovací.

1. Pro bližší poukázání

'tento' sg. m. **דְּנָה** *d'nā*, 'tato' sg. f. **דָּא** *dā*; 'tito' pl. pro oba rody: **אַלְלָה** 'allā (= hebr.), (Jer 10, 11, Ezr 5, 15) **אֵל** 'ēl (Ezr 5, 15) **אַלְלֵן** 'illēn (v Dan). [Odpovídá hebrejskému **זֶה**, **זֹאת**].

2. Má funkci substantivní i adjektivní:

דְּנָה הָלְמָא 'toto je sen'; (Dan 2, 36; 4, 15); **קַרְנָאֲדָא** 'tentó roh' (Dan 7, 8); **בְּאַתְרֵי דְּנָה** 'potom' (Dan 7, 6, 7).

3. Pro vzdálenější poukázání:

Sg. m. **דִּיק** *dīk*, f. **דִּיקָא** *dīkā* (Ezr) } 'onen', 'ona'
pro oba rody **דִּיקְנָא** *dīkēn* (Dan)

Pl. **אַלְלֵךְ** 'illēk 'oni'.

[Jinak než v hebrejštině; srovnej však arabské *dāka* = 'onen'.]

Užívá se ho jen adjektivně: **דִּיקְרֵיתָא** 'ono město' (Ezr 4, 13).

§ 132. Zájmena tázací.

1. Substantivní pro osoby **מַן** *man* 'kdo?' [Rozdílné od hebrejského, ale srovn. arab. *man*.]
2. Pro věci **מָה** *mā* 'co?'. [Stejně jako v hebrejštině a arabštině *mā*.]

§ 133. Zájmeno vztažné.

1. Aramejšтина má jediné všeobecné vztažné zájmeno **דִּי** *dī* pro všechny rody a čísla [Srov. arab. (*alla*)*dī*].

2. Užívá se ho:

a) samostatně: **הִיכְלָא דִּי בִירוּשַׁלַּם** 'chrám (jenž je) v Jerusalemě' (Ezr 5, 14), **אֵילָנָא דִּי חַוִּית** 'strom, který jsi viděl' (Dan 4, 17);

b) ve spojení s jiným zájmenem: **מִן־דִּי־לֹא יִפֹּל** 'kdo nepadne' (Dan 3, 6) (srov. též § 134, 2);

c) k vyjádření vztahu přivlastňovacího původně jen k jménu určenému: **מֵאֲנִיָּא דִּי־בֵית־אֱלֹהָא** 'nádoby domu božeho' (Ezr 5, 14), pak i k neurčenému:

נְהַר דִּי־נְוֹר 'ohnivá řeka' (Dan 7, 10). Často je tento vztah předjat suffixem: **שְׁמֵהּ דִּי־אֱלֹהָא** 'jméno jeho (totiž) Boha' = 'jméno boží' (Dan 2, 20). Tato vazba významem odpovídá vazbě staty konstruktů s genitivem (viz § 142, 3);

d) jako spojky v různých funkcích (viz § 185).

§ 134. Zájmena neurčitá.

1. Není pro ně zvláštních tvarů.
2. 3. K se všeoobecnování se používá též zájmena tázacího: **וּמַה חֲשָׁק** 'a kterékoli potřeby' (Ezr 6, 9), **וּמַה דִּי... יִיטֵב** 'a cokoliv... bude (se zdát) dobré' (Ezr 7, 18). Viz též § 133, 2 b.

4. 'Jeden-druhý', 'navzájem' se vyjadřuje jako v hebrejštině opakovaním zájmena ukazovacího: דְּבָרָיו דְּבָרָה עִם־דְּבָרָה 'spojené jeden s druhým, navzájem' (Dan 2, 43).

5. 'Každý', 'všechn' כָּל kol, před maqqeřem כָּל־ kál- (vlastně substantivum 'celost', arab. kull(un)).

Vazby jako v hebrejštině:

a) před neurčeným sing.: 'každý', כָּל־אָנֶשׁ 'každý člověk' (Dan 3, 10);

b) před určeným sing.: 'celý', כָּל־אֶרֶץ 'celá země' (Dan 2, 35 a 39);

c) před určeným kolektivem: 'veškerý', כָּל־בְּשָׂרָא 'veškeré tělo'; (Dan 4, 9);

d) před plurálem: 'všichni', לְכָל חַבְיָמֵי בַבֶּל 'všechny mudrce babylonské' (Dan 3, 12).

V aramejštině je kromě toho tvar כֹּלְלָא kollā 'vše', 'všichni'. מִזֶּן לְכָל־בְּרָה 'jidlo pro všechny (bylo) na něm' (Dan 4, 9, 18).

§ 135. Člen.

1. V aramejštině byl člen původně asi též -hā jako v hebrejštině, ale protože se klade za příslušné jméno, podlehl jistým změnám. Stav jména se členem se nazývá status determinatus nebo emphaticus.

2. U singulárů a plurálů na -ā/ī je člen v tvaru -ā. Je na něm přízvuk, který působí na určované slovo. M. sg. אֱלֹהֵי 'lāh, 'bůh', se členem אֱלֹהָ 'lāhā 'Bůh'; f. sg. חֲכָמָה, status constructus חֲכָמַת, status emphaticus *hākmat-ā > חֲכָמַת 'moudrost'; plur. אֲצָבָעַי, st. constr. אֲצָבָעַת, st. emph. אֲצָבָעַתָּא 'prsty'.

3. a) u plurálů na -in a duálů se člen *hā připojuje k příznaku -aj- a dá s ním -ajjā יָא יוֹמֵי, st. const.

יָוֵי < *-aj, st. emph. יוֹמֵי 'dny'; duál מַאֲזַנְיָא 'váhy' (Dan 5, 27) (ale Leningradský rukopis má: מַאֲזַנְיָא).

b) u slov odvozených příponou י -ā/ī je v plurálu st. emph. na -ā/ī (qerē -ā'ē): כְּשָׂרְיָא: כְּשָׂרְיָי, qerē כְּשָׂרְיָא 'Chaldejci'.

4. Pro tvoření staty emphatiku feminin v singuláru a všech duálů a plurálů máme tedy praktické pravidlo, že se připojí k jménu ve staty konstrukt. (Bauer a Leander mají za to, že skutečně stat. emph. vznikl připojením členu ke staty konstrukt, s. 85).

Nomina

§ 136. Kořen.

1. I v aramejštině je základní význam slova spjat s kořenem, jenž je v naprosté většině tvořen třemi konsonanty. Pro malý rozsah biblicko-aramejských textů je i počet dokladů menší:

מֶלֶךְ mēlāk 'král'

מַלְכָּתָא malkā'ā (doložen jen st. emph.) 'královna',

מַלְכֻּי malkū 'království', 'vláda'.

2. Jednoradikální jsou jen částice (ב, כ, ל, י) a zájmena (דָּא, דֵּי, מָה), jednoradikální nomen není doloženo žádné, neboť slovo pro 'ústa' [v hebr. פֶּה] bylo rozšířeno o druhý radikál m (asi zbytek označení neurčitosti t. zv. mimací):

פֶּם (se suff. פְּמָה).

3. K dvojradikálním patří na př. slova:

אב 'otec', אח 'bratr', יד 'ruka', שָׁנָה 'rok', בֵּר 'syn',

שָׁם 'jméno', אֵץ [hebr. עֵץ] 'dřevo', 'strom', תְּרֵי (st. constr.) 'dva', נְשִׂיָּי 'ženy', מָאָה 'sto'.

4. Čtyřkonsonantní jsou na př.: חֲרָטָם 'kouzelník', צִוְאָר 'krk'.

§ 137. Tvoření jmen.

1. Původní dvojkonzonantní (שם), trojkonzonantní (הרמם) a vícekonzonantní (מֶלֶךְ, אֶרֶץ, דָּבָר, אֶרֶץ, מֶלֶךְ) a vícekonzonantní (הרמם).

2. Odvozená (A) z kořene

- a) zdvojením středního radikálu: גִּבּוֹר 'hrdina',
- b) opakováním třetího radikálu: רִעֲנָן 'zelenající se',
- c) opakováním druhého a třetího radikálu: שִׁפְרָפַר 'úsvit',
- d) opakováním celého dvojsouhláskového kořene: גִּלְגָּל 'kolo'.

(B) e) praefixy

- α) ʾ-: אֶרְדַּע [hebr. אֶרְדַּע] 'paže',
- δ) m-: מִשְׁבֵּן 'obydli', מַעְבָּד 'dilo'. Též k tvoření infinitivu qalu (§ 164, 2),
- η) t-: תִּדְרִיא (st. emfat., od דָּרַךְ) 'okruh',
- β) h- a ṣ- slouží k tvoření infinitivů kausativních slovesných kmenů haṣ'elu a šap'elu: הִשְׁמָדָה 'zhubiti', שִׁבְלָלָה 'dokončiti'.

(C) f) suffixy:

- α) -āj [odpovídá hebr. -ī]: כְּשָׂרְי 'Chaldejský', קִדְמִי 'prvý',
- ε) -ān [hebr. -ān i > -ōn]: בְּנֵי 'stavba', אֵילָן 'strom' [srovn. hebr. אֵילָן],
- ζ) -ōn [= hebr.]: רֵעִיוֹן 'myšlenka' (srovn. hebr. רֵעִיוֹן),
- η) -ī, st. constr. -īl: אֶהְרִי 'konec', אֶהְרִית 'konec',
- θ) -ū, st. constr. -ūl: מְלָכֵי 'království', מְלָכוֹת 'království',
- κ) -ō, ī (kanaanismus za -ā, הָ): רַבּוֹ 'daň', רַבּוֹ 'deset tisíc'.

§ 138. Rod jmen.

1. Aramejský rod mužský a ženský odpovídá hebrejskému.

2. Maskulinum nemá zvláštní koncovky, častá jsou i feminina bez koncovky: אֶבֶן 'kámen', אֶרֶץ 'země', עֵין 'oko', patrně též עֵז 'koza'.

3. Feminina se většinou tvoří příponami:

- a) -l jen v -īl a -āl, kde mizí ve statu absolutu: st. abs. אֶהְרִי, st. constr. אֶהְרִית 'konec', st. abs. מְלָכֵי, st. constr. מְלָכוֹת, st. emph. מְלָכוֹתָא 'království'.
- b) -al, z něhož asi jako v arabštině v pauze vzniklo -ah, jež pravděpodobně jako v hebr. proniklo i do kontextových tvarů a dalo -ā, הָ, אֵ. (Místo tohoto הָ v aramejštině je často psáno אֵ.) V ostatních tvarech se -al udrželo: st. abs. הַיִּיהָ (nebo הַיִּיָּא), st. constr. הַיִּיָּת, st. emph. הַיִּיָּתָא 'zvíře'.
- c) -ī jen ve fem. אֶהְרִי 'jiná' k masc. אֶהְרִין 'jiný'.

4. Jako obojrodá se jeví v biblické aramejštině נֹרָה 'oheň' (masc. Dan 7, 9; fem. Dan 3: 6, 11 a j.), צִפּוֹר 'pták' (masc. Dan 4, 9 k'īb; fem. Dan 4, 9 q'rē; 4, 18).

Pozn. I. Masc. s žen. koncovkou: פְּהָה 'místodržící', בְּנָת 'druh'.

Pozn. II. Kolektiva bývají fem., na př. גְּלִי 'vystěhovalec'. Abstrakta bývají též fem., na př. רַבּוֹ 'velikost'.

§ 139. Číslo.

Aramejšтина má tři čísla: singulár, duál, plurál. V tom i v jejich užívání se shoduje s hebrejštinou.

- (A) 1. Duál značí předměty párové: má koncovku v st. abs. -ājin קַרְנֵי 'roh'; v st. constr. -ē (< *-aj) *קַרְנֵי; v st. emph. -ajjā (< *aj + člen *hā) קַרְנֵיָא. [Srovn. arab. -ajni konc. du. pro nepřímé pády, -aj pro st. constr. du.]
- 2. Ve femininu se tyto koncovky připojují k tvaru ná -at: מְאָתִין 'dvě stě' (od מָאָה < *mi'at-).

[§ 139] 3. Příklady: יָדָיו 'ruce', שָׁנָיו 'zuby' po př. 'kly' (ve dvou řadách) Dan 7, 7, עֵינָיו (st. constr.) 'oči', מְאוֹנֵיָא (st. emph.) 'váhy', t. j. dvě misky vah (patří k „dualia tantum“).

4. Duál tvoří jen jména podstatná. Příslušná adjektiva (a též zájmena a slovesa) jsou v plurálu: שָׁנָיו רַבָּבָן 'velké zuby (kly)' Dan 7, 7.

5. Duál za plurál: קַרְנֵי עֶשֶׂר 'deset rohů', Dan 7, 7.

6. Duálová koncovka je i u číslovky 'dva'; masc. doloženo jen v st. constr. תְּרֵי, fem. st. abs. תְּרֵינִי (< *-ajn).

(B) Plurál.

7. a) Starší způsob tvoření plurálu opakováním je u adjektiva רַב 'velký', avšak u takto vytvořeného plurálu jsou ještě normální plurálové koncovky: masc. רַבָּבָי 'velcí', fem.: רַבָּבָן, emph. רַבָּבָתָא 'velké'. (Srovn. též odvozené subst. *רַבָּבָנִי 'velmoži').

8. b) Všeobecně má plurál tyto koncovky:

a1) maskulinum ve st. abs. -īn, יָ, יָ -:

מְלָכִים 'králové', חֲכִימִין 'moudří'.

[Srovn. arabské -īna, konc. plur. masc. pro nepřímé pády.]

(Pozn. V textu nalezneme i hebraismy na -īm: מְלָכִים 'králové', Ezr 4, 13; אֲלָפִים jako k'āfīh, opraveno však v q'rē אֲלָפִין 'tisíce', Dan 7, 10.)

a2) maskulinum ve st. constr. -ē, יָ, יָ (< *-aj, jako v duálu): יוֹמֵי 'dny', חֲכִימֵי 'mudrci'.

a3) maskulinum ve st. emph.: -ajjā, אֵינָא (< *-aj + člen *hā): יוֹמֵינָא 'dny'.

β1) femininum ve statu absol. -ān, יָ, יָ, (místo *-āl, n analogicky podle masc. -īn): אֶצְבָּעַי 'prsty',

[§ 139] β2) ve st. constr. (původní) -āī, תָּ, תָּ: אֶצְבָּעַתָּ.

β3) ve st. emph. -āīā, תָּ, תָּ: אֶצְבָּעַתָּא.

9. Některá maskulina mají v plurálu koncovku (ženskou) -ān: שֵׁם 'jméno', pl. שְׁמֵהַת (constr.); כְּרִסָּא 'trůn', pl. כְּרִסָּין; אַרְיָה 'lev', pl. emphat. אַרְיֹתָא; אָב 'otec', pl. se suff. אַבְרָתֵי.

10. Některá feminina mají v plur. koncovku (mužskou) -īn: מְלָה 'slovo', pl. מְלֵיין; רוּחַ 'duch', רוּחֵין [v hebr. רִוּחֹת]; שָׁנָה 'rok', pl. שְׁנֵין; נְשִׁין 'ženy' (sing. nedoložen).

11. Zvláštní je slovo אָנֵשׁ. Původně kolektivum 'lidé', 'lidstvo' (slovensky 'svět'), (na př. Dan 4, 22), z něhož může být jedinec vytčen pomocí statu konstruktiva slova 'syn': sg. בְּרֵי אָנֵשׁ (důležité místo Dan 7, 13), pl. בְּנֵי אָנֵשָׁא (Dan 2, 38; 5, 21). Ale i samo אָנֵשׁ někde značí jednotlivého člověka (Dan 2, 10; 3, 10; 5, 7; 6, 8, 13 (!)).

12. Plurál s koncovkou masc. i fem. má slovo יוֹם 'den', a to bez patrného rozdílu významu: častěji יוֹמֵין (na př. Dan 7, 9), jen 2 × st. constr. יוֹמֵת Ezr 4, 15, 19. (O duálu viz § 139(A).)

13. Plurál od אֱלֹהִים je אֱלֹהֵין; značí v aramejštině [na rozdíl od hebr. אֱלֹהִים = 'božstvo', 'Bůh'] vždy více bohů; je to plurál skutečný, numerický. (Též Dan 5, 11: 'moudrost bohů' = 'božská' a p.).

14. Některá jména jsou pluralia tantum: רַחֲמִין 'slitování' (pův. 'vnitřnosti', srovn. řec. σπλάγχνα *splanchna*, pův. 'střeva'). Srov. též חֲטִיין 'pšenice' jako zrní [na rozdíl od hebr. חֲטָה — 'obilí na poli'].

15. Kolektiva jsou na př.: אֵע 'dříví'; עוּף 'ptactvo'; עֵפִי 'listí'; בְּשַׂר 'maso', pak: 'živočišstvo', 'lidstvo'.

[§ 139] 3. Příklady: יָדָיו 'ruce', שָׁנָיו 'zuby' po př. 'kly' (ve dvou řadách) Dan 7, 7, עֵינָיו (st. constr.) 'oči', מֵאוֹזְנָיָא (st. emph.) 'váhy', t. j. dvě misky vah (patří k „dualia tantum“).

4. Duál tvoří jen jména podstatná. Příslušná adjektiva (a též zájmena a slovesa) jsou v plurálu: שָׁנַיִן רַבָּרְבָן 'velké zuby (kly)' Dan 7, 7.
5. Duál za plurál: קַרְנֵי עֶשֶׂר 'deset rohů', Dan 7, 7.
6. Duálová koncovka je i u číslovky 'dva'; masc. doloženo jen v st. constr. תְּרַי, fem. st. abs. תְּרַיִת (< *-ajn).

(B) Plurál.

7. a) Starší způsob tvoření plurálu opakováním je u adjektiva רַב 'velký', avšak u takto vytvořeného plurálu jsou ještě normální plurálové koncovky: masc. רַבְרַבִּין 'velcí', fem.: רַבְרַבָּן, emph. רַבְרַבְתָּא 'velké'. (Srovn. též odvozené subst. *רַבְרַבְנִין 'velmoži').

8. b) Všeobecně má plurál tyto koncovky:

a1) maskulinum ve st. abs. -īn, יָ -:

מְלָכִין 'králové', חֲכִימִין 'moudří'.

[Srovn. arabské -īna, konc. plur. masc. pro nepřímé pády.]

(Pozn. V textu nalezneme i hebraismy na -īm: מְלָכִים 'králové', Ezr 4, 13; אֲלָפִים jako k'āl, opráveno však v q'rē אֲלָפִין 'tisíce', Dan 7, 10.)

a2) maskulinum ve st. constr. -ē, י - (< *-aj, jako v duálu): יוֹמֵי 'dny', חֲכִימֵי 'mudrci'.

a3) maskulinum ve st. emph.: -ajjā, אֵיָא (< *-aj + člen *hā): יוֹמֵיָא 'dny'.

β1) femininum ve statu absol. -ān, אָ , (místo *-āt, n analogicky podle masc. -īn): אֶצְבָּעֵן 'prsty'.

[§ 139] β2) ve st. constr. (původní) -āī, תָּ , אֶצְבָּעֵתָּא.

β3) ve st. emph. -āīā, תָּא , אֶצְבָּעֵתָּא.

9. Některá maskulina mají v plurálu koncovku (ženskou) -ān: שֵׁם 'jméno', pl. שְׁמֹתָא (constr.); כְּרִסָּא 'trůn', pl. כְּרִסָּין; אַרְיָה 'lev', pl. emphat. אַרְיֹתָא; אָב 'otec', pl. se suff. אַבְרֵתֵי.

10. Některá feminina mají v plur. koncovku (mužskou) -īn: מְלָה 'slovo', pl. מְלֵין; רוּחַ 'duch', רוּחֵין [v hebr. רוּחוֹת]; רֹק 'rok', pl. נְשֵׁין; נְשִׁין 'ženy' (sing. nedoložen).

11. Zvláštní je slovo אַנְשָׁא. Původně kolektivum 'lidé', 'lidstvo' (slovensky 'svět'), (na př. Dan 4, 22), z něhož může být jedinec vytčen pomocí statu konstruktiva slova 'syn': sg. בְּנֵי אַנְשָׁא (důležité místo Dan 7, 13), pl. בְּנֵי אַנְשָׁא (Dan 2, 38; 5, 21). Ale i samo אַנְשָׁא někde značí jednotlivého člověka (Dan 2, 10; 3, 10; 5, 7; 6, 8, 13 (!)).

12. Plurál s koncovkou masc. i fem. má slovo יוֹם 'den', a to bez patrného rozdílu významu: častěji יוֹמֵין (na př. Dan 7, 9), jen 2 × st. constr. יוֹמֵתָא Ezr 4, 15, 19. (O duálu viz § 139(A).)

13. Plurál od אֱלֹהִין je אֱלֹהֵין; značí v aramejštině [na rozdíl od hebr. אֱלֹהִים = 'božstvo', 'Bůh'] vždy více bohů; je to plurál skutečný, numerický. (Též Dan 5, 11: 'moudrost bohů' = 'božská' a p.).

14. Některá jména jsou pluralia tantum: רַחֲמִין 'slitování' (pův. 'vnitřnost'), srovn. řec. σπλάγχνα splanchna, pův. 'střeva'). Srov. též חֲפִין 'pšenice' jako zrní [na rozdíl od hebr. חֲפֵה — 'obilí na poli'].

15. Kolektiva jsou na př.: אַע 'dříví'; עוּף 'ptactvo'; עֵפִי 'listí'; בְּשַׂר 'maso', pak: זִיּוּצִיּוּסְטוּ 'lidstvo'.

§ 140. Status.

V aramejštině může být nomen v trojím stavu (statu):

1. Status absolutus (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Značí jméno položené samostatně.
2. Status constructus (jako v hebr., viz § 42, 2, 3). Před genitivem s oslabeným přízvukem.
3. Status emphaticus (determinatus) s postponovaným členem $-ā$ (< *-hā) (člen připojen za slovem). [V hebrejštině mu odpovídá nomen determinované členem, srov. § 142, 2, 1].

§ 141. Vyjádření pádů.

1. Zbytky původních pádových koncovek jsou v aram. řídké:
2. Nominativní $-u$ v suffigovaných tvarech jména $*ab$ 'otec':
 $אָבוּד$ 'tvůj otec', $אָבוּדִי$ 'jeho otec'.
3. Akusativní $-a$ zůstalo jako nepřízvučná směrová přípona některých adverbii $אָרְעָדָא$ 'dole', $עָלָא$ 'nahore', $תָּמָדָא$ 'tam'; a též snad v $כָּלָא$ 'vše'. (Viz § 134, 6e).
4. Žádné genitivní $-i$ se v biblické aramejštině nezachovalo.
5. Aramejšťina nemá zvláštního vokativu, ve zvolání se užívá substantiva ve statu emphatiku: $מְלָכָא$ 'králi!'; $עַמְמִיָּא$ 'národy' atd. ..., (Dan 3, 4).
6. a) Původní genitiv je zřetelný jako druhý člen ve vazbě statu konstrukt (viz dále § 142, 3).
b) Tento vztah je vyjadřován i opisy s $ל$, viz dále § 133, 2c; § 142 e.
7. a) Akusativ jako pád přímého předmětu: $וּבְנֵי בֵיתָא$ 'a stavějí dům' (Ezr 5, 11); $לָא הִשְׁפִּילָתָּ לְבַבְךָ$ 'nepo-

nižil jsi své srdce' (zvrtně: 'sebe', viz § 130, 4) (Dan 5, 22); též dvoji předmět: $פְּתַנְמָא הַתִּיבּוֹנָא$ 'odvětili nám (vyjádřeno suffixem) odpověď' (Ezr 5, 11).

- b) Přímý předmět bývá též (většinou u osob) uvozován předložkou $ל$: $הִנְעִיל לְדַנְיָאֵל$ 'vyvedl Daniele' Dan 2, 25; $וְלִמְאִנְיָא... הִיתִיו$ 'a přinesli nádoby' Dan 5, 23; $שְׁאַלְנָא לְהֵם$ 'dotázali jsme se jich' Ezr 5, 10.
(Pozn. Táž předložka $ל$ vyjadřuje i vztah dativní: $לְחַכְיִמִּין... יִתֵּב$ 'dává moudrým' Dan 2, 21; $וּבֵן אִמְרִין לְהֵם$ 'a takto k nim promluví' Ezr 5, 3).

§ 142. Determinace (určení).

1. Vlastní jména označují určitou osobu či věc, a jsou tedy sama o sobě determinována: $בְּבַלְ דַּנְיָאֵל$ 'přívlastek k nim musí být též determinován: $בְּבַלְ רַבְתָּא$ 'veliký Babylon' Dan 4, 27.
2. Determinace se provádí připojením členu, čímž vznikne status emphaticus (determinatus). [Na rozdíl od pozdější aramejštiny a syrštiny je v biblické aramejštině tento stav výrazem jména určeného.]
Této determinace se užívá [jako v hebrejštině a v arabštině], aby se některý pojem označil jako známý
a) je-li vyřčen ukazovacím zájmenem: $צִלְמָא דְבֵן$ 'ona socha' (Dan 2, 31);
b) byl-li dříve zmíněn: $הַלְמָא$ '(určitý) sen', neboť byla o něm řeč dříve (Dan 4, 3): $הַלְמָא$ (bez determinace) (Dan 4, 2);
c) je-li všeobecně znám: α) jako jedinečný: $אָרְעָא$ 'země', $אֱלֹהָא$ 'Bůh'; β) za jedinečný považovaný: $מְלָכָא$ 'král' par excellence, totiž perský; γ) ze souvislosti: $שְׂמֵשִׁי סַפְרָא$ 'Š. písař' (Ezr 4, 8);

- d) značí-li druh: **חַיּוֹתָא** 'zvěř';
 e) známá jména látek a abstrakta: **זָהָבָא** 'zlatο' (Dan 2, 35), **חַכְמָתָא** 'moudrost' (Dan 2, 20, 21).
3. a) Determinace následujícím genitivem oslabí logicky i přízvukem determinované jméno, jež se dostane do statů konstruktů. Viz § 140, 2.
- b) Vazba tato je v aramejštině poněkud těsnější než v hebrejštině, takže může být i přirovnána k složeninám (některých) jazyků indoevropských: **עִבְרֵי־נְהַרְרָה** Ezr 4, 10 a j. 'Záříčí'; **לִבְב־אִנְשׁ** Dan 7, 4 'lidské srdce', něm. 'Menschenherz'. V češtině se vyjádří tudíž spíše adjektivem než genitivem substantiva.
- c) Determinace je jen u druhého (posledního) člena, a ta determinuje celý výraz: **בֵּית מְלָכָא** '(určitý) dům králův'; **חַכְמֵי בָבֶל** Dan 2, 12 '(jistí) mudrci babylonští'; **שְׂאֵר הַשְּׁחוּת בֵּית אֱלֹהֵיךָ** Ezr 7, 20 'ostatek potřeby domu Boha tvého'.
- d) Záleží-li na tom, aby první člen byl determinován, determinuje se druhý, i když na jeho determinaci nezáleží: **עֵתִיק יוֹמֵיךָ** Dan 7, 22 '(ten) Starý dnů (dny)'; bez determinace: **עֵתִיק יוֹמֵיךָ** Dan 7, 9 'Starý dnů'.
- e) (Má-li být první člen neurčený, je nutno použít jiných vazeb, s **לְ** [jako v hebrejštině a arabštině] nebo s **דֵּי**: **מֶלֶךְ לְיִשְׂרָאֵל** Ezr 5, 11 '(nějaký) král izraelský'.)
- f) Vazba statů konstruktů jmen **בַּעַל** 'pán' a **בֵּר** 'syn' slouží k vyjádření určité souvislosti s výrazem genitivním (při čemž uvedená jména sklesnou na formální slove): **בַּעַל־מַעַם** Ezr 4, 8 a j. 'kancléř' (vl. 'pán dekretu'); **בְּנֵי־גִלוּתָא** Ezr 6, 16, Dan 2, 25 a j. 'vyhnanci, exulanti' (vl. 'synové vyhnanství, exilu').

g) Vazba statů konstruktů vyjadřuje na př. vztahy látkové (**זָלָם דְּהַבָּא** 'zlatá socha'), vysvětlovací (**מְדִינַת בָּבֶל** 'kraj babylonský'), vlastnosti (**עֵתִיק יוֹמֵיךָ** 'Starý dny, co do dnů', Dan 7, 9; pod. 7, 22).

4. Determinace suffixem je vlastně zvláštní případ determinace genitivní, při níž genitiv osobního zájmena je přivěšen k jménu, takže s ním tvoří celek považovaný za jedno slovo. (Připojování suffixů viz § 128, 3—7).

§ 143. Deklinace.

1. Ve vzorech se uvádějí kromě tří statů též příklady tvarů suffixovaných s lehkými suffixy (pro všechny osoby singuláru a 1. os. plurálu; jako příklad se uvádí 1. sg.) a s těžkými suffixy (pro 2. a 3. os. plurálu; jako příklad 2. pl. m.). Protože biblické aramejské texty jsou nerozsáhlé, mnohé tvary se nedají doložit, a vzory jsou neúplné.

2. Koncovky nominální jsou:

Status	pro masc. (a fem. bez koncovky)			pro fem. s koncovkou		
	Sg.	du.	pl.	Sg.	du.	pl.
abs.	—	-ájin	-in	-ā (-ī, -ā)	-ájīn	-ān
constr.	—	-ē	-ē	-āṭ (-īṭ, -ūṭ)	nedoložen	-āṭ
emph.	-ā	-ajjā	-ajjā	-ēṭā n. -lā, (-īṭā, -ūṭā)	nedoložen	-āṭā

3. Při deklinaci některé samohlásky podléhají zákonitým změnám. Nemění se však samohlásky:

a) původem dlouhé (**יֹוֹם, שָׁבֵעַ**)

b) zůstávající v slabice stále zavřené (**רַב, חַכְמֵי**)

- α) k nimž náleží i slabiky, které byly zavřené a vlivem „zavírající“ laryngály se „pootvěřely“ vsunutím **ḥaṭṭeṭu** (**אֲחַרֵּי** < **ahri*),

β) a slabiky, které se staly otevřenými po zjednodušení zdvojené laryngály (מְרַעַע < *m^{ra}a'; בָּרַר < *barr, st. emph. בָּרָא)

c) š^wā, je-li dosti daleko od přízvuku (קָצַת, מְדִינָה).

§ 144. Nominální třídy.

A. Maskulina (a feminina bez koncovky).

Druh	přeměnné vokály	koncový konsonant	Třída
nesegolátní	žádný	stále jednoduchý	I.
nesegolátní	1 (v ultimě)	stále jednoduchý	II.
nesegolátní	2	stále jednoduchý	III.
nesegolátní	(nanejvýš jeden)	zdvojený před koncovkami	IV.
segolátní	různé	jednoduchý (původně dva konsonanty na konci slova)	V.
nesegolátní		původně j, w, ' (z toho > -ē)	VI.

B. Feminina s koncovkou.

Odvozená od maskul. třídy

I.—V.	se silným posledním radikálem	koncovka -ā (< -at)	VII.
VI.	se slabým posledním radikálem	koncovka -āi, ī, -ā	VIII.

Třída I. (Vokály neproměnné, konc. konsonant stále jednoduchý.)

Vzor: יום 'den' (רוּחַ fem. 'duch', אֱלֹהִים 'bůh', שָׂגִיר 'velký'; בְּשָׂרִי 'chaldejský')

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	יוֹם	יוֹם	יוֹמָא	יוֹמִי	יוֹמִיכּוֹן
Pl.	יוֹמִין	יוֹמֵי	יוֹמֵיא	יוֹמֵי	יוֹמֵיכּוֹן

[§ 144] Slova s koncovou laryngálou po dlouhém vokálu s výjimkou ā mají v bezkoncovkových tvarech paṭaḥ furtivum: רוּחַ, a místo š^wa mobile u laryngály ḥateṭ paṭaḥ: אֱלֹהִיכּוֹן. Podobně nomina III' mají též ḥateṭ paṭaḥ (שָׂגִירֵיכּוֹן), ale koncové ' se eliduje: שָׂגִירֵי saggī.

Slova na -āj (většinou odvozená) píší přechodový konsonant (Gleitlaut) buď pomocí נ nebo pomocí י.

Sg. abs. בְּשָׂרִי, emph. בְּשָׂרֵיא nebo בְּשָׂרֵיאָה.

Pl. abs. בְּשָׂרֵינִי nebo בְּשָׂרֵינָא, emph. בְּשָׂרֵיאִי nebo בְּשָׂרֵיאֵי

Třída II. (Vokál poslední slabiky proměnný, koncový konsonant stále jednoduchý).

Vzor: עָלַם 'věk, věčnost' (יָד fem. 'ruka', קָאָם 'stojící').

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	עָלַם	עָלַם	עָלַמָא	עָלַמִי	*עָלַמִּיכּוֹן
Pl.	עָלַמִין	עָלַמֵי	עָלַמֵיא	עָלַמֵי	עָלַמֵיכּוֹן

Slovo יָד má sg. s těž. suff. יָדִיכּוֹן, du. abs. יָדִין.

Podle II. tř. se deklinují participia qalu (קָטַל nebo קָטַלְתָּ 'zabíjející'). Participia qalu sloves II w/j mají na švu א, ale ' se drží ve výslovnosti před š^wā: sg. abs. קָאָם, pl. abs. קָאָמִין. Podobně i pl. constr. קָאָמִין q^rē.

Třída III. (Dva vokály proměnné, konc. konsonant stále jednoduchý).

Zde je velmi názorně patrné, že v aramejštině redukce vokálů pokročila dále než v hebrejštině. Vokál poslední slabiky se udržel jen ve st. abs. a st. constr. singuláru, které jsou tvarově shodné, na př. בְּשָׂרִי 'maso' [odpovídají hebr. st. constr. בְּשָׂרִי, zatím co hebr. st. abs. je בְּשָׂרִי]. V ostatních tvarech se druhý vokál eliduje, první zůstává plný; a často

[§ 144] v zavřené slabice přechází v *i*: *bašrā > בשרא (st. emph.).

Vzory: זמן 'čas', דהב 'zlato'; participia הִתְּעַבְּרָה 'daný', מְתַעֲבֵר 'udělaný'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	זמן	זמן	זמנא	*זמני	*זמניכון
Pl.	זמנין	זמני	זמניא	*זמני	*זמניכון

U laryngály místo š^wā mobile je ḥaṭeṭ paṭaḥ: דְּהַבּא, מְתַעֲבֵר, מְתַעֲבֵרין.

Třída IV. (Koncový konsonant před koncovkou zdvojen).

Na konci slova, t. j. ve st. abs. a const. singuláru je konsonant jednoduchý רב (< *rabb) 'velký', פם 'ústa'. Před koncovkou je zdvojený a) původně רבא rabbā (emph.); b) pro udržení plného vokálu פמה (se suff.). Původní *u* se drží před zdvojeným konsonantem: גבא (st. emph.) 'jáma', před jednoduchým ve st. abs. a constr. sing. přechází často v *o*: גב.

רב 'velký' (plurál viz § 139 B, a) פם 'ústa' (viz § 136, 2), הרטם 'kouzelník', שנין (du.) 'zuby'; חי (sg.) 'živý', חייין (pl.) 'živi', 'život'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	הרטם	הרטם	הרטמא	הרטמי	*הרטמיכון
Pl.	הרטמיין	הרטמי	הרטמיא	הרטמי	*הרטמיכון

Třída V. Segolata.

1. Nomina, která se stala po odpadnutí pádových koncovek jednoslabičnými (*malku > *malk), byla vsunutím pomocného vokálu mezi koncové souhlásky opět rozšířena na dvojslabičná, při čemž přízvuk buď zůstal na původním kmenovém vokálu předposlední slabiky מלך málax 'král', nebo se přesunul na vložený vokál slabiky poslední,

[§ 144] a původní vokál předposlední slabiky se redukoval צלם š^olem 'socha', כסף ksaṣ 'stříbro'. V tvarech s koncovkami zůstal plný vokál, při čemž *a* někdy přešlo v *i*: דבה (< *dabl) 'oběť', pl. דבהין. Plurál se tvoří z dvojslabičných základů typu qalal, takže se shoduje s plurály třídy III. Je-li třetí radikál *b, g, d, k, p, t*, je v plurále spirantisován: מלכין malkin (< *malakīn). Typy qall a qill do značné míry splývají.

Příklady: a) typ qall: viz výše, též: אבנא, אבני (fem.) 'kámen'.

b) typ qill: חלם 'sen', חלמא (æ < i, působením laryngály); ספר 'kniha', pl. ספרין.

c) typ qull: קשט 'pravda'; נהא 'světlo', בתל 'zed', pl. בתליא.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	מלך	מלך	מלכא	מלכי	מלכיכון
Pl.	מלכין	מלכי	מלכיא	מלכי	מלכיכון

2. U kmenů II *j* (vesměs typu qall) se -aj- udržuje (v st. abs. sing. se za ně vkládá *i*): עין 'oko'; jen v constr. sg. a někdy před leh. suffixy se monofthongisuje v *ē*: בית 'dům', constr. בית, emph. ביתא, se suff. ביתי (viz § 113, pozn. I.)

Pl. עינין; constr. עיני (du); se suff. עיני.

3. Od kmenů III *j*: עפיה 'āp̄jeh 'jeho listí'; III *w*: חזא 'vidění'.

Třída VI. Jména na -ē (s pův. konc. radikálem *w, j*).

Původní koncový konsonant se neudržel ve tvarech bez koncovky (st. abs. a constr. singuláru), jako mater lectionis se píše ה (původně u kmenů na *w* a *j*) nebo א (původně

[§ 144] u kmenů na *ʾ*). Před koncovkami singuláru a mužského plurálu je souhláskové *j*, před koncovkami plurálu ženského typu souhláskové *w*.

בְּנֵי st. abs. a constr. 'stavějící', partic. qalu slovesa III infirmae; pl. abs. בְּנֵי.

מַצְבֵּי 'chtění', st. emph. מַצְבֵּי, se suff. מַצְבֵּי.

בְּרִסָּא st. abs. a constr. 'trůn', se suff. בְּרִסָּי, plur. abs. בְּרִסָּו, emph. בְּרִסָּוּתָא.

Třída VII. Feminina na *-ā* (s posledním radikálem silným).

1. Femininní koncovky viz § 143, 2.

Vzory הַיָּה 'zvíře' s vokály neproměnnými, אֲנָרָא (správněji אֲנָרָה) 'dopis' s proměnným vokálem.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	הַיָּה	הַיָּת	הַיָּתָא	הַיָּתִי	—
	אֲנָרָה	אֲנָרָת	אֲנָרָתָא	אֲנָרָתִי	—
Pl.	הַיָּוִן	הַיָּוִת	הַיָּוִתָא	הַיָּוִתִי	הַיָּוִתְכוֹן
	אֲנָרָן	אֲנָרָת	אֲנָרָתָא	אֲנָרָתִי	אֲנָרָתְכוֹן

2. Nomina typu מְרִינָה 'kraj, provincie', mají ve st. emph.

מְרִינָתָא, což je asi forma smíšená (§ 15, 4): *m'ḏin'ā* nebo *m'ḏin'ā*.

3. Suffixy připojované k plurálu feminin jsou tytéž jako suffixy při singulárech; že patří k plurálu, je dostatečně vyznačeno koncovkou *-ā*. [V hebrejštině je před suffixy ještě příznak plurálu *-aj*]. Viz § 128, 7.

4. U feminin odvozených od maskulin segolátních je třetí radikál explosivní: מַלְכָּה 'královna', st. constr., מַלְכָּת, emph. מַלְכָּתָא. Vokály jsou neproměnné.

Třída VIII. Feminina na *-ā*, *-ī*, *-ū* (s posledním radikálem slabým).

1. U feminin typu *-at* se slabým posledním radikálem se *w* (nebo *j*) mezi vokály vysunulo a vokály se stáhly: původní *qašawat* > *qašāt* > קָצַת st. abs. a cs. V plurálu se drží *w* souhláskové: *קָצַת 'druh' masc., suffigované tvary plur.

קָצַתְהוֹן, קָצַתְהוֹתָא.

2. U feminin na *-ī* a *-ū* původní *-t* v st. abs. sg. vypadlo, udrželo se však v st. constr. a před suffixy. V plurálu slova na *-ū* je konsonantní *w*.

אֲחָרִי 'konec', מַלְכוֹ 'království'.

	abs.	constr.	emph.	s leh. suff.	s těž. suff.
Sg.	אֲחָרִי	אֲחָרִית	אֲחָרִיתָא	אֲחָרִיתִי	—
	מַלְכוֹ	מַלְכוֹת	מַלְכוֹתָא	מַלְכוֹתִי	—
Pl.	—	מַלְכוֹת	מַלְכוֹתָא	—	—

§ 145. Nomina tvořená zvláštním způsobem (mimo třídy)

*אב 'otec'; sg. se suff. אָבִי, אֲבוּדָא, אֲבוּהִי (viz § 128, 3).

Plur. rozšířen o *h*: se suff. אֲבוּהִיתִי, אֲבוּהִיתָא.

*אח 'bratr'; pl. se suff: Ezer 7, 18 אֲחִיךָ *k'āhī*, אֲחִיךָ *q'rē* (dissimilace: *a* > *æ* před laryngálou s *ā*).

בר (constr.) 'syn'; se suff. בְּרָה; plur. constr. בְּנֵי, se suff.

בְּנֵיהוֹן, בְּנֵיהוֹתָא.

מָרָא (constr.) 'pán'.

*בֵּית 'dům'; constr. בֵּית, emph. בֵּיתָא (viz § 113, pozn. I.); plur. se suff. בְּתִיכוֹן *bāteḵōn* s explosivním jednoduchým *t*, má *dāḡēš* lene. Viz § 123, 2.

ראש (constr.) 'hlava'; se suff. viz § 128, 3. Pl. ראשֵׁינוּ, se suff. ראשֵׁיהֶם Ezer 5, 10 (hebraismus).

שֵׁם (constr.) 'jméno', se suff. viz § 128, 3. Plurál je rozšířen o *h* (jako u אב): constr. שְׁמֵהֶם, se suff. שְׁמֵהֶתָא.

§ 146. Přidavná jména.

1. Koncovky singulární i plurální stejné jako u substantiv.
2. Přivlastkové adjektivum stojí vždy za substantivem, a shoduje se s ním v rodu, čísle a determinaci.

§ 147. Vyjádření stupňů přídavných jmen

- a) pomoci předložky מן 'z' za komparativ: חֲזוֹה רַב מִדְּחִבְרֹתָיִם Dan 7, 20 'vzezření její (bylo) větší než jejích družek';
- b) genitivní vazbou za superlativ: שָׁפַל אֲנָשִׁים Dan 4, 14 'nejnižší z lidí', 'docela nízký'.

Číslovky

§ 148. Číslovky základní.

1. Od 1—10 jsou doloženy tvary:

	pro rod mužský		pro rod ženský	
	st. abs.	st. constr.	st. abs.	(st. constr.)
1	—	אֶחָד	—	אֶחָד (nedoložen)
2	—	(אֶרְבַּי)	—	אֶרְבַּי
3	אֶשְׁלֹשָׁה	—	—	אֶשְׁלֹשָׁה
4	אֶרְבַּעַה	—	—	אֶרְבַּעַה
6	—	—	—	שֵׁשׁ
7	שִׁבְעָה	שִׁבְעַת	—	—
10	עֶשְׂרֵה	—	—	עֶשְׂרֵה

(1: ' v násloví elidováno; 2: dissimilace *n* v *r* před *n*).

Číslovky 3—10 sloužící k počítání mužských předmětů mají koncovky ženské, a naopak.

2. Z číslovek 11—19 doloženo jen '12' תְּרֵי עֶשְׂרִים.
3. Z desítek doloženy: '20' עֶשְׂרִים, '30' תְּלָתִים, '60' שְׁתַּיִם, '100' מֵאָה, '200' (duál) מֵאֵתַיִם, '400' אַרְבַּע מֵאָה, '1000': sg. abs. אֶלֶף, constr. אֶלְפָּה, emph. אֶלְפָּה; plur. אֶלְפִּים.

'10000' sg. constr. רֶבֶן, plur. Dan 7, 10 כֹּעֵב רֶבֶן, q^orē

רֶבֶן.

4. Ze složených čísel doloženy jen '62' שְׁתַּיִם וְתַרְתִּינִי a '120' מֵאָה וְעֶשְׂרִים.

§ 149. Číslovky řadové.

Doloženy jen:

'první': masc. pl. emph. קְדָמִיָּא; fem. sg. emph. קְדָמִיתָא, pl. emph. קְדָמִיתָא.

'druhý': fem. sg. abs. תְּנִינָה.

'třetí': fem. sg. abs. תְּלִיתִיָּא, תְּלִיתָא, q^orē.

'čtvrtý': masc. sg. emph. a fem. sg. abs: רְבִיעִיָּא, k^otīb,

q^orē; fem. sg. emph. רְבִיעִיתָא.

Pro čítání let a dnů v měsíci se užívá číslovek základních (Dan 7, 1, Ezr 6, 15).

§ 150. Ostatní druhy číslovek.

Příslovce 'po druhé' תְּנִינֹת.

Násobný výraz 'sedmkrát' חַד שְׁבַעַה.

Slovesa

§ 151. Úvod a rozdělení.

1. Slovesné kategorie:

a) osoba 1., 2. a 3. (1. společná, 2. a 3. rozdělená na masc. a fem.)

b) číslo: singulár a-plurál (duál není).

c) čas (t. zv. tempus): Neodpovídá naší kategorii času, avšak nekryje se ani s videm slovesným; perfektum děj konstatuje, imperfektum ličí (Brockelmann, Arabische Grammatik, 11. vyd. 1948, s. 118). Vlastní vztahy časové a vidové se poznávají spíše ze souvislosti. Srovn. § 153.

[§ 151] d) způsob (modus): u perfekta nerozlišen; u imperfekta: indikativ a jussiv; imperativ.

e) odvozené kmeny vyjadřují jednak slovesný rod (aktivum, reflexivum, řidčeji passivum), jednak míru a okolnosti děje. Srovn. § 152.

f) Jmenné tvary jsou infinitiv a participia.

2. Kořen slovesa má tři souhlásky (radikály).

A. Silná slovesa jsou

a) orální se všemi radikály orálními;

b) laryngální, je-li kterýmkoli z radikálů *h*, *ʿ*, *h*. Ze sloves *s* sem náleží jen ta, která mají *ʿ* jako druhý radikál. Dále sem náleží též slovesa *s r* jako druhým a třetím radikálem.

α) I lar. (ח, ע, ה)

β) II lar. (ח, ע, ה; א; ר)

γ) III lar. (ח, ע, ה; ר)

B. Slabá slovesa assimilují (*n*) nebo elidují některý radikál (*w*, *j*, *ʿ*).

a) jednoduše slabá

α) I *n* (פ"נ).

β) Assimilující sloveso *slq* סלק.

γ) I *ʿ* (פ"א).

δ) I *w*, *j* (פ"וי).

ε) II *w*, *j* (ע"וי).

ζ) III infirmae — *w*, *j*, *ʿ* (ל"וי, ל"א).

η) II (mediae) geminatae (ע"ע). Třetí radikál je stejný jako druhý.

b) dvojitě slabá. Vesměs III infirmae, při tom též:

α) I *n*, β) I *ʿ*, γ) I *w*, δ) II *j*.

3. Ve slovnících se uvádějí slovesa třemi radikály bez vokalizace.

4. Označení hebrejskými písmeny podle vzoru פֿעל viz § 51, 4.

5. Rozlišení aktivních a neutrických sloves ve vokalizaci kmene prostého (qal, p^oal) je dosti nejasné, a malý počet doložených sloves nedovoluje jisté závěry. Perfekta na *a* jsou jak aktivní (יָדַבּ 'dal') tak neutrická (נָפַל 'padl').

Perfekta na *i* po př. z něho vzniklé *e* jsou (s jedinou výjimkou) neutrická (יָכַל 'mohl', שָׁלַט 'vládl').

U imperfekt všech tří typů se vyskytují jak význam aktivní, tak neutrický: *u*: יֹאכַל 'bude jíst', יֹכַל 'bude moci'; *a*: יִלְבַּשׁ 'obleče', יִאֲבֹדוּ '(necht) zhynou'; *i* (*e*): יִתֵּן 'dá', יִפֹּל 'padne'.

K perfektům na *a* jsou doložena imperfekta na *u* a *i*. K perfektům na *i* (*e*) náleží imperfekta na *u*, *i*, a *a*. Je tedy nutno u každého slovesa uvádět jak perfektní tak imperfektní kmenový vokál.

§ 152. Slovesné kmeny.

1. Systém aramejských kmenů slovesných se shoduje s hebrejským v tom, že má též 1. kmen prostý, 2. kmen intenzivní tvořený geminací středního radikálu, 3. kmen kausativní tvořený pomocí praefixu, jímž je kromě *h*-též *ʿ*-[srovn. arabštinu] a z akkadštiny převzaté *š*-. Avšak reflexivy *s t* převzaly většinou i funkci passiva; passivum tvořené vnitřní změnou vokalicou pomocí *u* se udrželo plně jen v kausativu na *h*-, kdežto v kmeni prostém je zastoupeno méně [více však než v hebrejštině] a v intenzivním jen nepatrně.

[§ 152] 2. K označování těchto kmenů se užívá též vzoru p^l פעל.
Pro aktivní prostý kmen se vedle p^oal [též v syrštině] užívá též hebrejského názvu qal 'lehký', 'prostý'.

3. Přehled slovesných kmenů v biblické aramejštině:

kmen	aktivní	reflexivní (pass.)	passivní
prostý	p ^o al (= qal)	hiṭp ^o el	(jěn perf. a partic.)
intensivní	pa ^c el	hiṭpa ^c al	—
kausativní (na š-)	haṭ ^o el, 'aṭ ^o el šaṭ ^o el	— hištaṭ ^o al	hāṭ ^o al (perf.) —

(Passivní participia intensivu a kausativu náležejí tvaroslovně k příslušnému aktivnímu kmenu).

4. Reflexivum (a passivum) má vždy jiný kmenový vokál než příslušný kmen aktivní: kmen prostý má aktivum na *a*, reflexivum na *e*, kmeny intensivní a kausativní aktivum na *e* a reflexivum (passivum) na *a*.

5. Význam kmenů.

I. P^oal (qal) značí prostý děj aktivní nebo neutrický.

II. Hiṭp^oel je jeho reflexivum (יתוין Dan 4, 9 'živi se'), častěji passivum (יתעבר Ezr 6, 11 '(necht) je učiněn').

III. Pa^cel značí obyčejně děj zesílený (קטל 'pobil'), často zasahuje i do funkce kausativní (בטלת 'přestala': בטלו 'působili, aby se přestalo', t. j. 'zarazili'), i v tom, že se tvoří denominativně (מלה 'slovo': מלל 'mluvil').

IV. Hiṭpa^cal je reflexivní, po př. reciproký (התערב 'mísiti se (navzájem)') a passivní (התבקר 'byl hledán').

V. Haṭ^oel a šaṭ^oel jsou přechodné (יתב 'seděl', הותב 'usadil'), i někdy nepřechodné (הצלח 'měl úspěch').

VI. Hištaṭ^oal: jediný doklad má význam passivní: ישתבלו 'jsou dokončovány'.

VII.—VIII. Passivní qal (= p^oil) a hāṭ^oal jsou čistě passivní: קטלת 'byla zabita', הפק 'byl zvednut' (od סלק 'vyšel').

§ 153. Časy.

1. Aramejské perfektum a imperfektum odpovídají přibližně hebrejským a arabským, t. j. perfektum děj konstatuje, imperfektum jej líčí (srovn. § 151, 1, c) a to tvarem i významem. Lze však říci, že tyto aramejské časy jsou poněkud bližší našemu pojetí časů než hebrejské časy.

2. Affixy perfekta:

Sg. 3. m. — —	Pl. 3. m. -ū וְ-
3. f. -á! ת -	3. f. -ā ה -
2. m. -tā, -t תַּ, תְּ-	2. m. -tān תַּנְ-
2. f. nedoložena	2. f. nedoložena
1. -(e)! ת -	1. -nā נָה, נָא -

V 3. os. pl. je zachováno původní rozlišení rodů. — Koncovka 2. os. sg. m. se vyskytuje v tvaru redukovaném i neredukovaném. Affixy vokalické -ū, -ā jsou (na rozdíl od hebr.) nepřívzvučné.

V 3. sg. f. se drží původní *t* [v hebr. jen před suffixy]. Koncovky 2. f. v biblické aramejštině nejsou doloženy. (2. sg. f. v elefantinských papyrech je תי (tī); 2. sg. pl. v pozdější židovské aramejštině -tīn.)

3. Praefixy a affixy imperfekta.

Sg. 3. m. <i>j-</i> — — →	Pl. 3. m. <i>j-</i> - <i>ān</i> יָ-נָ
3. f. <i>t-</i> — — →	3. f. <i>j-</i> - <i>ān</i> יָ-נָ
2. m. <i>t-</i> — — →	2. m. <i>t-</i> - <i>ān</i> יָ-נָ
2. f. nedoložena	2. f. nedoložena
1. ' — — →	1. <i>n-</i> — — →

3. os. pl. f. má praefix *j* shodně s 3. os. pl. m. (2. os. pl. f. v pozdější židovské aramejštině je *tiqlān*). 2. a 3. os. pl. má na konci původní *-n* [zachované i v arabštině a částečně v hebrejštině]. (Podobně i 2. sg. f. *-in* v říšské a později i židovské aramejštině). Koncovka 3. os. pl. f. odpovídá příslušné koncovce perfektu: *-ūn*: *-ū* = *-ān*: *-ā*. K praefixu *l-* ve tvarech לְהוֹאֵל a pod. viz § 176, odst. 3 na konci.

4. Affixy imperativu jsou obdobné affixům 2. osob imperfekta.

Sg. m. — —	Pl. m. <i>-ū</i> יְ-
f. <i>-ī</i> יְ-	f. nedoložen

Podobně jussiv 3. os. pl. m. má *-ū*: יְאַבְדֵּוּ Jer 10, 11 'necht zhynou'. (Se suffixem viz Dan 5, 10).

§ 154. Perfektum.

1. Způsob tvoření je v některých tvarech kolísavý. Proto uvádíme zde nejčastější formy zkonstruované z radikálů *k-t-b* 'psátí', neboť na nich je zřetelně vidět i explozivní po př. spirantní výslovnost.

2. Vzory: Kmen. vokál *a* kmen. vokál *i* (> *e*)

Sg. 3. m. כתב	כתב, כתב
3. f. nedoložena	כתבת, כתבת, כתבת
2. m. כתבת, כתבת	כתבת (כתבת)
2. f. nedoložena	nedoložena
1. כתבת	כתבת
Pl. 3. m. כתבו	כתבו
3. f. כתבה	כתבה
2. m. כתבתון	nedoložena
2. f. nedoložena	nedoložena
1. כתבתא	כתבתא

Koncovky 3. p. m. a f. *-ū* a *-ā* jsou nepřízvučné.

3. Vokál *a* v otevřené prvé slabice se všude redukoval: **katáb(a)* > כתב. [V hebrejštině se před přízvukem zdloužil].

Kmenový vokál *i* v otevřených slabikách zůstal, v zavřených slabikách uprostřed slova se změnil v *e*. V zavřených slabikách na konci slova bývá *i* i *e*.

V 1. sg. se vsunuje před koncové *-t* vokál: נמלת 'zvedl jsem'. V prvé slabice zavřené bývá *i*, podobně i někde v 3. sg. f. סלקת 'vyšla'.

§ 155. Význam perfekta.

Perfektum značí děj:

1. minulý: השכחת נבר Dan 2, 25 'nalezl jsem muže', על ובעה Dan 2, 16 'vešel a zeptal se'.
2. předminulý: כרי ידע Dan 6, 11 'když poznal'.

3. minulý zasahující do přítomnosti: **לֹא שָׁלֵם** Ezr 5, 16 'není (ještě) hotov'.

Perfektum se spojkou **וְ** má vždy svůj původní význam [וְ consecutivum v aramejštině není].

§ 156. Imperfektum.

1. K úpravě vzoru viz § 154, 1.

2. typ na	<i>u</i>	<i>a</i>	<i>i</i> (> <i>e</i>)
Sg. 3. m.	יִכְתֹּב	יִכְתֹּב	יִכְתֹּב יִכְתֹּב
3. f.	תִּכְתֹּב	P	P, P
2. m.	תִּכְתֹּב	P	P, P
1.	אִכְתֹּב (א)	P	P, P
Pl. 3. m.	יִכְתְּבוּ	=	=
3. f.	יִכְתְּבוּ	=	=
2. m.	תִּכְתְּבוּ	=	=
1.	נִכְתְּבוּ	P	P, P

U typů na *a* a *i* (> *e*) jsou tvary bez koncovek (označené p), podobné tvarům typu na *u* jen s rozdílem kmenového vokálu; tvary označené = jsou s nimi shodné, neboť kmenový vokál je zredukován. Praefixový vokál 1. os. sg. je buď původní *i*, nebo vlivem laryngály ': *i* > *æ* [jako v hebrejštině].

§ 157. Význam imperfekta.

1. Značí často děj budoucí: **וּבְתֵרְךָ תִּקוּם מַלְכוּ** Dan 2, 39 'a po tobě povstane království'.
2. Ve vyjadřování přítomnosti se vyskytuje imperfektum poměrně řídkěji než v hebrejštině, neboť mu v této funkci konkuruje participium (§ 165, 4).

וְלִמְדֵי יִצְבֵּא יִתְנַהֵג Dan 4, 29 'a komu chce, (tomu) je dává'.

3. Značí též minulé děje trvací a opětovací [pro něž má na př. latina imperfekta]. [Srovn. též věty stavové s impf. v arabštině.]

'Zvedl jsem oči (perf.), a moje vědomí se mi vracelo (יִתְנַהֵג, impf.)' Dan 4, 31.

4. Imperfektem se vyjadřují též projevy vůle:

- a) rozkaz: **תִּפְלוּ וְתִסְגְּדוּן** Dan 3, 5, 'padnete a skloníte se'.
- b) přání: **שְׁלַמְכוּן יִשְׁגֵּא** Dan 3, 31 'nechť se váš pokoj rozhojní'.
- c) výzva: **נִחְוֵא** Dan 2, 4 'nechť oznámíme'.
[V těchto případech by byl v hebrejštině nejspíše jussiv (a), (b), který je v aramejštině řídký, či kohortativ (c), jenž v aramejštině není.]

§ 158 — 160. *Wāw* consecutivum v aramejštině není. Jednotný tvar spojkou **וְ** má význam kopulativní (slučovací) a pod. (§ 185, 1). Imperfektum se spojkou **וְ** má vždy význam imperfektní, perfektum s **וְ** vždy má smysl perfektní.

§ 161. Jussiv.

Jussiv je v biblické aramejštině řídký; jen v jednom případě má tvar odlišný od imperfekta: **יִאֲבְדוּ** Jer 10, 11 'ať zhytnou'. Význam je stejný jako v hebrejštině: rozkaz a přání kladné i záporné (s **אֵל**): **אֵל-יִבְהֵלֶךְ** Dan 4, 16 'ať tě neděsí'.

§ 162. Kohortativ v biblické aramejštině není. Srovn. § 157, 4, c).

§ 163. Imperativ.

1. Tvarové koncovky odpovídají imperfektním 2. osob co do kvality vokálu, avšak nemají koncový přízvuk ani -n.

Kmenové vokály jsou různé jako u imperfekta (§ 156, 2).
Vokál 1. slabiky se redukuje (jako v perfektu, § 154, 3).

Sg. m.	כָּתַב	כָּתַב	כָּתַב כָּתַב
f.	כָּתְבִי	ostatní nedoloženy	
Pl. m.	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ
f.	nedoložen		

Tvoří jej jen kmeny aktivní.

- Značí rozkaz: קוּמִי אֲבִלִי Dan 7, 5 'vstaň (a) jez!', po př. přání מֶלֶכָּא לְעַלְמִין הִי Dan 2, 4 a j. 'králi, buď na věky živ!'; a to jen kladné.

(Zápor se vyjadřuje jussivem s אַל-).

(Zvláště důrazný rozkaz či zákaz se vyjadřuje imperfektem, záporka je לֹא. Viz § 157, 4, a).

§ 164. Infinitiv.

- Infinitiv je v aramejštině jen jeden. Odpovídá významem českému infinitivu, po př. podstatnému jménu slovesnému.
- V p^oalu má prefix *mi-* מִ- מִכְנַס 'shromáždit'.
V odvozených kmenech má koncovku -ā ve st. abs., ve st. constr. -at nebo -ūt, před suffixy jen -ūt.

P ^o al:	מִכְתַּב	Hít ^o el:	הִתְכַּתְּבָה
Pa ^o el:	כְּתַבָּה	Hít ^{pa} al:	הִתְכַּתְּבָה
Ha ^o el:	הִכְתַּבָּה (a ^o el: *א-, ša ^o el: ש-)		

- Většinou vyjadřuje cíl děje a bývá opatřen předložkou ל 'k': 'vyšel zabíjet' לְהַכּוֹת Dan 2, 14. [Srov. německý inf. s "zu" a anglický s "to".]

Se záporkou: כָּתַבְתָּ דִּי לֹא לְהַשְׁנִיחַ Dan 6, 9 'výnos k nezměnění, který nesmí být změněn'.

- Slovesná povaha infinitivu je patrna z toho, že má u sebe předmět připojený stejnou vazbou jako u slovesa určitého: אָמַר לְמוֹזָא לְאַתּוֹנָא Dan 3, 19 'poručil vytopit pec'; 'nemáme zapotřebí ti slovo odpovědět (פָּתַנְתָּם לְהַתְּבוּתָךְ)' Dan 3, 16.
- Jmenná povaha se projevuje zvláště po předložkách často se i substantivisuje: בְּהַתְּבַהֲלָהּ Dan 2, 25 'v spěchu'; כַּמְצַבִּיהָ Dan 4, 32 'podle své vůle'.

§ 165. Participia.

- V biblické aramejštině se vyskytují participia u všech kmenů, v reflexivních v jedné formě s významem reflexivním, u aktivních ve dvou: aktivní a pasivní.
- a) V kmenu prostém je participium aktivní v tvaru [proti hebrejštině původnějším, srovn. arab.] כָּתַב (nebo כְּתַב), se stálým ā.
β) Pasivní participium je typu כְּתִיב.
b) Participia odvozených kmenů mají prefix *m-* (מ). Vokalisace aktivních (a reflexivních) je stejná jako u příslušných imperfekt; pasivní se liší tím, že mají v poslední slabice *a*. [Srovn. arab.]

	aktivní	pasivní	reflexivní
Qal:	כָּתַב (כתב)	כְּתִיב	Hít ^o el: מִתְכַּתְּבָה
Pa ^o el:	מִכְתַּב (כתב)	מְכַתֵּב	Hít ^{pa} al: מִתְכַּתְּבָה
Ha ^o el:	מְהַכְתֵּב	מְהַכְתֵּב	Hä ^o al: nedoložen.
(A ^o el:	מִכְתַּב (כתב)		

Kmenové vokály jsou různé jako u imperfekta (§ 156, 2).
Vokál 1. slabiky se redukuje (jako v perfektu, § 154, 3).

Sg. m.	כָּתַב	כָּתַב	כָּתַב, כָּתַב
f.	כָּתְבִי	ostatní nedoloženy	
Pl. m.	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ	כָּתְבוּ
f.	nedoložen		

Tvoří jej jen kmeny aktivní.

2. Značí rozkaz: כָּמוּ אֶלֵי Dan 7, 5 'vstaň (a) jez!', po př.
přání מֶלֶכָּא לְעַלְמִין הָיִי Dan 2, 4 a j. 'králi, buď na
věky živ!'; a to jen kladné.

(Zápor se vyjadřuje jussivem s אַל-).

(Zvlášť důrazný rozkaz či zákaz se vyjadřuje imperfek-
tem, záporka je לֹא. Viz § 157, 4, a).

§ 164. Infinitiv.

- Infinitiv je v aramejštině jen jeden. Odpovídá významem
českému infinitivu, po př. podstatnému jménu slovesné-
mu.
- V p^oalu má prefix *mi-* מִ-: מְכַנֵּס 'shromáždit'.
V odvozených kmenech má koncovku *-ā* ve st. abs., ve
st. constr. *-at* nebo *-ūt*, před suffixy jen *-ūt*.

P ^o al:	מְכַתֵּב	Hiṭp ^o el:	הִתְכַתֵּב
Pa ^o el:	כְּתִיבָה	Hiṭpa ^o al:	הִתְכַתְּבָה
Haṭp ^o el:	הִתְכַתֵּב (aṭp ^o el: *א-, šaṭp ^o el: ש-)		

3. Většinou vyjadřuje cíl děje a bývá opatřen předložkou
ל 'k': 'vyšel zabíjet' לְהַמְלִיךָ Dan 2, 14. [Srov. německý
inf. s "zu" a anglický s "to".]

Se záporkou: לֹא לְהַשְׁנִיחַ Dan 6, 9 'výnos
k nezměnění, který nesmí být změněn'.

- Slovesná povaha infinitivu je patrna z toho, že má
u sebe předmět připojený stejnou vazbou jako u slovesa
určitého: אָמַר לְמוֹזָא לְאַתּוּנָא Dan 3, 19 'poručil vyto-
pit pec'; 'nemáme zapotřebí ti slovo odpovědět (פְּתָנָם
לְהַתְּבוּתָךְ)' Dan 3, 16.
- Jmenná povaha se projevuje zvláště po předložkách
často se i substantivisuje: בְּהַתְּבַהֲלָה Dan 2, 25 'v spě-
chu'; כְּמַצְבֵּיהָ Dan 4, 32 'podle své vůle'.

§ 165. Participia.

- V biblické aramejštině se vyskytují participia u všech
kmenů, v reflexivních v jedné formě s významem re-
flexivním, u aktivních ve dvou: aktivní a passivní.
- a) α) V kmenu prostém je participium aktivní v tvaru
[proti hebrejštině původnějším, srovn. arab.] כָּתַב
(nebo כְּתַב), se stálým ā.
β) Passivní participium je typu כְּתִיב.
- β) Participia odvozených kmenů mají prefix *m-* (מ-). Voka-
lisace aktivních (a reflexivních) je stejná jako u pří-
slušných imperfekt; passivní se liší tím, že mají v po-
slední slabice *a*. [Srovn. arab.]

	aktivní	passivní	reflexivní
Qal:	כָּתַב (כתב)	כְּתִיב	Hiṭp ^o el: מְכַתֵּב
Pa ^o el:	מְכַתֵּב (כתב)	כְּתִיב	Hiṭpa ^o al: מְכַתְּבָה
Haṭp ^o el:	מְכַתֵּב	מְכַתֵּב	Háṭp ^o al: nedoložen.
(Aṭp ^o el:	מְכַתֵּב (כתב)		

3. Významem odpovídají aktivní participia českému přechodníku přítomnému: **קָטַל** 'zabíjeje', 'zabíjející'; pasivní českému přičestí minulému trpnému: **זָקַף** 'vztyčený'.

4. Co do času odpovídá aramejské participium aktivní imperfektu, jehož funkci částečně přebírá. § 157, 2.

Značí děj budoucí: **מִרְדִּין** 'vyženou tě' (pak 2 imperfekta) Dan 4, 22; i minulý nedokonavý: 'vyšly (perf.) prsty a psaly (**וְכָתְבוּ**)' Dan 5, 5.

Přítomnost je v biblické aramejštině mnohem častěji vyjadřována participiem než imperfektem; na př.: **יָדַע אָנָּה** Dan 2, 8 'vím'; **מִתְבַּנֵּא** Ezr 5, 16 'je stavěn'.

5. Participium má tedy větší rozsah a frekvenci než v hebrejštině. Často se spojuje se slovesem **הָיָא** 'býti'; (**תְּדוּאָא** Ezr 6, 8 'bude dána') a se sponou **אֵיתִי** (viz § 182, 2): **לֹא אֵיתִיכּוּן פְּלִהִין** Dan 3, 14 'opravdu nečtíte?'.

Zajímavá je aramejská vazba participia **אָמַר** 'řikající' po perfektu: **עָנוּ וְאָמְרוּ** Dan 2, 7, 10 a j., 'odpověděli a řekli'.

6. Participium passivní může mít i význam přítomný: **דְּהִיל** 'obávaný', pak 'strašný' Dan 2, 31 [srov. latin. 'tremendus'].

7. [Z participia s osobním zájmenem se v pozdější aramejštině vytvořil opisný présens; byl pak převzat i do novější hebrejštiny.]

(§ 166. Vyjádření přítomnosti. — Viz § 155, 157, 165.)

§ 167. Odvozené kmeny silného slovesa. U těchto kmenů mají perfektum a imperfektum vždy shodný charakteristický vokál. Je jim *e* v *hitp^eelu*, *pa^eelu*, *ha^pelu*; *a* v *hitpa^aalu* a *hãp^aalu*. Význam viz § 152, 5.

[§ 167] 1. Passivní *qal* (*p^el*) se vyskytuje jen v perfektu, jež je nutno lišit od participia passivního *qalu*. V 3. os. sg. m. tvarově se shodují, ale v ostatních tvarech jsou perfektní koncovky jasně vyznačeny.

Doloženy jsou tyto osoby:

Sg. 3. m.	בָּתִּיב	'byl napsán' Ezr 5, 7
3. f.	בָּתִּילַת	'byla zabita'
2. m.	תְּקִילָתָהּ	'byl jsi zvážen'
Pl. 3. m.	פְּתִיחוּ	'byly otevřeny'

2. Reflexiv *qalu* (*hitp^eel*) má praefix *t-* a před ním v perfektu předražené *hi-*, zřídka 'i-.

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	הִתְכַּתֵּב	יִתְכַּתֵּב (תֵּב)
3. f.	הִתְכַּתְּבַת	תִּתְכַּתְּבַת (תֵּב)
Pl. 3. m.	הִתְכַּתְּבוּ	יִתְכַּתְּבוּ
2. m.	הִתְכַּתְּבוּן	תִּתְכַּתְּבוּן
Inf.	הִתְכַּתְּבָה	Partic. מִתְכַּתֵּב

3. os. sg. f. má tvar segolatisovaný.

Je-li prvním radikálem sykavka, přesmykne se před praefixové *t*: **תִּשְׁתַּכֵּךְ** 'bude zanechána'. Praefixové *t* se assimiluje k *š* a *z*, viz odst. 4, srovn. § 126, 6.

3. Intensiv aktivní (*pa^ael*) zdvojuje střední radikál. Praefixový vokál se redukuje.

[§ 167] Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	כָּתַב, כְּתִיב	יִכְתֹּב, יִכְתֹּב
2. m.	—	תִּכְתֹּב
1.	כָּתַבְתָּ	אֲכַתֵּב
Pl. 3. m.	כָּתְבוּ	יִכְתְּבוּ
2. m.	—	תִּכְתְּבוּ
1.	—	נִכְתְּבוּ

Infinitiv (אָ -), כְּתִיבָה. Imperativ pl. m. כָּתְבוּ.

Participium aktivní מְכַתֵּב, passivní מִכְתֵּב.

4. Intensiv reflexivní (hiṭpa'al).

Doložené osoby:

	Perf.	Imperf.
Sg. 3. m.	הִתְכַתֵּב (אֶת-)	יִתְכַתֵּב
3. f.	—	תִּתְכַתֵּב
2. m.	הִתְכַתֵּבְתָּ	—
Pl. 3. m.	הִתְכַתְּבוּ	—
2. m.	הִתְכַתֵּבְתֶּם	—

Participium מִתְכַתֵּב.

K přesmyknutí sykavky a připodobnění *t* viz odst. 3.

Příklad: יִצְטַבֵּעַ 'bude skrápěn'.

5. Kausativ aktivní (haṭp'e'l, 'aṭp'e'l, šaṭp'e'l) má praefixový vokál *a*. V impf. a partic. se vyskytují tvary s *h-* (a *š-*) i tvary s elidovaným prefixovým konsonantem [podobně hebrejským].

Doložené tvary:

	Perf. s <i>ha-</i>	(s 'a-)	Imperf. s <i>ha-</i>	synkopované
Sg. 3. m.	הִכְתֵּב, הִכְתֵּב	אֲכַתֵּב	יִהְיֶה (תֵּב)	יִכְתֵּב
3. f.	הִכְתֵּבְתָּ	—	תִּהְיֶה	—
2. m.	הִכְתֵּבְתָּ, הִכְתֵּבְתָּ	—	תִּהְיֶה (תֵּב)	תִּכְתֵּב
1.	הִכְתֵּבְתָּ	—	—	—
Pl. 3. m.	הִכְתְּבוּ	—	יִהְיֶה	יִכְתְּבוּ
2. m.	הִכְתֵּבְתֶּם	—	תִּהְיֶה	—
1.	—	—	נִהְיֶה	—

Šaṭp'e'l: perf.: שִׁכְתְּבוּ, שִׁכְתְּבוּ; impf.: יִשְׁכְּתֵּב

Imperativ sg. m.: אֲכַתֵּב, הִכְתֵּב.

Infinitiv: שִׁכְתֵּבָה (אֶ-), הִכְתֵּבָה.

Partic. aktiv.: מְשַׁכְּתֵּב, מִכְתֵּב (תֵּב), מְהִכְתֵּב.

passiv.: מְהִכְתֵּב.

6. Kausativ reflexivní (hištaṭp'al): doloženo jen impf ישְׁתַּכְּלוּ Ezr 4, 13, 16 'jsou dokončovány'.
7. Kausativ passivní (hāṭp'al): praefixový vokál je buď původní *u* nebo *ā* v zavřené slabice z něho vyvinuté. Doloženy jen některé osoby perfekta: Sg.: 3. m. הִכְתֵּב, 3. f. הִכְתֵּבְתָּ (הֵ), 1. הִכְתֵּבְתָּ. Pl.: 3. m. הִכְתְּבוּ.

§ 168. Slovesa se suffixy.

1. S určitými i jmennými tvary slovesnými se spojují objektivní suffixy, tvarově shodné se suffixy posesivními (§ 128, 2 a 3) vyjma 1. os. sg., kde je *-nī* נִי (u posesivních *-ī* יֵ-). Jsou jen u aktivních kmenů.

[§ 168] (Infinitivy a participia mohou mít suffix objektní i posesivní.)

2. Protože připojením suffixu je většinou přízvuk slovesného tvaru posunut, mívá suffigované sloveso jinou vokalisaci než prosté. Je tedy nutno ji odvoditi z předpokládaného původního tvaru podle příslušných hláskoslovných zákonů (viz § 121, 1, 3, 4).

3. Perfektum: Doložené osoby a suffixy:

Osoby:

1. sg. **qaṭal-*: se suff. 3. sg. f.: **קָטַלְתָּהּ**; **בְּנִיתָהּ** 'vystavěl jsem ji'.
2. sg. m. **qaṭallá-*: se suff. 1. pl.: **קָטַלְתָּנָא** (dissimilace *a* před *ā* v *æ*); **הוֹדַעְתָּנָא** 'oznámil jsi nám'.
3. sg. m. **qaṭal-*: suffixy jako u tvarů nominálních (§ 128, 3): **הַפִּיעַל** se suff. 2. sg. m.: **הַקָּטַלְךָ**; **qal** se suff. 3. sg. m. **קָטַלָהּ**.
3. pl. m. **qaṭallá-*: **הַפִּיעַל** se suff. 3. sg. m. **הַקָּטַלְתָּהּ** (suffixové *-hū* se po *-ū-* dissimuluje v *-hī*; srov. § 128, 3, 3. sg. m.).

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	1. pl.
1. sg.	—	—	קָטַלְתָּהּ	—	—
2. sg. m.	קָטַלְתָּנִי	—	—	—	קָטַלְתָּנָא
3. sg. m.	—	קָטַלְךָ	קָטַלָהּ	קָטַלָהּ	—
3. pl. m.	קָטַלְתָּנָא	—	קָטַלְתָּהּ	—	—

4. Imperfektum má před suffixem ještě *-nn-* zjednodušené někdy v *-n-*. [Podobně někdy v hebrejštině. Je to zjev obdobný arabskému energiku prvému *jaqtulanna*.]

Osoby: | Suffixy:

	1. sg.	2. sg. m.	3. sg. m.	3. sg. f.	2. pl. m.
3. sg. m.	יִקְטַלְנִי	יִקְטַלְךָ	יִקְטַלְנָהּ	יִקְטַלְנָהּ	יִקְטַלְנָכוּן
3. pl. m.	יִקְטַלְנָנִי	—	יִקְטַלְנָנָהּ	—	—

Místo suffixů 3. os. pl. m. a f. jsou osamostatněná zájmena, vzniklá ze suffigovaných: **אֲנִי, אָנוּן** (srov. § 127).

5. Imperativ: doložen v **הַפִּיעַל** sg. m.: 'přiveď mne!', a v **הַפִּיעַל** pl. m.: 'zkažte její!'.
6. Infinitiv: **qal**: **מִקְרָבָהּ** 'jeho bližení'.
V odvozených kmenech vždy na *-ūt-*: **הַפִּיעַל** 'oznámit mně'.
7. Participium se suffixy v biblické aramejštině není doloženo.

§ 169. Slovesa prvé laryngály (*h, h, ʿ*; nikoliv *ʿ*).

1. Redukovaný vokál za laryngálou je **ḥatep patah**: **עָבַד** 'udělal', **עָבְדוּ, יִתְעַבְדוּ**. Viz § 125, 3.
2. U laryngály se drží *a*: **עָבַדְתָּ** (proti **עָבַדְתָּ**).
3. V imperfektu je v praeformativu buď *a* (**יִחַלְפוּ**) 'promění se' nebo *æ* (< *i*): **יַעַדְהָ** 'jde'; **מַעַבְדוּ** 'dělají'; **הַפִּיעַל** 'zaujali'.
4. Za první radikál takových tvarů se někdy vsunuje **ḥatep** odpovídající praeformativnímu vokálu: 3. sg. f. **תִּהְיֶה** 'bude'. Viz § 125, 5.

5. Je-li přízvuk vzdálenější, vyvine se za laryngálou odpovídající plný vokál: תַּעֲבֹדוּן 'děláte', הַחֲרַבְתָּ hāḥarḇat (hāḇ'al) 'byla zpusťována'. § 125, 5.

§ 170. Slovesa druhé laryngály (*h, h, ʿ, ʾ*, též *r*).

1. Redukovaný vokál po laryngále je vždy *a*: יִשְׂאֲלֶנְכֶם (se suff.) 'táže se vás'. § 125, 3.
2. Po laryngále uzavírající slabiku se může vyvinout ḥateḇ: יִתְּיָבוּ 'jsou dávání'. § 125, 4.
3. Laryngály se nezdvoují, v intensivu tedy je před jednoduchou laryngálou buď původní vokál krátký (virtuální geminace, viz § 125, 1b), nebo náhradně zdložený (viz § 125, 1b).

Virtuální geminace je u *h* vždy יִחַדְּנִי 'uhodí', יִדְחֵנִי 'vydělá mne', u *h* většinou: יִבְחֵלֵנִי 'zneklidní mne', u ʿ většinou: יִמְעִמּוּ 'budou krmit'.

Náhradní zdložení je před *r* vždy יִבְרַח 'žehnal', יִתְקַרֵּב 'přinášíš'; מְעַרֵּב part. pass. pa. 'smíšený', před ʿ někdy: אֲתִיעִמּוּ 'poradili se', před *h* jednou.

§ 171. Slovesa třetí laryngály (*h, h, ʿ, ʾ*, též *r*).

1. Jako krátký vokál před třetím laryngálním radikálem na konci slova je vždy *a* (אָמַר 'řekl', אָמַר 'řekni', אָמַר 'řikající'); rovněž uprostřed slova: אָמַר 'řekněte', שִׁבַּחְתָּ 'velebil jsi'. § 125, 2.
2. Po dlouhém vokálu poslední slabiky se vyvine před laryngálou paṭaḥ furtivum: שָׁלַחְתָּ šālāḥ (partic. pass.) 'poslaný'. § 125, 2.
3. Mezi třetí laryngálou a koncovkovým -*l* (-*l*) je vokál -*a*-.
1. os. sg. ḥaḇʿelu הִשְׁבַּחְתָּ 'nalezl jsem', 3. os. f. sg. hitpʿelu הִשְׁבַּחְתָּ 'byla nalezena'; ale 2. os. sg. m. הִשְׁבַּחְתָּ s explosivním -*l*.

§ 172. Slovesa I *n* a sloveso *s-l-q* (סִלַּק).

1. Kmenové *n* je assimilováno k těsně následujícímu konsonantu jen někdy (v hebrejštině vždy).

Máme tedy tvary assimilované (יָפַל, padne', תִּפְלוּ 'padnete', מִצִּיל 'osvobozující', תַּחַת < *tanḥit 'sejmeš') a neassimilované: יָתַד 'dá', יָתַנּוּ 'dají', מָתַן 'dátí', הִנְפִיק 'vyvedl', הִנַּחַת 'byl sňat'. Srovn. § 126, 2a).

2. V imperativu qalu se první radikál *n* vysunuje u všech sloves: פָּקֵד 'vyjdižte!' (נִפְקָ), שָׂא 'vezmi!' (נִשָּׂא) [v hebrejštině jen u sloves s kmenovým vokálem imperfekta *a* a (*i* >) *e*].

3. Podobně se u slovesa *s-l-q* סִלַּק 'vystupovati' assimiluje *l* k předchozímu *s*, jestliže není mezi nimi vokál:

Ḥaḇʿel: perf. הִפְקֵן (< *hasliqū); ḥāḇʿal: perf. הִפֵּק. Avšak zdvojené -*ss*- se může rozvést ve skupinu -*ns*-: ḥaḇʿel inf. *hassāqā > הִנְסַקָה. § 126, 3.

4. Je pravděpodobné, že i svrchu uvedené tvary neassimilované byly nejprve assimilovány, a teprve později byl zdvojený vokál pomocí *n* rozveden. Srovn. § 126, 2 a 3.

§ 173. Slovesa I ʿ (א).

1. Všechna slovesa I ʿ vysunují v imperfektu qalu ʿ po prefixu, a předchozí prefixový vokál *i* se náhradně dluží v *e*: (*jīkul >) יִאָכַל 'jí', תִּאָמְרוּ 'řeknete'; jussiv יִאָבְדוּ 'necht zhyznou'. § 126, 3.
2. Redukovaný vokál po ʿ je *a* (אָמַר 'řekl', אָכַל 'jez'), avšak imperativ slovesa אָמַר 'řikati' má *ʾ*: אָמַר 'řikati'. Srovn. § 125, 3.
3. U laryngálního ʿ se drží *a*: אָמַרְתָּ 'řekl jsem', srovn. § 169, 2.

5. Je-li přízvuk vzdálenější, vyvine se za laryngálou odpovídající plný vokál: תַּעֲבֹדוּ 'děláte', הִהָרַבְתְּ *hāhārḇat* (hāp'al) 'byla zpusťována'. § 125, 5.

§ 170. Slovesa druhé laryngály (*h, h, ʿ, ʿ*, též *r*).

1. Redukovaný vokál po laryngále je vždy *a*: יִשְׁאַלְנֶכֶם (se suff.) 'láže se vás'. § 125, 3.
2. Po laryngále uzavírající slabiku se může vyvinout *ḥatep*: יְתִיבּוּ 'jsou dávání'. § 125, 4.
3. Laryngály se nezdvoují, v intenzivě tedy je před jednoduchou laryngálou buď původní vokál krátký (virtuální geminace, viz § 125, 1b), nebo náhradně zdložený (viz § 125, 1b).

Virtuální geminace je u *h* vždy יִדְחֵלְנִי 'uhodí', יִדְחֵלְנִי 'vydělí mne', u *h* většinou: יִבְחֵלְנִי 'zneklidní mne', u ʿ většinou: יִמְעִמוּ 'budou krmit'.

Náhradní zdložení je před *r* vždy יִבְרַח 'žehnal', יִתְקַרַב 'přinášíš'; יִמְעַרַב part. pass. pa. 'smíšený', před ʿ někdy: יִתְעַמְרוּ 'poradili se', před *h* jednou.

§ 171. Slovesa třetí laryngály (*h, h, ʿ, ʿ*, též *r*).

1. Jako krátký vokál před třetím laryngálním radikálem na konci slova je vždy *a* (אָמַר 'řekl', אָמַר 'řekni!', אָמַר 'řikající'); rovněž uprostřed slova: אָמַרוּ 'řekněte!', שִׁבְּחָהּ 'velebil jsi'. § 125, 2.
2. Po dlouhém vokálu poslední slabiky se vyvine před laryngálou paṭaḥ furtivum: שָׁלַח *šliah* (partic. pass.) 'poslaný'. § 125, 2.
3. Mezi třetí laryngálou a koncovkovým *-i* (*-l*) je vokál *-a*:
 1. os. sg. ḥap'elu הִשְׁבַּחְתָּ 'nalezl jsem', 3. os. f. sg. hitp'elu הִשְׁתַּבַּחְתָּ 'byla nalezena'; ale 2. os. sg. m. הִשְׁתַּבַּחְתָּ s explosivním *-l*.

§ 172. Slovesa *I n* a sloveso *s-l-q* (סִלַּק).

1. Kmenové *n* je assimilováno k těsně následujícímu konsonantu jen někdy (v hebrejštině vždy).

Máme tedy tvary assimilované (יָפַל, padne', תִּפְלוּ 'padnete', מִצִּיל 'osvobozující', תַּחַת < **tanḥit* 'sejmeš') a neassimilované: יָתַת 'dá', יָתַתוּ 'dají', מָתַת 'dátí', הִנְפִיק 'vyvedl', הִנְחַת 'byl sňat'. Srovn. § 126, 2a).

2. V imperativu galu se první radikál *n* vysunuje u všech sloves: פָּקֹד 'vyjděte!' (נִפְקֹד), שָׂא 'vezmi!' (נִשָּׂא) [v hebrejštině jen u sloves s kmenovým vokálem imperfekta *a* a (*i* >) *e*].

3. Podobně se u slovesa *s-l-q* סִלַּק 'vystupovati' assimiluje *l* k předchozímu *s*, jestliže není mezi nimi vokál:

Ḥap'el: perf. הִסְקֹו (< **hasliqū*); hāp'al: perf. הִסַּק. Avšak zdvojené *-ss-* se může rozvést ve skupinu *-ns-*: ḥap'el inf. **hassāqā* > הִסְקָה. § 126, 3.

4. Je pravděpodobné, že i svrchu uvedené tvary neassimilované byly nejprve assimilovány, a teprve později byl zdvojený vokál pomocí *n* rozveden. Srovn. § 126, 2 a 3.

§ 173. Slovesa *I ʿ* (א).

1. Všechna slovesa *I ʿ* vysunují v imperfektu galu ʿ po prefixu, a předchozí prefixový vokál *i* se náhradně dluží v *ē*: (**jiʿkul* >) יִאֲכַל 'jí', תִּאֲמְרוּ 'řeknete'; jussiv יִאֲבְרוּ 'necht zhynou'. § 126, 3.
2. Redukovaný vokál po ʿ je *a* (אָמַר 'řekl', אָכַל 'jez'), avšak imperativ slovesa אָמַר 'řikati' má *ʿ*: אָמַר. Srovn. § 125, 3.
3. U laryngálního ʿ se drží *a*: אָמַרְתָּ 'řekl jsem', srovn. § 169, 2.

4. Haṣ'el a háfal se tvoří analogicky podle sloves I *w/j*, na př.: יהודרוי 'zničil', הובר 'byl zničen'; další viz § 175, 2.

§ 174. Slovesa III ' přešla k slovesům III infirmae: § 176.

§ 175. Slovesa I *w/j*.

1. Původní *w* přešlo v *j* v násloví [arab. *wahaba* - יהב 'dal'], analogicky i uprostřed slova ve všech tvarech kmene prostého a intenzivního (na př. יתיב § 126, 1).

2. Původní *w* zůstalo v kausativu a proniklo tam i u sloves s původním *j*: הותב (< *hawleb) 'usadil' od יהודע יתב 'oznámi' od ידע הוספת ידע 'byla přidána' od יספה.

3. Všechny tvary sloves původně I *w* i původně I *j* se tedy vyrovnaly a splynuly, s výjimkou několika sloves, jež mají *j* v haṣ'elu (na př. הובל < *hajbel 'dopravil') a sloves I ' sem přešlých (§ 173, 4):

הימן 'uvěřil', part. pass. מהימן, od היתי 'uvedl', inf. אתה היתה od היתה.

V šaṣ'elu se píše s *y* sloveso převzaté z akkadštiny [imper. šēzib] 'vysvoboditi': perf. שיזב, imperf. ישיזב, partic. משיזב.

4. I v aramejštině se tvoří imperfektum a imperativ qalu dvěma způsoby [srovn. v hebr. § 75, 5—7]:

a) ponechává se první konsonant *j*: ייטב (< *jajtab) 'je dobrý',

b) vysunuje se první slabika s prvním radikálem: imp. הב 'dej!', דע 'poznej!'. Avšak v imperfektu se druhý radikál (analogicky podle sloves II. gem. § 178, 3) zdvoji: יתב 'sedne' (perf. יתב), יבל 'zmůže' (perf. יבל).

Zdvojení se někdy rozvede pomocí *n*: תנדע (< *tid-da) 'poznáš', ינדעין (perf. ידע).

§ 176. Slovesa III infirmae (pův. III *j*, *w*, ').

1. V aramejštině splynula slovesa III *j*, III *w* a též III '. Převedl typ III *j*, od něhož lze všechny tvary odvodit. Jako matres lectionis slouží ה i א bez ohledu na původní kořen slovesa: הרה Dan 5, 19 a j.; הוא Dan 5, 19 a j. 'byl'.

2. a) V qalu aktivní perfektum 3. os. m. končí na -ā: בעא 'žádal'. V 3. os. sg. f. se vysunula slabá souhláska, vokál poslední slabiky je dlouhý nebo krátký: (*anawal >) ענת 'odpověděla', (*hawajal >) הות, הות 'byla'. V 3. os. pl. m. se též vysunul slabý konsonant na švu slabik: (*banájū > *banáu >) בנו 'vystavěli'.

b) V osobách, jejichž affix začíná souhláskou, se u perfektu na *a* vzniklá dvojhláska -ai- buď udržela (v 2. os. sg. m. הית, רבית 'vzrostl jsi') nebo monofthongisovala v ē (1. sg. היות, 1. pl. רמינא 'hodili jsme', 2. pl. m. היותן 'viděli jste').

c) U perfektu na *i* je 1. os. צבית (< *šabiwl) 'chtěl jsem', 3. pl. m. אשתין 'ištiw s předřazeným '.

3. V imperfektu tvary bez affixů končí na -ē:

יקרה (od קרא) 'zvolá'; תרה 3. sg. f. '(ona) je'; תקנא (od קנה) 'koupíš'; אבעא 'požádám'.

3. pl. m. končí na -ōn: ישתין 'piji' (< *jišta(j)ūn).

Sloveso הרה „býti“ má v 3. os. sg. m. a 3. pl. m. i f. prefix l- ל- místo j- -י: להוא, להון lahwōn; להון.

4. Imperativy jsou tvořeny různě:

sg. m. הי 'žij!', שא 'vezmi!', pl. m. הו 'budte!'

5. Infinitiv a participium aktivní končí na -ē: מקרא 'volati', מהון 'viděti'; בעה 'žádající', קרא 'volající'. (Femininum na -jā: דמיה, שניה, obojí = 'podobající se')

4. Haṣ'el a háfal se tvoří analogicky podle sloves I w/j, na př.: יהוּבְרוּן 'zničí', הוּבַד 'byl zničen'; další viz § 175, 2.

§ 174. Slovesa III ' přešla k slovesům III infirmae: § 176.

§ 175. Slovesa I w/j.

1. Původní w přešlo v j v náslovi [arab. *wahaba* - יהַב 'dal'], analogicky i uprostřed slova ve všech tvarech kmene prostého a intenzivního (na př. יתִיב). § 126, 1.

2. Původní w zůstalo v kausativu a proniklo tam i u sloves s původním j: הוּתַב (< *hawleb) 'usadil' od הוּדַע יתַב 'oznámí' od הוּדַע יתַב; הוּסַפַת ידַע 'byla přidána' od הוּסַפַת ידַע.

3. Všechny tvary sloves původně I w i původně I j se tedy vyrovnaly a splynuly, s výjimkou několika sloves, jež mají j v haṣ'elu (na př. הוּבַל < *hajbel 'dopravil') a sloves I ' sem přeshých (§ 173, 4):

הוּמַן 'uvěřil', part. pass. מְהוּמַן, od הוּמַן 'uvedl', inf. הוּמַן od הוּמַן.

V šaṣ'elu se píše s y sloveso převzaté z akkadštiny [imper. *šezib*] 'vysvoboditi': perf. הוּשַׁיב, imperf. הוּשַׁיב, partic. מְשַׁיב.

4. I v aramejštině se tvoří imperfektum a imperativ qalu dvěma způsoby [srovn. v hebr. § 75, 5—7]:

a) ponechává se prvý konsonant j: הוּטַב (< *jatab) 'je dobrý',

b) vysunuje se prvá slabika s prvním radikálem: imp. הַב 'dej!', דַע 'poznej!'. Avšak v imperfektu se druhý radikál (analogicky podle sloves II. gem. § 178, 3) zdvojí: הַב 'sedne' (perf. הַב), יבַל 'zmůže' (perf. יבַל).

Zdvojení se někdy rozvede pomocí n: הַנְדַע (< *tid-da) 'poznáš', הַנְדַע (perf. הַנְדַע).

§ 176. Slovesa III infirmae (pův. III j, w, ').

1. V aramejštině splynula slovesa III j, III w a též III '. Převedl typ III j, od něhož lze všechny tvary odvodit. Jako matres lectionis slouží ה i א bez ohledu na původní kořen slovesa: הוּדַה Dan 5, 19 a j.; הוּדַה Dan 5, 19 a j. 'byl'.

2. a) V qalu aktivní perfektum 3. os. m. končí na -ā:

בַעַא 'žádal'. V 3. os. sg. f. se vysunula slabá souhláska, vokal poslední slabiky je dlouhý nebo krátký: (**anawat* >) עַנַת 'odpověděla', (**hawajal* >) הוּתַת, הוּתַת 'byla'. V 3. os. pl. m. se též vysunul slabý konsonant na švu slabik: (**banāju* > **banāu* >) בַנּוּ 'vystavěli'.

b) V osobách, jejichž affix začíná souhláskou, se u perfektu na a vzniklá dvojhláska -ai- buď udržela (v 2. os. sg. m. הוּתַת, רַבַת, הוּתַת 'vzrostl jsi') nebo monofthongisovala v ē (1. sg. הוּתַת, 1. pl. רַמַינַא 'hodili jsme', 2. pl. m. הוּתַת 'viděli jste').

c) U perfektu na i je 1. os. צַבַת (< *šabiwl) 'chtěl jsem', 3. pl. m. אַשַׁתַי 'iš'lw s předřazeným '.

3. V imperfektu tvary bez affixů končí na -ē:

הוּרַה (od קַרַה) 'zvolá'; הוּרַה 3. sg. f. '(ona) je'; תַקַנַא (od קַנַה) 'koupíš'; אַבַעַא 'požádám'.

3. pl. m. končí na -ōn: הוּשַׁתַי 'píjí' (< *jšla(j)ūn).

Sloveso הוּרַה „býtí“ má v 3. os. sg. m. a 3. pl. m. i f. prefix l- -l místo j- -y: לַהוּרַא; לַהוּרַא *lah'wōn*; לַהוּרַא.

4. Imperativy jsou tvořeny různě:

sg. m. הוּי 'žij!', שַא 'vezmi!', pl. m. הוּי 'buďte!'

5. Infinitiv a participium aktivní končí na -ē: מַקַרַא 'volati', מַהוּרַה 'viděti'; בַעַה 'žádající', קַרַא 'volající'. (Femininum na -jā: הַמַיַה, הַשַיַה, obojí = 'podobající se')

6. Participium passivní končí též na *-ē*, avšak jeho první slabika je redukována: בָּנָה 'vystavěn', שָׁרָא 'uvolněn' (pl. שָׁרְיָן).
7. Passivní prostý kmen (p^oil), končí v 3. os. sg. m. na *-ī* (גָּלִי 'byl zjeven', כָּרִי 'byl (pře)čten'), v 3. pl. m. na *-īw* (רָמְיוּ 'byli hození').
8. V odvozených kmenech jsou perfekta na *-ī* (viz odst. 2c); 3. sg. m.: הִתְמַלִּי 'byl naplněn', רָבִי 'zveličil', הִגְלִי 'zavedl do vyhnanství'; 3. sg. f. אֶתְכַרֶּית 'byla zmatena'; 2. sg. m. מִנִּית 'ustanovil jsi'; 3. pl. m. שִׁנְיוּ 'změnili', הִעֲדִיּוּ 'odstranili'. (Podobně jediný doložený imperativ prostý מְנִי 'ustanov!').
9. Imperfekta a aktivní participia odvozených kmenů mají stejné koncovky jako u kmene prostého: יִתְבַּנֵּא 'je stavěn', נָחֳוּא a נִהְחֳוּא 'ukazujeme', יִשְׁתַּנֵּא 'je rovnán', יִשְׁתַּנּוּ 'mění se', יִבְעוּן 'hledají', תִּהְחֳוּן *ṭhah^wōn* 'ukazujete', (podobně jediný doložený imperativ suffigovaný הִחֲוִי 'ukážte mi!'); מִתְבַּנֵּא 'stavěný', מִצְלֵא 'modlící se', מִהֲעֵדָה 'odstraňující'.
10. V infinitivu haṭṭel *הַשְׁנִיָּה* 'změnití', a ve femininu participia passivního pa^oelu מִשְׁנִיָּה měnící se objevuje konsonantní *j*. Viz též odst. 5. na konci.

§ 177. Slovesa II *w/j*.

1. Z předpokládaných kořenů typu *q-w-m* 'povstati', *s-j-m* 'položiti', lze odvodit všechny tvary.
2. V perfektu qalu je vesměs přízvukně *ā*: סָפַת, שָׁם, קָם; שָׁמוּ, קָמוּ; i v slabice dosud nebo původně zavřené: 2. sg. m. שָׁמַת, 1. sg. שָׁמַת. (Jediná výjimka: רָם 'zvedl se'.)

[§ 177] 3. V imperfektu a imperativu mají slovesa II *w* vesměs *ū*. יִכּוּם, תִּדְרוּ 'budeš bydleti', תִּדְרִישְׁנָה 'pošlapá jí', כָּיְמוּ, יִקְוּמוּ. Slovesa II *j* mají obdobně *ī*: imper. שִׁימוּ. (Sloveso *הִלֵּךְ 'jít' má impf. יִהְיֶה a inf. מִהְיֶה).

4. V participiu qalu se střední radikál vysunul, přechodový konsonant se píše pomocí א: קָאם. Srovn. však plurál q^{erē} קְיָמִיךָ, § 144, 2.

5. Perfektum passivního qalu (p^oil) je zastoupeno tvary 3. sg. m. שִׁים a 3. sg. f. שָׁמַת.

6. V hiṭp^oelu je prefixové *t* zdvojeno, patrně proto, aby byl počet konsonantů stejný jako u silného slovesa (יִתְזַיֵּן *jitt^ozīn* 'živí se', יִתְשַׁמוּךְ a יִתְשָׁם) mají *ā* analogicky podle qalu).

7. Haṭṭel má [jako v hebrejštině] vokál *ī* po př. *ē*. Perf. 3. sg. m. הִקְיָם, הִקְיָם, 2. sg. m. הִקְיָמַת, 1. sg. הִקְיָמַת, 3. pl. m. הִקְיָמוּ. Se suff.: 3. sg. m. se suff. 3. sg. m. הִקְיָמָה, 3. pl. m. se suff. 1. pl. הִתְיַבּוּנָא 'odvětili nám'. Infinitiv הִזְדָּה 'býti pyšný'.

Imperfektum a participium mají v konsonantním prefixu před přízvukem dlouhý vokál: 3. sg. m. יִהְקִים, part. מִהְקִים (ale 3. pl. m. יִהְתִּיבוּן).

Tvary synkopované: 3. sg. m. יִקִּים, 3. sg. f. תִּקִּם, 3. pl. m. יִתִּיבוּן, partic. מְרִים.

8. Haṭṭal má pro 3. sg. f. perfekta tvar הִקְיָמַת (Dan 7, 4, srovn. v. 5 a varianty!)

9. Intensivy se tvoří řidčeji silně (קִימָה infinitiv pa^oelu), častěji (podle sloves II gem., viz § 178, 7) opakováním posledního radikálu: od רוּם 'býti vysoký': partic. pōlelu מְרוּם 'vyvyšující', partic. hiṭpōlelu הִתְרוּמָמַת 'vyvyšil se'.

10. Jako silný radikál funguje střední *w* a *j* u sloves III infirmae (na př. הָיָא 'býti') a u denominativního slovesa תָּזַח 'užasl'.

§ 178. Slovesa II geminatae (ע"ע).

1. Druhý a třetí radikál jsou stejné, a často splývají v geminovaný konsonant. Tento konsonant se na konci slova zjednodušuje (§ 126, 3). Často se místo druhého konsonantu náhradně zdvojuje první [což bylo převzato i do hebrejštiny, § 78, 7]. Zdvojený konsonant se v aramejštině často rozvede vsunutím *n* na místo prvního z dvojice konsonantů (§ 126, 2 a 3), na př.: הַנְעֵל (< **haⁿel*) 'uvedl', perf. hap'elu.
2. V qalu jsou doloženy perfektní tvary: עָל 'vešel', נָדַת 'uprechla', עָלַת q'rē (עַלְלַת k^olīl, Dan 5, 10), דָּקָו, var. דָּקָו dāqqū Dan 2, 35 'rozdrtili'. Jediný doklad pro imperativ je דָּדוּ 'vytněte!'.
Jediný doklad pro imperativ je דָּדוּ 'vytněte!'.
3. V imperfektu a v infinitivu je geminován první konsonant; oba doklady mají zde zjednodušenou laryngálu: imperf. 3. sg. f. תָּרַע (< **tirrō*; *ō* je hebraismus) od רַעַע [hebr. רָצַץ 'rozbití'; inf. מָחַן (< **miḥhan*) od חָנַן 'slitovat se'. Další doklady odsud převzatého způsobu tvoření u sloves I *j*, § 175, 4.
4. V kausativu je většinou zdvojen první radikál: Tak v hap'elu v perf. 3. sg. m. הַנְעֵל (< **haⁿel*, v. výše odst. 1.), 3. sg. f. תָּדַק; v imper. sg. se suff. 1. sg. הַעֲלֵנִי 'uved mne!'; v participiu מְדַקֵּךְ; infinitiv je הַנְעֵלָה nebo הַעֲלָה (obojí z **haⁿālā*).
5. Hāp'al má doloženy tvary perfektní: הָעֵל 'byl uveden'.
6. Jako u silného slovesa jsou tvořeny 'ap'el 3. sg. f. תָּמַלְלַת

'hledá si stín', a tvary šap'elu a hištap'alu slovesa שִׁבְלַל 'dokončiti': שִׁבְלִילֵי עֶזְרָא 4, 12 q'rē; שִׁבְלִילָה, שִׁבְלִילָה, שִׁבְלִילָה.

7. Tvary intensivu jsou většinou tvořeny silně: v pa'elu je perf. מְלַל 'promluvil', imperf. מְלַל, partic. akt. מְלַל (fem. מְלַלָּה); מְרַעַע (< **meraⁿi*) 'rozbíjející'; imper. מְרַעַע 'vytněte'; v hišpa'alu participium מְתַחֵן 'prosíci o slitování'.
8. Jen perf. 3. sg. m. reflexivního intensivu אֲשַׁתּוּמַם 'ztrnul', od שָׁמַם je tvořeno způsobem běžným v hebrejštině (§ 78, 8).

§ 179. Slovesa dvojité slabá.

Jsou v biblické aramejštině vesměs III infirmae, a k tomu α) I *n* (1), β) I ' (2—3), γ) I *w* (4), δ) II, *j* (5).

1. נִשָּׂא qal 'vzítí': perf. נִשָּׂא, imper. נִשָּׂא.
2. אָזַח qal 'zapáliti': inf. מִזִּיא, partic. pass. אָזַח.
3. אָתַח qal 'přijítí': perf. אָתַח, אָתַח; 3. pl. m. אָתַח; imper. pl. אָתַח; inf. מִתַּח; partic. akt. אָתַח. Hāp'el 'přinéstí' podle sloves I *j*: perf. 3. sg. m. הָיְתִי, 3. pl. m. הָיְתִי, inf. הָיְתִי. Hāp'al 'býti přinesen': perf. 3. sg. f. הָיְתִי, 3. pl. m. הָיְתִי.
4. שִׁיְצִי 'dokončiti' (z akkad. *ušēṣi*): perf. (א) שִׁיְצִי Ezr 6, 15.
5. חִיָּה qal 'žítí': imper. sg. חִיָּי; 'ap'el 'oživiti': part. akt. מְחַיָּה (jako u sloves II gem., pův. **hijj*).

§ 180. Slovesa čtyřsohlásková se v bibl. aramejštině nevy-skytují.

§ 181. O příbuznosti sloves, jež se shodují ve dvou radikálech, platí totéž, co v hebrejštině (§ 81).

Částice

§ 182. Částice.

Podle pojmů nám běžných se mohou dělit na příslovce, předložky, spojky, a citoslovce. Na některých lze ještě poznat jejich původ z některého nomina nebo slovesa. Vyjádření spony příslovci:

1. עוד 'ještě' (je): עוד מִלְּתָא Dan 4, 28 'ještě (bylo) slovo...'
2. אֵיתִי 'jest (existuje)': אֵיתִי נְבָרִין Dan 3, 12 'jsou (zde) muži...'; לֹא-אֵיתִי אָנֹשׁ Dan 2, 10 'není člověka, ... který by mohl'. Se suff. 2. sg. m.: הֲאֵיתָךְ 'zda jsi?' Dan 2, 26 q^{erē}.
3. (Vyjádření spony osobním zájmenem viz § 129, 2)

§ 183. Příslovce.

1. Původní:

Místní: תָּמָּה 'tam' [hebr. לְשָׁמָּה]; (עַד-)כֵּה (až) sem'.
Časová: אֲדִין 'tehdy,' s předložkami בְּאֲדִין 'ihned'.
מִן-אֲדִין 'od té doby'.
Způsobová: כֵּן a בְּנִמָּא 'tak'.

2. Zápornky: לֹא 'ne' [lat. 'non'] [= hebr. לֹא]; אֵל- 'ne' [lat. 'ne',] [= hebr. אֵל-].
3. Tázací částice: הֲ 'zda', na př. הֲלֹא 'zda ne?'. Má tvar הֲ před souhláskou se š^{wā} (הֲלֹא 'zda může?') a před laryngálou הֲאֵיתָךְ 'zda jsi?' Dan 2, 26 q^{erē}.
4. Odvozená:

- a) příponami: -ā (původně akkusativní -a) a -ūt: אֲרַעָה 'dole', עֲלֵא 'nahore'; תְּנִינוּת 'podruhé'.
- b) od adjektiv a číslovek bez zvláštní přípony: שְׁנִיָּא 'velice' (jako adj. = 'velký'); יַעֲיָבָא 'jistě, ano' (jako adj. 'jistý'); יַתִּירָה 'velice' (jako adj. 'veliká').

5. Cizího (perského) původu jsou: אֲדִרְזָא 'správně', אֲסַפְרָנָא 'pečlivě'.

§ 184. Předložky:

I. Jednoduché:

A. Jednosouhláskové: בְּ 'v, na, skrz'; לְ 'k'; כְּ 'podle' (ve funkci spojky: 'jako').

1. Před slovem začínajícím souhláskou se š^{wā} mají tvar s i: בְּשָׁמַיָא 'v nebesích', לְתַרְעָא 'k bráně'. (Začíná-li také slovo na j, splyne s ním toto i v ī: יְדִין 'ruce', *bi-j^īdájin >) בְּיַדִּין 'v rukou'.
2. Před laryngálou s řetězcem má předložka odpovídající plný vokál: בְּהַסָּתָא 'hlinou', לְהַוְרָה 'k zpyšnění'; někdy též u q לְקַבְּלָא lāq^ābel 'kvůli, pro'.
3. V ostatních případech je tvar s redukováným vokálem: בְּכָל־ b^ēkāl- 'všude', לְצַד 'ke straně, 'proti', כְּמַצְבֵּייהָ 'podle jeho vůle'.
4. Suffigované tvary (srovn. § 128, 3): od בְּ: בִּי, בְּךָ, בְּהָ, בְּהֵן; od לְ: לְנָא, לְכֵן, לְכוּן, לְהֵן.

B. Dvojsouhláskové:

עִם 's', se suff. עִמִּי, עִמָּה a pod.

- מִן 'od, z', se suff. מִנִּי, מִנְךָ, מִנָּה, מִנֵּה; מִן־מִן Dan 2, 33 a j. q^{erē}. n se assimiluje jen zřídka (מִן־מִן־מִן 'ze země' Jer 10, 11), častěji zůstává: מִן־יַעֲיָב 'jistě'.
*תִּי nota accusativi: יַתְּהוּן 'je' Dan 3, 12.

C. Vícesouhláskové:

*לֹתִי 'při': מִן־לֹתִיךָ 'od tebe'.

נֶגְדָא 'proti'.

קַבְּלָא 'před, proti': לְקַבְּלָא 'kvůli, pro', (viz zde A. 2.), כְּל־קַבְּלָא 'pro' (= קַבְּלָא + לְ + כְּ).

D. Vicesouhláskové končící na *-aj, jejichž suffigované tvary vypadají jako plurální (§ 128, 5):

עַד- (**adaj*) 'až k', časově 'zatím co'.

עַל- (**alaj*) 'na', 'nad'; se suff. עָלַי k^olⁱb, עָלַיְךָ k^olⁱb, עָלַיָּם q^orē Dan 3, 12 a j.; עָלַיְהֶם k^olⁱb, עָלַיְהֶם q^orē; עָלַיְהֶם.

קִדְמָה 'před' (se suff. -aj- podle, עַל): קִדְמָתִי, קִדְמָתְךָ a pod. תַּחְתָּי 'pod': se suff. תַּחְתָּיְךָ a תַּחְתָּיָם.

בֵּין 'mezi'; se suff. בֵּינֵינוּ k^olⁱb, בֵּינֵיהֶם q^orē Dan 7, 8. אַחֲרַי 'po', 'za': se suff. אַחֲרַיְךָ.

II. Složené:

Složených předložek je v aramejštině mnoho. Viz výše u קִדְמָה, תַּחְתָּי, בֵּין.

Další na př.: בְּאִתְּךָ 'po', se suff. בְּאִתְּךָ 'uvnitř'.

III. Předložkové výrazy příslovečné:

Na př. כַּעֲנַת a כַּעֲנִין 'yní'; כַּחֲדָה 'jako jeden', 'zároveň'; מִן־קִשְׁט 'opravdu'; אַחֲרַי דְּנָה 'potom'; כַּדְּנָה '(jako toto) tak'; עַל־דְּנָה 'proto'; כַּמָּה 'jak'.

§ 185. Spojky.

- a) Spojka וַ w má tvar ū- וַ před retnicí a souhláskou se š^owā: וַפְּשָׁרָה 'a jeho výklad', וַנְּבִזְבָּה 'a dar'. (S j^o-splyvá v wī-: וַיִּקָּר 'a čest'). Před laryngálou s hačepem je příslušné š^owā: וַאֲמַר 'a řekl', וַאֲנִישׁ 'a člověk'. וַ má většinou význam slučovací. (V aramejštině není wāw consecutivum).
- b) Může být i u prvního členu: וַעֲיִנַי לָהּ וַפִּם 'měla i oči i ústa' Dan 7, 20.
- c) Avšak וַ má i význam rozlučovací, odporovací, vysvětlovací a účelový (וַיִּשְׁתּוּ 'aby pili' Dan 5, 2).

2. Slučovací je וְאִתְּךָ 'také', vždy ve spojení s וְ וַאֲתָּה 'a také'.

3. Rozlučovací: הֵן...הֵן...הֵן 'buď — buď — buď' Ezr 7, 26.

4. Podmiňovací: הֵן 'jestliže' [proniklo i do hebrejštiny]: Dan 2, 5; Ezr 4, 13; se zápornou: הֵן לֹא Dan 2, 5 a j., הֵן לֹא 'ne-li' Dan 2, 11 a j.

5. Odporovací: הֵן 'ale', 'nýbrž' Dan 2, 30 a j., בָּרַם 'ale' Ezr 5, 13.

6. Relativní הֵי má rozsáhlé uplatnění i jako spojka: a) vysvětlovací: 'neboť' Dan 2, 20; b) všeobecně podřazující: 'že' Dan 2, 8; c) též k uvození přímé řeči [jako řecké *ὅτι holi* recitativum]: Dan 2, 25 a j.; d) důvodové: 'protože' Dan. 2, 47; e) důsledkové: 'takže' Ezr 5, 10; e) účelové: 'aby' Dan 4, 3 (se zápornou הֵי לֹא Dan 2, 18).

7. Účelovou funkci mají i לְמַה 'aby ne' Ezr 4, 22 a הֵי דְּבִרַת הֵי 'aby, proto' Dan 2, 30; 4, 14.

8. Spojkou přirovnávací je כַּ 'jak(o)': tvary viz § 184, I, A, na př. Dan 2, 10, Ezr 5, 7.

9. Časové spojky jsou složeny s הֵי: כַּדְּנִי 'jakmile' Dan 3, 7; מִן־דְּנִי 'od té doby, co' Ezr 4, 23; עַד הֵי 'až' Dan 2, 9.

10. Důvodovou po př. připouštěcí funkci mají spojky složené s קִבְלָה (viz § 184, I, B): לְקִבְלָה הֵי 'protože' (Ezr 6, 13); כַּל־קִבְלָה הֵי (כַּ + לְ + הֵי) 'protože' (Dan. 2, 8), 'ačkoliv' (Dan 5, 22).

§ 186. Citoslovce.

אַלּוּ; אֲרוּ; הֵא: vesměs ve významu 'hle'.

III. VĚTA

Rozdíl mezi větou nominální a verbální není v aramejštině tak vyhraněný jako v hebrejštině. Přechodem jsou věty, kde je přísudkem participium, neboť aramejské participium má funkci spíše slovesnou než jmennou.

§ 187. Věty nominální (jmenné).

1. Podmětem je podstatné jméno nebo zájmeno je zastupující, může též zůstat nevyjádřen. V přísudku není určitý tvar slovesný, nýbrž jméno podstatné nebo přídavné, zájmeno je zastupující, nebo předložková vazba. Obvyklý slovosled je: podmět — přísudek (S—P). Čas není vyjádřen, je dán jen souvislostí.

עֲפִיָּה שְׁפִיר 'listí jeho (bylo) krásné' (Dan 4, 9).
 כָּל־מַעֲבָדָיו קָשָׁט 'všechny činy jeho (jsou) pravda' (Dan 4, 34).
 בְּתַרְע מַלְכָּא a דַּנִּיאֵל 'Daniel (byl) v bráně královské' (t. j. u dvora) (Dan 2, 49).

2. Jako spona bývá

- a) osobní zájmeno (viz § 129, 2),
- b) částice אִתִּי (§ 182, 4). אִתִּי אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָא 'je Bůh v nebesích' (Dan 2, 28).
- c) Za nominální věty jsou od některých považovány ty věty verbální, u nichž sloveso הָיָה 'býti' slouží jako „spona“ jen k vyjádření času: הָיָה הָיוֹת 'oko... bylo nad staršími' (Ezr 5, 5), תְּהוּא 'království bude mocné' (Dan 2, 40).

3. T. zv. nominální věta složená klade zdůrazněně nomen napřed: צֶלְמָא ראִשָּׁה דִּי־דָרָב 'socha, hlava její (je) ze zlata', 'hlava té sochy...' (Dan 2, 32).

§ 188. Věty verbální (slovesné).

1. Ve větě verbální je v přísudku vždy sloveso určité, podmět je vyjádřen nominem, jeho zájmenem, anebo může být neurčitý a tudíž nevyjádřený: לָא יִנְתְּנוּ 'nedají', 'nebude se dávat' (Ezr 4, 13); לָךְ מַרְדִּיָּם 'vyženou tě' (Dan 4, 22 a 29).

Neosobní výrazy jsou:

עֲלוּהִי טָאֵב (יִיטֵב) 'líbilo se mi', שִׁפְרָא דְרָמִי 'líbilo se mu (zalíbí se mu)'; בָּאֵשׁ עֲלוּהִי 'nelíbilo se mu'.

2. V aramejštině je nejčastější slovosled:

podmět — sloveso (S-V) וְדָתָא נִפְקָתָא 'a zákon vyšel' (Dan 2, 13); דַּנִּיאֵל הָרִיב 'Daniel odpověděl' (Dan 2, 14).
 Pořadí sloveso — podmět (V-S) [nejčastější v hebrejštině a v arabštině] je v aramejštině řidší: שִׁימ טַעַם 'byl vydán rozkaz' (Dan 3, 29 a j.); u slovesa עֲנָה a pod. Častý je chiasmus, na př. Dan 5, 24.

3. Předmět přímý (akkusativní) bývá za slovesem:

אֱלֹהִים שְׁלַח מַלְאֲכָה 'Bůh můj poslal svého posla' (Dan 6, 23).
 Předmět určitý, zvláště osobní, je často uvozen předložkou לְ: הֵנְעֵל לְדַנִּיאֵל 'uvedl Daniele' (Dan 2, 25); Dan 2, 24 a j. Srovn. § 141, 6 a 7.

§ 189. Pravidla shody (kongruence).

Podmět se shoduje s přísudkem verbálním i nominálním v rodě a čísle.

Je-li sloveso napřed, není pak shoda vždy. Celkem lze pozorovat, že singulár bývá spíše než plurál, a maskulinum spíše než femininum. Na př.: הָהֵתְנִבִּי (א) (sg). 'a prorokoval(i)... Chaggaj a Zecharjá' (Ezr 5, 1);

III. VĚTA

Rozdíl mezi větou nominální a verbální není v aramejštině tak vyhraněný jako v hebrejštině. Přejedem jsou věty, kde je přísudkem participium, neboť aramejské participium má funkci spíše slovesnou než jmennou.

§ 187. Věty nominální (jmenné).

1. Podmětem je podstatné jméno nebo zájmeno je zastupující, může též zůstat nevyjádřen. V přísudku není určitý tvar slovesný, nýbrž jméno podstatné nebo přídavné, zájmeno je zastupující, nebo předložková vazba. Obvyklý slovosled je: podmět — přísudek (S—P). Čas není vyjádřen, je dán jen souvislostí.

עֲפִיָּה שְׁפִיר 'listí jeho (bylo) krásné' (Dan 4, 9).
כָּל־מַעֲבָדָיו קָשָׁט 'všechny činy jeho (jsou) pravda' (Dan 4, 34). וְדַנְיָאֵל בְּתַרְעָ מַלְכָּא a Daniel (byl) v bráně královské' (t. j. u dvora) (Dan 2, 49).

2. Jako spona bývá

- a) osobní zájmeno (viz § 129, 2),
- b) částice אֵיתִי (§ 182, 4). אֵיתִי אֱלֹהִים בְּשָׁמַיָּא 'je Bůh v nebesích' (Dan 2, 28).
- c) Za nominální věty jsou od některých považovány ty věty verbální, u nichž sloveso הָיָה 'býti' slouží jako „spona“ jen k vyjádření času: הָיָה 'oko... bylo nad staršími' (Ezr 5, 5), תְּהִיָּא 'království bude mocné' (Dan 2, 40).

3. T. zv. nominální věta složená klade zdůrazněné nomen napřed: צֶלְמָא רֵאשָׁה הַיִּדְדָּב 'socha, hlava její (je) ze zlata', 'hlava té sochy...' (Dan 2, 32).

§ 188. Věty verbální (slovesné).

1. Ve větě verbální je v přísudku vždy sloveso určité, podmět je vyjádřen nominem, jeho zájmenem, anebo může být neurčitý a tudíž nevyjádřený: לָא יִנְתַּנּוּ 'nedají', 'nebude se dávat' (Ezr 4, 13); לָךְ מַרְדִּיָּן 'vyženou tě' (Dan 4, 22 a 29).

Neosobní výrazy jsou:

עֲלוּדִי טָאֵב (יֵיטֵב) 'líbilo se mi', שְׁפִיר קָרַמִּי 'zalíbí se mu'; בָּאֵשׁ עֲלוּדִי 'nelíbilo se mu'.

2. V aramejštině je nejčastější slovosled:

podmět — sloveso (S-V) וְדָתָא נִפְקָת 'a zákon vyšel' (Dan 2, 13); דַּנְיָאֵל הָתִיב 'Daniel odpověděl' (Dan 2, 14). Pořadí sloveso — podmět (V-S) [nejčastější v hebrejštině a v arabštině] je v aramejštině řidší: שִׁימ טַעַם 'byl vydán rozkaz' (Dan 3, 29 a j.); u slovesa עֲנָה a pod. Častý je chiasmus, na př. Dan 5, 24.

3. Předmět přímý (akkusativní) bývá za slovesem:

אֱלֹהִים שְׁלַח מַלְאָכָה 'Bůh můj poslal svého posla' (Dan 6, 23). Předmět určitý, zvláště osobní, je často uvozen předložkou ל: הֵנְעֵל לְדַנְיָאֵל 'uvedl Daniele' (Dan 2, 25); Dan 2, 24 a j. Srovn. § 141, 6 a 7.

§ 189. Pravidla shody (kongruence).

Podmět se shoduje s přísudkem verbálním i nominálním v rodě a čísle.

Je-li sloveso napřed, není pak shoda vždy. Celkem lze pozorovat, že singulár bývá spíše než plurál, a maskulinum spíše než femininum. Na př.: וְהִתְנַבֵּיא (א) (sg). 'a prorokoval(i)... Chaggaj a Zecharjá' (Ezr 5, 1);

(f.) מְגִלָּה הָרְהָה (m.) וְהִשְׁתַּבַּח 'i nalezl(a) se... jedna listina (svitek)' Ezr 6, 2.

§ 190. Podmět.

Podmět neurčitý viz § 188, 1.

§ 191. Věty tázací.

1. Otázky slovní (věcné) jsou uvozeny zájmeny מִן 'kdo?' a מַה 'co?', na př. Ezr 5, 3 a 9; Dan 2, 15. (Viz § 132.)
2. Otázky zjišťovací bývají uvozeny částicí הֲ 'zda', na př. הֲיִשְׁתַּבַּח לְשֵׁיבוֹתָיךְ אֱלֹהֶיךָ... הֲיִבַּח לְשֵׁיבוֹתָיךְ 'mohl tě tvůj Bůh zachránit?' (Dan 6, 21) (Viz § 183, 3).

§ 192. Vyjádření kladu.

Kladná odpověď na otázku uvozenou částicí הֲלֹא 'zda ne?' je יְצִיבָה 'jistě', 'ano' (Dan 3, 24).

§ 193. Věty popírací.

1. Záporka לֹא je vždy před popíraným slovem, tedy v záporných větách před slovesem či sponou אִיתִי.
2. Vazba לֹא + infinitiv s ל — viz § 164, 3.
3. Záporka אֵל — viz § 161.

§ 194. (a) Věty přací jsou vyjádřeny na př. jussivera: § 161.

Věty složené

§ 194. (b). Věty přací souřadné.

1. Bývají spojeny spojkou וְ; někdy jsou beze spojky, zvláště imperativy (§ 163, 2, první příklad).
2. Po slovesech rozkazovacích je obsah rozkazu vyjádřen též větou souřadnou: 'poručil, aby... oblékli' וְהִלְבְּשׁוּ (Dan 5, 29).

§ 195. Věty stavové.

1. Vyjadřují vedlejší okolnost, a jsou tedy podřazené smyslem vždy, formou někdy. Mohou býti nominální i verbální:

עוֹד מִלְתָּא בְּפִסְם מְלַכָּא 'ještě (bylo) slovo v ústech králových, (když) tu spadl hlas s nebe' (Dan 4, 28); 'vítr je odnesl, takže žádná stopa po nich se nenašla' וְכִלְ-אַתֵּר לֹא-הִשְׁתַּבַּח לְהוֹן (Dan 2, 35).

§ 196. Věty vztahné.

Jsou vlastně druhem vět stavových. V aramejštině jsou vždy uvozeny vztahnou částicí הִי.

'Podle moudrosti, jež je v tobě' הִי-בִינְיָךְ (Ezr 7, 25).

'Strom, jež jsi viděl הִי הַזֵּיתָה (Dan 4, 17).

I tázací zájmena slouží jako vztahná (מִהָּ v Ezr 6, 9) a souvztahná: מִן-דִּי-לֹא יִפֹּל... יִתְרָמָא 'každý, kdo nepadne..., bude uvržen' (Dan 3, 6).

Spojení הִי לֹא znamená 'bez': הִי-לֹא שָׁלוֹ 'bez průtahů' (Ezr 6, 9).

§ 197—8. Různé věty spojkové.

Příklady jsou uvedeny u příslušných spojek v § 165.

§ 199. Věty podmínkové.

Bývají uvozeny spojkou הִי 'jestliže' (záporné obyčejně וְ לֹא); v předvěti i v závěti je imperfektum. Ve všech dokladech v bibl. aramejštině je podmínka skutečná budoucí, na př.: 'Jestliže oznámíte (תִּהְיוּן) ...sen... dostanete (תִּקְבְּלוּ) dary' (Dan 2, 6).

PARADIGMATA ARAMEJSKÁ

Seznam paradigmát v textu:

Osobní zájmeno samostatné	§ 127, s. 247
Osobní zájmena přívěsné	§ 128, s. 248—249
Nominální koncovky	§ 143, s. 261
Nominální třídy: přehled	§ 144, s. 262
vzorce třídy I.—VIII.	§ 144, s. 262—267
Silné sloveso (orální): perfektum	§ 154, s. 275
imperfektum	§ 156, s. 276
imperativ	§ 163, s. 278
infinitiv	§ 164, s. 278
participia	§ 165, s. 279
odvozené kmeny:	
-p ^o ʾil	§ 167, 1; s. 281
hiṭp ^o ʿel	§ 167, 2; s. 281
pa ^o ʿel	§ 167, 3; s. 282
hiṭpa ^o ʿal	§ 167, 4; s. 283
haṭp ^o ʿel a p.	§ 167, 5; s. 283
Slovesa se suffixy:	§ 168, 3 a 4; s. 284—285

OBSAH

Předmluva	5
---------------------	---

ÚVOD

1. Semitské jazyky	7
2. Skupina kenaanská	8
3. Hebrejščina	9
4. Hebrejská bible po stránce jazykové	10
5. Jazyky aramejské	12
6. Aramejščina biblická	15
7. Vědecké zpracování hebrejštiny a aramejštiny	15

LITERATURA

I. Literatura k studiu hebrejštiny	18
II. Literatura k studiu aramejštiny	30

ČÁST PRVNÍ

MLUVNICE HEBREJŠTINY

§ 1—99, str. 23—182

ČÁST TŘETÍ

MLUVNICE ARAMEJŠTINY

§ 101—109, str. 237—303

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda	95	[101]
§ 2. Písmena koncová	96	
§ 102.—103. Písmena roztažitelná a koncová		99
§ 3. Písmena roztažitelná	97	
§ 4. Rozdělení souhlásek	97	[101]
§ 5. Výslovnost souhlásek	98	[101]
§ 6. Souhlásky explosivní a spirantní	98	[101]
§ 7. Označování samohlásek (vokálů)	99	99
§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek	99	99
§ 9. Scriptio plena a defectiva	99	99
§ 10. Paṭaḥ furtivum	99	[101]
§ 11. Šewā	99	[101]
§ 12. Šewā compositum	100	[101]
§ 13. Dāgeš lene a dāgeš forte	11	99

PARADIGMATA ARAMEJSKÁ

Seznam paradigmát v textu:

Osobní zájmeno samostatné	§ 127, s. 247
Osobní zájmena přívěsné	§ 128, s. 248—249
Nominální koncovky	§ 143, s. 261
Nominální třídy: přehled	§ 144, s. 262
vzorce třídy I.—VIII.	§ 144, s. 262—267
Silné sloveso (orální): perfektum	§ 154, s. 275
imperfektum	§ 156, s. 276
imperativ	§ 163, s. 278
infinitiv	§ 164, s. 278
participia	§ 165, s. 279
odvozené kmeny:	
-p ^o il	§ 167, 1; s. 281
hitp ^o el	§ 167, 2; s. 281
pa ^o el	§ 167, 3; s. 282
hitpa ^o al	§ 167, 4; s. 283
hap ^o el a p.	§ 167, 5; s. 283
Slovesa se suffixy:	§ 168, 3 a 4; s. 284—285

OBSAH

Předmluva	5
---------------------	---

ÚVOD

1. Semitské jazyky	7
2. Skupina kenaanská	8
3. Hebrejščina	9
4. Hebrejská bible po stránce jazykové	10
5. Jazyky aramejské	12
6. Aramejščina biblická	15
7. Vědecké zpracování hebrejštiny a aramejštiny	15

LITERATURA

I. Literatura k studiu hebrejštiny	18
II. Literatura k studiu aramejštiny	20

ČÁST PRVNÍ

MLUVNICE HEBREJŠTINY

§ 1—99, str. 23—182

ČÁST TŘETÍ

MLUVNICE ARAMEJŠTINY

§ 101—199, str. 237—303

I. PÍSMO, PRAVOPIS, ZÁKLADY HLÁSKOSLOVÍ

§ 1. Abeceda	25 [239]
§ 2. Písmena koncová	26
§ 102.—103. Písmena rozlišitelná a koncová	239
§ 3. Písmena roztažitelná	27
§ 4. Rozdělení souhlásek	27 [239]
§ 5. Výslovnost souhlásek	28 [239]
§ 6. Souhlásky explosivní a spirantní	30 [239]
§ 7. Označování samohlásek (vokálů)	30 239
§ 8. Výslovnost a psaní samohlásek	33 239
§ 9. Scriptio plena a defectiva	35 239
§ 10. Paṭaḥ furtivum	38 [240]
§ 11. Šowā	38 [240]
§ 12. Šowā compositum	40 [240]
§ 13. Dāgeš lene a dāgeš forte	41 240

§ 14. Značky v písmě	44	[240]
§ 15. Qerē, ketīb, mimořádné body a smíšené tvary	46	240
§ 16. Přízvuk	49	240
§ 17. Akcenty	50	240
§ 18. Slabika	51	240
§ 19. Pausa	54	242

Hlavní jevy hláskoslovné

§ 20. Samohlásky	55	242
§ 21. Změny krátkých samohlásek	57	242
§ 22. Změny dlouhých samohlásek	59	243
§ 23. Změny původních dvojhlásek	60	263
§ 24. Vložené samohlásky	60	244
§ 25. Změny samohlásek vlivem laryngál	60	244
§ 26. Souhlásky (konsonanty)	61	245

II. TVAROSLOVÍ

Zájmena

§ 27. Zájmena osobní samostatná	63	247
§ 28. Zájmena osobní přívěsná (suffixy zájmené)	63	247
§ 29. Význam a užívání osobních zájmen samostatných	65	249
§ 30. Význam a užívání osobních zájmen přívěsných	65	249
§ 31. Zájmena ukazovací	67	250
§ 32. Zájmena tázací	68	251
§ 33. Zájmena vztažná	69	
§ 133. Zájmeno vztažné		251
§ 34. Zájmena neurčitá	70	251
§ 35. Člen	71	252

Jména — (Nomina)

§ 36. Kořen	73	253
§ 37. Tvoření jmen	74	254
§ 38. Rod jmen	76	254
§ 39. Číslo jmen	78	255
§ 40. Duál (číslo dvojné)	80	
§ 140. Status		258
§ 41. Vyjadřování pádů	82	258
§ 42. Determinace. Status constructus	84	
§ 142. Determinace		259
§ 43. Připojování přívěsných zájmen (suffixů)	88	
§ 143. Deklinace		261
§ 44. Deklinace	89	
§ 144. Nominální třídy		262

§ 45. Jména nepravidelná	94	
§ 145. Nomina tvořená zoláštřím způsobem		267
§ 46. Přídavná jména	97	263
§ 47. Vyjádření stupňů přídavných jmen	98	263

Číslovky

§ 48. Číslovky základní	99	268
§ 49. Číslovky řadové	102	269
§ 50. Ostatní druhy číslovek	103	269

Částice

§ 51. Úvod a rozdělení	104	269
§ 52. Odvozené konjugace	106	
§ 152. Slovesné kmeny		271
§ 53. Časy	109	273
§ 54. Perfektum	111	274
§ 55. Význam perfekta	112	275
§ 56. Imperfektum	114	276
§ 57. Význam imperfekta	114	276
§ 58. Wāw consecutivum	116	
§ 59. Imperfektum konsekutivní	117	
§ 60. Perfektum konsekutivní	117	
§ 158—160. (Wāw consecutivum)		[277]
§ 61. Jussiv	118	277
§ 62. Kohortativ	119	[277]
§ 63. Imperativ	119	277
§ 64. Infinitiv	120	278
§ 65. Participia	122	279
§ 66. Vyjádření přítomnosti	125	[280]
§ 67. Silná slovesa	125	
§ 167. Odvozené kmeny silného slovesa		280
§ 68. Suffixy u tvarů slovesných	127	
§ 168. Slovesa se suffixy		283
§ 69. Slovesa první laryngály	132	285
§ 70. Slovesa druhé laryngály	133	286
§ 71. Slovesa třetí laryngály	134	286
§ 72. Slovesa první j — In	134	
§ 172. Slovesa In a sloveso s-l-q		287
§ 73. Slovesa první n — I'	136	287
§ 74. Slovesa třetí n — III'	137	[287]
§ 75. Slovesa první ḡ a ḡ — I wj	139	288
§ 76. Slovesa třetí ḡ a ḡ — III infirmae	140	289
§ 77. Slovesa střední ḡ a ḡ — II wj	144	290
§ 78. Slovesa střední zdvojené — II geminatae	146	292

§ 79. Slovesa dvojitě slabá	148	293
§ 80. Slovesa čtyřsohlásková	150	[293]
§ 81. Slovesa příbuzná původem a významem	151	[293]

Částice

§ 82. Vyjádření spony jmen. a přísloveč. výrazy	151	294
§ 83. Příslovce	153	294
§ 84. Předložky	154	295
§ 85. Spojky	159	296
§ 86. Cítoslovce	160	297

III. VĚTA

§ 87. Věty nominální	163	298
§ 88. Věty verbální	164	299
§ 89. Pravidla shody	166	299
§ 90. Podmět	168	300
§ 91. Věty tázací	169	300
§ 92. Věty jistíci	171	
§ 192. Vyjádření kladu		300
§ 93. Věty popírací	171	300
§ 94. Věty přací	172	300
§ 95. Věty stavové	173	301
§ 96. Věty vztažné	174	301
§ 97. Věty podmětné a předmětné	176	
§ 98. Věty příslovečné	176	
§ 197—198. Různé věty spojkové		301
§ 99. Věty podmínkové	180	301

ČÁST DRUHÁ

PARADIGMATA HEBREJSKÁ

str. 183—236

PARADIGMATA ARAMEJSKÁ

viz seznam
na str. 302

A. Podstatná jména (I.—VIII. skupina)	185—194
B. Slovesa	195—236
a) Silná slovesa	195
β) Slovesa laryngálai (I—III lar.)	199
γ) Slovesa první ʾ	210
δ) Slovesa první š	213
e) Slovesa třetí š	215
ζ) Slovesa třetí ʾ a ʿ (tertia infirmae)	219
η) Slovesa první ʿ	222
θ) Slovesa střední ʾ	228
ι) Slovesa střední ʿ	231
κ) Slovesa střední zdvojené	233

ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD

Sekce jazyka a literatury

Dr Otakar Klíma — Dr Stanislav Segert

MLUVNICE HEBREJŠTINY A ARAMEJŠTINY

Vědecký redaktor Dr Otto Muneles

Obálku navrhl Jiří Ledr

Technický redaktor Oldřich Dunka

*Hebrejský a aramejský text vysadili Josef Mašek
a František Pantyš*

*Vydalo Nakladatelství Československé akademie věd
jako svou 442. publikaci
v knižnici Jazykovědné příručky a učebnice, sv. 5.*

Odpovědná redaktorka Hana Nahodilová

*Z nové sazby písmem Francouzská latinka vytiskla Práce
01, tiskařské závody, n. p. — Formát papíru 61×86 —
13,54 autorských archů — 13,87 vydavatelských archů —
HSV 12309/56/SV3/6850 B — D-02227*

Dotisk 1. vydání 3 500 (901 — 4 400) výtisků — 12/12

Cena váz. výtisku 20,65 Kčs

56/11-9

T 901857

Dr Otakar Klíma — Dr Stanislav Segeri:
MLUVNICE HEBREJŠTINY A ARAMEJŠTINY

ERRATA ET CORRIGENDA

- Str. 26: v abecedě č. 18 je přemístiti pořadí ve
sloupci Tvar.
- Str. 45, ř. 5 shora: brání
- Str. 52, ř. 6 shora: q^otālānī
- Str. 57, ř. 11 zdola: עֵי
- Str. 69, ř. 8 zdola: אֲבִי
- Str. 114, ř. 1 shora: אֱלֹהֵי
- Str. 165, ř. 8 shora: obyčejně
- Str. 250, § 130, 3, ř. 3: לְבַבְךָ

